

זה השער לד' צדיקים יבואו בו

ספר

שאלות ותשובות

עזלת יצחק

אשר חנני השי"ת להשיב לשואלי בדבר ה' זו הלכה.

כא תי

יצחק ציוני החופ"ק רעזיצא יצ"ו באמור הרה"ג המפורסם מוהר"ר
נפתלי זצלה"ה אשר ה' אב"ד קרוב לחמשים שנה בעיר לוצין, זה ה' דרכו
בקודש, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, כל ימיו ה' מרביץ תורה לרבים
בן אבי זקני הרב הג' המפורסם מהר"ר דוד ציוני זצלה"ה שה' ג"כ אב"ד
בעיר לוצין הנ"ל והניח אחריו חיבור כתיבת יד בארוכה על תורת כהנים
וקרבן אהרן ושאר כתבי קודש כנגלה ובנסתר.

חלק שני

ווי לנא

בדפוס ר' אברהם צבי נ"י, בהר"ר נחום אליהו יצ"ל קאצינעלינבויגען
שנת תרנ"ז לפ"ק

ОЛАСЬ ИЦХОКЪ: Приношение Исаака.

Соч. ИЦХАКА ЦЮНЫ.

ВИЛЬНА. Типог. А. Г. Каценеленбогена, Нѣмец. ул., № 320 1897.

Дозволено Цензурою 2 Апрѣля 1897 г. Вильна.

הקדמה

קראתי החיבור הזה עולת יצחק שיהא רצון מלפני ה' אלהינו וא"א .
שיהא חשוב ומקובל ומרוצה כאילו הקרבתי עולה ויודע אני מן
ערכי שאיני בהשג יד ואין זה אלא עולת עני ואין אני אומר קבלו דעתי כי
די לי. אחריות דנפשי ואחריות דאחריני לא ניהא לי לקבולי רק באתי לעורר לב
המעין אנשים כערכי והמעין יבחין מעצמו הדבר בלבו ואתפלל בכל לבי שלא
אכשל בדבר הלכה ויזכיני. השית שיהא כל מעשי לשם שמים. ולאחבה וליראה
אותו בכל לבבי כל הימים. ואזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות
ונזכה לראות בנחמות ציון וירושלים אמן :

המחבר .

מכתב תהלה

ב"ה יום ד' כ"ד כסליו תרמ"ז קאונא .

רוב שוי"ר אל כבוד יד"נ ה"ה הרב הגאון המפורסם סוע"ה וי"א
וכו' כש"ת מו"ה יצחק ציוני נ"י האבד"ק רעזיצא יע"א .

שובכ"ס

אחדשה"ט מכתבו עם ספרו היקר עולת יצחק הגיעני והוא כי עצם ספרו הוא חיבור יקר וכמה ענינים ראיתי
בספרו והשיבו בעיני כי נאמרים ביסודות נכונות וראויות לאומרן , ותקותי כי יקבלו הלומדים
והחרדים רוב נחת מן ספרו וישתדלו לקנותו ולהכניא ברכה לתוך ביתם וד' יהי' בעזרו שיהי' ביכלתו להוציא לאורה
את יתר חידושיו על פני תבל ובנפשו ונפש ידידו עוז הדוש"ת ומברכו ברוב חו"ש והצלחתו ברוחניות ובהומיות בכמ"ס
יצחק אלחנן החופ"ק הנ"ל .

ההסכמות מהגאון הגדול מהרי"א ז"ל וכן מהגאונים הג' טוילנא כבר נדפס בחלק ראשון , וכעת העתקתי
לעיל מכתב של הגאון הגדול מהרי"א ז"ל הנ"ל מה שכתב אלי לאחר שהגיע לידי חיבורי עולת
יצחק ח"א ובירך אותי להדפיס יתר חידושי , ויהא רעוא מהשי"ת שיקיים ברכתו כדאיתא בברכות (דף ק"ג) כיון דאמר
לא סני כו' דכתיב בצדיקים ותגזר גו' .

שאלות ותשובות

סימן א.

לדורה"ג שיחי'

סימן ב.

איתא בש"ע (סימן ל"ב פט"ק ל"ו) ז"ל יעשה כל פרשיותי פתוחות חוץ מפרשה אחרונה שהיא והיא א"ש שיעשה סתומה ואם שינה פסול ולכן נהגו כו' ובסוף שמע אין מניחין חלק ואם מניחים הוא פתוח מכדי לכתוב ט' אותיות ופ' והי' א"ש מחליל באמצע שיטה עליונה כו' ונמצא שג' פרשיות הם פתוחות בין להרמב"ם בין להרא"ש ופר' אחרונה היא סתומה לדעת הרמב"ם עכ"ל, והרמ"א כתב ובמדינות אלו נוהגין אף פ' והי' א"ש בראש השיטה כשאר הפרשיות עכ"ל, ואני ראיתי הרבה פרשיות שנוהגין הסופרים דרייט"ן שבסוף שמע מניחין כדי ט' אותיות ויותר וגם פ' והי' א"ש מתחילין באמצע שיטה ומניחין לפני חלק כדי ט' אותיות ויותר, ודרך זה לא מלינו, כמנהג הרמ"א אינו דהא כתב דגם והי' א"ש בראש השיטה, גם לא בדעת הרמב"ם והמחבר דהא דעתם שבסוף שמע לא יניח חלק כלל ואם מניח הוא פתוח מכדי ט' אותיות, גם לשיטת הט"ז ועוד גדולים שבסוף שמע יניח פתוח מכדי ט' אותיות גם קודם והי' יניח פתוח מט' אותיות שבין שניהם יהא שיעור פרשה גם כן אין עושין כן, גם על שיטת הט"ז והגדולים הנ"ל ז"ע מאן לימא לן שזה נקרא פרשה כלל ע"י ירוק, אלא שהגר"א ז"ל מקיים דברי הט"ז עפ"י הירושלמי אבל מוכח שאין דעת הרמב"ם והמחבר כן גם דעת הרמ"א אינו כן, אלא ראייתו בש"ע של הגאון החסיד מוהר"ז ז"ל שגם הוא כתב על הדיעה שיניח פתוח מט' אותיות לאחר שמע וגם קודם והי' א"ש, ובירוק יהא פרשה, כתב חולי ח"ו אין נקרא פרשה כלל, אלא למטה בגיליון כתב שיש להם קבלה מהגאון מהר"ז ז"ל לנהוג כן להניח בסוף שמע כדי ט' אותיות ויותר, וכן קודם והי' א"ש יניח ג"כ כדי ט' אותיות והרחיק עדותו שהיה להם קונטרס בראיות ע"ז, ולקמן הי"ה אהרן בעה"י לכאורה טוב יותר לנהוג בדעת הרמב"ם והמחבר, עיין בב"י שכן נוהגין בארץ ספרד, לע"ד מנהג זה יותר נכון שיוצאין בזה דעת הרמב"ם שפרשה והיה אם שמוע לריך להיות סתומה, וזה נקרא סתומה אם מתחילין באמצע שיטה לדעת הרמב"ם הגם שלדעת הרא"ש אם מתחיל לכתוב באמצע שיטה מיקרי פתוחה, אבל לכל הפחות לדעת הרמ"א מכשירים נכולים פתוחות, אם כן לדעת הרמב"ם שמלריך סתומה מיקרי סתומה, ואף לדעת הרא"ש שזה מיקרי פתוחה, אבל לפי דעת הרמ"א מכשירין נכולים פתוחות, הגם שלדעת הרא"ש בעלמא אם מניח חלק ט' אותיות ומתחיל לכתוב באמצע השיטה מיקרי פתוחה והוא סובר שזה"ל א"ש לריך להיות סתומה, אבל זה אינו מרייחין שיוצאין אלו דעת הרמב"ם בשלימות שרוב הגלויות נהגו כמותו בדבר זה, להתחיל פ' והי' א"ש באמצע שיטה ראשונה עיין בב"י ד"ה וכתב מהר"י

בית

בדבר מה שהעיר כת"ר אי אמרינן גם לענין מקום הנחת תפילין רובא ככולו גם לי עלה זה על רעיוני כ"פ ובאמת הא קי"ל בכל התורה רובא ככולו (לבד בשיעורין של הלממ"ס), הח"א כלל י"ד אות י' כתב וז"ל לריך שיהי' כל הבית מונח במקום שער ואם מניח אפילו מקלה על המלח במקום שכלו השערות הוא מדרך הקראים כו' עכ"ל, ואפשר ליתן טעם ע"ז דיש להעיר מדוע אמרינן בפרשיות של תפילין אפילו כתב אחד מעכב (מנחות כ"ח) מדוע לא אמרינן שם רובא ככולו כיון דאיכא רוב הפרשה מה ישתנה מזה וזו ממלות גילות הנזיר דאמרינן בנזיר (דף מ"ב) רובא ככולו מדאורייתא מדגלי רחמנא ביום השביעי יגלחנו הכא הוא עד דאיכא כולו הא בעלמא רובו ככולו כו' עכ"ל אלמא דאי לא גלי רחמנא הייתי אומר דדי לקיים מלות גילות ברוב שערות וכן במקום, שהקפידה תורה על המקום בזבחים (דף כ"ו ע"א), קדשי קדשים כו' עמד בדרום כו' הכנים ראשו ורובו כאילו נכנס כולו עכ"ל"ג (לבד במקום דכתיב בראש והביאום גו' או בבואם אל אהל מועד דוקא כולו כדאיכא שם עיין בתו"י בנגעים (פי"ג מ"ח), אלא ע"כ שיש קרא לעכב בתפילין אף במיעוט או כמו שכתב רש"י שם במשנה אפילו כתב אחד מעכב הויה כתיב והיו לסוטפות עכ"ל א"כ ה"ה לענין בין עיניך דאנו למידין שהוא במקום שער ג"כ מעכב אפילו המיעוט דכתב קרא כתיב ואם קי"ל מקרא נדרש אף לפני פניו (ב"מ ל"ה) וכ"מ מכש"כ באותו קרא וגראה דכל העיכובים שיש בתפילין עיבוד לשמה וכהיבד לשמה ג"כ פוסל במיעוט מטעם זה, ופלה בדעתו לימוד אחר כיון דליפנין (מנחות ל"ו) מה ביד מקום הראוי ליטמא בנגע אחד כו' עכ"ל ע"ש א"כ אם היה מקלה מונח על המלח או אותו מקום מטמא בשני סימנים וכן ראיתי ראוי וזו בספר שלחן שלמה, לע"ד אינו מספיק דאי אמרינן רובא ככולו לא הקפידה התורה אלא שרוב התפלה יהא מונח במקום שראוי בסימן אחד, ויותר נראה כאשר כתבתי שיש קרא לעיכובא או כמו שכתב רש"י הויה כתיב וכן התו"ס העתיק דברי רש"י וכן בשל יד כתיב ג"כ הויה והיו לאות גו' ג"כ מעכב בשר הגובה שביד אף במיעוטא ובלא"כ למידין זה מזה :

גם יש לומר כיון שהקפידה התורה שיהא מונח התפלה במקום הראוי לטמא בנגע אחד הקפידה ג"כ התורה שיהא מונח כל התפלה במקום שער כמו בנגע דלא אמרינן בנגע רובא ככולו, ולריך שיהא כל שיעור הנגע במקום שער, עיין בנגעים (פרק ח' מ"ג) ברע"ב, ואין מלטרפין בנגע הראש עם טור הבשר לבגדים (פרק ו' מ"ח) ברע"ב כן בתפלה לריך להיות כל התפלה בכל המקום שראוי להיות שם נגע, כ"ש לענין מקום התפילין אבל לענין אפי' כתב אחד מעכב וכן לענין כתיבה לשמה, ועיבוד לשמה שפוסל אף במיעוט נראה כמו שכתבתי לפיל הוי' כתיב לעיכובא :

הבני' ג"כ כשיעור ט' אותיות ג"כ מיקרי פרשה סתומה לדעת הרמב"ם, וכן משמע דכתב ויתחיל לכתוב פרשה הסתומה מאמלע שיטה שני', ואפשר שגם בתפילין הגם שהם בשני דפים ג"כ יש לנהוג כן לדעת הרמב"ם וזה נקרא סתומה לדעתו גם נראה שפרשה סדורה שכתב העור הוא כענין זה עיין בב"י שגראה שכן דעת הרמב"ם ז"ל :

אלא דעת הרא"ש לא נראה כן שכתב בזה הלשון והוצא בב"י לענין שאם פתחה בסוף שיטה ופתחה ג"כ מראש שיטה שני' שתחתיה וכתב בזה הלשון תמוה דמשמע דאם הפרשה באמלע שיטה והתחיל לכתוב באמלע השיטה (היינו שיטה שני') היינו סתומה וכבר אמר דאם פתחה מראשה או מסופה דהוי פתוחה עכ"ל אלא הב"י מביא שיטה אף שהניח חלק בסוף שיטה העליונה וגם בתחילת שיטה שני' והיו מכאן ומכאן בכל גוונא הוה סתומה דכל שהוא מתחיל מאמלע שיטה הוה סתומה ע"ש וכן הוא בחידושי הגהות מביא הגירסא בירושלמי אם פתוחה מכאן ומכאן בסוף השיטה ובתחילת השיטה שחתרי' זהו סתומה כו' ע"ש וכן מביא להלן פתוחה מכאן ומכאן סתומה כו' אבל אם היה פתוחה בסוף שיטה ולא התחיל מראש שיטה שני' אלא שעשה פתוחות גם בראש שיטה שני' שתחת' זו נקראת סתומה מפני שמתחלת מאמלע שיטה כו' שאם פתוחה משני לדרים נקרא סתומה מפני שהיא מאמלע שיטה כו' עכ"ל אח"כ מביא הב"י דברי הרא"ש שכתב וז"ל שלשון בירושלמי תמוה דלכאורה משמע דאם ה"ם הפרשה באמלע שיטה והתחיל לכתוב באמלע השיטה (נראה כוונתו באמלע שיטה השני') דהוה סתומה וכבר אמר דאם פתוחה מראשה או מסופה דהוי פתוחה, עכ"ל :

ומדעת המחבר מוכח שאינו סובר בברא זו דאם פתחה בסוף השיטה ופתחה בראש שיטה שני' שהיא נקרא סתומה דכתב בפירוש ובסוף שמע אין מניחין חלק ואם מניחין מניחים פחות מכדי לכתוב ט' אותיות ולא יחיל לי' בתקנתא של הגאון מהר"ז ז"ל הכתיבה בהגה ותקנתא של הגהה דלא כהמחבר ולא כהרמ"א ולא כהט"ז והגדולים שסוברים שיניח בסוף שמע חלק פחות מכדי לכתוב ט' אותיות וכן בתחילת ויהי' א"ש ג"כ מניח פחות מכדי לכתוב ט' אותיות כדי בהלעזק יהי' פ' סתומה, ע"כ נראה כיון דגם למנהג רמ"א אין מסבירים האחרונים, ע"כ נלע"ד המובחר לנהוג כהרמב"ם ז"ל והב"י ועוד גדולים גם הראב"ד לא השיג בדיון זה, כ"ז נלע"ד אלא שאין בידי להכריע, וגראה להקן שהיא דברי הגהה בש"ע של הגאון מהר"ז ז"ל קיים כיון דאף לדברי הט"ז ועוד גדולים עלומים סוברים שמלטרפים מדף לדף היינו אם הניח פחות מכדי ט' אותיות סוף פ' שמע וגם הניח תחילת פ' ויהי' א"ש פחות מכדי ט' תשעה אותיות מיקרי סתומה, בלירוק אנו למידים מהגאונים הנ"ל שמלטרפים מדף לדף א"כ גם אנו נאמר שאפילו אם מניח סוף שמע כדי ט' אותיות ויותר ג"כ מלטרפים להיות נקרא סתומה אם ג"כ תחילת פ' ויהי' א"ש כדי ט' אותיות ויותר כמו שהובחתי לעיל מרמב"ם שמלטרפים פ' סתומה משיטה לשיטה, אף שמניח סוף שיטה ראשונה כדי ט' אותיות וגם מניח תחילת שיטה שני' כדי ט' אותיות ויותר וכיון שהט"ז והגאונים סוברים שמלטרפים להיות נקרא סתומה מדף לדף א"כ אנו נאמר דאף אם יניח סוף הדף הראשון כדי ט' אותיות ויותר וכן מניח תחילת הדף השני' ג"כ כדי ט' אותיות מיקרי ג"כ סתומה ואף אם יש לספק קצת בזה אבל לכל הפחות פרשה מיקרי ואף אם מיקרי פרשה פתוחה ג"כ כשר לדעת (הרמב"ם) הרמ"א א"כ ג"כ דעת הגאון מהר"ז הנ"ל שיותר טוב לנהוג כן כי מסופק הוא

גם יולאין אלו דעת הרמ"א ועוד גדולים ודעת בעל העיטור שכל ד' פרשיות לריך להיות פתוחות, (הגם שאפשר להיות שהגדולים אלו סוברים בליר פתוחות וסתומות כהרמב"ם, וכן מוכח קצת דכתב בזה הלשון אף פ' ויהי' א"ש בראש השיטה כשאר הפרשיות עכ"ל, ויש לדחות דבראש השיטה כ"ע יודו דמיקרי פתוחה אף הרא"ש) עוד יש חשש להניח פחות מכדי ט' אותיות סוף שמע וגם קודם ויהי' א"ש שהיא בין שניהם שיעור סתומה כי בדיעבד די כשיעור ט' אותיות קטנות לשיעור פרשה (רק לכתחילה לריך להיות כדי ג' פעמים אשר) והסופרים אין יודעין הדיון על בורי' ומניחין הרבה סוף שמע גם הרבה קודם ויהי' א"ש, ואף אם מניחין פחות מט' אותיות אבל הוא רק פחות מג' פעמים תיבת אשר אבל יש בה כדי שיעור ט' אותיות קטנות בכל סוף פרשה שמע, ובתחילת פרשה ויהי' א"ש מאן לימא לן שמלטרפים יחד לעשות סתומה, כיון דבכל אחד יש לו שיעור פרשה בפני עצמה בדיעבד, ועוד ראיתי שאין מדייקין ומניחין סוף שמע יותר מט' אותיות גדולות וכן בתחילת ויהי' א"ש ג"כ מניחין יותר מט' אותיות גדולות א"כ מאן לימא לן שבליירוק יהא נקרא סתומה וכיון שרבו הדיועות בזה וגם ל"ע הרבה, ע"כ נלע"ד שיותר טוב לנהוג כהרמב"ם והב"י ועיין בשע"ת אות נ"ג שתמה על המ"א וכתב שחירונו ל"ע דמה הפסד אם היו נוהגין כהב"י עכ"פ ילא ירי סתומה לדעת הרמב"ם כו' עכ"ל וכן כתב להלן דכיון דחוששין טובא לדעת הרמב"ם ללאת ידי חובת סתומה ויהי' א"ש מתחילין באמלע שיטה העליונה ומניח לפניה חלק כדי ט' אותיות ואף שזה פתוחה לדעת הרא"ש בע"כ סמכין לומר דבדיעבד כשר בפתוחה עכ"ל והוא כמו שכתבתי ומה שכתב בהגה של ש"ע של הגאון מהר"ז ז"ל שיניח חלק כדי ט' אותיות סוף פ' שמע וגם קודם ויהי' אם שמע יניח ג"כ כדי ט' אותיות ויתחיל ויהי' באמלע השיטה זה דלא כמאן, הגם שיש לומר שדעת הגה כיון שהניחו כדי ט' אותיות סוף פ' שמע וגם הניח כדי ט' אותיות קודם ויהי' א"ש אנו מלרפין שני הפרשיות יחד ודומה כמו בס"ת אם יש איזה תיבת בתחילת השיטה ואח"כ מניח הרבה אף שני פעמים כדי שיעור ט' אותיות ואח"כ באותו השיטה עלמה בסוף מתחיל לכתוב מיקרי סתומה, וה"נ אם מלרפין שני הדפים של שמע ושל ויהי' יהי' מיקרי סתומה, מנין להם כן הא הב"י לא כתב כן רק שיניח סוף פ' שמע פחות מכדי ט' אותיות, ועיין במשכנות אות כ"ו ד"ה והוי יודע ז"ל להרא"ש כל שמניח ט' אותיות חלק בסוף פרשה אע"פ שמתחיל פרשה שני' באמלע פחות מט' אותיות פתוחה הוה כדמוכח ביו"ד (סימן רה"ע), בירושלמי פתוחה מסופה כו' משמע כו' דע"י לירוק לא מהני להרא"ש למהוי סתומה כו' ע"ש עכ"ל וגראה דכ"ש אם בסוף פ' שמע הניח ט' אותיות וגם התחיל ויהי' א"ש באמלע והניח כדי ט' אותיות בתחילה בודאי לא מקרי סתומה וכן הט"ז ועוד גדולים לא כתבו, רק להניח פחות מט' אותיות סוף פ' שמע וכן קודם ויהי' א"ש יניח ג"כ פחות מט' אותיות אלא גם זה לא יחיל לע"ד. ואפשר לומר לדעת הרמב"ם אף אם מניח סוף הפר' כדי ט' אותיות ויותר ומתחיל הפרשה השני' מאמלע שיטה השני' ומניח בתחילה ג"כ כדי ט' אותיות ויותר ג"כ מקרי סתומה שכתב בפ' ח' (הוצא ג"כ בב"י יו"ד ס' ער"ה) ז"ל סתומה כו' ואם לא נשאר מן השיטה כדי להניח ריוח כשיעור ולכתוב בסוף השיטה תיבת אחת יניח הכל פנוי ויניח ריוח מעט מראש שיטה שני' ויתחיל לכתוב פרשה הסתומה מאמלע השיטה שני' עכ"ל, משמע מדבריו שריוח כשיעור היינו כדי ט' אותיות נשאר בסוף השיטה אלא לא נשאר ריוח לכתוב תיבה אחת מפרשה השני' אזי יניח פנוי בסוף השיטה היינו השיעור ט' אותיות ויניח מעט בתחילת שיטה שני' קודם התחלת פ'

סימן ח.

שייך לחיבורי ע"י (לסימן קמ"א) בדבר חולע הנקרא מאטליולע"ש עיין בתרנוס יונתן ז"ע פר' בשלח בפסוק וירוס תולעים וארחש מורנין, משמע שהוא שם הכולל לא דוקא על תולעים שזריאה, וכן בע"ז (דף כ"ו) לאפוקי לשם מורנא דלא:

סימן ט.

שייך לחיבורי ע"י (סימן י"ב) בדבר מה שכתבתי שבדבר שדרך לטול הרבה מחויב לשלם מה שהתנה עמו כתבתי שם היינו אם התנה עמו, אבל כשנא לב"ד לשאל אם יכול לבקש יותר יש לב"ד לפסוק רק מה שזוה, ז"ע בדבר כיון שדעת ה"א חילו שגריך לשלם כפי מה שהתנה א"כ אפילו באו לב"ד לשאל אם מותר לו לבקש יותר ג"כ אין יכולין לב"ד לפסוק לו שמחויב לעשות בפחות, מה שכתב הרמ"א או רפואה היינו חכמת הרפואה, כן הוא בבב"ג:

סימן י.

בשבת (דף פ"ו ע"א) בתוס' ד"ה ואתה פה גו' אמרה לפורה כו' מיום שנתיחדה שכינה עם אחיך פירש ממני עכ"ל, עיין במדרש רבה פרשה ואתה הזכרה שהנשמה אמרה מיום שננלית אליו זכנה לא בא לחשתי, ונראה שזה כוונתה של לפורה, אבל מתלמוד משמע שלא פירש אלא משעה שאמר לו הקב"ה ואתה גו' נשא ק"ו, ובזוהר פרשה נשא (דף קמ"ח ע"א) ד"ה ויהי ביום גו' איתא כמו במדרש ז"ל בשעה שאמר לו הקב"ה למשה של נעלך אמר גו' ואת אמרת לאתפרשא מאתתי כו' ע"ש וכן בפסחים (דף פ"ו ע"ב) אמר לו הקב"ה להושע לא היה לך ללמוד משה רבך שכיון שבדברתי עמו פירש מן האשה כו' עכ"ל משמע דיבור ראשון:

סימן יא.

שייך לסיף (סימן רי"ב) בחיבורי ע"י, עיין ברא"ש פ"ק דע"ז (סימן ט') ז"ל וע"ז סומכין להניח הקדירות אלל השפחות כשהולכין לבית הכנסת ועוד דהוי כיולא ונכנס ולירא שמים נכון להחמיר כו' כי כמה פעמים אירע קלקול בדבר עכ"ל, וז"ע לענין הקמח שמורה:

סימן יב.

שייך (לסימן קפ"ח) בספרי ע"י (דף ג"ב) ריש ע"ג כ"ב בעיקר הדבר שכתב כת"ר דבמע"י האם לא מיקרי וזבחא מבקרך, מע"ז (דף מ"ז ע"א) מוכח דאין חילוק דאיתא התם מעיקרא בהמה והשתא בהמה דשלו הוא דאחידא באנפא ופירש"י התם לא אשתני כו' ע"ש:

סימן יג.

שייך לחיבורי ע"י (סימן קכ"ד), הגם שיש לומר דרבה לטעמי' דסובר כר"י דדבר שאינו מתבין אסור, אבל נראה דאין שייך לה היתר שכתבו דאין מתבין רק לתקן, דאי מחמת ההלכה כר"ש דדבר שאין מתבין מותר, הא הוה פסיק רישא ולא ימות, דר"ש מודה אע"כ דבאיסור דאין מבטלין איסור לכתחילה הקילו בדבר שאין מתבין רק לטעון או לתקן:

בא"ח

הוא שאם שיר פחות מכדי ט' אותיות מכאן ופחות מכדי ט' אותיות מכאן וע"י זירוף יהא ט' אותיות אם נקרא פרשה כלל אבל אם מניח כדי ט' אותיות מכאן וכדי ט' אותיות מכאן לכל הפחות פרשה מיקרי סתומה או פתוחה לפחות, עיין בפ"ת ביו"ד סימן ער"ה סוף אות א' בשם ח"ם ובשם ספר מנחם עזרי' שמסכימים לסופרי ספרדים כסדר הרמב"ם כמו שכתוב בכתבי האר"י ז"ל עכ"ל ע"ש לפי דבריהם אם בספר תורה שיכולין ללאת ידי כולם עכ"ז כתבו לנהוג בהרמב"ם מכ"ש בתפילין שאי אפשר ללאת כ"כ ידי כל הדיעות בודאי יש לנהוג כדעת הרמב"ם וז"ע:

סימן ג.

שייך לסוף סימן קפ"ו בספרי עולת יצחק ח"ר לענין אם כתב תחילת האות בסתמא וגמרה בקדושה, אפשר שתלה בתרי לישנא בזבחים (דף ב' ע"ב) הא סתמא ולשם פסח כשר, דילמא שאני התם יוכיח סופו על תחילתו א"ג אידי כו' וכתב רש"י הא סתמא כו' תחילה שחטה סתם וסופה לשם פסח א"ג אידי לעולם לא תידוק סתמא ולשם פסח כשר דסתמא כשלא לשמו כו' עכ"ל וז"ע, ועיין בח"ר מה שכתבתי (בסימן קפ"ו) ועיין בלוח הטעות שם בהשמטות שכתבתי בשם רד"ך תש"י א' ז"ל וכן באותיות השם שגריך לכותבם לשם קדושות השם כל האות בעינן ולא מקלחו כו' עכ"ל, וז"ע:

סימן ד.

שייך לחיבורי ע"י ח"ר (סימן י"ג) בסופו לענין אם מותר לטלטל דבר הכבד, עיין ברש"י עירובין (דף ע"ו ע"ב) ד"ה כובדו קובעו ז"ל ומתוך שהוא כבד אין נוטלין אותו משם ולא משום איסור אלא משום דקשה לטלו עכ"ל ואפילו לדעת ההו' דמחלק בין סולם לסולם הוא רק מדרבנן:

סימן ה.

בדבר אם מלא מחט בזכר הללעות יעוין בספר שם ארי' (סימן ט"ז דף קמ"א):

סימן ו.

בדבר מה דאיתא בש"ע (בסימן קכ"ו סעיף ג' ד') באם שכתב יו"י וגזכר לאחר שהתפלל מוסף א"ל לחזור ולהתפלל תפלת שחרית כתב הפ"מ במשכנות סימן הג"ל אות יו"ד ז"ל אם טעה ש"ץ בקול רם שחרית ולא הזכיר טל ומטר פשיטא שחזר אפילו מוריד הגשם חזר דוקא הזכרה ר"ח שבת ויו"ט דיעבד סומך להזכרת מוסף וזכרון אחד עולה לו מכאן ולכאן משא"כ משיב הרוח וכו' עכ"ל:

סימן ז.

שייך לחיבורי ע"י (סי' קל"ט דף ס"ד ע"ד שורה כ"ד) חסר תיבת אלו אחר תיבת עכ"ל ז"ל יכתב ע"כ נראה לדעת הט"ז דמסעי' כעושה מעשה היינו אם מסעי' בשעת מעשה בשעת עבירה ממש כגון אם הניקף מטה עלמו ראשו בשעת הקפה וכן אם פותח פיו בשעה שנוטל השן בשבת אבל לא בדבר שקודם המעשה וז"ע:

סימן יד .

באו"ח (סימן רפ"ד) ברמ"א ויש מקומות שאין אומרים ,
 אה"ר כשמברכים החודש כו' עכ"ל , וכתב הנה"ג
 ואפי' בר"ח אב כו' עכ"ל ובפ"מ הביא ג"כ דברי בה"ג וכתב
 ע"ז ובא"ר כת' אומרים אה"ה כשמברכים ר"ח אב אבל הזכרות
 נשמות אין מזכירין כו' עכ"ל ודעת הישועות יעקב שגם אב
 הרחמים אין אומרים וע"ש והמדפיסי לוח כתבו כמו שכתבתי
 בשם א"ר ואפשר שבוטלגל נהגין כן ע"כ אין למחות מי
 שנוהג כך או כך , ומה שכתב הבה"ג בשם מהרש"ל שאינו
 דומה לר"ח סיון שאנו אומרים אה"ר על הגזירות שהזכיר
 ביולר עכ"ל לע"ד אין לנו גזירות קשות יותר ממה שהיו
 בין המלכים הש"י ירחם גם קצתו חז"ל להפטיר ג' דפרטוניתא
 השי"ב יהפך לשמחה :

סימן טו .

יבול להיות כוונת המשנה באבות ולא קרדוס כו' לכאורה
 קשה מדוע תפס התנא בלשון קרדוס ולא בלשון
 קלילה גם תפס שני הקלוות לא תעשם עטרה להתגדל בהם
 שהיא מעלה העליונה והקלה האחרון ולא קרדוס אלא התנא
 קמ"ל אף מי שדחיקא לו שעתא שמוכרח לקבל שהתירה חז"ל
 אבל לא יתפוס שני הקלות לא הקלה הראשון לעשות עטרה
 בדברי תורה , וכן ימנע ג"כ מהקלה האחרון להנות מאחרים
 בדרך בזיון כמו מלאכה בקרדוס שהוא חס"ש גם לתא דגול ,
 עיין בכתובות (דף ג"ג ע"א) מעלאי דירי היינו עשיה , ועיין
 בשע"ת לרבינו יונה שער השלישי (סימן מ"ג) ז"ל לא תחמוד
 גו' ואם יכסוף אדם שימכור לו חבירו שדה כו' או אחד
 מחפלו ולא יש את נפשו למוכרו ואם יפטר יבוש להשיב פניו
 אסור לפזור בו כי זה כמו הכרח ואונס והחומד לקחת כל
 חפץ והוא איש נכבד שאם ישאל שאלה אור פניו לא יפליין ,
 אסור לשאול מעם רעהו מקח או מתת בלתי אם ידע כי
 נתן יתן לו בנפש חפילה ולא ירע לבזו בתתו לו עכ"ל ,
 לדעתי הוא גמרא מפורש שהבאתי לעיל מכתובות , עיין
 בח"מ (סימן ש"ט סעיף יו"ד) , עוד בשע"ת לר"י (סימן
 ס') ז"ל ובאחיכס ב"י גו' לא תרדה בו בפרך לא ישעבד
 אדם בחבירו ואם אימתו עליהם או שהם צושים להחל דברו
 לא יזוה אונס לעשות קטנה או גדולה אלא לרנוס ולתועלתם ,
 ואפילו להחם לפחת מים או לילך בשליחות אל רחוב העיר
 לקנות עכ"ל , ועיין מה שכתב המהרש"א (פ' ב') דתענית
 לענין ביתו ריקן מן העבירה לענין מה שנהנה מן חבירו
 בדרך כופין עד שיאמר רוצה אני גזילה היא ולא מתנה עכ"ל
 ע"ש השי"ת יכפר בעד ויש לדון הת"ח הענינים לכ"ז כי עניניהם
 גרמה להם גם מחויבים לפרנסם ועיין במסכת מגילה (דף
 כ"ח) כי הא דרב הונא דרי מרא אכתפי כו' אף שחבירו
 עשה כן מרצונו ע"ש במהרש"א , עיין בר"ח שער הענוה
 (פרק ו') ד"ה המקנה כו' אסור להפזיר בו כי הוא מתב"ש
 להשיב פניו ריקס א"כ הוא אונס כו' וכ"ש כו' נכבד שאסור
 כו' להראות שהוא חפץ כו' עכ"ל יע"ש :

סימן טז .

בספר דעת קדושים (סימן ל"ג סוף ס"ק ט') ז"ל למטה
 מחלי זפק אין עוד חשש גנו עכ"ל ומקום הזפק
 הנמחה עם המעי ע"ש :

סימן יז .

בדבר בית המטבחים הנעשה מרונן בלבינים שרופים
 נכנסין אם מותר לשחוט שם מחמת חשש נפילה ,

מחמת חשש השלישי שכתב כת"ר שברצפת הלבינים יש חורים
 מחמת שלא נעשה בטוב וגם נחרטע הרצפה ומחמת הנפילה
 על חוד של לבינה יכול להתרסק חיזה אבר כי הכל לפי
 ההכאה והאבן כמו שכתבו הפוסקים , ולענין זה לא עמדה
 נפשה או נועץ לפרנים , מטעם זה נכון לעשות הרצפה
 מנסרים , בעת שסיפרו לי איך שחלקו בעלי תריסין בזה
 במחנה מורקה מפי , הא העזרה היה מרונן באבנים ושחטו
 על הרצפה , ומה שתמה כת"ר שלא שייך להביא רא"י משם
 הלא התמידים היו כבשים גם העולה וחטאות ואשמות רובא
 דרובא היו כבשים ועזים או אילים גם הקרבנות מן פרים
 רובם היו בני שנה הלא גם הקלבים שלנו משכיבים אותם
 בידים גם כהנים זרזים וגבורים והיו יכולים להשיב בידים
 עכ"ל בקלרה , דיחוי זה אינו עולה כ"כ דהא כתב התוס'
 במנחות (דף פ"ז ע"א) ד"ה גובהן וכן הוא בתוס' יומא (דף
 ט"ו ע"ב) סוף ד"ה מן בשם המדרש דכבשים של תמיד היו כ"כ
 גבוהים שאוכלין ע"ג ארזים וכשהיו מרכיבין אותן ע"ג גמלים
 (בענק מפרש ע"ג גמלים גבוהים) היו רגלי הכבשים נגדרים
 בארץ עכ"ל ומכש"כ עגלים ומכש"כ פרים (ולבד הנפילה
 ע"ג הרצפה של אבנים היו מוכרסן עד הרצפה יותר מעשרה
 טפחים) אלא ע"כ מחמת שבת המטבחים אין בו משום
 ריסק איברים כמו שכתב רש"י שם אפילו ממקום גבוה אלא
 יש לדחות דמעשה נסים היה גם השחיטה היה על ידי גם
 כדאיתא פ' חולדות פ' כ"ה היאך הם נשחטים , או אפשר
 שגם האנשים היו גדולים כמו שכתב הי"מ והכל ע"י גם מכ"ז
 סמך גדול מרצפת עזרה דבתחילה אין אנו סומכין על גם
 כדאיתא במסכת תמיד (פרק ד') לענין לחם הפנים אמאי
 עבדי דשיש כו' נעבדו דזהב כו' מפני שהוא מרתח וכתבו
 בשם הירושלמי אע"י דלא אירע פסול אפי"כ אין סומכין
 על גם וכן ביומא (דף כ"א) לא אירע קרי לכהן גדול בזיה"כ
 מכ"ז לא היו סומכין על גם כמו שכתב המהרש"א מכ"ז עשו
 של אבנים והיו שוחטין שם אפילו פרה בת שלש שנים כדאיתא
 בתמיד פ"א וברמב"ם , גם מה שכתב כת"ר קרבנות מן
 פרים רובם הם בני שנה לא דק דזה מיקרי עגל ופר מיקרי
 בשנה שניה עיין בר"ה (דף י') גם מה שכתב כת"ר שכהנים
 זרזים וגיבורים , הא שחיטה כשרה צור הגם שכהנים לא היו
 מניחים לישראל אבל התורה הקירה , גם זמנין דשחיט זר
 (יומא כ"ה ע"ב) , הגם שיש לומר שהיו מסעיין את השוחט
 כדאיתא בתמיד (פרק ב') שמי שזכו באיברים אוחזין בו
 (עיין במפרש) , אבל לא מטעם כת"ר , אלא שהיה נעשה
 בזריות גם רוצים לזכות במזוה , הגם שלא נעלם ממני שיש
 למזוה דיחוס , אלא לענ"ד שהיו נהגין כמו שהיו נהגין
 בחולין (אלא בחולין אין מפקידים על עקידת יד ורגל) והעיקר
 מחמת שבת המטבחים אין בו משום ריסק אברים , אפי'
 ממקום גבוה משום כשהוא שוהה ליפול כל שעה מתחוק
 בלפרנים נראה שהטלפים מיקרי לפרנים מה שהוא עומד
 על הרצפה ברגליו כמו שזמנו במוע"ק (דף י') סוס שרוכב
 עליו מותר לטל לפרניו במועד , וכתב רש"י כמו שפושין
 עכשיו לסוסים , לא כמו שכתב כת"ר שנועץ בלפרניו בעומק
 הקרקע קצת , ע"כ מסופק מעלתו ברצפה של לבינים
 שרופים אלא על דרך דאמרינן בב"ב (דף פ"ו ע"ב) שאני
 בהמה דמסרכא וכתב רש"י מסתרכת ומתדבקת ברגלים
 בקרקע ולא אפשר בהגבהה כ"א בקישי , ולא מצינו חילוק
 אף אם עומדת על רצפה של אבנים ולבינים שרופים גם כן
 אינה נקנה בהגבהה ולא מצינו שיש חילוק בין קשה לרך לענין
 בית המטבחים דהא במקום שיש חילוק בין קשה לרך מפרש
 הש"ע (בס' י"ח סעיף ט"ו) לענין סכין שכ"ש כגון שנפל
 ענ"ק קשה עכ"ל , וכאן סתמו משום שאין חילוק ובאמת
 מה חילוק בין עץ לאבן כי גם בנסרים ליכא מידי למסרך
 כמו שכתב רומ"ע בעלמו ולא מצינו חילוק בין רך לקשה
 אלא לענין נפילה בטר (ב"ק נ"א) בטר מלא ספונים לא
 שייך

שייך חבטא וכן (בחולין נ"א) גלימא מתות חיישינן לא מתות לא חיישינן אבל בין קשה לקשה לא מלינו חילוק ואם שוחט בחמלע הקין שהקרקע היא קשה ונקי מכ"ז אמרינן סתמא בית המטבחיים לית בה משום ריסוק איברים אע"כ דמה שכתבו הפוסקים ודוקא דאיכא מידי למסרך היינו לאפקוי אם קשרו כל הד' רגלים או נשא אותה ורגלים מונגהים מן הארץ, עיין בדרכי משה אות ב' וכן כוונת הפרישה והכו"פ, מה שתמה על גדול אחד שליוה לנסות הפלת ג' בהמות דבר פשוט שאין זה חזקה, ואפשר שאמר זאת לרווחא דמילתא על דרך הירושלמי הוא ברא"ש ור"ן, ז"ל ביומי דר' פינחס חבטין תורא בחילא אמר לון בחיובין שרונא שרו וערק אמר ברוך שבתר בהם ובדבריהם חילן דחבטין תורא בחילא לית בה משום ריסוק איברים, מה שהעיר כת"ר דאין להביא ראיה מעורה ששם כשר מה שמרק אחר שחיטה על ידו ובחולין טריפה להפוסקים שהיה במיעוט בתרא כו' עכ"ל אין הדמיון דומה שהיה במיעוט בתרא ומכש"כ שהי' כ"ש הוא רק חומרא בעלמא מה שאין כן חשש נפילה הוא חשש דאורייתא ובבר הארכתא בזה בחיבורי ע"י (סימן קנ"ב):

סימן יח.

שייך (לסימן ל"ח) בספרי ע"י בדבר קימחא דפיסחא שנתחלחל השק שמבאר שם שגבון ליקח על לילות הראשונים משאר קמח ואני לדדתי להקל, כעת יא לאור ספר חוט המשולש בתש"נ"ב נראה ג"כ שמיקל בדבר אף למהדרין למלא שמורה בתש" מהגאון מוה' אליעזר ילחק ז"ל, ואם לריך להודיע להקונה שיש שאלה על הקמח כתבתי בסימן הג"ל גם עיין בחיבורי חלק ראשון (סימן רי"ב) ועיין לעיל (סימן י"א):

סימן יט.

בסנהדרין (דף ק' ע"ב) רב יוסף אף ספר בן סירא חסור למיקרי כו' וכתב רש"י שיש כו' דברי הבאי וזא לדי ביטול תורה עכ"ל ע"ש בגמרא משום זלדקן (וכתב רש"י מי שזקנו דקה כו') קורטמן עבדקן סכסן כו' עכ"ל וז"ע בחיקוני זוהר תיקונא שבעין ד' קלא דיקנא בספר בן סירא קליל דקל קורטמן עבדקן כו' עד כאן לשוני שכתב ע"ז סתו' ואפשר דכוונת הגמרא מי שלומד זה כפשוטו חסור למקרי:

סימן כ.

להרב שיחיה השאלה טובן מתוך התשובה

לבר הספיקות שכתב כת"ר יש להטיל עוד ספק כי אין נאמנות למזרי מאן לימא לן שהולך הוא מפרה זו דילמא ילדה נקבה והמלרית החליפה על זכר אולי היה לה זכר להחליף או של מי מהשכנים שלה שחשודה להחליף, ובענין המדקים הארכתי הרבה בחיבורי ע"י (סימן קפ"ח) גם בענין ס"ס נגד חזקה מבואר שם (סימן קע"ד), גם לפי דעת התוס' בחולין (דף י"א ע"ב) ד"ה לר"מ אין כאן חזקה, וז"ל שם דאי אמרינן אוקי בהמה בחזקה שלא ילדה, אדרבה העמר הולך בחזקה שאינו קדוש בבכורה שהיה חולין במעי אמו (אלא שאין בן דעת ר"ת שמחמיר אף בחולבות והארכתי במ"א) גם יש עוד חזקה שאינו קדוש שהיה בחזקה מזרי, מטעם לאן ברזל בדבר מה שכתבו דגנר ספק דפלוגתא לא אמרינן אוקי אחזקה הוא סברה טובה בי מפני

חזקת איסור של זה, נאמר שאין הלכה כאותו פוסק, וז"ע הא בכל מקום שיש חזקת איסור מדוע לא כן קאמר למשל הלל"ח בברכות (דף כ"א) בסוגיא דספק קרא ק"ש חוזר וקורא מביא שם דיעה דבמקום חזקת איסור לא אמרינן ספק דרבנן לקולא, דוגמא לדבר בא עכבר ונטל ככר לריך לבדוק אף אם ביטל אף שהבדיקה הוא רק דרבנן והוא ספק דרבנן אולי לא אכל העכבר מכ"ז לא אמרינן ספק דרבנן לקולא עכ"ל יע"ש קשה לכאורה מדוע לא נאמר וכי מאי איכפת ליה להעכבר בהחזקה, אלא ע"כ מה שמחמירין נגד חזקה אף בס"ס ל"א הוא רק חומרא דרבנן ע"כ בספק דפלוגתא לא שייך חומרא זו למשל בנידון דכת"ר לענין הבכור מחמת החזקה נפסוק כמד"א דכסף קונה ואין אנו חופסין לדיעה דמשיכה דוקא קונה או חופסין לכה"פ לספק ובעלמא אנו חופסין הדיעה דמשיכה קונה מחמת החזקה, כגון אם לא היה רק כסף ומכרה לנכרי ח"כ אין לפסוק כאן כדיעה זו מחמת החזקה כגון אם לא היה רק קנין כסף היינו אומרים שמשיכה קונה ולא קנה הנכרי, ואם היה רק קנין משיכה היינו אומרים שדוקא כסף קונה ע"כ במקום שיש ס"ס נראה להקל כיון דהפלוגתא שייך גם בעלמא, משא"כ בנידון דהעכבר וכדומה לא שייך החזקת איסור והספק אלא ברין זה ולא יש בזה שינוי ברין, עיין בספר גידע בשערים בהקדמת ספרו שכתב סברא זו ורמז לתוס' חולין (דף פ"ו ע"א) ד"ה מאי טעמא כו' ע"ש לענ"ד נראה כוונתו דיש לדייק סברא זו מתירין התוס' וי"ל דמספקא להו לרבנן אי רוב מעשיהן מקולקלין או רוב מעשיהן מתוקנים והסתא לא מהני חזקה מידי כו' עכ"ל ח"כ מדוע לא נעמוד על החזקה כיון שלא יש רק ספק נגד החזקה, לפי זה נראה שמה שיש מחמירין לענין ס"ס נגד החזקה (או אפילו בספק דרבנן נגד חזקה) הוא רק חומרא דרבנן דאי אמרת דאורייתא מאי חילוק יש בין ספק דפלוגתא לשאר ספק עיין בש"ך דק"ס דאורייתא וספק דרבנן שייס:

סימן בא.

שייך לחיבורי ע"י סוף סימן ט"ו.

ואפשר שכוונת השל"ה שהטעמו רוחני שניתן השי"ת עבור מלות עשה הוא שקול הרבה יותר ממניעת יסורי גיהנם, למשל לומר לאדם אם רוצה לסבול יסורי גיהנם ואח"כ ליתן לך ג"ע כל בר דעת לריך לקבל עליו גיהנם כדי שאח"כ יתן לו ג"ע כי דבר שיש לו קלבה לגבי דבר שאין לו קלבה וסוף אינו בגדר חלק כי טעמו רוחני שניתן השי"ת עבור מליה אין לו הפסק וסוף לזה, זה לשון ספר פרי ע"ת שער הסליחות (פרק י"א) ואין קץ ותכלית המשך שכל מלוא אחת, עיין בפירוש המשניות להרמב"ם סוף מסכת עוקלין, אבל לענין חומרא וקולא ל"ת חמור, גם על ביטול מלות עשה יש עונש כמו שכתבתי בחיבורי ח"ר (סימן מ"ו) וכן מוכח מרע"ב (פ"ב מ"א) באבות, ועוד דגם אם עובר על ל"ת יש לו הפסד בכפל היסורי גיהנם, ועוד אם היה יושב ובטל ולא עבר העבירה הא נותנים לו שכר כעושה מלוא, קדושין (דף ל"ט) מכות (כ"ג ע"ב) עיין בשל"ה בסדר של יום הכיפורים ד"ה אמר המזכר (דפוס זיטאמאר דף שג"ט), זה לשוני דע אין כל עונשי גיהנם כדאי אלא השכר המזומן על מלות עשה לפה"ב כי פו"ב לו לקבל כל עונשי דינים ובלבד שלא יפסוד שכרו לעוה"ב כו' עכ"ל, ועיין בספר לקיטו אמרים באגרת התשובה כתב כענין זה, ז"ל אבל לענין תשובה אף שחולין לו העונש כו' אבל האור נעדר, מעיית לא יוכל לתקן, זה שביטל ק"ש של שחרית כו' ומכאן תוכחת מגולה לאיתן העוברים זמן ק"ש בשאט נפש ובמזיד ופוק חזי מה שכתבו הגאון

טפחים לריך לחי ע"ש וכן כהב גס השו"מ בלוחות חסובה ,
אבל מה שהחזיקו הם מן הגד אף שהם על הזכוכית אבל
הזכוכית הם למטה מראש העמודים ל"ע , והשו"מ כהב
ז"ל דאף דנעשה מחליה מועיל ואף דלורת הפסח נעשה
מן הגד לא מועיל היינו משום נעשה מעשה להיפך ונעשה
מן הגד גלי דעתו' דלא עשה לשם לורת הפסח אבל כל
הנעשה מחלי' או לסבה אחרת כגד' דהטעלעגרא"ס נעשה
לסבה אחרת פשיטא דחינו פסול בו' עכ"ל :

ד נהירא לע"ד שיהא מה שאינו מעלה כ"כ (כמו שמצינו
לענין לחי) מה שאינו נעשה לשם היתר מחילה יהא
מעלה שיועיל אף אם נעשה מן הגד כי מה שפסול לורת
הפסח נעשה מן הגד הוא מחמת שאין דרך לעשות לורת
הפסח מן הגד אלא על הקנים א"כ מה יועיל אם נעשה
לסבה אחרת, גס אם נעשה מן הגד בפירוש לשם לורת"פ
להיתר טלמול ג"כ לא יועיל ולא עדיף סתמא מפירוש ,
חינו מבין כוונת שו"מ אם כוונתו שאם נעשה לשם פסח
גרע ואם נעשה לסבה אחרת כמו הע"ג שפיר דמי אף מן
הגד אדרבה הסברה הפוכה דאם נעשה לשם פסח בודאי
יותר יש להועיל, ואין לומר כמו שכתוב כתר"ו ז"ל בקלרה
להכשיר מבין בו' עשה תיקון מן הגד בו' דודאי לא נעשה
לתכלית אחר, כ"א להכשיר מבין לא עשה ולא כלום ולכן
הרואה לא ידע שזהו לורת הפסח ובכחו להכשיר המבין ,
וע"כ לא אהני מעשיו משא"כ אם לורת הפסח לשם בנין או
ענין אחר ודרכו להעשית מן הגד משום סיבה אחרת
כהע"ג רק דאנו באתנו לשמוך ע"ז מבח לוח"פ הוא מחילה
נמורה שפיר מהני בו' ולא קשה לילך משער החלז דשם לא
נעשה לענין תיקון מבין נקרא פסח אפילו מן הגד בו' עכ"ל
לא נהירא לע"ד אדרבה מדברי התו' מוכח להיפך דבפסח
החלז קרי לי' תוספות מן הגד שלא מיקרי לוח"פ מחמת
שהוא מן הגד אע"ג דלא נעשה לשם היתר טלמול בשבת
רק לשם פסח לחלז דאם דעת התו' כדעת כת"ר דמיקרי
לורת"פ אף אם נעשה מן הגד, באת שלא נעשה להיתר
טלמול רק בשביל ענין אחר הדרא קושית התו' לדוכחא
מאי פריך שאני התם דפסח החלז הוה לי' לורת הפסח
ע"כ קרי פסח אף יותר מעשר משום דלא נעשה להכשיר
מבין אלא רק ליום הבזרא ית"ש, אלא ע"כ דעת התוס'
הוא דאף אם נעשה בשביל ענין אחר ג"כ לא מיקרי פסח
יותר מעשר אם נעשה מן הגד, ומה שמקשה כת"ר סיכ"ס
הא מיקרי פסח כבר תירץ הגמרא פסח שער איקרי פסח
סתמא לא איקרי ומה שמצינו שאיקרי פסח סתמא בפ'
במדבר כבר תירץ התו' ד"ה בין והביא ראיו' ע"ז פירש
להכשיר מבין לריך או שהפלה לא יהי' רק עד עשר או
נקרא פסח אף בלא מוזות ופלימין גס בלא לוח"פ כדאיתא
(ד' ט"ז ע"ב) כל פרנה שהיא כעשר אמות הרי היא כפתח
וכן בדף ע"א ע"ב וכן בכ"מ אבל אם היה הפרנה יותר
מעשר או נקרא פרנה ולא פסח ואיכרת המבין אם לא
בזוה"פ אבל בלא לוח"פ כדן כגון שלורת הפסח הוא מן
הגד לא נקרא פסח סתמא אלא פסח שער, וה"ה אם לא
היה לו כלל לוח"פ לא למעלה ולא מן הגד רק פרנה
בעלמא חינו נקרא פסח סתמא אלא פסח שער יכולין לו
לקרא, והעיקר הדיוק מגמרא שנקרא פסח שער ולא פסח
סתמא אבל לא הדיוק פסח שער החלז בו' כי אם לא היה
כתוב פסח שער רק פסח חלז בודאי היינו למידין בין
לחלז בין למבין דאף יותר מעשר מיקרי פסח, ועיין
בתוספות ד"ה בין דמעתיק פסח שער איקרי ולא הזכיר
חלז וכן מה שכתב התו' ז"ל ואע"ג דבפרשת במדבר
מצינו דאיקרי נמי פסח סתמא בו' אע"ג דשם נכתב פסח
חלז, אלא אם הי' בלחמא כתוב בכל מקום פסח חלז
היינו למידין דמיקרי פסח בין לחלז בין למבין כמו שכתב
כת"ר אף פרנה יותר מעשר ובה סרה קושית כת"ר כי
פרנה

הנאין בעל תניא והשל"ה הקדוש שאין לו מחילה עולמית אף
בחסובה ומה יענו ליום פקודה בו' אף שזהו מעשה לקרות
ק"ש אין חסובה מעילה לתקן מה שביטל פ"א בו'
עכ"ל ע"ש, עיין לקמן (סימן ל"ט) ועיין בשל"ה במסכת
ר"ה בדיוני שופר כהב ג"כ דעובר על ל"ה מועיל חסובה
אבל אם בטל מ"ע הוא הפסד שאינו חלק וחסרון שאינו
מתמלא ואכידה שאינו יכול להשיבה בו' ע"ש, ומה דאיתא
עבר אדם על עשה ועשה חסובה לא זו משם עד שמוחלין לו
היינו העונש על מה שעבר, אבל האור ותענוג רוחני נעדר
ע' בשל"ה ה' שבת אמרו מי שלא טרח בע"ש מה יאכל
בשבת כי מן הנמנע לאכול כי אחר ששכר המזון הוא המליו
והוא לא הכינה א"כ מה יאכל :

סימן כב.

שייך לחיבורי ע"י (סימן קע"ח).

זה לשון ספר ערבי נחל פ' שופטים ד"ה ע"ד בו' מעשה
לאו וראו כמה שמות הו"ה ב"ה וב"ש הגדול מזכירים
בהפילה וכשהתפילה חינו עולה לרקיע ח"ו, טפל בו' ודעו
כי השמות שמזכירים בפה יש בהם יותר קדושה משמות
הכתובים בם"ה כי הם יותר רוחנים ויותר במעלה כמבואר
למצינים (עיין בספר הקדש פירוש רמזים בשער האותיות
פ"ב בו' רוחנית האותיות אפילו בכתובתן לבד כ"ש בקריאתן
כ"ש בכוונתן בו' עכ"ל ע"ש) ועתה אם יזכיר לכתוב שיתחנך
אחיה איש השמות מהם"ה ויעלים לאשפה או למקום
בו' ח"ו, מה המשפט אשר חרזתם לו הלא ודאי אמרתם
כי איש כזה אין ראוי לו להיות לו חלק לעוה"ב עתה הבינו
בעלמאם מה אחס עושין בו' עכ"ל. העתקתי דבריו איך
ש"ס להזהר צעה שמזכירים השמות הק' שלא להזכיר מהשפה
ולחזק ולכה"פ כוונה פשוטה לידע שהוא מזכיר שם הקדש,
וידוע מה שכתב הש"ע או"ח (סימן ה') בכוונת השמות ע"פ
פשוט, והספרי יראים כתבו להזכיר השם באימה וביראה,
נראה רמז לזה מה שכתוב בהורה ליראה את השם הנכבד
והנורא גו', דוגמא לדבר מורא מקדש (יבמות דף ו' ע"ב)
לא יכנס בו' וכן במורא שם הנכבד מה ששייך לאומרו ביראה
זה לשון רבינו יונה בשער החסובה שער השלישי (סימן ס"א)
לא תחללו שם קדשי זה מחייבי כריתות כאשר יבאר, ודע
כי ההפסד והאבדון המלוי בנפשות המון העם הלא הוא על שפת
הלשון כי הם מזכירים שם שמים לבטלה, וגם מזכירים מבלי
מורא בו' ע"ש, ועיין בשל"ה בעניני תפילה הנזכרת בסוף
עניני חנוכה ד"ה תוכחת מוסר בו' כשיזכיר את השם שזכירו
באימה וביראה וזרתת וזע ויכון אף קריאתו וכתבתו כש"כ
הטור בו' וירעדו כל איבריו כשמש"כ הרוקח בו' וכן כל
שמותיו הקדושים עכ"ל יע"ש גס העונש אם חינו מקיים כג"ל
המרעיד כולא גופא ע"ש :

סימן כג.

להרה"ג שיחי

ברבר אם יש לסמוך על העמודים והחזיקין של
טעליגראס במקום עירוב, בדבר מה שעפ"י
רוב רחוק העמוד מן הבית יותר מג' טפחים שהת"ש
מתמיר אף בלוח"פ הרחוק יותר מג' טפחים, אפשר שיש
לסמוך על השו"מ מהר' קמא ח"א (סי' ס"ט) וספר ישועות
יעקב (סימן שס"ג סעיף ו"א) שמקילין בזה, אלא שהישועות
יעקב מגמגם בזה בסוף דבריו גס מחלק בין אם הקנים
הם למעלה מעשרים או לא וכן הח"א חולק על הת"ש בכלל
(מ"ח סעי' י"א) גס כתב שאם הרחיק לוח"פ מהכותל ד'

פרלה יותר מעשר נקרא פרלה או פתח שער, ומה שהעיר ידידי דהלכה בלישנא בתרא בכ"מ וזנה ע"ז בנין דמיקרי פתח אף מן הלד אין רא' כלל ולא שייך כלל לענין שבלישנא בתרא מתרץ רק שלא הי' רחב ב' אמות, רק עשר או פחות, כמו שכתבו ההוספות וזה נקרא פתח בכל מקום אף בלא לורה הפתח כלל ואף פרלה בעלמא ממילא סרה הוכחותיו מלישנא בתרא דמיקרי פתח סתמא אף אם לוח"פ מן הלד אטו מוגרע גרע מה שהיה מן הלד אף אם לא היה לו כלל לוח"פ ורק פרלה בעלמא מיקרי פתח כמו שכתבתי לעיל, גם מה שהביא מדף ה' דבתחילה בקרן איך הוא לשיטת הרי"ף אם סובר לדינא כר"ש דמן הלד לא מיקרי לוח"פ כלל דעשה כדון במזוזות ומשקוף או קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן כן אם חוטין של ברזל מונחים ע"ג יתדות או זכוכית עקומות היוצאין שיה' לראש העמודין נראה דמהני דומה לאם העמודין בעלמא עקומן קלת :

סימן כה.

שייך לסוף ספרי ע"י סוף (סי' רס"ח).

בדבר בכור בזמן הזה אי' שייך כרת על אכילתו בטומאת הגוף וכן איתא שם נידון שחטי' חוץ בזה"ל וכן לענין אכילת בכור חס בזה"ל, בבכורות (דף ל"ו ע"א) אבל הכא כו' דקדשים בחוץ לא אכיל, פי' רש"י דקדשים תמימים כו' דבר כרת הוא כו' עכ"ל ועיין במהרי"ט אלגאזי בפירושו להרמב"ן על מסכת בכורות דלרש"י מירי בזה"ל וכן התם ההוא שרוע דאתא לקמיה דרב אשי כו' נהי דקדשים בחוץ לא אכל כו' דמירי לאחר החורבן ול"ע, ורש"י בבבלי (דף כ"ה סוף ע"ב) ד"ה בכור שנפל ז"ל בכור בזמן הזה כו' והשוחטו כשהוא חס הוה כשוחט קדשים בחוץ וענוס כרת עכ"ל ול"ע בכ"ז, אחר זמן רב ראיתי בספר שו"ת מהר"י ברוגא (סימן רנ"ג) כתב ק"ל דהשוחט בכור חס בחוץ בח"ל חייב כרת כו' דוקא המעלה בחוץ בזמן הזה ולא השוחט חנן ק"ל כרש"י בזה דחייב כרת כו' ע"ש :

סימן כו.

בדבר מה שמבואר בחיבורי ע"י סוף (סימן ר"ב) אם נקרא צפי כל איסור ולתורה ולחתימה ישראל איסור יש סברה לכתוב איסור דמתקרי ישראל איסור ועיין בתשו' חוט המשולש (סימן י"ח) בשם המגדש אליעזר זאב (ובסימן י"ט) ד"ה ויעיין ז"ל שיכול לכתוב אף בהיפך בתחילה שם שנקרא צפי כל ואף דלכאורה הנה השני עיקר אמנם לזה הוה יתרון כיון שהכל קורין אותו כו' כו' עכ"ל וע"ש (ובסימן י"ח) ד"ה כגון כו' ז"ל ובשם אבי המגדש ארי' לבי המכונה הירש משום דנשחקע שם ליב לגמרי ואף שכתב שם (ס"ק ז') דלחוש לרעת הב"ש יש לכתוב הירש דמתקרי ארי' לבי הן מנהגינו שה תמיד דעת הגאון בעל תיב"י ובפרט כאן יהא סותר דמתקרי שם המגדש ואביו אהדרי עכ"ל וע"ש בסדר הגט של פ"ח (אית ס"ט) ד"ה ויעיין בתשובת מאמר מרדכי באתר ששמו לתורה ולחתימה יהודה ליב ובפי כל נקרא ליב יש לכתוב יהודה ליב דמתקרי ליב ע"ש והגאון מוה' שלמה קלוגער ז"ל סובר לכתוב דוקא יהודה ליב המכונה ליב ולא דמתקרי מוכתב שיתר טוב לכתוב אגא ליב דמתקרי יהודה ליב ע"ש אבל נראה שהאחרונים אינם סוברים כן המ"מ והפ"ח הג"ל וכן בספר מים חיים (סימן כ') כתב ג"כ קלוגימים קלמן דמתקרי קלמן וכן משמע מל"ל החדש הובא בספר ע"י (סימן ר"ו) וכן כתבו בשם ח"ם אליעזר ליפא דמתקרי ליפא :

סימן כז.

להרה"ג שיחיה שאלתו מובן מתוך תשובה :

מכתבו הגיעני בדבר מה שכתב כת"ר ז"ל בקלרה אימ' מיושב רק דברי המור אבל בשו"ע כתב אם נסכרה

סימן כד.

להרה"ג הנ"ל

ראיתי דבריו לע"ד אין לי ממה לחזור ותמי' לי על דברי כת"ר שכל ושלש, התירושים של הגמרא הם דחוקים, ואפילו במקום שיש דוחק מלינו שבקי' לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשי', כי מחמת קולד שכלינו אין אנו מבינים דבריהם הק', גם אם מקשין על הירוק בתרא יש הירוק קמא פתח שער איקרי, וסוכ"ס דעת התוספות ד"ה ואל"א דאף אם נעשה הלוח"פ לא בשביל הכשר טילטול גם כן לא מהני מן הלד ומסבירא זו לא מלינו חזרה ויש לדקדק מדוע החמירו טפי בשבת מבכלאים ו"ל דכלאים שאני כמו שכתב רש"י בשבת (דף פ"ד ע"ב) ד"ה ואחת ז"ל ואע"פ שכל אהל הקרנות סמוכין כו' דגבי כלאים היכרא הוא דבעינן דלא להוי עירוב כו' עכ"ל וע"ש ובהוס', ולחדש דין במקום שלא מלינו מגמרא ומראשונים קשה לפסוק ואם הבעל שומ"ש כיון אל האמת וינהיר עיני מן שמי' להבין האמת אודה על האמת אח"כ ראיתי בתשו' מאמר מרדכי ג"כ מתיר הט"ג ללוח"פ, אלא שמשמע מדבריו שעשית והברזל הקבוע בו אינם נמוכים מראש העמוד, ז"ל הנה כו' ודאי מועיל דהוא לוח"פ גמור ומטעם דכיון דהברזל והעששים מחוברים באמצעות והעמוד רחב יותר מהם א"כ הוה שפיר כאילו תוחב יתד בקנה ועלי' כורך החוט למעלה ואין יולא מהקנה למעלה מן החוט כו' עכ"ל ע"ש, וכן כתבתי לעיל אם הוא באופן זה שפיר דמי, מה שכתב כת"ר דפרלה יו"ד או פחות לא איקרי פתח ומה דאיתא להלן (דף ט"ו ע"ב) כל פרלה שהיא בעשרה מותרת מפני שהיא כפתח היינו כפתח ולא פתח ממש דאל"כ יתחייב במזוזה כדון פתח עכ"ל ידידי, אני על משמתי אעמודה פתח הוא מלשון פתח אלא כשהוא יותר מעשר לא שייך לשון פתח כי פתוח לא שייך אלא כשים סתימה מכאן ומכאן שייך לומר באמצע הוא פתוח אבל לא כשים פרלה גדולה וקיס להו לחז"ל כשהפרלה גדולה יותר מעשר שייך ע"ז לשון פרלה ולא לשון פתח ורלה הגמרא להוכיח זה מהכל, ומה שהקשה יתחייב במזוזה אין זה קושי' דלא כתבה התורה וכתבתם על הפתח אלא על מזוזות ואדרבה מלשון הגמרא (ברכות מ"ו) אין מכבדין אלא בפתח הראוי למזוזה וכן אין הפתח חייב במזוזה אלא א"כ יש לו שתי מזוזות מוכח דמיקרי פתח אף אם אינו חייב במזוזה דאל"כ היה לו לומר אין החלל חייב במזוזה או אין הפרלה חייב כו' ודוחק לומר דע"כ קרי לה פתח דמירי ב"ש לו לוח"פ דלא מירי חס בזהכי ופתח הוא שם המושאל על דבר הפתוח כגון מפס מורסא חייב משום פתח וכן בכתובים (דף ע') , ואפשר שדעת השומ"ס

להחזיק איסור דילמא מעלמא כיון שבאן נמלא כאן ה' ונזרה באן כמו דאמרינן בעלמא אין מחזיקים ממקום למקום בפרט באיסור ז'ר שהוא מדרבנן (ועין בספרי ע"י סימן מ"א) אבל אי אמרינן דלא נזרה מהלך אלא נפל מעלמא א"כ בין כך ובין כך באה ממקום אחר, אלא בסתומות שמונחת בהצביות זמן הרבה מוכח שז'ר טהור הוא שאם היתה ז'ר טמא לא היתה הכוללת חיה שם כמו שכתב הר"ן ובפתוחות אמרינן דילמא מעלמא נפל, פירש בעת הזה ומעט זמן יכולה להיות משא"כ בסתומות איתא שם מומן רב, לפי דברי אלה לא שייך מה שכתב כת"ר שגם הכוללת עלמה מותר כ"ז שלא פירשה לפי הכלל הא פירשה כבר, ות"ל אחר זה מלאהי ראיתי בחפ"י שכתב ז"ל י"ל הא דקאמר שז'ר טמא אינו מתגדל בו כילכלית כו' דבשניהם אינו נולד רק שבז'ר טמא אינו נשאר חי עכ"ל ע"ש אלא שדעת הב"ח שז"ל שלא פירש הכוללת הוא מותר בעלמא אלא שסובר שז'ר מהלך גופא אלא דעת הגאונים יש לתרץ כמו שכתבתי :

סימן ב.ט.

דהרה"ג נ"י

בדבר מה שכתב כת"ר לתרץ קושיות הח"ד שמקשה מה שאוסרין בשפופרת גסה דמה בכך שא"א לפה"ק בל"ד הא דס' לפנינו והרס ירד דרך השפופרת או דרך הבקעים שבחתיכה וכיון שדס זה טיהר רחמנא מהיכי תיתי נתייחס לדס אחר וניחזיק בטומאה הא אשה זו בחזקת טהרה עומדת עכ"ל וכתב כת"ר בזה הלשון ואני אומר אי משום הא לא אירע דזה אפשר לתרץ דאנן ק"ל מקור מקומו טמא כו' ודס זה הבא מן המקור אף שטיהרה רחמנא מ"מ מטמא את האשה טומאת ערב כו' א"כ שראתה דס בחתיכה מבוקעת והרס בבקעים בענין שנוגעת בבשרה כבר איתרע חזקת טהרה כו' עכ"פ טמאה טומאת ערב וממילא מחמירין עלה מטעם ספק איסורא לחומרא דילמא היתה עוד דס על החתיכה או על השפופרת גם מבחיץ כיון דליכא חזקת טהרה וסברא כזאת איתא בנז"י ח"א בסימן מ"א אות ד' כו' עכ"ל לע"ד לא ברירא לי סברא כזאת ואומר בה תרי תלתא טעמי דהא עינים לראות וסתמא קחני אף אם ראו על השפופרת ועל החתיכה שלא היה דס, גם מה טומאת ערב שייך בשפופרת כי מעולם לא נגע דס השפופרת בבשרה ומה שה' הדס במקור היא בלועה ומה דאמרינן מקור שהזע שתי טפה מרגליות טמא טימאת ערב מיירי שנגע הטפות בבשרה בעת שילא ממקור דרך בית החינון בלא הפסק שפופרת (אפשר ליישב דעת ידידי שהאשה טמאה מחמת משא שנישא הדס בשפופרת עיין בכלים (פ"א מ"ג) אבל בלא"כ (בסתר דברי ידידי) ועוד מה בכך אם היתה טמאה טומאת ערב כי זה תלוי בפלוגתא אם מחזיקין מאיסור לאיסור טומאת דינמות (ד' ל"א) אשה זו בחזקת טהרה עומדת וכתבתי מזה בחיבורי ע"י ח"ר בחש' ק' ע"ד וכן אם מחזיקין מטומאה לטומאה כגון מנגע מכה לנגע בהרת בסוגיא דתשובות (ד' ע"ה ע"ב) בתוספות ובכר הארכתי בזה בחש' קפ"ח לענין בכור ורוב הפוסקים סבירא להו דאין מחזיקין מאל"א וכן מטלט' וכן דעת הח"ד והשב שמסתא רק אם הספק הוא בשחיטה גופא או בטבילה גופא, ומה שמרמז כת"ר לנז"י אדרבה ממקום שבה הוא ראוי להיפך, כי שם כתב הנז"י לענין ס"ס המתהפך דאי אמרינן דהדס הוא מהמכה האשה טהרה והדס הוא טמא דמקור מקומו טמא, והפ"ת הביא בשם דגול מרובה (הוא בעל נז"י) בסימן (קפ"א סעיף ה') אם דס מכתה הוא משונה מדס ראיתא אינה הולה בדם מכתה

נסרכה כו' או לכבד טריפה כו' וע"כ ניקב חלר הכבד כו' ואע"פ דהאחרונים כתבו דסתומת הכבד לא מהני מ"מ היכא דהוה מלך שמאל מוכח ממ"נ כשר עכ"ל, ידידי לדעתי נראה דאין זה סתירה לדברי האחרונים דסברי דסתומת הכבד לא מהני דאף אם סוברים דאף מלך שמאל לא מהני, דמה שכתב בשו"ע (סימן ל"ט) אם נסרכה לכבד דמוכה דאין פוסל הנקב של חלר הכבד, מיירי דהסרכה סוחס כל הנקב של חלר הכבד, דל מהכא סתומת הכבד הא יש סתומת הסרכה ואף דמיירי שנסרכה לכבד לזר ימין כי זה רחוק המליחות שהיא נסרך להכבד מלך שמאל, (והאחרונים מביאים איך הדין אם לזר הדק של הטחול נכנס לתוך הנקב ומלרפים לזה ההיתר מה שהוא בלד שמאל) והב"י שמקשה (מס' ל"ט) היינו משום שכתב שם שנסרכה לאחד מן המקומות שאין הנקב פוסל בהם מוכח שאין הנקב פוסל בחלר הכבד ע"כ דוחק שם לתרץ בחתילה, או שהכוונה שאין הנקב פוסל שם מלך עלמא אלא שסוף הכבד להגטל, ע"כ כל שנסתם ע"י סרכא ש"ר משא"כ האחרונים המחמירים מיירי שהכבד סוחס הנקב באופן זה שנכנס חתיכת הכבד בהנקב של חלר הכבד, וכמין ז'ר סובב הולך הסרכה המחבר חלר הכבד לחתיכת הכבד, הדק היטיב בלא שום פילוש ולא יכנס הרוח דרך נקב חלר לשאר מקומות הכבד, אבל באמצע הנקב במקום שנראה הכבד דרך שם לא יש סרכא המחפה הנקב ומקנת הכבד רואה את האויר ע"כ חוששין מחמת חיות טעם או לשדא תכלא בכולא הגס שאין הנקב נגר הב' זיתים, והטעמו"ד אינו חושש לשדא תכלא, אבל אם הסרכה מחפה כל הנקב אף אם חתיכת הכבד תחוב בנקב כיון שיש סרכה שמחפה הנקב וגם חתיכת הכבד ליכא מאן דפליג דכשר והיינו דכתב השו"ע (בסימן ל"ט) או שנסרכה לכבד, כ"ז כתבתי בהשקפה, א"כ ראיתי באחרונים בספר בית אברהם שמעתיק דברי הח"א דאם הכבד סוהס לא מהני ואח"כ כתב אם נמלא על הכבד במקום הסתומה קרום דק בזה קיבל מהר"ץ מרבותיו דהוי סתומה גמורה וכן הלכה עכ"ל וכן הוא במנחת חוצה אם מכסה פי הנקב שלא נראה עלמית הכבד דיש להכשיר, נראה דהכוונה כמו שכתבתי :

סימן ב.ח.

שייך דספרי ע"י סימן נ"ג

דהרה"ג סיחי' מה שכתב השגה על ספר גא"י שאין ראוי מכלילת שגם הכוללות בעלמה מותר כ"ז שלא פירשה כו' עכ"ל ידידי, לכאורה יפה דיבר ובה יחורץ קלמ' מה שמקשה הת"ש והק"ג בנדרים (פ' ו') ברא"ש סוף סימן ב' ז"ל הירושלמי פחות מליטרא כילכלית אלא מטעים לי' אלמא שהוא טהור וקשה מזה על רש"י ע"ש לפי דברי כבודו י"ל דמיירי כ"ז שלא פירש, ועיין בתוספות חדשים בע"ז, ויותר נראה כר"ן שכלכלית יש מהו טמאין ויש מהן טהורים, ומן הטמא נהגדל בז'ר טהור ואינו סובל ז'ר טמא ואפשר שדעת רש"י כן, ועלה בדעתי לומר שאין הפירוש ברש"י שכלכלית נולד מהלך, יותר הי' לו לקרא בשם שרץ או חולע (הגם שדגים נקרא בשם שרץ המים) ועיין בעירובין (ד' כ"ז סוף ע"ב) דגים הם פירי מפירי עכ"ל, וכן ברש"י (ד' כ"ח ע"א) סוף ד"ה מאי טעמא כו' דגים דלא דמי לי' אלא בחד ז'ר פירי מפירי עכ"ל, אלא שגז'ר במים כמו שאר דגים ואח"כ הכניסו אותו בז'ר טהור ושם טוב לו להתגדל ומה שכתב רש"י שדרך כלכלית לגדל מאל'י' בז'ר טהור היינו להיות ניזונות שם ומתגדלת שם בלא שאר מזונות ומים, וקלמ' ראוי מגמרא דאמרינן שם כאן בפתוחות כאן בסתומות ופרש"י פתוחה לא סני לי' בחד דאיכא למימר מעלמא נפל עכ"ל קשה לכאורה

מכתה וכתבו הפוסקים דוקא שנתברר שהוא משונה הא לאה"כ תולין במכה שהאשה בחזקת טהרה עומדת וכתב הדמ"ר דדין זה פשוט ברואה מחמת תשמיש שאם האשה ודאי בחזקת טהרה כו' עכ"ל אע"ג דגם שם טמאה טומאת ערב כמו שכתב הנוב"י בעלמו, ונ"ד דמי' לה ממש דהאשה היא בחזקת טהרה שהדס שבשפופרת וכן שבזקעים טהרה רחמנא, הגם שכתבתי דילמא אחר טילא השפופרת גסה קודם שנסתם ולא טפה דם היינו מלד הסברא דמפתח טפי והוא מגמרא דכריתות לפי גרסות הראשונים וכמו שהארכתי שם בטעמים וסברות והוא כענין קבלת חו"ל א"א לפה"ק בל"ד אף שראו שלא היה דם אבל כיון דא"א אמרינן ילא ונתקנה (אבל לא מלד הסברא של טומאת ערב) דוגמא מלינו בשבת (ד' קכ"ט) עד אימת פחה"ק עד ג' ימים כו' נסתם הקבר אלמא שיש לה זמן עד שנסתם הגם שיש צוראי חילוק בין פתיחת הקבר מלידה לפתיחת הקבר מדבר גוש ובפרט דהתם לא מיירי מענין זיבת דם רק לענין חולשת האשה אבל סמך לדבר מיהא כיון דקרו לה הפוסקים למפלת דבר גוש פתיחת הקבר אינו משתתה הפתיחה ג' ימים אבל מעט זמן משתתה ובעת שהוא פתוח דרך המעיין להיות מטפטף מעט מעט בפרט להשיטה שהמקור מלא דם כמו שהארכתי בתשובה קט"א עוד הארכתי שם בחיורן אחר מה שמקשה כת"ר למ"ל דאין פתיחת הקבר בלא דם דגם מחמת ספק טמא לע"ד לא קשה דאם ליכא רק ספק אהני בדיקה וראיות העין, משא"כ באי אפשר בל"ד לא מהני בדיקה וראיות כיון דלא אפשר אח"כ ראיתי שכן כתב המהרש"א ז"ל גם יש חילוק בין ספק לודאי, מה שמחזיק כת"ר קושיות ח"ד על הב"י וז"ל כבודו בקיבור דהא בהרגשה שנפתח מקורה מיד אברה חזקת טהרהה כמבואר בתשו' ח"ס (סימן ק"ו) ואם בדקה ולא מלאה כלום בטמאה מחזקין לה מ"מ אם מלאה מראות טהורות הרי היא חולה בהרגשה במראות הטהורות ה"נ אם ראתה בחתיכה או בשפופרת אף דנימא א"א לפתה"ק בל"ד מ"מ הרי דם לפנינו ותולין פתיה"ק בדם הללו כו' עכ"ל ידידי והאריך, לע"ד לא דמי להדדי (לכד מה שהב"י גופא שרא נרגא בדין הרגישה שנפתח מקורה ויש דברים בזה ונכתב קלחם בחיבורי בתש' קט"א) לפי מה שהבאתי בחיבורי דברי הנוב"י דמאי אמרינן אין פתיה"ק בל"ד היינו אם ילא דבר גוש כגון ולד או חתיכה כל שאין בשפופרת דק של קשה אבל כשלא ילא דבר או טילא דבר דק מאוד או משקה לא אמרינן אין פתיה"ק בל"ד דאל"כ היכי משכחת דם טהור הרי עכ"פ נפתח הקבר עכ"ל וכן נראה דעת הח"ד גופא כן (בסימן קל"ד אות א') צביאורים א"כ הן אמת ומה שהביא כת"ר בשם ח"ס שאברה חזקת טהרה נדייק בדבריו חזקת טהרה אברה אבל חזקת טומאה עדיין אין לה אלא הדבר בספק טומאה עד שתבדוק ואם מלאה דם טהורות יש לה במה לתלות בהרגשה ועומדת בחזקתה הראשונה שקודם הרגישה שהיתה בחזקת טהרה, קלת דוגמא לדבר אף אם ראתה דם ממש מ"מ אם יש לה מכה חולה במכתה ואף אם ראתה ע"י הרגישה כיון שיש במה לתלות, ולפי זה אם הרגישה ולא מלאה כלום טמאה מספק אבל לא ודאי, ואם קשתה שנים ובשלישי הרגישה שנפתח מקורה ולא מלאה כלום היא טמאה אבל אינה מביאה קרבן, ודוקא אם הפילה בשלישי דבר גוש הגם שאינה יודעת מה הפילה אבל זה יודעת שהפילה דבר גוש קבלו חו"ל דא"א לפתיחת הקבר בלא דם וכיון שהפילה דבר גוש צודאי ילא דם לכד הדבר גוש קודם ויציאת החתיכה לדעת הח"ד או כמו שכתבתי לאחר יציאת החתיכה קודם שנסתם שמפתח טפי והמקור מלא דם וילא בטבע ועל כן יש חשש אף בשפופרת גסה משא"כ אם בשלישי לא הפילה רק הרגישה שנפתח מקורה ולא מלאה

כלום היא טמאה אבל אינה מביאה קרבן וקלת רא"י דמאי דפסקין א"א לפתיה"ק בל"ד הוא מחמת דפסקין כר"י בשיטת ר' יהושע דמביאה קרבן ועיקר פלוגתא דת"ק ור"י הוא אם אין פתיה"ק בל"ד או לא, הוה להו לאפלוגי אם בשלישי הרגישה שנפתח מקורה ולא מלאה כלום דלת"ק היא טמאה אבל אינה מביאה קרבן ולר"י מביאה קרבן, ועוד ע"כ מיירי דהרגישה דאם לא הרגישה אפילו ראתה דם ממש לא מיקרי דם נדה א"כ הוה להו למינקט ובשלישי הרגישה שנפתח מקורה ולא מלאה כלום דלת"ק היא רק טמאה מחמת ספק דילמא ראתה או מחמת שני ימים הראשונים שראתה ולר"י מביאה גם קרבן אע"כ דבהרגישה לכד הוא רק ספק אפילו לר"י ולא היה ר"י סובר דמביאה קרבן, ומאי דאמרינן לקמן (ד' כ"ו) אי דארגישה, לאחר זמן אמאי פטרינן מן הקרבן, היינו משום דמלאה דם, אדרבה משם רא"י לדבריו דע"כ היה שם הרגישה א"כ קודם שידע הסורין אימא הרגשת שמש הוא, הוה ל"י להקשות אמאי לריבין כלל למנא דם אף אם לא מלאה כלום היא טמאה ודאי אע"כ אם לא מלאה כלום אף דארגישה הוא רק ספק הגם שיש לדחות בדוחק האמת יורה דרכו, א"כ ליכא לאחשו"י על הב"י מהרגישה, אח"כ ראיתי בח"ס כתב בקלרה בהרגישה הוא רק ספק טומאה, על כל הנ"ל מה שמפלה כת"ר בדבר הפלוגתא שבין הראב"ד והרז"ה לא שייך כלל לענין זה דבהרגשה של פתיחת הקבר בלא נפילת דבר גוש גם הרז"ה סובר דלא ודאי הוא סימנא דם אלא ספק וכמו שכתבנו דלא פליגי אלא אם הפילה דבר גוש וכפי הלשון ובשלישי הפילה ולא תני ובשלישי הרגישה, והפילה משמע דבר גוש דהראב"ד סובר דרובא א"א בל"ד והרז"ה סובר דודאי אי אפשר בל"ד טמא, אבל בהרגשה לכד ליכא מאן דפליג דלא הוה רק ספק מה שהקשה מעלתו על הח"ד על מה שכתב שהמחבר חזר בו גם אי הערותיו בזה בחיבורי יע"ש אלא שקלרתי כדרכי ואפרש כאן שאפשר בוגת הח"ד מפני שלא כתב המחבר בש"ע בעיקר דין של הכניסה השפופרת היה לו להמחבר לכתוב ודוקא בשפופרת דקה קנה דק שברקין על כן סובר הח"ד שברין שפופרת חזר בו המחבר ממה שכתב בפנים בב"י וסובר דאף בשפופרת גסה נמי טהורה כיון שהשפופרת מכניס מבחוץ לפנים אנו תולין שאותו הדם ילא דרך השפופרת משא"כ בחתיכה לא חזר הב"י שבתחילה גסה טמאה כמו שכתב הח"ד, ז"ל לדעתם דסברי דבשעת פתיחת המקור קודם נפילת החתיכה ג"כ מחויב הדם ללאת כמו שהבאתי בחיבורי ומה שכתב המחבר ודוקא חתיכה קטנה דומי' דשפופרת היינו משום דאורחא דמילתא דמכניסין שפופרת דקה במקור אבל יש חילוק בין חתיכה לשפופרת כן תרגמי דברי הח"ד שלא יהא תמי' גדולה עליו וקלת רא"י לזה מדלא הזכיר המחבר בעיקר דין שפופרת שיהא דמ"ד :

ומה שהמליא כת"ר דבר חדש דלדעת האוסר בשפופרת גסה או בחתיכה גסה מחמת שאין פתיחת הק' בלא דם אין הכוונה שיולא דם אחר אלא הדם הזה שבחוץ השפופרת או שבחוץ החתיכה מיקרי בדרך שהגשים רואות וכדומה היא טמאה וכן נמי כיון שנפתח הקבר ע"י שפופרת גסה מה שיולא בחוץ השפופרת מיקרי בדרך שהגשים רואות משא"כ בשפופרת דקה והשפופרת דקה או החתיכה דקה הוציאה הדם (ולא נפתח הקבר כ"כ שתלא הדם מעלמו לחוץ השפופרת) מיקרי שלא בדרך שהגשים רגילות לראות ובוה מתרץ קושית הח"ד על הב"י דהח"ד היה סבור שהטעם אין פתיה"ק בל"ד הוא החשש שתלא דם יותר חוץ מדם השפופרת והחתיכה ע"כ מקשה מדוע לא תלינן שזה הוא טילא דרך השפופרת ורחמנא טהרינהו אבל לפי סברת

דלית

מכתה וכתבו הפוסקים דוקא שנתברר שהוא משונה הא לאה"כ תולין במכה שהאשה בחזקת טהרה עומדת וכתב הדמ"ר דדין זה פשוט ברואה מחמת תשמיש שאם האשה ודאי בחזקת טהרה כו' עכ"ל אע"ג דגם שם טמאה טומאת ערב כמו שכתב הנוב"י בעלמו, ונ"ד דמי' לה ממש דהאשה היא בחזקת טהרה שהדס שבשפופרת וכן שבזקעים טהרה רחמנא, הגם שכתבתי דילמא אחר טילא השפופרת גסה קודם שנסתם ולא טפה דם היינו מלד הסברא דמפתח טפי והוא מגמרא דכריתות לפי גרסות הראשונים וכמו שהארכתי שם בטעמים וסברות והוא כענין קבלת חו"ל א"א לפה"ק בל"ד אף שראו שלא היה דם אבל כיון דא"א אמרינן ילא ונתקנה (אבל לא מלד הסברא של טומאת ערב) דוגמא מלינו בשבת (ד' קכ"ט) עד אימת פחה"ק עד ג' ימים כו' נסתם הקבר אלמא שיש לה זמן עד שנסתם הגם שיש צוראי חילוק בין פתיחת הקבר מלידה לפתיחת הקבר מדבר גוש ובפרט דהתם לא מיירי מענין זיבת דם רק לענין חולשת האשה אבל סמך לדבר מיהא כיון דקרו לה הפוסקים למפלת דבר גוש פתיחת הקבר אינו משתתה הפתיחה ג' ימים אבל מעט זמן משתתה ובעת שהוא פתוח דרך המעיין להיות מטפטף מעט מעט בפרט להשיטה שהמקור מלא דם כמו שהארכתי בתשובה קט"א עוד הארכתי שם בחיורן אחר מה שמקשה כת"ר למ"ל דאין פתיחת הקבר בלא דם דגם מחמת ספק טמא לע"ד לא קשה דאם ליכא רק ספק אהני בדיקה וראיות העין, משא"כ באי אפשר בל"ד לא מהני בדיקה וראיות כיון דלא אפשר אח"כ ראיתי שכן כתב המהרש"א ז"ל גם יש חילוק בין ספק לודאי, מה שמחזיק כת"ר קושיות ח"ד על הב"י וז"ל כבודו בקיבור דהא בהרגשה שנפתח מקורה מיד אברה חזקת טהרהה כמבואר בתשו' ח"ס (סימן ק"ו) ואם בדקה ולא מלאה כלום בטמאה מחזקין לה מ"מ אם מלאה מראות טהורות הרי היא חולה בהרגשה במראות הטהורות ה"נ אם ראתה בחתיכה או בשפופרת אף דנימא א"א לפתה"ק בל"ד מ"מ הרי דם לפנינו ותולין פתיה"ק בדם הללו כו' עכ"ל ידידי והאריך, לע"ד לא דמי להדדי (לכד מה שהב"י גופא שרא נרגא בדין הרגישה שנפתח מקורה ויש דברים בזה ונכתב קלחם בחיבורי בתש' קט"א) לפי מה שהבאתי בחיבורי דברי הנוב"י דמאי אמרינן אין פתיה"ק בל"ד היינו אם ילא דבר גוש כגון ולד או חתיכה כל שאין בשפופרת דק של קשה אבל כשלא ילא דבר או טילא דבר דק מאוד או משקה לא אמרינן אין פתיה"ק בל"ד דאל"כ היכי משכחת דם טהור הרי עכ"פ נפתח הקבר עכ"ל וכן נראה דעת הח"ד גופא כן (בסימן קל"ד אות א') צביאורים א"כ הן אמת ומה שהביא כת"ר בשם ח"ס שאברה חזקת טהרה נדייק בדבריו חזקת טהרה אברה אבל חזקת טומאה עדיין אין לה אלא הדבר בספק טומאה עד שתבדוק ואם מלאה דם טהורות יש לה במה לתלות בהרגשה ועומדת בחזקתה הראשונה שקודם הרגישה שהיתה בחזקת טהרה, קלת דוגמא לדבר אף אם ראתה דם ממש מ"מ אם יש לה מכה חולה במכתה ואף אם ראתה ע"י הרגישה כיון שיש במה לתלות, ולפי זה אם הרגישה ולא מלאה כלום טמאה מספק אבל לא ודאי, ואם קשתה שנים ובשלישי הרגישה שנפתח מקורה ולא מלאה כלום היא טמאה אבל אינה מביאה קרבן, ודוקא אם הפילה בשלישי דבר גוש הגם שאינה יודעת מה הפילה אבל זה יודעת שהפילה דבר גוש קבלו חו"ל דא"א לפתיחת הקבר בלא דם וכיון שהפילה דבר גוש צודאי ילא דם לכד הדבר גוש קודם ויציאת החתיכה לדעת הח"ד או כמו שכתבתי לאחר יציאת החתיכה קודם שנסתם שמפתח טפי והמקור מלא דם וילא בטבע ועל כן יש חשש אף בשפופרת גסה משא"כ אם בשלישי לא הפילה רק הרגישה שנפתח מקורה ולא מלאה

רחוק מאוד כדאמרינן בכל הש"ס ע"כ לא פליגי כו' :

וקצת ראי' לדברינו מסובט (דף י"ח) דאייבע' להו לענין
אם מיקרי ע"י שפופרת דרך שתי' בכך או לא
אע"ג דהתם בודאי אין חילוק בין דקה לגסה מכ"ז יש סברה
לומר דמיקרי אין דרך שתי' בכך אע"ג דע"כ ז"ל דיש חילוק
חילוק בין אין דרך ראי' לענין גרה לאין דרך שתי' דהתם
נשאר בתיקו והכא קא פסוק ותני אין דרך ראי' בכך, אבל
סמך מיהא איכא ארבעה דיותר אין דרך ראי' ע"י שפופרת
מאין דרך שתי' ע"י שפופרת דמהתם נשאר בתיקו והכא
קא פסוק אין דרך ראי' בכך ע"כ אין סברה כבודו צרורה
לי מה שהוכחתי לעיל מדעת הרמב"ם דלא כסברה כתר,
לא נעלם ממני שכוונת כתר כיון שאין פתיחת הקבר בל"ד
והשפופרת גסה פתח הפתח וכיון שמוכרת ללאת דם מה
שיוצא דרך השפופרת מיקרי כדרך שהגשים רואות אבל אי
אמרינן יש פתיחת הקבר בל"ד אנו תולין שהשפופרת הולאה
הדם בע"כ, ע"כ מיקרי שאינה כדרך שהגשים רואות, דאי
לא אמרינן כן קשה על סברה כתר מדוע תלה הב"י דין
השפופרת גסה בדיון אין פתיחת הקבר בל"ד דאף אם פתיה"ק
בל"ד הא דם לפנינו וטמאה מחמת אותו דם לפי סברה
מעלתו, ובהכי מתורץ דעת הרמב"ם דעל כן אינו מחלק
בין גסה ודקה כיון דהוא סבר יש פתיה"ק בל"ד, ע"כ אנו
תולין שהשפופרת הולאה הדם בע"כ ומיקרי שלא כדרך
שהגשים רואות, אבל לע"ד הוא דוחק לחלק חילוקים אלו
עוד גראה דיש חילוק דאין אמרינן דאין פתיה"ק בל"ד הוא
דבר ידאי כדכתיבנא לעיל ע"כ לא מהני אפילו ראהה שלא
נמלא דם (לבד הדם שבשפופרת) אמרינן אימר נתקנה,
משא"כ ביש פתיה"ק בל"ד היינו רק ספק כמו שמורה הלשון
דיש כו' ולא יצא מכלל ספק, א"כ קשה מדוע מטהר
הרמב"ם שפופרת גסה או חתיכה גסה כיון שהי' פתיה"ק
מדוע לא נאמר דאחר שנפתח הקבר יצא מעלמו ואף אם
בשפופרת דהוא רק פתח הפתח ואח"כ יצא מעלמו ואף אם
היה מוליא תיכף השפופרת היה הדם יוצא מעלמו אלא ע"כ
טעם הרמב"ם כפשוטו דאין דרך לראות בשפופרת ולחשוש
אולי יצא דם אחר לבד הדם שבשפופרת מהני לזה בדקה
וראיות העין כדכתיבנא לעיל, אבל לפי סברה כבודו מאן
אמר לן שהשפופרת גסה הולאה הדם (לדעת הרמב"ם) כיון
שיש דם לפנינו אולי השפופרת פתחה רק הפתח ואח"כ יצא
מעלמו (כדרך שהגשים רואות) כמו שדרך דבר לה שיוצא
דרך הקנה חלול, ואפשר שיש ליישב סברה כבודו דמיידי
שהיא עומדת בין וסת לוטת ע"כ אנו תולין שרק השפופרת
הולאה הדם, גם יש לומר שהעיקר תלוי בתחילת הולאה
מן המקור, אבל גראה כמו שכתבתי לעיל, בדבר מה
שכתב כתר שהנוב"ז הוליא דינו מהטור וב"י שגם מבחין
לפנים אמרינן אין פתיה"ק בל"ד, לע"ד אמר כן מסברתו
וכמו שהארכתי בחיבורי ע"י (בסימן קע"א) דאם היה מוליא
הדין מטור וב"י היה אומר שגם אומרם גם אין כ"כ פשוט
לדמות לשפופרת גסה דשם יצא דם טמאה (אלא רחמנא
טהרינהו בבשרה כו') א"כ יש לחוש כיון שהטעורר המעיין
הטמא אולי לאחר שהוליא השפופרת, קודם שנסתם הקבר
יצא טפה דם וכבר הארכתי בזה משא"כ בנידון דהנוב"ז אלא
ישבתי שם דעת הנוב"ז :

סימן ל.

ברבר הגט בשם האב של המגרש שלחתימה ולתורה
היה בשם יהואש יהודה והשם שקורין לו העולם
הוא הייבש, גראה שיש לכתוב בן יהואש יהודה דמתקרי
היוש, ז"ל ספר חידושי א"ש (סימן ע"י) ע"ד הגט שכתב
בו

כת"ר יוחא כו' ע"כ דברי כתר והאריך, לכאורה אפשר
שסברה טובה היא אבל מה תעשה לשיטת רש"י דהטעם
דשפופרת הוא משום חלינה שהשפופרת חולץ בין בשרה לדם
וכן אם הדם אגור בחתיכה ולא פלי פלוי' היא טהורה
מחמת חלינה ולפי זה אין חילוק בין גסה לדקה בשלמא אם
הדם פלי פלוי' בענין שהדם נוגע בבשרה מטעם חלינה אי
אפשר לטהרה מפרשים הפוסקים שיש לטהרה מחמת שאין
דרך גשים לראות כך אבל הב"י מטמא בשפופרת גסה
ובחתיכה גסה אף שיש חלינה בין בשרה לדם וע"כ מטעם
סבובר מחמת שנפתח הקבר יוצא דם אחר חוץ מה
שבשפופרת מה יתרוך כתר ע"י וכן לשיטת הרמב"ם שמפרש
שגם בשפופרת הוא הטעם מטעם שאין דרך גשים לראות
כך הוא מטהר באמת בשפופרת בכל אופן בין דקה בין
גסה כי הוא סובר יש פתיחת בל"ד דם א"כ לדברי כבודו
אף אם הרמב"ם סובר דיש פתיחת בל"ד דם אבל היה לו
לטמא מחמת אותו הדם שיוצא דרך השפופרת גסה לפי
דברי כתר סבובר דדרך שפופרת גסה מיקרי דרך ראי'
ולומר דהרמב"ם והרא"ש חולקים בסברה כבודו הוא רחוק
מאד, כי לומר מה שהרא"ש חולק על רש"י ותו' בסברה
חלינה וסובר דהטעם בשפופרת משום דאין דרך גשים לראות
כך כמו שכתב בפירוש א"כ לשיטת כתר שאין החשש מדם
אחר אלא מאותו דם מיקרי דרך ראי' בשפופרת גסה.
מלבד שזה הוא סברה חדשה ועליו להביא ראי', לבד זה
משיעת רש"י ותו' מוכח למדייק בדבריהם דרואה בשפופרת
וכן בחתיכה העשו' בשפופרת ולא פלי פלוי' שאינו נוגע הדם
בבשרה היא טהורה מחמת גזירת הכתוב בבשרה ולא
בשפופרת מחמת חלינה בין הדם לבשרה אלא לרש"י אף
שפלי פלוי' לדברי חכמים אין זה דם נדה ולדברי התו' הגם
שהיא דם נדה אבל כיון שהיא עשו' כמו שפופרת והנה
חלינה בין דם לבשר אלמא היכא שאינו נוגע בבשרה לדברי
שניהם הוא מטעם חלינה לפי זה אף אי אמרינן דאין פתיה"ק
בל"ד אין סברה לטמא אף בשפופרת גסה כיון דיש חלינה
בין דם לבשר ומיעטה הכתוב מתיבת בשרה, הגם שבלא"ה
דעת הרא"ש בשם הרא"ש חולקו' על שיטת רש"י ותו' אבל בדיון אם
השפופרת או החתיכה שלפי דעת הרא"ש והטור היא טמאה
מחמת שאי אפשר לפתיה"ק בל"ד לא מצינו שחולק בזה
רש"י ותו' בשלמא אי אמרינן שמחמת פתיחת הקבר יוצא
דם יותר לשיטת ח"ד קודם שיוצא החתיכה ולשיטתו גם
בשפופרת שלא שייך חשש זה כיון שמכניסין מבחוץ יש חשש
לאחר שיוצא השפופרת קודם שנסתם המקור מחמת שנפתח
טפי. אבל לפי סברה כתר שחשש הוא מאותו דם גופא
הנמלא בשפופרת או בחתיכה לפי סברה רש"י ותו' לא שייך
זה כמו שהארכתי לעיל, הן אמת שהרא"ש חולק עם רש"י
ותו' בפשט הסוגי' בטעם הדבר אבל לא לאפסוי פלוגתא
בעיקר הדין ולא נעלם ממני שיש לומר דהא דהא חלי'
מחמת שאין דרך ראי' בכך ע"כ הוה חלינה כהא דאיתא
הכא אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת א"כ לפי
דברי כבודו בשפופרת גסה מיקרי דרך ראי' בכך ע"כ לא
הוה ג"כ חלינה בכך ומיקרי בבשרה דוחק בעיני, ובפרט
שרש"י כתב משא"כ בחתיכה בבשרה קרינן לי' דמין במינו
לא חיין משמע דעיקר היתור הוא מחמת שהוא שלא במינו
ובפרט שמיטת הרמב"ם שמפרש שגם בשפופרת הוא הטעם
מחמת שאין דרך גשים לראות כך (פ"ה מה' איסורי ביאה
ה' ט"ז ע"י שם בזה"ל ג' ובמ"מ) הוא מטהר באמת
בשפופרת בין דקה בין גסה כי הוא סובר יש פתיחת הקבר
בל"ד כמו שכתב הב"י והמ"מ א"כ לפי דברי כבודו הוה לו
לטמא מחמת אותו דם שיוצא דרך השפופרת גסה לפי
דברי מע"ל סבובר דרך שפופרת גסה מיקרי דרך ראי'
ולומר דהרמב"ם והרא"ש חולקין בסברה מע"ל הוא

ודעבד כמר עבד ועיין בחיבורי ע"י (סימן ר"כ ורכ"ג) ,
עיין בבית שמואל בכללים (אות י"ד) ואם שם הכינוי יולא
משם הקודש מ"מ כותבין המכונה כגון שם האשה שאינה
יולא משם שרה מכל מקום המכונה וכן בע"ג אות ילקח
המכונה אילך :

סימן לא .

בש"ע חו"ח (סי' ל"ב סעיף כ"ה) כל אות שהיא כתובה
שלא כחקנה כו' כגון לדי שכתב יו"ד גו"ן או ש"ן
שכתב עיין יו"ד או חו"ח שני זיינין , ואחר שכתב לפניו
חור ותיקנס הוי שלא כסדרן ופסולין כו' עכ"ל וכתב המ"ח
אות ל"ו ובכל הני אפי' יכול לקרואה פסול כיון שגראיח בב'
אותיות כו' עכ"ל יע"ש ובאשל אברהם בפתיחה (לסימן ל"ב
אות א') ד"ה השני כו' כתב וז"ל וכן אם אין יודי האלף
והשי"ן והעי"ן ורגל התי"ו נוגעין ותינוק דלא חכים ולא טפס
קורא אותן כגורתן רשאי לתקן אבל יודי של לדי שאין נוגעת
אע"ג דהתינוק קורא אותן אין מתקן שלא כסדרן כו' וההפך
הוא שיו"ד גו"ן בלדי הם שתי אותיות ממש משא"כ יו"ד האלף
אע"פ שלעלמה נורת היו"ד עליו מ"מ הנשאר אין אות אחרת
עליה כו' משום הכי מהני תינוק דלא חכים ולא טפס דלא
להוי שלא כסדרן , וגראה דכל הני דוקא שאין ניכר פרידתן
להדי' כו' עכ"ל ע"ש לפי זה מ"ס פתוחה אם יש נפסק בין
הכ' להוא"ו ג"כ לא מהני קריאת התינוק לתקן אחר שכתב
לפניו כיון שהוא מורכבת מכ' וא"ו אח"כ ראיתי במחלית
השקל שכן כתב בשם אה"י רבה (בס"ק ל"ו) ז"ל ומה"ט אם
נפרדה במ"ס פתוחה הכ' מן הוא"ו נראה בב' אותיות פסול
עד כאן לשונו :

סימן לב .

להרה"ג שיחי' .

בדבר כיצוי נרות בב"כ ע"י נכרי , כשנתקבלתי בפה
מלאתי שנהגין כן בבתי הכנסיות , הגם שלא
נהירא לי ולא ראיתי לרבנן קשיא דהגוי הכי כידוע דוקא
לחולה שאין בו סכנה אומר לנכרי וטובה מכ"ו שתקתי כי
מוטב כו' בפרט שכבר נעשה ע"י רבנים הקודמים וכבר
הורה זקן , הגם שקרוב הדבר שלא היה ההוראה ע"י זקן
תורה אבל הזקן תורה מן הסתם שתיק מחמת איזה טעם
כידוע שאין בידיו כו' ואפשר ללמד קלת זכות שבזמן התלמוד
שלא היה מזדמן דליקה ח"ו לא היו מכבין כמציאר בתלמוד
ופוסקים משא"כ בזמן הזה שאנו שרוין בין האומות שיש סכנת
נפשות אם אין מכבין כמו שכתב הרמ"א (בסימן של"ד)
(לדעת הרמב"ם כיצוי הוא איסור דאורייתא וחייב סקילה גם
ע"י זה באים לעשות שאר מלאכה דאורייתא כדי לכבות או
בשביל הללה) , עוד י"ל בזמן הגמרא שהיה אפשר דרא שהיו
יראים לעשות עבירה כמו שמלינו ביוסף בן סימאי שהיה
מחמיר יותר מדאי אף שהיה קרוב למלך , משא"כ בדורות
הללו אפשר שמוטב להחזיק הרע במיעוטו בפרט שנתרבה
הקאראשינע שלריך שמירה , לפי הנראה הוא מין נפט שהוא עץ
שאסרו חז"ל להדליקו שמא ישרף הבית (דף כ"ו) הגם שע"י
תחבולה ע"י זכויות אינו עף עכ"ז עלול לסיבות ע"י בקיעת
הזכויות או סיבה אחרת ויוכל לבא ח"ו לח"ש , עיין באשל
אברהם (סימן ל"ו אות ב') , כ"ז לענין קלת זכות אבל יותר
טוב להדליק נרות קטנים שיודלק רק עד אחר התפלה והיה
יותר כבוד ש"ק מלהדליק נרות גדולים או לאמפי"ן בשביל
כבוד שבת , וע"י זה יוגרס לחלל שבת באיסור שבות דוגמא
קדושין (דף ל"א) יש מאכל לאביו פסיוני כו' ואפשר ע"י
גאמר למה לי רובגו' וכדאמרינן בעלמא אל יהא איסור שבות
קל כו' :

בדבר

בו יוסף משה יהודה המכונה יאסילא בן אברהם המכונה
ליזר , הנה מה שלא כתב המכונה יוסף וכן המכונה אליעזר
יפה עשה כו' יש לכתוב כפי השם שיקרא יאסילא וכן ליזר
כו' אך מה שכתב המכונה יאסילא וכן המכונה ליזר לא יפה
עשה כי אף בשם היוול משם הקודש יש דיעות לכתוב
דמתקרי עיין בשמות אנשים אות ס' בשם פערדי' דמתקרי
שעיה ובשמות נשים אות ב' בשם ס' שמות כו' דשם היוולא
משם הקודש כו' ובקילור השם משם הקודש לכ"ע כותבין
דמתקרי כי הוא שם אחר ממש כו' ואם לדידי ליייתי הייתי
מזוה ליתן גט אחר כו' אין שעיה קילור השם מסעדי' רק
שם בפ"ע כו' לכך לוייתי לכתוב דמתקרי יאסילא וכן דמתקרי
ליזר כיון דהוי קילור השם משם הקודש נקרא כן בשם הקודש
כו' עוד טעמא דבעינן כאן מתקרי דהרי לדעת הב"ש המכונה
קאי על השם לא על האדם בשלמא היכא דאין לו רק שם
אחד כגון סעדי' המכונה שעיה בזה אין קפידה דהרי באמת
כינוי זה הוא לשם סעדי' אבל בזה דשם יאסילא קאי על
יוסף והרי סמוך לו כתוב יהודה לדעת הב"ש יש לטעות דקאי
על דסמוך לו יהודה וא"כ לריך לכתוב דמתקרי כו' ואם
כתוב המכונה פסול כו' עכ"ל וע"ש שהאריך היוולא מדבריו
שאם שמו יוסף משה ושם שהכל קורין בו הוא שם לעז
יאסיל יש לכתוב יוסף משה דמתקרי יאסיל ולא המכונה
מחמת ב' טעמים (א') שם לעז שהוא קילור השם משם הקודש
יש לכתוב עליו דמתקרי כמו שכותבין על שם הקודש ולא
דמי לשאר שם לעז ליב או ואלף שאינו דומין לשם או שאר
שם לעז , שאינו דומה לשם הקודש שקורין אותו לתורה
ולחתימה , (ב') לנחת ד' הב"ש שהמכונה קאי על השם א"כ
יש לטעות שמכונה קאי על שם משה דסמוך לו ולא על שם
יוסף , וספר הנ"ל פוסל אף בדיעבד ומזוה לכתוב גט אחר
אם כתבו כן בשם הבטל , לע"ד אין להחמיר בדיעבד ,
וכמדומה שהוא בעלמו כתב כן בתשובה אחרת אבל לכתחילה
נראה כדבריו אם לא בשאר שמות כגון שניאור שלמה לתורה
ולחתימה ובפי כל נקרא זלמן נראה לכתוב שניאור שלמה
המכונה זלמן ובזה גם הספר הנ"ל יודה כיון שאין שם זלמן
הוא קילור משם שלמה רק כינוי גם הוא סמוך לשם שלמה
והגיע אליו גט מד"ב מהגאון מוה' שאול זעליג ז"ל והיה
כתוב בו שמואל קלוימוס המכונה זאווייל , נראה שהוא לא
חשש לריעותא אולי יאמרו שהכינוי זאווייל קאי על שם קלוימוס
דסמוך לו , אבל הריעותא מחמת ששם היווש הוא קילור
השם משם הקודש יהואש , ואם היה עולה לתורה וחותם
רק בשם יהואש לא הי' לריך לכתוב כלל שם היווש ודומה
לשם שמואל אולי שאין לריך לכתוב כלל הקילור בזה נראה
לכתוב דמתקרי וכמו שהבאתי בחיבורי ע"י (סימן ר"כ) בשם
הז"ל שכתב יעקב אהרן דמתקרי ארעלא , גם דעת השו"מ
דעל שם הגיוועים יש לכתוב דמתקרי דאין זה כינוי כי אין לריך
לכתוב כלל שם קילור רק להורות שבפי כל לא היה נקרא רק
בשם אחד שייך ע"י לשון דמתקרי להורות שבפי כל היה
נקרא רק בשם אחד וכיון שכותבים מה שהיה נקרא יש
לכתוב שם הלעז היווש כיון שבפי כל לא היה נקרא רק
היווש כמו שכתב הז"ל דמתקרי ארעלא עיין שם טעמו וכן
בנ"ד וראיתי בספר ברית יעקב (סימן פ"ב) באים שהיה
שמו מעריסה וכן נקרא לס"ת אלכסנדר קלוימוס ובפי
העולם נקרא רק סענדר לצד ליוה לכתוב אלכסנדר קלוימוס
המכונה סענדר דכינוי סענדר קאי על אלכסנדר ואין לחוש
דיאמרו דכינוי סענדר קאי על שם קלוימוס דסמוך דזה
אינו דבבר השג הנזכ"ל על הב"ש דהמכונה קאי על האדם
ולא על השם ועוד דכה"ג גם הב"ש מודה כידוע דשם קלוימוס
אין לו כינוי אחר רק קלמן וכינוי סענדר הוא קילור
לאלכסנדר ואין לריך לכותבו וא"כ יפרשו דקאי הא' מכונה
על האדם כו' עכ"ל ומדברי האחרונים שהבאתי מובח דלא
סבירא להו כן וז"ע בלכתחילה ובדיעבד דעבד כמר עבד

סימן לג.

להרב שיחי'.

מן הצד דרך עקלתון קרובה לזה ורחוקה לזה ולא דמי להא דאמרינן לא לסתור אינש כי כניסתא עד דבני כי כניסתא אחריתא אלמא אף אם בונים לא במקום הראשון ג"כ מותר אבל ידן דידן לא דמי כיון שהם בחמשה חלקי העיר אף אם הגדולה שבנו כעת היא מחזקת כמו החמשה (אף שחוק לומר כן) אבל מלד ריחוק המקום יכול להסתעף מזה ביטול תפלה בליבור גם בעיקר דין שכתב המ"א שאם אין מתפללים בתוכו מותר למוכרו תמה ע"ז בספר מ"ג הג"ל גם לא דמי אין לריכים להם שכתב כת"ר לדין דמ"א דמה שכתב המ"א אם אין מתפללים בתוכו היינו אם גור השלטון שלא להתפלל בתוכו או כדומה שנשאר הבית"כ זו שממה בודאי לכ"ע כמו שכתב המ"א (בס"ק ל"ז) ע"ש גם היתר השני שכתבתי שבזמן הזה תלה הכל בדעת זט"ע ודומה להא דאמר רב אשי אדעתא דידא אחי ז"ע על מנהלי העיר דכעת שיכול להיות שאין מתפללים כלל רק הולכים לפרקים לבית"כ ואפשר שכוונתם לבטל החמשה בתי כנסיות, שרונים לדמות אשר קרבות יחפזון (עיין פסחים דף ק"ח ע"ב) כי הוא דבר תמוה כי בכמה עיירות ישראל שבונים בית"כ גדולה כגון צפה ובד"צ וכדומה מכ"ז מתפללים בכל בתי כנסיות הקטנים ועוד מה שמתיר המ"א שבזמן הזה כולם סומכין על מנהלי העיר היינו אם בנו רק ממעוה אנשי העיר זו אבל אם נדבו ממקומות אחרים לא מהני, (מ"א ס"ק י"ב וס"ק ל"ז), ומי יודע מה שהי' מבמה שנים למפרע אולי היה גם נדבות מעיירות אחרות ואפשר שהי' אפשר דמי שלא היו סומכין על מנהלי דכעת:

סימן לה.

להרה"ג שיחי'.

מה שהעיר כת"ר בדברי תשובות רע"א ז"ל תש' קמ"ה ז"ל מש"כ דאי אמרינן לגבי אמירה לגביה היכא שהוא ברשות אחר א"י למתשל עלה דכבא לרשות אחר דמי וכתב ש"כ נ"י דנ"מ כיון דהקנין רק מבח אמל"ג יכול שמתשלה עלה דדיבור ודיבור הוא וחולי' ידי' מהש"ך (סי' רנ"ה) בכוונת הרשב"א יפה כתב כו' עכ"ל, וכתב ע"ז כת"ר שתמוה שנעלם מהם דברי הש"ך צו"ד (סימן רנ"ח) וח"מ סימן קכ"ה) עכ"ל ידידי דברי תשו' רע"א הם סתומים ואפשר דמיירי דלא מסר מיד ליד השליח דאם מסר מידו ליד השליח להולך לעני מיקרי מעשה, ולא אחי דיבור ומבטל מעשה, וצו"ד (סימן רנ"ח) ובח"מ (סימן קכ"ה) דכתב הש"ך כיון שמסר ליד אחד עבור העני שאינו יכול לחזור אפילו ע"י התרה היינו מחמת דמחקרי מעשה מה שמסר ליד אחד עבור העני, גם דעת הש"ך שהאיש שנמסר לידו המעות עבור העני נעשה גזבר ע"ז (ובאמת התומים מסופק בזה דאפשר דגזבר שאני הובא בפ"ת לח"מ) ותש' רע"א לא מיירי אלא שהיה מעות של הנותן ביד אחר מתחילה אפילו בתורת פקדון (דפקדון דלא כפרי' מיקרי דבר שבא לעולם כראיתא ברי"ף ורא"ש פ"ק דמזילה) ולא מסר לו מתחילה עבור העני אלא אח"כ אמר לו ליתן להעני או בלשון הולך כיון שלא היה רק דיבור יכול למתשל עלה, דדיבור ודיבור הוא וע"כ מרמז בתשובות רע"א להש"ך דח"מ (סימן רנ"ה) וז"ל הש"ך ש"ס ס"ק ה' באלמע הרברים ד"ה ואין כו' דברי הרשב"א שכתב ותדע לך דאמירה לגביה אינה כמסורה להדיוט ממש מיד ליד גזבר כו' י"ל הטעם כו' כיון דלא קנה אלא מלד האמירה אחי דיבור ומבטל דיבור אבל כשמסר לגזבר כו' הרי הקדש במשיכה ופשיטא דלא אחי דיבור ומבטל משיכה כו' דהא בהדיוט נמי אין אחר משיכה כלום כו' עכ"ל יע"ש, וע"כ ז"ל שדעת הש"ך גופא שיש חילוק בין

ברבר הפ"מ שכתב לי מעלתו, אני עומד בדיבורי שאין סברה כלל לעשות כלל שמה שבקדירה הוא שלשים פעמים נגד הצלוע כי בודאי יש חילוק בין אם הדופן דק יכול להיות שיש מה שבפנים יותר משלשים פעמים נגד הצלוע כמו שכתב הש"ך (בסימן ס"ט אות ס"ה) דסתם כלי יש כמה שבתוכה ס' נגד קליפות הכלי א"כ אם דופן הקדירה דקה כמו קדירה הנעשה מבלע"ך שכמעט אינו עב יותר מקליפת השום יכול להיות שמה שבפנים הוא יותר מל' מוגף הדופן אבל אם הקדירה של חרס והדפנות הם עב וזפרט שהכלי היא גבוה ואינה רחבה כמו לאדע"ש אנו רואין שלא יש מה שבפנים שלשים פעמים נגד כל גוף הכלי ומדברי הש"ך גופא יש להוכיח זה דכתב סתם כלי יש סמ"ך נגד קליפת הכלי א"כ כלי שהדופן הוא עב כמו שני קליפות ונתחבב בתוכו דבר האיסור ואח"כ בשלו בתוכו דבר היתר שלא די לשער נגד קליפת אלא לריך לשער נגד כל הכלי מחמת דלא ידעינן כמה בלע א"כ אין בתחבול היתר רק שלשים פעמים נגד האיסור ואם דופן הכלי עב כמו ארבעה קליפות הוא רק מה שבתוכו כמו חמשה עשר פעמים נגד גוש הכלי וסתם קדירה זפרט של חרס הם יותר עב מארבעה קליפות (אם לא לדעת הראב"ד בכלי עץ ומתכות דמשער באומדן אבל פוסקים חולקים עליו) ויותר נראה שהוא ט"ס בפ"מ וכוונתו שלשים נגד קליפת הקערה דכתב וז"ל ועוד דאף אם אירע בקערה כה"ג דלית סמ"ך נגד הקליפה כמש"כ לעיל (בקערה רחבה ואינה גבוה) כו' כי עכ"פ יש ל' במים נגד דופן הקדירה כו' עכ"ל נראה דבמקום תיבת דופן הקדירה ז"ל קליפת הקערה כי מיירי בהכי, ובזה הדין עמו כי הגם בקערה רחבה ואינה גבוה ליכא סמ"ך אבל שלשים יש לפי האומדן וכעת ראיתי בפ"מ ופשוט שאין כוונתו נגד גוש הכלי רק נגד הקליפה הוא למ"ד פעמים, ובזה הדין עמו, אלא יש קצת ט"ס:

סימן לד.

להרה"ג שיחי'.

ברבר השאלה מדרך פלוני שיש להם חמשה כנסיות קטנים בה' חלקי העיר וכעת בנו להם בית הכנסת חדשה גדולה מאד אם מותר למכור החמשה בתי כנסיות שהתפללו בהם עד הנה, כיון שאין לורך להם עכשיו צם ולמען לסלק בהדמים חובות הבית הכנסת החדשה הגדולה צוט"ה ובמ"ע אה"ע עכ"ל, לכאורה יש ללד להקל ע"פ מה שכתב המ"א (בסי' קכ"ג סעי"ק ב') ז"ל ואם אינם מתפללים בבית"כ של כרכים יכולים למוכרה עכ"ל עוד יש להקל לפי מה שכתב המ"א (בס"ק ל"ז) בשם מ"ב שהאידנא זי"ן טובי העיר יכולים למכור אפילו בכרכים כו' עכ"ל וכן כתב בספר מגן גיבורים באלף המגן אות י"ד ז"ל ומיהו לדין דכולהון אדעתא דראשיה ומנהיגים בונים לכל הפירושים יכולים זטוה"ע למכור אפילו שלא במעמד אנשי העיר ועכ"פ במעמד אנשי העיר ע"ש שהביא כמה תשובות שסוברים כן, מכ"ז אין דעתי נוטה בהיתר זה כי מה שכתב כת"ר שאין לריך להם עכשיו ועשינו סמוכים ממ"א הג"ל לא נהירא לסמוך ע"ז בשאלה הג"ל כיון שיש חמשה בתי כנסיות בה' חלקי העיר בודאי יוגרם ע"י מכירתם לחולין הרבה ביטול תורה תפלה ואין שייך לומר שאין לריך להם כי דבר ידוע אם ה"בית"כ הוא קרוב לביתו קל לו יותר לילך לבית"כ מאם היא רחוקה מביתו, דוגמא לדבר בב"ב (דף ק' ע"א) כל

בין מסר ליד אחר עבור העני עשאו לגזר נעשה יד עני כדליתא ב"מ (דף י"א) דיד עניים הוא דלי לא אמרינן הכי קשי' דברי הש"ך דמה שכתב דלא מהני שאלה כשמסרו ליד הגזר הוא מטעם שקנה עבור העני במשיכה, ולא יהא כח הדיוט חמור כמו שכתב בפירוש הא אין כח הדיוט חמיר דאם אמר הולך מנה לפלוגי יכול לחזור ואם אמר הולך לעני אינו יכול לחזור אפי' ע"י שאלה אלא ע"כ כיון שעשה מעשה ומסר לידו ואמר לו הולך לעני נעשה יד עני וכמסר לעני דמי ע"כ אינו יכול למשאל עלה דלא אחי דיבור ומבטל מעשה, משא"כ כשהיה מתחילה בתורת פקדון ואח"כ אמר לו לתנם או להולך לעני יכול למשאל עלה דאחי דיבור ומבטל דיבור וגררר דזה דעת הש"ך ותשובות רע"א דאל"כ קשה דברי הש"ך (דסיומן רנ"ה) אש"ך (דסיומן קכ"ה), אלא ע"כ (דבסיומן קכ"ה) כיון שמסר לידו מיקרי מעשה גם דעת הש"ך דבזה שמסר לידו עשאו לגזר, מדברי הש"ך עלמו דביו"ד (סיומן רנ"ח) מקשה על התוס' דב"ק (דף ל"ז) אמאי לא מתרבי התוספות דאי משום אמירה לגזר כו' היה יכול להתיר ע"י שאלה אבל משום דאין יד עניים אכן וה"ל כאלו בל ליד עניים אינו יכול להתיר כו' עכ"ל ואי אמרינן דאף אם לא מסר מיד ליד אלא שהיה המעות בתחילה בתורת פקדון ואח"כ אמר לו המפקיד להולך לעני אינו יכול להתיר ע"י שאלה מאי מקשה הש"ך על התוס' הא מוכרח התוס' לתרץ שאלתו סלע דומה לדבר שלא בא לעולם ואין אדם נותן דקה דבר שלב"ל אבל אם היינו אומרים דלענין דקה דומה דבר שלא בא לעולם לדבר שבא לעולם לא מהני ג"כ שאלה אלא ע"כ דעת הש"ך דאף בדבר שבא לעולם כגון פקדון דלא כפרי' יכול למשאל עליו כיון שלא מסר מיד ליד מקרא דיבורא ואחי דיבור ומבטל דיבור ע"כ מקשה הש"ך אמאי לריך התוס' להרץ כו' ע"כ נראה מה שמרמו תשובות רע"א לש"ך חו"מ (סיומן רנ"ה) לדיבור ודיבור, ולא נעלם ממני שיש לימר דזה גופא מתרץ הש"ך בזה ש"ל דהתם כיון שאלתו סלע לא היה ברשותו כו' לא יכול למשאל כו' עכ"ל (עיין להלן) עוד אפשר לומר דהגאון רע"א כתב להגאון ר"ז שקשה לו מדוע יכול לשאל על מה שגזר לדקה הא אמירה לגזר כמסירה להדיוט, ואם מסר ליד גבאי אינו יכול לשאל כמו שהקשה הש"ך (בסיומן רנ"ה) בשם הרשב"א ודברי הש"ך הזה אשתמיטתי להגאון רע"א לפי שעה והר"ז הביא לו דברי הש"ך ודחה לו הגאון רע"א כי מה שתרלתי לעיל ז"ע דנראה דאם היה המעות בפקדון ביד גבאי ואמר לו המפקיד שיתנם לעני הסברא נותנת שאינו יכול לשאל דיד עני הוא ואם היה הפקדון ביד עני ואמר לו המפקיד הנה נותן לך דקה הפקדון שיש בידך בידאי אינו יכול לשאל א"כ ה"ה כשהיה ביד הגבאי שהוא יד עני וא"כ לדעת הש"ך דאף שאינו גבאי אם מסר לידו עבור עני מיקרי גבאי ולא יכול למשאל א"כ ה"ה אם היה בידו פקדון ואח"כ אמר לו המפקיד לתנם לעני גם כן אינו יכול לשאל הגם שיש לומר כיון שלא מסר לידו לשם עני לא עשאו לגבאי אבל דוחק בעיני, ומה שהוכחתי לעיל מדעת הש"ך ממה שהקשה על התוספות דב"ק יש לדחות דהתם לא אמר רק הואיל ופלגא דוזוי לא בעינא נהבי' לעניים התם שאני דהא לא אמר שהיה גבאי דתקע ליה יתן לעניים אלא נחבי' פי' שהיה גבאי יתן להגבאי הממונה או להצ"ד והם יתנו לעניים (ואפשר שהיה גבאי דתקע ליה אינו ראוי להיות גבאי ולהתמנות ע"ז) ואם אפילו אם היה המעות בפקדון ביד אחר ואמר לו המפקיד שיתנם ליד גבאי לחלקם גם כן יכול למשאל עלה ע"כ מקשה הש"ך שפיר מדוע לריך התוס' להרץ דמיקרי דבר שלב"ל ומה שכתב בתם' רע"א ז"ל משא"כ ממילא היכא דהיא ברשות אחרים אינו יכול למשאל עלה דכבא לגזר דמי כו' עכ"ל אפשר כוונתו דאם הנותן

לא אמר להאחר שיתן להעניים אלא גזר שהמעות שמונת ביד אחר שיתן לעניים שאני ויכול לשאל עליו וגררר להיפך מסברת כח"ר שאפשר שהגאון רע"א לא אשתמיט ליה הש"ך של יו"ד (סיומן רנ"ח) ומשם הוליא דינו שכתב כיון שבא ליד אחר כבא לגזר דמי ואינו יכול למשאל עלה כי הוליא דינו ממה שכתב הש"ך ז"ל י"ל דהתם כיון שאלתו סלע כו' לא היה ברשותו עכ"ל והש"ך דחו"מ (סיומן רנ"ה) אשתמיט מני' עד שהגאון ר"ז הוכיח מהש"ך (סיומן רנ"ה) דע"כ יכול למשאל מחמת דהוא דיבורא ודיבורא ואחי דיבור ומבטל דיבור והודה לו רע"א ז"ל, ומה שכתב הש"ך (בסיומן רנ"ח) דאם מונח ביד אחר אינו יכול למשאל אפשר שאינו כהלכה ע"כ כתב עוד תירוצו, לפי דבריו אלה אם מונח בפקדון ביד אחר ואמר המפקיד שגזר הפקדון לדקה ולא אמר להנפקד שהוא יתן הפקדון לעני יכול למשאל עלה דמיקרי דיבורא ודיבורא כיון דלא עשאו להנפקד לגבאי ולא זכה הנפקד לעניים כי לא מיקרי יד עניים משא"כ אם מסר מיד ליד אחר ואמר לו הולך לעני, לדעת הש"ך אינו יכול לחזור אפי' ע"י התרה דמיקרי מעשה, וגם עשה לו לגבאי, וכן לפי מה שכתבתי דאפילו אם היה מתחילה בפקדון ביד אחר ואמר לו אח"כ שיתנם לעניים ג"כ אינו יכול למשאל לדעת הש"ך דעשאו לגזר ויד עני הוא דומה למי שאמר לעני הפקדון שיש בידך אני נותן לך בתורת דקה בידאי אינו יכול למשאל עלה, הגם שיש לחלק דאם מסר מיד ליד עשאו לגבאי משא"כ כשהיה בתחילה בתורת פקדון ואח"כ אמר לו שיתן לעניים לא עשאו לגזר דוחק בעיני, ול"ע בזה, וכ"ז לדעת הש"ך אבל התומים חולק על הש"ך וכן ראיתי מהאחרונים שחולקין על דעת הש"ך שסובר שעשאו לגזר אף אם מסר מיד ליד :

סימן לו .

להרה"ג שיחי' .

בדבר הדברי תורה שכתב כח"ר, נראה פשוט עיקר דעת הש"ך שאינו יכול לשאל הוא מחמת שסובר שעשאו לגבאי כשיעין ידידי במכתבי הראשון, אלא מחמת שדוחק לומר דאשתמיטתי לרע"א ז"ל, הש"ך בח"מ וביו"ד, עלה בדעתי בתחילת כתיבת המכתב לומר כיון שמסר מיד ליד להולך לעני מיקרי מעשה, אבל דוקא בלידוף שעשאו לגבאי וזה סרה תמיהת כח"ר דכתב ומה מועיל מעשה כו' כיון דהולך לאו כזכי מי אינו יודע זה ואני דברתי דברים אלו במכתבי הראשון, ועיין בתשו' נב"י תניא בח"מ (כו') מכן המחבר לדעת השולח הוא כן מחמת דמיקרי מעשה מה שמסר לידו והגאון בן המחבר חולק עליו מחמת שסובר דלא עשאו לגבאי כדעת התומים, אבל לדעת הש"ך דעשאו לגבאי רגיתי לדרך הסברא דמיקרי מעשה כדי לתרץ דעת רע"א, ועוד כיון דבלאו הכי יש חולקים על הש"ך דיינו לומר דלא עשו לגבאי אלא אם מסר לידו מוכ"ז מסקנתי במכתבי הראשון דאף אם היה מתחילה ביד אחר בתורת פקדון ואח"כ אמר המפקיד שיתן הפקדון לעני ג"כ אינו יכול למשאל עלה הגם שלא היה רק דיבורא בעלמא אבל כיון שדעת הש"ך דמה שאמר שיתנם לעניים נעשה גבאי ממילא זכה עבור העני דיד עניים הוא כדליתא בקדושין שאני ר"ע דיד עניים הוא וכמו שאם היה פקדון ביד העני ואמר לו המפקיד אני נותן לך הפקדון בתורת דקה אינו יכול למשאל עלה, אבל אם לא אמר לו המפקיד שהוא יתן לעניים רק אמר בפ"ע שהמעות או הפקדון שיש תחת יד פלוגי אני נותן לדקה יכול למשאל עלה דלא מיקרי רק דיבורא ודיבורא וכשיעין בסוף מכתבי הראשון יראה כוונתי, ומה שכתבתי שמה שכתב הש"ך (בסיומן רנ"ח) ד"ל דהתם שאני כיון דליתו סלע לא היה

הא

היה

האחר להקדש חף נדר בסתם לעניים ולא אמר לאותו אחר שהוא יתן לעניים כי ז"ל כת"ר וא"כ מוכח להדי' מהש"ך דאף שהנדר לא אמר לאותו אחר שהוא יתן לעניים אלא אמר סתמא נתיב' לעניים וכסוגי' דב"ק שם שצ"ז קאי הש"ך ג"כ אינו יכול למתשל עלה עכ"ל הש"ך לא כן עמדי לע"ד הוא כמו שכתבתי, ואף לפי דברי הרמב"ן במלחמות שסובר שעשה להחובל לגבאי חפשי דעתו יען שאמר בפני החובל והחובל שתק נתתה לחלק לעניים, וכבר כתבתי בשם הנוב"י שלא דוקא כתב כן הרמב"ן, ולפי מה שכתבתי למעלה התיירון השני של הש"ך הוא העיקר (ובאמת יש פירוש אחר בסוגי' דב"ק עיין בנב"י סימן קמ"ד) אבל מי שיש לאחר מעות צעין ביד אחר ומנדר לזדקק שלא בפני הנפקד ומכש"כ אם אמר שהוא בעלמו יחלקם או יתנם לגבאי לחלקם בודאי אין הרשות שיש ביד אחר זוכה לעניים ומפני שאלה כי רשות בלא בעלים לא שייך וכו' כמו שכתבתי לעיל עד שיקבל הנפקד להקנות ברשות המפקד דומה לאם היה מעות שלו מונחם ברשות הרבים או בסומטא והיה מנדר המעות לזדקק, יכול לשאול ותש' רע"א מיירי שלא היה בפני הנפקד או בפניו ולא נתן לו רשות לחלקם, ומה שמאריך ומתקן מחמת שאמירתו לגבוה כמסירה להדיע זכה הרשות, ידעתי ידיו מזה ועיין בקלות החושן (סימן קכ"ה) וכמדומה שגם ה"ד שאל מדבר מזה, ועיין בנדרים (ד' נ"ט) מה שכתב הרא"ש שם בשם הר"א ממין, אלא לא נחה דעתי מזה כ"כ דסוכ"ס התרת החכם עוקר מעיקרא כל האמירה לגבוה, ע"כ דקדקתי דעיקר מה שעשאו לגבאי לדעת הש"ך וכמסרו לעני דמי ודומה כמו שנתן מתנה לעשיר אין אחר נתינה כלום אלא בעשיר דוקא אם בא ליד העשיר ובעני אפילו בא ליד גבאי ג"כ יד עני הוא, ומה שהעיר מקרבן דאיתא בשאלה נראה ההם שאני שעדיין אינו מנופר ולא שייך ע"ז מסירה לגזר וכן בשבועות אם לקה נגמר כל הענין ואם עדיין לא נלקה מחוסר מלקות ע"כ איתא בשאלה אבל בענין לזדקק ע"ז גופא אינו דנין אם נגמר הענין או לא אם עשאו לגבאי ודומה כמו שנמסר לעני נגמר כל הענין כמו חלה ותרומה כי כהן ואם לא עשאו לגבאי לא נגמר הענין ודומה כמו שמונה תחת יד הנודר ולא היה רק האמירה ואתי דיבור ומבטל דיבור וגם הח"ס שהעיר מתוספות דכריתות מוזכר הענין חלות הנדר מה שנתנו לגבאי, ונראה שהעיקר ביוליה מרשות הנודר לרשות הנפקד שפשוט לגבאי וכו' וכלו בא לרשות העני, לע"ד יש לפרש דברי הש"ך שכתב בזה הלשון כיון שאותו סלע לא היה ברשותו אפילו לא הוי יד עניים לא היה יכול להסיר עכ"ל דמה שכתב לא היה ברשותו אין הכוונה מחמת שיש כעת ברשות אחר זוכה הרשות עבור העניים כמו שסובר כת"ר אלא הכוונה לא הוי המעות של החובל ברשות הנחבל מעולם, ומעות כאלה שלא זכה מעולם אינו יכול להסיר שתיקף זכו העניים כמו שמביא הש"ך להלן דברי הרא"ש שכתב כן ז"ל והיה דב"ק לא בא לידו עדיין הלכך זכו בו העניים, וגם לא איירי בהסרה אלא בחזרה לחוד בלא הסרה עד כאן לשוני וזהו דברי הש"ך עלמו ואף שנראה מדברי הש"ך מסוף הדיבור שתפס תירוק קמא של הרא"ש (עיין בנב"י) אבל לענינינו לא שייך להקשות כי ענינינו מיירי היבא שהיה לו מעות והפקיד ביד אחר ואחר כך אמר שיהיה לעניים ובאופן שכתבתי לעיל, לפי זה אין לנו לריבין שהתירושים חולקים זה על זה דהתירוק קמא אשמיטין שמעות כאלו שלא היה מעולם ביד הנודר לא יכול להסיר לדעת הרא"ש ובתירוק בתרא אשמיטין דאפילו אם היה המעות בתחילה ביד הנודר שיכול להסיר יען שלא עשאו הנפקד לגבאי באופן שפירשתי דברי תש' רע"א שיכול להסיר אלא לא מיירי בהדי' הניעני

היה ברשותו אינו יכול למשאל עלי' עכ"ל דלא כתב זה להלכה טעמי כמו שכתבתי שם, (ולפי מה שאכתוב להלן אין לנו לריבין לזה לענינינו) שמה שאמר נתיב' לעניים משמע שרק נדר לעניים אבל לא עשאו לגבאי שהוא יחלק ע"כ מיקרי דיבורא ואתי דיבור ומבטל דיבור נראה שלא כתב זה להלכה וכמו שפירשתי הדברים לעיל וכן נראה מהש"ך דח"מ (סימן רנ"ה), ועוד ראוי דכתב שם הש"ך ביו"ד ועוד דהתם לא איירי בהסרה, התיירון השני סותר להלכה התיירון הראשון דמתירוק השני דלא איירי בהסרה משמע דיוכל להסיר אלא דלא איירי בזה, ויותר נראה עיקר תירוק בתרא, גם מוכח כן מהש"ך (בסימן רנ"ה) גם עולה תשובות רע"א כיוון, גם אפשר לומר שבתירוק הראשון סבר הש"ך שהכוונה מלשון נתיב' לעניים שהחובל בעלמו יתן לעניים והש"ך לשיטתו שאם נתן לאחר מומן שיתן לעניים עשאו לגבאי וכן דעת הרמב"ן בסוגי' בדוכתא ז"ל כיון דאמר לחובל תנהו לעניים והקדישו הקדש טוב אין יכול לשנותה שהרי זה נעשה גבאי להקדש כו' עכ"ל הובא ג"כ בנב"י ח' ח"מ (סימן נ') מבין המחבר ע"כ לא מהני שאלה (לולי הטעם שאין מקדים דבר שלב"ל), וכתב הש"ך עוד תירוק דאפילו אם נאמר דלא כהרמב"ן שהלשון נתיב' אינו מורה שעשאו את החובל לגבאי שהוא יחלק רק הכוונה הוא שיתן לגבאי והוא יחלקם כמו שכתבתי במכתבי הראשון (או כמו שכתב בנב"י שם שמה שכתב הרמב"ן נעשה גבאי הוא לאו דוקא ע"ש) א"כ ישנו בשאלה אבל לא איירי בהסרה, לפי זה אין חילוק בין בין תירוק ראשון לשני, ובין אם כוונת הש"ך כך או כך נראה לע"ד תירוק השני עיקר, אם לא שדעת הש"ך שעשה החובל לגבאי גם תירוק ראשון כהלכה, לפי דרכי אם מסר לידו או אפילו אם היה ביד אחר מעות שלו צעין בפקדון ואמר לו המפקד המעות הללו הן לעניים אינו מועיל הסרה לדעת הש"ך כי עשאו לגבאי וכיד עניים הוא כדאיתא בקידושין (כ"ז) שאני ר"ע דיד עניים הוא ואם מסר ליד העני או אפילו היה מחילה ביד העני מעות שלו ואח"כ אמר לו שנותן לו המעות תחת ידו בחזרה לזדקק בודאי אינו יכול למתשל עלה (אלא כשהוא ביד אחר לריק להיות המעות צעין דאל"כ אין אדם מקדים דבר שלא ב"ל משא"כ כשהוא ביד העני לא גרע ממחילה לעשיר) ולא דמי לאם היה ברשות אחד תיבה של מעות לזדקק והיה נותן עוד מעות שלו והניח לתיבה של לזדקק שבודאי יכול לשאול כמו שכתב הנוב"י ס' נ' מבין המחבר וא"כ ה"נ נימא מה יועיל שאמר לגפקד, לא דמי כי לא המקום גורם רק ההולאה מרשות לרשות העני או לרשות הגזבר שהוא יד העני וקודם שאמר להנפקד היה ברשות הבעלים וכשאמר להנפקד שיתן לעניים זכה זה עבור העניים ויולא מרשות הבעלים (ועיין ברא"ש פ' המדיר ס' ט"ז נכנסה לחופה שהיא ברשות הבעל על הבעל להביא ראוי ואפילו דר בבית חמוי ע"ש) משא"כ אם עדיין ברשות הבעלים אינו מועיל זכי' ע"י עלמו כדאיתא בכ"מ וכן בעירוב ומוכה ע"י אחר משא"כ כשהוא ברשות אחר, אלא שגריך הנפקד לקבל ע"ע מה שליוה הנותן כדאיתא בב"ב (ד' פ"ה) ברשות כו' הלה המופקדים אללו לא קנה עד שיקבל עלי' כו' כמו שכתב הרשב"ס נפקד כו', משא"כ אם מסר מיד ליד להולך לעני אין לריק שם שום קבלה דהא עשה מעשה וקבל, משא"כ בנדר סתם שלא בפני הנפקד ואמר שהפקדון או המעות צעין שמונה ת"י פלוגי הוא מנדר לזדקק הוא נדר אבל יכול לשאול עליו כי זה לא מיקרי רק דיבורא ואתי דיבור ומבטל דיבור (וכמו שמונה ברשות עלמו וגדר כן) וכמו שכתב הש"ך בח"מ (סימן רנ"ה) וזה דעת רע"א ז"ל לאחר חזרה לע"ד פשוט ותש' רע"א מיירי באופן זה וכן מסקנתי במכתבי הראשון להמעין, ומה שנראה מדברי כת"ר כת"ר שם המעות המה ברשות אחר זוכה הרשות

סימן לו .

להשו"ב המופלג נ"י .

דעיר פלוגי מצויים יותר חבל מידי ספקא לא נפקא , והוא ספק דרבנן ולא אסור רק מדרבנן וכיון שהשוחט דעיר פלוגי אומר שהסור הסרכל , מעמידים השוחט בחזקת כשרות דלא גרוע משאר איש ישראל שעומד בחזקת כשרות וגם הבהמה בחזקת כשרות דנשחטה הותרה ולא אסור רק מדרבנן , אלא דרכי להשמיט עלמו מדברים כאילו ואינו רואה לקבל אחריות דעלמא , ומכש"כ לפסוק שלא בפני בע"ד גם העדות הם בכתב , ע"כ כתבתי לעיל לא אוכל לדין בדבר בפרט לאנשים שאינו מכיר אותם ולפסול השו"כ לריך לגבות עדות בפניו ולריך לזה דיינים כמו שכתב הגאון המפורסם מוהר"ר זלמן מרגליות ז"ל הנה יש להפליא על הבע"ד שקבלו עדות שלא בפניו ותמה כו' איך יעלה על הדעת לעשות מעשה כו' להעביר השוחט מאומנתו כו' וכמעט קרוב לדיני נפשות עכ"ל בתשו' ל"ד בספרו בית אפרים , הביאו תשו' מ"ס חיים (סי' ל"א) ואני אומר בליק העיתים האילו השו"ת ירחם בודאי יש להתייבש הרבה , ע"כ לריכין להיות מתוך מתוך , ובני הדרכים קשים כי גם דרך השני להכשיל ח"ו ישראל בחשש איסור קשה מאד מאד ע"כ כתבתי שלא אוכל לדין , ויען ששלחו אלי מכתבים וגם הריאה מוכרח אני לכתוב מה שגראה לע"ד שבדבר ההתפשטות שחוק מנוף הסרכל מה שהלכ"ש מקיל באם הסור גוף הסרכל ע"י מיעוץ , וע"י הקליפה מחמיר לע"ד אף שלכתחילה יש לנהוג כוותי' ועמו חבל גואלים עלומים שסוברים כוותי' חבל בדיעבד אם הסור גוף שטח הסרכל כד"ת (בנחת ולא בחזק יד ואל יסמוך על הודו של ע"ח בחזק יד) אפילו ע"י קליפה , וההתפשטות אי אפשר לקלוף שיקרע או בחיפז אחר כמו נידן דידן , ויד הקוים שלמה ליעקב במשמות הוד אומר אני שיש להכשיר בדיעבד במקום הפסד כמו שכתבתי לעיל בדעת הגאון המפורסם בעל ח"ס דעתו דקליפה עדיפה ממיעוץ (ואלי תמה ע"ז כמו שאפרש להלן ח"ו) ואמר בריך שכתב זהם ובמנהגיהם ויש עוד גואלים שסוברים כוותי' כמו שכתבתי לעיל וגראה שגם דעת הגאון המפורסם בעל המחבר ספר ערוגות הבשם ושם אר"י שקליפה ומיעוץ שוים לענין אם הסור הסרכל ואח"כ נאבד בלא בדיקה שהג"ש ועוד גואלים מתירים ויש מחלקים בין אם הסור ע"י מיעוץ להסור ע"י קליפה והוא אינו מחלק , עיין סוף הספר ערוגות הבשם בהתשובות ומביא רא"י , ואני הארכתי בחיבורי ע"י בדבר הלכ"ש שמדמה קליפה למעשה דרייט , כתבתי דלקולא מדמינן למעשה דרייט ולא לחומרא והבאתי רא"י ע"ז , ברם לריך לידע מה נקרא שטח גוף הסרכל דכל עוד שהוא שם פרודה וחלוקה מקרום הריאה שחתיה אפילו רק כ"ש והו ככלל שטח גוף הסרכל , אבל במקום שמתחנת להחזק לקרום הריאה היטיב , וגראה כמו שחזי הרבה פעמים קרום שלישי על הריאה שכמה סוברים שאין להסירו כלל זה נקרא חין למקום שטח גוף הסרכל , אף שאפשר לומר שלריך לקלוף אותו מחמת שנמשך מהסרכל חבל בדיעבד גראה שאינו מעבד , הן חמת בדברים כאילו לריך שאלת חכם ובזרק י"א ומצינו והעיקר יראה שמים , ממילא יתיישב הרבה שלא להכשל ח"ו :

ובדבר הכלים כתבתי לעיל , בדבר השוחט עלמו הגם שעשה שלא כהוגן כי מה שקשה לו או שאין לריך להקל ח"ו או להתייבש עם הלומדים במקום שאין רב ולריכין להוכיחו ע"ז ולהזהירו על להבא שלא יעשה זה , אבל לא להעבירו וטפלי דתלו ביה מחמתיהו , זה חין סברה דלא גרע ממוכר דברים האסורים בודאי , כתב הע"ז (בס' קי"ט אות ט"ז) בשם רש"ל שעכשו שהדור פרוץ נוטנין לו חסובה במקומו עכ"ל , וקלם קשה דאם הדור פרוץ לריך לעשות גדר ולהחמיר יותר , הגם שהאמת הוא מה שאי אפשר להעמיד הדת על תלה , רק בדרך הלכה הייתי אומר

הגיעני מכתבו עם התיבה נתקבל מפא"ט ושלחתי אחר השוחטים המובהקים דפה וראינו החתימה של רומע"ל ופתחנו החתימות והתיבה ומחמת הסרחון של החתיכות רחלו אותן ונפחו בטוב ולא ראינו עלם הסירכות , גם על הקרומים הנראים אמרו שאי אפשר להבין הדבר על צירי' מחמת שהם חתיכות ואותן החתיכות הם קרומים ופתוחין בכמה מקומות ע"כ לא אוכל לדין בדבר , בדבר מה שכתב מע"ל בשם הלכ"ש ובשם הגאון מהרש"ק , ועוד אחרונים שכתב שנוהגין ע"י קליפה הוא לעיכובא לקלוף גם ההתפשטות , לדעתי יש להכשיר הבהמה באם שהסור כל גוף שטח הסרכל , וההתפשטות הרחוקה מעיקר שטח הסרכל לא הסור ודין זה מבורר בארובה בחיבורי ע"י שם הבאתי דברי הח"ס שקליפה עדיפה ממיעוץ וכן בספר פרי הדור מסכים ג"כ לדעת הח"ס דמיעוץ וקליפה דא ודא אחת היא ומביא ג"כ שכן דעת הנחלת יעקב וכשיעין ידידי בחיבורי הנ"ל יראה טעמי וטריחא להעתיק האריות ובפרט הסרוך ללב דלא שייך אי האו אינקיב כו' ע"כ לדעתי אם הסור כל שטח הסרכל אפילו ע"י קליפה , וזה ידוע לבקאים מה נקרא שטח גוף הסרכל , אף שנשאר קרום רחוק כג' או ד' אלצעות או אפילו פחות מג' אלצעות רק כמו שאכתוב להלן רק שהסור כל גוף שטח הסרכל בשלימות ואח"כ נאבד או נקרע יש להכשיר הבהמה , וכן הדין אם יש צמה לתלות הקרע הרחוק מנוף שטח הסרכל , ובדבר כשרות הכשר נראה לכאורה שכלה בזה כיון שלפי דברי השוחטים דפה חין צמה לפסול הבהמה כיון שלא מלאו סרכל הפוסלת וגם על הקרומים הנמלאים אומרים שא"א להבין הדבר על צירי' שאפשר שהם קרומי הריאה או מהתפשטות הרחוקים מנוף שטח הסרכל ולומר שנתקלקל בדרך חין סברה כי היה מחויב בתיבה ולקחו השוחטים מהתיבה בפני ונפחו ובדקו אלא שמעלתו ועוד עדים אומרים שלא הסור גוף הסרכל ואי אמרינן שהוא בגדר הכחשה הוה חרי ותרי והוה ספיקא דרבנן כדאיתא בכ"מ (עיין קדושין דף ס"ו ע"א בתוספות סוף העמוד) דהא נשחטה הותרה ואין הספק בגוף השחיטה א"כ יש להבהמה חזקת כשרות , אלא אי אמרינן כן לכה"פ היה הכשר אסור מדרבנן , ולא דמי לעד אחד שהעיד שלא כסדרן היה ועד אחר מכחישו דמעמידים הבהמה בחזקת היתר י"ד (בס' ל"ט סעי' ט"ז) דהתם לא יש רק עד אחד להטריף אבל כשים שני עדים שהיה שלא כסדרן אף שיש שני עדים שכסדרן היה אסור מדרבנן כדאיתא בתוספות קדושין הנ"ל אבל לגבי הכלים שכתב הם אחר מעשה דגם באיסור דאורייתא ודאי הוא רק איסור דרבנן והוה ספק דרבנן ואף לפי דברי העדים דעיר פלוגי שמעידים שנשאר עלם הסרכל גם כן הוא רק ספק טריפה דילמא הסרכל הוא משומן הלכ"א ח"כ הוא כמה ספיקות דרבנן , גם לא שייך מה שיש מחמירים אם איסור דאורייתא נתגלגל לדרבנן כיון דלא נשאלתי על הכלים אלא לאחר מעל"ע , עיין בפסחים ריש (דף ע"ז) ברש"י ובפ"י , מכל הלין טעמו נראה להכשיר הכלים :

גם בדבר השוחט אינו רואה לפסול אותו כיון דקי"ל דיש להשוות העדים שלא יקי' מכחישים זל"ז כדאיתא בסנהדרין (דף מ') שזה יודע בעיבורו של חודש וזה אינו יודע , א"כ יכול להיות שהשוחטים דפה הם יותר מובהקים להבין הענין והעדים דעיר פלוגי , נראה בעיניהם שזה סרכל והעדים דפה מצינים יותר ולפי הבנתם חין זה סרכל , ואם אפילו האמר להיפך שהשוחטים דפה הם בטעיות והשוחטים

כשטע שמועך עדיפא אכל היינו דוקא אס היה מסיר כל הסרכא מכל וכל כמו שאנו נוהגין ע"י קליפה, אלא נראה כוונת הח"ס על מיעוך שהיו נוהגין הראשונים שהיו ממעכים להפריד הדביקות אכל היו נשאר הקלוות בריאה וכן מוכח מדברי הח"ס כמו שפרשתי דבריו וז"ל דחז"ל לא דיברו אלא בסרכא היולא מנוף הריאה אכל פשוט אס היה בשר בלוי' כו' או קרום כו' כעודא דר"י"ס כו' ועתה מה לי קרום על כל הריאה או על מקלטה וכיון שהעור נקלף מעל הריאה והיא נשארה שלם בלי צלצון ש"מ קרום הוה וממנה נסרכה למקום אחר אין כאן בית מיוחס וז"ל אדרבה מנהגנו להחמיר כל שאנו נקלף מעל הריאה, באופן שהסרכא צנוף אין אנו מתירין אפילו ע"י מיעוך שדיברו מנהג הראשונים, והבוא דידן מילתא אחריתא היא כו' ודברי אלקים חיים כו' עכ"ל, כתבתי שלדבריו קליפה עדיפה משום דבאופן שמתירין ע"י קליפה הוא ענין אחר אשר לא דיברו הראשונים מזה שמלכין מיעוך ובאופן שהראשונים מתירין ע"י מיעוך אנו מחמירין שלא יועיל אף מיעוך דכן משמע מדברי הח"ס שכתב דמה שהראשונים דיברו שמהני מיעוך מיירי בסרכא היולא מנוף הריאה ולענין קליפה כתב כיון שהעור נקלף מעל הריאה והוא נשאר שלם כו' עכ"ל משמע דאס אולא ע"י מיעוך אף אס לא נשאר שלם אלא נשאר הקלוות בריאה ג"כ מהני דאס נשארה שלם מדוע לא מהני מיעוך דהא ראי' שלא היתה הסרכא צנוף הריאה ועכ"ל ל"ל לדברי הח"ס דאס אולא ע"י מיעוך מהני אף שנשאר הקלוות בריאה ורק נפרד הסרכא ע"י מיעוך הוא ראי' שאין זה הסרכא הפוסלת כמו שכתב הרא"ש בא"ט סימן י"ד דלא סרכא היא אלא ריר בעלמא מלכות הריאה כי סרכא גמורה אס ימנך אותה כל היום בין אלבעותיו היא הולכת ומתחזקת עכ"ל ומה שנשאר הקלוות יש להם דין תלויה, אכל קשה הא כתב הע"ז בסיומן ל"ט אות ע"ו דאף לענין מיעוך דוקא שלא ישאר כלום בשר הריאה שום סרכה והמשכנות אות ע"ו הנ"ל כתב שגם במיעוך לריך להסיר כל הסרכא ולא יהא נשאר שום ריבש ודלדול כו' עכ"ל א"כ שגם במיעוך לריך שלא יהא נשאר שום דלדול ורובש א"כ מאי האי שכתב הח"ס שמנהגנו להחמיר באופן שהסרכא צנוף הריאה אין אנו מתירין אפילו ע"י מיעוך כיון שאפילו ע"י מיעוך לריך שלא נשאר שום דלדול הוא ראי' שאין הסרכא צנוף הריאה ועדיף מקליפה ואפשר שפליג על המשכנות וסובר שלדעת הרא"ש ועוד קדמונים שמתירין ע"י מיעוך היינו אפילו שנשאר הקלוות בריאה שדעתו כיון שנפרד הסרכא באמצע ע"י מיעוך הקל הוא ראי' שאין זה סרכא שאסרה התלמוד והוא רק ריר בעלמא כי אס היה סרכא גמורה לא היתה מתפרד ע"י מיעוך כמו שכתב הרא"ש ואין לה רק דין סרכא תלוי' ע"כ כתב הח"ס שאנו מחמירין ואין סומכין על מיעוך אס נשאר הקלוות בריאה או אפילו דלדול שמתירין הקדמונים אלא לריך שלא נשאר שום סרכא או דלדול בריאה כלל משני הצדדים אס האונות סרוכים זו לזו ואס לד אחד סרוך לדופן לריך שלא נשאר שום דלדול בצד הדבוק לריאה וע"ז כתבתי שלדברי הח"ס קליפה עדיפה פירש ממיעוך שנהגו הקדמונים שנשאר קלת סרכא בריאה משא"כ קליפה הנהג עכשיו, ואס יכולין לעשות זה ע"י מיעוך וג"כ שלא ישאר שום דלדול בריאה בודאי טוב יותר, והלכש"ר ועוד גאונים שסוברים שלריכין להסיר הסרכא דוקא ע"י מיעוך (אכל אס הסיר ע"י קליפה מעכב אפילו ההתפשטות) כוונתם ג"כ שלא נשאר כלום שום דלדול כמו שכתבו להדי', והח"ס שמקלם המנהג של קליפה הכוונת שלו לגבי המנהג שנהגו הראשונים שנשאר הקלוות בריאה אלא שנתמך באמצע ע"י מיעוך, ולפי זה לא פליג הח"ס על המשכנות וסובר ג"כ שאפילו ע"י

כי מחמת שהדור פרוץ אין על מי להחליף כי אולי השני יותר גרוע, גם זה הוא לפי דברי מעלתו והשו"ב השני כתב שטעה כד"ת שהתפשטות היה רחוק כד' אלבעות, והסרכא הסיר כד"ת הגם לריך לזה בקיאות דאס היא גדולה כעצות העגלה לריך להסיר כולה, גם לפי דברי העדות מעיר פלוני אין ברי להם שטעה במזיד כי יכול להיות שטעה זה בשוגג או טעות דין, הגם שטבח שולא טריפה מתחת ידו אין לו התגלות לומר שוגג הייתי, וז"ע אס מדאורייתא אין נאמן לומר שוגג הייתי, דהא יש לו חזקת כשרות וחזקה זו מלינו בחולין (ו"א ע"ב) בתו' ד"ה כגון ז"ל עוד ס"ל משום כו' בתר חזקה דהעמיד האס בחזקת לדיקת עכ"ל ומוכר ג"כ סברא זו ברא"ש בכתובות פ"ק סימן י"ח, אלא יש חזקה כנגדה חזקת שאינה זביחה או אמ"ה וגרלה להביא ראי' מהא דאין מעמידים הסבין על חזקתו ומטריפין הבהמה אף אס נגע בעלם המפרקת מספק נבילה מחמת חזקת שאינה זביחה וה"ל אחיליד ריעותא בהשו"ב לפי העדים דעיר פלוני בהחזקה שלו וכן אמרינן ריש גדה העמיד עמא על חזקתו ואף לפי מה שמתרין הגמרא התם איכא למימר חסר ואתאי כו' נלע"ד היינו לעשותו לודאי עמא כדאמרינן התם הכא עומאה ודאי אכל לטמא מספק אין לריכין לזה דמאי אלים חזקה זו מזו וכן מוכח בגיטין (ד' ל"ד ע"ב) אמר ר"א חלוקים עליו כו' דתנן מקוה כו' אף דפירות שנאכדו לא שייך חסר ואתאי וכן משמע בנדה שם דפריך להכלל קשי' ודאי משמע דלענין ספק אין אנו לריכין לכל האי שקלא וטריא, מכ"ז בנ"ד נראה שהיה לו טעות דין אף לפי העדים בעיר פלוני דהשו"ב דסמוך על הלכש"ר הוא כהאי עורבא דאיתי מורא לקינו, וגרלה שהיה בטעות או שכתב על אות ע"ז, גם נראה מדברי הראש"א הובא בב"י ש"כ אין לו התגלות שא"כ לעולם יאמר כן משמע שהוא חומרא דרבנן מה שאין מאמינים לו שטעה בשוגג גם בפעם אחר כתב הש"ך בס"ק ל"ג ז"ל מיהו באדם שהוא ידוע שהוא י"ש אין מעבירים אותו מאומנתו ואמרינן דוודאי משנה עכ"ל ובפרט שאינו שוחט ומוכר לעלמו רק בפעם הזה (עין בט"ז סימן ק"ט אות ט"ז בסופו):

בזה שכתבתי לעיל שיותר יש לתלות שכתב אחת היא בטעות מלומר שהיא שקרנית, לענין הכשר הכשר אין נפקותא בזה והוא כמו שכתבתי לעיל רק לענין הכשר השו"ב יש איזה נפקותא דאי אמרינן שיכנס בגדר הכחשה א"כ לכה"פ לגבי העדים דעיר פלוני מיקרי טבח שולא טריפה מתחת ידו ובפרט שאינו מתגלל אלא שמכחש שהסיר הסרכא א"כ העדים דעיר פלוני אסורים לאכול משחיתתו עד שיקבל דברי חבירות הגם שלעלמא שחיתתו מותרת על להבא (דוגמא לדבר שתי כימי עדים המכחישים זה את זה זו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה אף שהכחשה שלהם היה באיסורין דאורייתא, שבעות ד' מ"ז ומ"ח ע"א) כיון שיש שני עדים שלא נשאר סרכא, אכל לגבי עדים דעיר פלוני, מיקרי טבח שולא טריפה מתחת ידו, אכל אי אמרינן דכת אחת הם בטעות אף אס אמרינן שהשוחטים דפה הם בטעות אלמא שיש סרכא דעבירי למטעי שהוסרו יכול להיות שהשוחט דעיר פלוני הוא ג"כ בטעות כמו השוחטים דפה ואינו מויד לכה"פ ע"כ על להבא יכול לשחוט אפילו עבור העדים דעיר פלוני:

סימן לח.

להשו"ב המופלג הנ"ל, הגיעני מכתבו, מה שכתבתי שלדברי הח"ס קליפה עדיפה ממיעוך, דבר

ע"י מיעוד לר"ך ג"כ שלא יאמר שום סכסוך ורושם בריאה ,
אלא בזה פליג שגם ע"י קליפה טוב ויותר טוב מהמיעוד
שנהגו הקדמונים , אחר כותבי זה ראיתי בפרי תבואה
(סימן ל"ט אות קנ"ג) שמפרש דעת הרא"ש כמו שכתבתי
לעיל דניתק באמנע סני בשם גדולים ולהלכה למעשה בודאי
אף כשמסיר ע"י מיעוד הקל לר"ך להסיר היטיב שלא יאמר
שום קרום ולדול על הריאה , מה שכתבתי לעיל שלקולא
מדמינן למעשה דריינ"ס ולא לחומרא , עיין בשו"ת שם ארי'
(סימן ז') הובא בחיבורי ע"י (סימן ס"ג) שדעתו שגם
במעשה דריינ"ס שהיה עור פרום על הריאה כולו חד דינא
היה להו להקל בזה בלא בדיק בה"מ כו' , אחר זמן יא' לא
לאור ספר עין יצחק מהגאון דקאנוא ז"ל (סימן כ"ו) שמחמיר
בהתפשטות הסכסוך אס גמלא שם נקב אף דיכולין לתלות
במשמס ידא דעבחה , ואפשר כפי מה שכתבתי לעיל שמה
ש"ס סברה להחמיר בהתפשטות היינו במקום שמתחלת להתדבק
לקרום הריאה היטיב כמו שמלוי הרבה פעמים קרום שלישי
על הריאה אפשר שגם הוא יודה דתלינן בידא דעבחה וז"ע :

סימן לח.

ידידי לא ניחא לי כלל מה שמתאר אותי יותר מדאי
בלשון הבאי מסנאי דרב מכרעי לא בעינא , ומן
הסתם לא נעלם מכבודו הירושלמי הובא בר"ש סוף שביעית
ובר"ן פרק האשה נקמית בר גס דתני חדא מכלתא פי' חדא
מסכת ומוקרין ליה בגין תרתי לר"ך לומר חדא מכלתא אלא
חכים ולא יותר עכ"ל ודומה לעני שמקלסין אותו בחלק דגרי
זהב והלא גנאי הוא לו ועל תואר הנהוג יש להטעיר וחושש
אני שלא ליתן עליהם את הדין ויש מהגסים שאין לסמוך
עליהם כמו שכתב הסוס' ריש ב"ב אלא שיש לדון הגדולים
לכ"ז דכוונתם בשביל יגדיל תורה לחבב הבני תורה בעיני
העולם וידוע שכותבין בשביל זה , אבל הלב בעלמו לר"ך
לדע מק ערכו ובאמת אין בזה שום כבוד כדאיתא במדרש
פרשה תולדות בפסוק ויקרא את עשו בנו הגדול , באשה
אחת שהיה לה בן נגס וקולסה את בנה ואמרה עליו שהוא
גדול ואמרו לה השכנית בנך נגס שבנגסים עכ"ל אלמא
שאם לא היה משבחתי כ"כ לא היו מורידין אותו ממעלתו
לקרוא אותו נגס שבנגסים כמאמר המסנה כל הרודף כו' ,
ועיין בזהר פרשה ויחי (דף רל"ג ע"ב) ד"ה פתח ר"י ואמר
כו' מאן דמשבח לאחרא בשבחא דלית ביה גלי גנתי' כו'
ע"ש גם יש השם מדבר שקר כמו שאמרו ב"ש (כתובות י"א)
הרי כו' והתורה אמרה כו' ותשו' ב"ה לא שייך כאן , ועיין
בחוה"ל שער הכניעה (פ' ז') ז"ל כ"ש אס משבחתי בשקר
לר"ך להרחיק הדבר מעלמו ויאמר למספר כו' ע"ש עכ"כ
כלך לך ידידי מלפליג בשבחים ועיין בספר חסידים (סימן
תקכ"ב) , גם היפך מהתלמוד עירובין (י"ח ע"ב) מקלח
שבחו בפניו וכולו שלא בפניו ובאן יותר מכולו בפניו ואפשר
כיון שנהגין כך שוב אין חשש , עיין ברדב"ז ח"ד סוף
(סימן ק"ז) :

סימן לט.

בפרשה שופטים בפסוק ובכל אשר אמרתי גו' השמרו
גו' כתב רש"י לעשות מלות עשה באזהרה
שכל שמירה שבתורה אזהרה היא במקום לאו עכ"ל ובתב
הש"ח ז"ל לכך אמרינן בכל מקום דעשה דוחה ל"ת לפי
שכל עשה יש בו ל"ת , וא"כ יש בו חרתי עשה ול"ת משוה"כ
דוחה ל"ת גרידא עכ"ל , וקשה הא אמרינן ביומא (דף פ"ו)
עבר על עשה ועשה תשובה לא זו משם עד שמוחלין לו עבר
על ל"ת ועשה תשובה תולה ויוס הכפורים מכפר כו'
עכ"ל לפי דבריו שגם בעשה יש ל"ת וע"כ היא דוחה ל"ת

סימן מ.

לאחר ג' שיחי' מדברתי התשובה יובן ענין השאלה .

ברדבר הקדושין יש בזה כמה לדדי התורה ה' האומדנא
דמוכח שכוונתה לשחוק שהוא עני והולך כמובנ
בבגדים קרועים ובלועים לא תואר ולא הדר וקורין לו פלוני
דע"ר משוגענע"ר ואמר לי רב אחד שבעירו דרכו לקדם גם
הבחורים המשחקים עמו להתלוץ ואין לו מקום ליגע ומקום
פיתא רק מה שמחזיר על הפתחים לקבל פת חריבה והולך
שוב

שוב, והארכת בחיבורי ע"י ח"ר שזאומדנא דמוכח עובא גם באיסור ערוה הולכין אחר האומדנא אלא באיסור ערוה בענין קדושין לא יש אומדנא דמוכח מחמת הסברה אשה בכ"ד נחא לה אבל אומדנא לחוד מיהא איכא א"כ נראה שמדאורייתא אזלינן בזה אומדנא אף באיסור ערוה דהא מויליין ממון ע"י אומדנא אלא בא"א מחמירין (עיין בחיבורי ח"ר (סי' קל"ד אות ד') ונראה להב"א ראי' מגיטין (דף ע"ב) אמר ר"ה גיטו כמותנתו כו' אם עמד חוזר כו' גזירה שמה כו' יש גט לאחר מיהא עד כאן לשונו יע"ש אלא דמטיקא דרין היינו סומכין על אומדן דעת שלנו שאומדן דעת הצעל דלא היה כוונתו לגרש אם ימות כמו במתנה אי לאי משום טובה הגם שהד' דברים האמורים ריש חגיגה חלל סימני שופה אפשר שאין בו אף דעתו קלישתא כמו הם ואין לו דעת בן אדם רק אם משחקים עמו עונה גם הוא דברי שטיף, אלא שהנוב"ז ח"א (סימן מ"ט) מקשה מדוע אינה נאמנת שכוונתה לשחוק הא עד אחד נאמן באיסורין היכא דלא אתחוק איסורא והיא בחוק פנויה, וכתב אף שכוונתה היה לשחוק דברים שכלב אינם דברים עכ"ל ע"ש שהאריך, א"כ לפי דבריו אודא לה הלך היתר מה שאמרה שכוונתה היתה לשחוק, ולא זכיתי להבין דבריו, דהא בכל מקום שהלכו חז"ל בזה אומדנא לא אמרינן דברים שכלב אינם דברים אף שהדיבור הוא נגד הדברים שכלב דהיכא דאיכא אומדנא דמוכח אין לריך אפילו גילוי דעת א"כ אם היינו יודעים באמת שכוונתה היתה לשחוק מדוע לא אזלינן בזה כוונה ול"ע, ועיין בטור אה"ע (סימן מ"ב) בב"י ד"ה נשאל לא"א הרא"ש ז"ל ואע"ג דאמרה בלבי לא היה אלא לשחוק ומעולם לא נתרלתי לו דברים שכלב ניגהו ואינם דברים ואע"ג דאיכא למימר אכן סהא דלא נתכוונה אלא להתלוצץ גבי קדושין משום חומרא דא"א לא נסמך על אומדן דעת כו', וליכא אומדן דעת דמוכח כיון דאיכא למימר אשה בכל דהוא נחא לה עכ"ל משמע דהוא רק חומרא דרבנן וכן משמע מביאיר הגר"א ז"ל וכמו שכתבתי לעיל, ז"ל הנוב"ז אבל אם אומרת שהבינה אלא שלא כיונה לשם קדושין לא מהני דדברים שכלב אינם דברים ולא אזלינן בזה המחשבה כלל מה שהוא סותר דברים היולאים מפה ולא משום חסרון נאמנות אלא שאף שאמנינים, וכן הוא בתוס' גיטין (דף ל"ב ע"א) ד"ה מהו דהויא דדברים שכלב אינם דברים אע"פ שגאמן לומר כך היה בלבי לפי מה שהיה בלבה לא משגיחין עכ"ל, איני מבין דהא בתשובה הג"ל שכתב וליכא אומדן דעתא דמוכח כו' עד כאן לשינוי משמע דאם היו מאמינים לה שכוונתה היתה לשחוק לא לשם קדושין לא היתה מקודשת גם קשה לי בכל אומדנא דמוכח דכתב התוספות בכתובות (דף ע"ח) והרא"ש דיש דברים דאין לריך אפילו גילוי דעת א"כ מדוע לא נאמר כיון שהדיבור הוא היפך המחשבה דברים שכלב אינם דברים ויש לחלק דהתם אין הדיבור סותר המחשבה שכלב שהדיבור נסתנה המתנה מחמת שרלה להבדיל נכסיה חל המתנה ב"ז שהיא תחת צעלה ואח"כ כשהיא יולאת מצעלה תחזור לה הנכסים, וכן גט שכיב מרע שאכתוב להלן אי"ה הגט חל מעכשיו אם ימות ואף אם נתן סתמא ולא פירש כלום אמדינן דעתו שכוונתו הוא רק אם ימות אבל לא אם יעמוד מחלו ויכולין לקיים הדיבור מה שהיה בסתם וגם המחשבה משא"כ בקידושין אם יקיים הדיבור מה שאמרה שיקדש לה היא מקודשת ומחשבתה שכוונתה לשחוק צעלה ואם יקיים מחשבתה שכוונתה לשחוק לא חל הקדושין אזי דבורה צעלה ע"כ אמרינן דברים שכלב לגבי הדיבור אינם דברים, ול"ע מצ"ק (ד' ז"ג ע"א) לענין לאי שהוא בהן והן שהוא כלאו ע"ש בתו' דכתב דנזקי גופו אפילו אמר הן שדומה כאומר בניחותא מסתמא בתמי' קאמר כו' עכ"ל אלא כיון דאין דרך למחול על איברים אמרינן

דאע"פ שאמר לו סתמא סמא עיני כו' ואמר לו חזירו ע"מ לפטור והשיב הן חייב דתלינן דאע"פ שאמר בניחותא כוונתו מסתמא בתמי' קאמר אף להוליא ממון ולהרמב"ם אף אם אמר לו הנחבל בתחלה ע"מ לפטור א"כ מדוע לא נאמר גם כאן כיון דכוונתה לשחוק (לדברי הנוב"ז) אף שהיה באמה כוונתה לשחוק) תלינן דגם דיבורה היה בלשון תמי' לשחוק כמו שהוא באמת האומדנא, בשלמא אטעם אשה בכל דהו נחא לה לא קשי' דחיישין דילמא כוונתה היתה באמת לקדושין ולא לשחוק אבל לדברי הנוב"ז קשה מסוגי' הג"ל ואפשר דכוונת הנוב"ז הוא ג"כ מחמת שהאומדנא אינה מוכח מחמת אשה בכ"ד נחא לה, אבל במקום שיש אומדנא דמוכח עובא לא שייך לומר שהדיבור סותר הדברים שכלב כמו שהבאתי לעיל מיש הן שהוא כלאו, ול"ע בדבריו שכתב אף שאמנינים להם כו' לע"ד הייתי אומר שהעיקר מחמת שאין מאמינים להם שכוונתם לשחוק שהנגלות לנו כיון שיש עדים שנתן לה וקבלה לשם קדושין מה לנו לחשוב בנסתרות ומחמת חומרא דא"א אין לנו הולכין בזה אומדנא, גם בעלמא מצינו אף שיש לו חזקה כשרום אין מאמינים לו בעצב שילא טריפה מתחת ידו אינו נאמן לומר שנג הייתי ביו"ד (סימן קי"ט) גם לפי טעם של הרשב"א שכל אחד יאמר כן הטעם הזה אפשר גם כאן, מסוגיא דנדרים (ד' כ"ח ע"א) מוכח דדברים שכלב אינם דברים אף אם ידעין להיפך מה שמוציא מפיו, זה לשון הגמרא באומר בלבי היום ומוציא מפיו סתם כו' עכ"ל הגמ' וכתב הר"ן ז"ל דאי דאמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי לעולם אין דברים שכלב מצטלין מה שמוציא מפיו אפילו גבי אונסא כי האי כו' עכ"ל ע"ש וכן הוא ברא"ש בשבועות (ד' כ"ג ע"ב) דיש חילוק היכא שאין טעות בדבריו שכיון בלבו לומר בפיו לעולם אלא שמחשב בלבו היום הלכך פיו עדיף דדברים שכלב אינם דברים כו' עכ"ל יע"ש לפי דבריהם אם מחמירין לומר חטים והוליא שעורים בשוגג מותר בשניהם דבעינן פיו ולבו שוים אבל אם מתכוין לאסור על עצמו פת חטים והוליא מפיו שעורים ככוונה אסור צפה שעורים ולא צפת חטים דדברים שכלב לגבי הולאות פיו אינם דברים, ויותר מזה כתב הש"ך בשם הב"ח בסימן (ר"ס ק"ב) אם נתכוין לפת חטים והוליא בשפתיו פת סתם ככוונה ומתכוין שלא להוליא פת חטים בשפתיו אלא לחשוב בלבו חטים אסור בכל פת דדברים שכלב אינם דברים עכ"ל וכן בקדושין (ד' נ"א ע"א) דהיא שם דילמא שאני התם דלמפטר נפשי מקרבן קאמי כו' עכ"ל הג' ופירש"י ושקורי קא משקר כו' עכ"ל א"כ בזה הכי דמשני הגמרא הוה לי' למימר הזכרתי עכ"ל הג' מאמינים לי' מה שאמר מה שהיה בלבו אלא דברים שכלב אינם דברים אף אם מאמינים לי' כדברי הנוב"ז מכ"ז ז"ל דטעם הנוב"ז בקדושי' אשה הוא ג"כ מחמת שהאומדנא אינה מוכח מחמת אשה בכל דהו נחא לה, וביש הן שהוא כלאו ע"כ הוא אומדנא דמוכח דאין אדם מוחל על איברים ובדאי אמר זה בשחוק אף שגראה שאמר זה בניחותא, וע"כ באגם לא יש אומדנא דמוכח ואילו מחמת שמסר בידו להרנו אמר כן בלב שלום מכ"ז נראה שמה שאין הולכין בזה אומדנא בקדושי' אשה הוא רק חומרא וגם נראה שאין זה כלל כי באופן שלירתי זה האיש נראה שאין נקרא אפילו בעל כל דהו ואפשר לישא האיש הזה דומה לסמא עיני קטע ידי ואפשר יותר גרוע מזה וכן ראיתי בספר חוט המשולש דמה דלא אזלינן בקדושי' אשה בזה אומדנא אין זה כלל בכל מקום בשאלה י"ב בשם הגאון המפור' מוהר"ר חיים זלה"ה הגם דלא דמי להתם דהתם לא מיירי שאמרה לו תחילה קדושי כמו שהוא מחלק בעלמי אבל שמעינן שאין זה כלל ואף באמרה תחלה קדושי כתב חז"ל אע"ג דבאומדנא אזלינן בזה ככוונה בקדושין לא אמרינן הכי משום חומרא דקדושין כו' עכ"ל, מוכח כמו שכתבתי לעיל שהיא חומרא ולא מטיקא דרין

הדין מה' ועיין בתשובה הג"ל סימן ד' שהביא בשם תשו' רד"ך שפשוט אגלו דהיכא שתשאר ענוה כל ימי' לא שייך למימר טב למיחב טן דו וכו' עכ"ל ובודאי בנ"ד כל הנשים יאמרו שיותר טוב ליטב ענוה כל הימים מלישא האיש ההוא א"כ אינו בכלל בעל כ"ד ובאופן זה יש לילך בחר הכוונה אפילו במקום שיותר הדיבור, (ב) יש לספק אולי הוא שוטה שאין קדושו קדושין כמו שכתבתי לעיל הנהגתו ועיין בב"י באה"ע סימן קכ"א ד"ה גרסינן דברים כו' ז"ל ומשמע מהכא דמי שדעתו ללולא ומבין ומשיג הדבר על צור' חע"פ שדלה וחלושה קדושו קדושין גמורים ואם דעתו משושם שאינו משיג שום דבר על צור' אין קדושו ולא גירושין כלום וכן כתב רבינו ירוחם בשם הרמ"ה עכ"ל ולפי הגרסה האיש שאנו דנין עליו הוא כן ולדעת הרמ"ב"ם לא דוקא הדי' דברים האמורים בחגיגה אלא כל מי שנטרפה דעתו וגמולת דעתו משושם המיד בדבר מהדברים חע"פ שהוא מדבר ושואל כענין בשאר דברים ה"ז בכלל שופים יחשב (בח"מ סימן ל"ה סעי' ח') וכן בסעיף יו"ד הפתאים ביותר שאין מכירין דברים שסותרים זה את זה ולא יבינו עינינו הדבר כדרך שמבינים שאר עם הארץ כו' הרי הוא בכלל השוטים כו' ודבר זה לפי מה שיראה לדין שאי אפשר לכיוון הדעת בכתב עכ"ל, (ג) כיון שאמר לה הרי את מקודשת בקף היבט לי אינו מעבד מחמת שאמרה לו זיי מיר מקדש אף אם נתן לה בלא אמירה כלל כיון שעוסקין בזהו ענין וגם אמרה לו היתה מקודשת אם לא היה נדדי היתר והוא אחז החלי כף והיא אחז החלי כף אף אי אמרינן דכמאן דפסיק דמי כדאיתא בב"מ (ד' ז') (עיין בספר גור אריה יהודה סימן כ"ט ד"ה אך זאת) אבל כיון דאמר לה הדי את כו' בנק דעתם כל כל הכף כמו שאומר התקדשי לי במנה דעתם על כל המנה, ופשוט הוא (כמו דקלא לברת פ' מ"ש בב"ב כוונתו דקל שלם אלא שיכולין ליתן תרי פלגא דיקלא), עיין (סימן כ"ט סעיף ז') ואם חזרה קודם שהגיעה לידה כל הכף נראה שאינה מקודשת אלא לריבין לשאול אם שמטה ידה מהכף קודם ששמט הוא או אם שמט הוא מתחילה א"כ היה בידה כל הכף ומה שזרקת ח"כ אינו מועיל בקדושין אף תוכ"ד עיין ברש"ם ז"ל בב"ב (דף ק"ל) ריש ע"א דכתב וז"ל וחומר דרבנן הוא משום לעז ממזרות, אם תשאל לאחר בלא גט ויהיה תועלת שלדעת הרשב"ם הג"ל הוא רק חומר דרבנן (עיין באה"ע (סימן ל"ח סעיף ל"ד), בח"מ וב"ש, שהביאו חולקים על הרשב"ם) אלא יש לשאול אם היה הזריקה תוכ"ד גם ל"ע אם מיקרי זריקה מה שזרקת על השלחן, (ד') גם ל"ע אולי נקרא זה מקדש בלא עדים (אף אי אמרינן שאין לריך לומר שהם עדים וזכרנו אם אין שם קריב ופסול) שלא עלתה על דעתם שיהא בזה חזרה לחא דקדושין אם יאמרו העדים שהם סברו שכוונתה לשחוק ודמי להא דכתב הנוב"י שניחא (סימן ע"ז) ד"ה ואמנם כו' והכלל בו' שאם בשעת הקדושין היה נדמה להם שהיה קריב לו אפילו באמת היה קריב לה לכו"ע הוה מקדש בלא עדים ולא חלו כלל (ואם היה ספק להעדים יש בזה פלוגתא) כו' עכ"ל ולא דמי להא דאמרינן לעיל שאף אם באמת היתה כוונתה לשחוק מיקרי דברים שכלב ואינם דברים לגבי דיבורא שאמרה לו קדשיני היינו לגבי יודה, אבל לגבי העדים לא שייך זה כיון שהם סברו שהוא שחוק בעלמא דומה כמו שהיה נדמה להם שהוא קריב לו אף אם באמת היה קריב לה מיקרי מקדש בלא עדים ומאי דאמרינן דלא אולינן בחר אומדנא שכוונתה היתה לשחוק היינו אומדנא של הב"ד אם כוונתה היתה לשחוק או לא אבל אם יאמרו העדים שלא עלה על דעתם שיהא בזה חשש קדושין וסברו שהוא רק לשחוק בעלמא נראה שזה מיקרי מקדש בלא עדים, (ה) נראה שמיקרי מקדש בגזל, הגם שאשת ב"ה נתנה לו הכף וסתם אשה מיקרי גזל בתוך הבית גם אם

סימן מא .

להרה"ג שיחי' .

הגיעני מכתבים בדבר ביה"כ שנסרך לטרפם ונגדו תחוב מחט בעובי כותל ביה"כ אך בין המחט לבין הסרכא נשאר בשר צרי ולבן ויך בו' עכ"ל אין לי מה להשיב כי כבר דברו מזה כמה תשובות אשר ידוע להם גם אני הבאתי בחיבורי ע"י קאת תשו' המסתמרים וקאת המקילים אבל לא בכל אופן, וגם אני אינו מחמיר כי מחמת ששאלה זו היא מצוי והפסד גדול נראה שהרבה המקילים סומכין על הכו"פ נראה לע"ד כיון דקו"ל דאין סרכא פוסל בדיקן חלמא דסרכא יכול להיות להתהוות מחזרה כאב אף אם אינה נקיב, ואף בריאה כתב הרא"ש פ' א"ש (סימן כ"ב) ז"ל משום דשכיח מחמת מכת הדופן נסרך הריאה חלמא דעצם אם יש חזרה מכה מושכת חללה חזר הסמוך הנס שאין מדמין בערפות גם בהעלאת למחס חוששין ובנ"ד לא עדיף תחיבות המחט מהעלאת למחס, אבל בזה עדיפא דאין סרכא פוסלת בדיקן, אלא שהבאתי קאת ראייה דיש לתלות דמחמת כאב מתחיצת המחט נסרכא לטרפם אף שלא נקבה נקב מפולש ובפרט מה שנמלא אורך המחט לאורך בית הכו' (אף שמונחת בבשר) ובודאין שבין המחט לבין הסרכא הבשר צרי בלא ריעותא רגלים לדבר שחוד המחט לא נקבה כל העובי הגם שנמלא קון ביושט (בסימן ל"ג) אין חילוק בין אם תחוב לארצו או לרחצו התם שאני כמו שכתב הרא"ש פ' א"ש (סימן ל"ד) דלא חיישין שמא הצריא רק ביושט פשי' ב' וגמדה ליה ופעמים שחורה המחט לאחור' ומכש"כ לדעת הרמ"א דלא חיישין שמא הצריא אף ביושט ומכש"כ בעור ביה"כ שחורה פב ואין לחוש דילמא הלכה המחט בתחילה בחוד שלה דרך עיני ביה"כ וניקבה ואח"כ חזרה לאחוריה לאורך ביה"כ למה לנו לחוש לזה, קאת דוגמא כל העמלות כשעת מליאתן ובמקום מליאתן (גדה דף ד') והרא"ש פ' א"ש (סימן ל"ח) כתב אם היה נקב לא היה המחט חוזרת לאחור' וכן בהגהות אשר"י פ' הג"ל (סי' ד') ד"ה אבל כו' ז"ל אבל מחט הנמלא בעובי ביה"כ וכן בקורקבן אדרבה האוכלין ומשקין דחין אותה לחזק לאחור' כו' עכ"ל סברא זו מסעי' להחזיר בנ"ד

להדדי קדשה בגזל ומקדש גזל אלמא דהלכות וביעור
למדים מאותו ראוי מהקדש שאינו אוסר שאינו שלו אף
במעשה רבה מדאורייתא ממילא לא שייך לפלפל של ידיו
אז גמרינן מע"ע או דילפינן משמין משמין דלא דוקא
בתכריכין אלא כל דבר אינו יכול לחסור מדאורייתא דבר
שאינו שלו דילפינן מהקדש לדעת הפוסקים הנ"ל, וכן אינו
יכול לקדש אשה בגזל או שאר קנינים אינו קונה בגזל
אלמא דביתו דכתיב בהקדש ילפינן מינ' קדושין וכן שאר
קנינים (אלא דברי רש"י שכתב ביבמות ד"ה קני מיתני בו'
תכריכי המת אסורי בהנאה הן דגמר שם מע"ע קשה
לכאורה דמימרא דרבא הוא הוה לי' למימר דגמר ש"ס
מע"ז, ואפשר דרש"י קאי על המת גופא וילפינן מע"ע
כמו שכתב התו' בסנהדרין מ"ח ומפרש הלשון קניא מיתנא
שמת אסור בהנאה דגמרינן מע"ע והמת קונה התכריכין
להיות כמוהו לאביי כדאית לי' ולרבא גמרינן משמין
משמין) מה שפירש כבודו מדברי התו' היכא דליכא שינוי
בגוף הדבר הוא רק מדרבנן והאריך בזה, יענין ידיו
בחיבורי שגם אינו חלקתי חילוק זה שכתבתי בזה הלשון גם
מת שאני שיוכלין להחזיר הדבר לקדמותו ליטול התכריכין
מהמת ומדויק זה היטב אפילו לדברי הריטב"א בע"ז דלענין
לאסור דבר שאינו שלו אינו יכול רק בעושה מעשה כהא
דהשומט לע"ז וגם שיהא ניכר בשינוי שאינו חוזר לבדייתו
וזה כמאן דקני לי בשינוי דומי' דגזל בו' עכ"ל ומדוקדק דברי
מה שכתבתי שיוכל הדבר להחזיר לקדמותו וכתבתי עוד
תירוק יען שקשה לי קצת דמאינו דלבישה מיקרי מעשה
לענין שעטנו דחייב מלקות דאם לא מיקרי מעשה לא הוה
חייב מלקות, גם לדעת הש"ך דאף חסרון כל דהו מיקרי
מעשה לאסור דבר שאינו שלו לא ימלט שיהי' קצת חסרון
בהגדר מה שהלכנו את המת בפרט לפי מה שכתב הכו"פ
ד"ה והנה בשם הר"ן דשימש בכלים מעשה גמורה מיקרי
ולא נתת דברך לשיעורין מעט או הרבה :

הן אמות לפי מה שכתב הכו"פ (בסימן מ"ח ס"ק ח') דיש
סברא לומר דאחר שחטא ע"י חטוה שמגדנדים ומטלטלים
הבהמה י"ל דהמחט חורה לאחוריה לחוך עכ"ל ע"ס מנ"ז
נראה דאם לפי ראות העין ניכר שאורך המחט מונחת
לאורך ביה"כ בשביל, ניכר שכלן נמלא כאן היתה בחיה
הבהמה, ויש להעיר קצת מהא דכתב החוס' בחולין (דף כ"ח)
ריש ע"ב לדעת הריב"א דבנקב יש לוושט בדיקה מבחוץ בו'
ז"ל ועוד אמרינן ניקב זבל"ז כשרה בו' ע"כ דמהני בדיקה
מבחוץ לענין נקב ודוחק לומר כגון שניקב הפנימי מחמת
חולי ובחילון אין ניכר כוס חולי עכ"ל מוכח דאם מלד הפנימי
ניכר הנקב ומלד החילון ניכר כוס חולי אנו תולין שניקב
שני העורות ופירש הנ"ל כתב גם הרמ"ש פ' א"ט (סימן ד')
ז"ל דמייירי שלא שלט החולי כלל בחילון עכ"ל משמע דאם
שלט אפילו מעט חולי בחילון ומלד הפנימי יש נקב המועט
חולי שבחילון מורה על נקב מפולש אף מעור לעור א"כ
מדוע לא נימא כן בביה"כ שניקב מלד הפנימי וסירכא מלד
החילון הסריך לטרפס דלא עדיף סירכא מקצת חולי דמשמע
מתוס' ורמ"ש שמורה על נקב מפולש, הגם שיש לחלק
דביה"כ דופנו עב כדאיתא בפוסקים (עיין סימן מ"ח) גם
יש מקילין בביה"כ אף יותר מהמסמ מחמת שיעורו עב יותר
מהמסמ וכל שכן מוושט, אבל סברא זו ניחא אם לא נמלא
חולי בלד החילון אבל אם נמלא בלד החילון או סירכא בזה זה
ולמוד על זה כמו ביושט, ואפשר שזה דעת הנ"ל באוסר
בסירכא לטרפס נגד מחט, ונראה דסברת המהירין דלא
דמי לוושט דעורות הוושט הם דקין לא שייך בזה לראות
ולבדוק עד היכן מגיע הנקב או החולי ולראות אם העור
ברי בלא ריעותא בין הנקב שבפנים לבין החולי שבחילון
משא"כ בביה"כ יש לראות בין המחט לבין הסירכא אם
הנשר ברי בלא ריעותא ע"כ דעתם להתיר :

סימן מב .

למזופלג אחד בזה דמסיים ידיו אפסח ז"ל מש"כ בו'
בסוף מדאורייתא א"א אוסר דבר שאינו שלו
בשום אופן כמו אם קידש אשה בגזל אינה מקודשת אינו
מבין דמיונו בו' ובעיקר הדין דעת הרמב"ן שהוא מדאורייתא
ויותר בו' אבל יש לומר דשאינו התם משום דכתיב איש כי
יקדים את ביתו גו' ע"ס עכ"ל ידיו, לא נעלם ממני הדיוט
הסוברים שהוא מדאורייתא כי בעלמא הבאתי דברי הכו"פ
והפ"מ בקלרה ורמזתי עליהם שהם מביאים דעת האומרים
שהוא מדאורייתא אלא מה שכתבתי מדאורייתא אינו אוסר
של אחרים אף במעשה רבה היינו לדעת הסוברים כן וכן
דעת הכו"פ בעלמא והלכות ועוד פוסקים ראשונים וכן דעת
רש"י וכן דעת הגאון המפורסם מוהר"ר יעקב אורנישטיין
בספרו ישועות יעקב ומביא הקוסיות והפירושים שיש בזה וכתב
בזה הלשון ונראה מן הפוסקים דהך דאדם אוסר דבר שאינו
שלו הוא רק מדרבנן ומביא הקוסיות שהביא רומע"ל ומתיר
לפי דעתו יע"ש ואני עשיתי סמך לדבריהם מהא דאין
מקדש אשה בגזל מחמת שממון שאינו שלו אין לו בו' שום
קנין לקדש או לקנות שום דבר (אם לא שקנה ע"י יאוש
ושינוי רשות) ע"כ אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וכיוצא
בזה כתב גם הלכות הובא בתורת יקותיאל סימן ד' אות
ד' ז"ל וק"ל שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כדילפינן
מאיש כי יקדים את ביתו ק"ל ה"מ שלא עשה בו מעשה
אבל עשה בו מעשה אסור מדרבנן בו' עכ"ל אלמא דזהו
העטם משום דילפינן מהקדש דא"א דבר ש"ס ולא כדברי
כת"ר דשאינו התם דכתיב ביתו, ואני הבאתי לדוגמא מקודש
בגזל דג"כ הוא מאותו העטם שגזל אינו יכול להקדים כדאיתא
בקדושין ד' כ"ב ע"ז ז"ל הגמ' והוא לא אמר והאמר ר"י
גזל בו' שניהם אינם יכולין להקדים בו' אלמא דהגמ' מדמי

בזה שהקשה ידיו מהמסכן נפשו וכו' והאריך נראה לע"ד
דעל המחבר לא קש' מדוע בשומט לע"ז סתם דאינו
אוסר דבר שאינו שלו מחמת לנעורו קא מכיין ובהמסכן
פסק אין א"א דבר שאינו שלו אפילו במקום דלא שייך
לנעורו קא מכיין היינו משום דב"י נופא סובר דע"ס ר"י ור"ש
משום כרמך ולא של אחרים כמבואר בירושלמי הובא בר"ש
וברענורא ותו"י וכן כתב הכ"מ פ"ה דכלאים ה' ח' וע"כ
לא קשה דברי רב הונא אהדדי, דבחולין (ד"מ) סובר ר"ה
דוקא ע"י מעשה אדם אוסר דבר שאינו שלו כגון שחטא
ובדומה אבל שלא ע"י מעשה אינו יכול לאסור וביבמות
(ד' פ"ג) סובר ר"ה בעלמא כר"מ ה"ז קידש אע"כ דכלאים
שאינו דר"י ור"ש דרשו כרמך ולא של אחרים ות"ק סובר
כלאים מ"מ כמו שכתב הר"ש והרע"ב והתו"י מירושלמי מדלא
כתיב כלאים בכרמך (והמפרש בירושלמי פירש באופן אחר
דלא כתו"י) ע"כ לא מביא הגמרא משנה זו על פלוגתא בדין
אם אדם אוסר דבר שאינו שלו, לא נעלם ממני שהשיטה
מקובלת בב"ק (ד' ק') כתב דכונת בירושלמי הוא לאפוקי
דנכרי אבל מדברי הרע"ב והתו"י והמפרש בירושלמי פני משה
ומראה הפנים סוף ד"ה האוסר משמע דהדרשה כרמך ולא
של אחר הן ישראל הן נכרי וכן לר' מאיר הריבוי דכלאים
הן ישראל הן נכרי ואפילו של נכרי ג"כ (גם לשון חבירו
מורה ע"ז עיין הוספות שבת (דף ק"ג) ד"ה אומר אדם
לחבירו) גם מסתימת הרמב"ם והשו"ע משמע שקאי על חבירו
ישראל גם חייב באחריות נראה דמייירי שהזיק הוא לישראל
הקושי' והתירוק, הוא לפי קוסיות ידיו, דמסמך לית ביה
מעשה, ועוד הייתי אומר לע"ד דגם דעת החס' דכלאים
שאינו עובר דרשתי החיות אלא מה שמקשה החוספות (דף
פ"ג) מש"נ מיתן חלב בתבשיל שנאסר, הקושיא מדוע
לא

לא נילף נותן חלב בתבשיל מכלאים כיון דיש בכלאים קרא דאין א"א דבר שאינו שלו מדוע לא נילף כל האיסורין כדמקשינן בכל הש"ס הילף מינה הגם דק"ל שטעם בעיקר דאורייתא חולין (דף ז"ח) אבל נילף מכלאים דדוקא בשל עצמו ולא בשל אחר (ועוד דגם כלאים יונקים זה מזה ונתערב ההרכבה, לא נעלם ממני מה שכתב רש"י בשבת (דף פ"ה ע"ב) במשנה דאכלאים קפיד קרא אבל לניקה לא חיישינן, אפילו בכלאי הכרם דאורייתא כו' עכ"ל היינו בעלם הללו אבל לקדש עד שיוסיף מאתים אלמא יניקה מילתא היא אם לית ההרקה כדינו) מחמת גזירת הכתוב ומתוך החוס' דשאני כלאים דתלוי' במחשבה, הלא אם אנו מפרשים כך תקשי באמת על רב הוגא אי אמרינן דמסכך לא מיקרי מעשה לשיטת ידידי מדוע לא יליף לאסור בע"ז אף דלא מעשה הא רב הוגא סובר בכלאים כח"ק, קושא זו איתא בשו"ת שו"מ ש' ז"ד (אלא שאני הארכת קלת מה שנראה לע"ד) ומחמת זה כתב דמסכך מיקרי מעשה ועושה מעשה בשל אחרים שהרי הניקות אסורין זה על זה, וגעשה הרכבה מוגיות והנה מעשה רבה ואף להריטב"א שכתב מעשה הניכר עכ"פ שינוי שאינו חוזר לברייתו בודאי הוא כו' ועוד כיון דשלו נאסר אסור גם בשל חבירו כו' עכ"ל ע"ש, עוד תירוצים ופולפולים וגראה לי קלת ראוי' דהחוס' סוכרים דמסכך מיקרי מעשה דלכאורה הנותן נבילה או חלב בתבשיל מיקרי מעשה דנתגדל המדה וניתוסף טעם והוא שאינו חוזר לברייתו, הגם שקושיות החוס' היא קוש' אף למערב יין נסך ביון כשר או חלב בשומן שלפי ראות העין אינו ניכר ומקרי היות שאינו מכר כדאיתא (בגיטין ז"ג), אבל מעשה ושינוי שאינו חוזר מיקרי לכאורה הוא מעשה ממש שעשה זה בידים שעייר, ועוד דכתב נבילה או חלב שרואין אנו שהוא חלב שיש לו סימני חלב (תוס' קרום ונקלף) וגם מיקרי היות ניכר דהא כתב התוספות ב"ק ובב"ב (דף ב' ע"ב) ד"ה וחייב, ומטמא אע"פ שרואין השרץ על הטהרות לא חשיב היות ניכר, דמי יודע אם הוכשרו עכ"ל, משא"כ אם הוחז חלב בתבשיל נראה וניכר הוא א"כ מאי קושי' ממסכך הא מסכך לא מיקרי מעשה לפי דברי ידידי אלא ע"כ דעת החוס' דמסכך מיקרי מעשה וגם חשוב היות ניכר (הגם שמדברי החוס' והרא"ש נראה שלפי האמה הוא מטעם גרמי במסכך אבל לענין לאסור של חבירו דלריך לזה מעשה ובפרט לדעת הש"ך שלא דוקא סימן אחד נראה שידור דמיקרי מעשה ובפרט שהר"ש והברטנורא והתפ"י כתבו בפירוש שמסכך חייב מטעם מעשה ולא מטעם גרמי) לדעת החוס' הנ"ל שכתבו שהרי ניכר שהוא כלאים כשרואה הנפנים בשדה (ראיה זו אפשר יש לדחות דדוקא לענין חייב תשלומים לדברי ר' מאיר כיון שהתרה אותו לגדור ולא גדר עד שהוסיף מאתים מחויב לשלם אבל לענין לאסור לא מיקרי מעשה כמו שכתב ידידי כיון דבעת שמסכך עדיין לא נאסר, אלא מחוס' יבמות מוכח קלת דמיקרי מעשה כנ"ל) גם הזרע כלאים לוקה דמיקרי מעשה (ומשמע דלוקה חיוב אלא דלא קידש עד שהוסיף מאתים), הן אמת דמסכך אינו לוקה עד שזרע חטה ושעורה וחרגן במפולת יד, אבל נראה דמיקרי מעשה ואינו דומה לחפור קבר דשם הוא רק הזמנה בעלמא משא"כ במסכך מחטיל היכף הניקה להוסיף מעט (וכמו הזרע חטה וחרגן ושעורה במפולת יד דלוקה), וכן בב"ק (דף ק') שאני התם דעבד מעשה והוא יותר מגרמי :

אולי אין הספר מקור חיים תחת ידו אעתיק דבריו בקלרה יען שהזכיר כמה קושיות, ז"ל לא ארע למה לא הביא הש"ס המשנה דכלאים המסכך גפנו כו' קידש דברי ר' מאיר ר"י ור"ש כו' אין אדם אסור דבר שאינו שלו כו' בחוס' יבמות כו' דבדבר התלוי במחשבה כו' דסוף פרק קמא דחולין הרי דמדמה החוס' לשוחט לע"ז יוטר הוה ליה להש"ס

להביא הך מחמתיו כו' גם יש מקום עיון דהרמב"ם פסק בפ' ב' מהלכות שחיטה דיכול לאסור דבר שאינו שלו אם לא היכא דאמרין ללעזרי קא מכיון קשה ממנ"פ גבי כלאים אי אמרינן ללעזרי א"כ גם חלק שלו לא נאסר ואם נימא דלא שייך בזה ללעזרי קא מכיון כאשר נראה כן א"כ חלק חבירו איתא לא נאסר, ועוד הא הרמב"ם פסק היכא דאית ליה שותפות בגוה לא שייך ללעזרי ואם נימא דההיא דמסכך לא מיקרי אפילו מעשה כל דהו הוה ניחא קלת, וזהו דוחק, וגם קשה מ"ט דר' מאיר דאמר קידש דהיכא דלא עשה מעשה כל דהו ליכא לחאן דאמר דיכול לאסור כו' וד' יאמר עיני עכ"ל יע"ש ולפי מה שכתבתי לעיל מתוך הכל דבכלאים הפלוגתא לזה דורש כרמך וזה דורש כלאים מ"מ ע"כ אינו מביא הגמרא המשנה הנ"ל ולא שייך במסכך ללעזרי ובפרט שזה אפשר דמיקרי דאית ליה שותפות בגוה דההיא הוא גם לגפנים (ועוד דאם התרו בו ועבר על ההתראה ה"ט דאסור כשאר מומרים להחוס' ד"ה גדור היינו שהתרו אותו ול"ע בסברה זו דהתראה היה לאחר שסייך) ומה שפוסק דאין אדם אסור דבר שאינו שלו במסכך היינו משום כרמך ולא של אחר כמו שכתב הכ"מ בפירוש אבל אכתי קשה לפי מה שמדמה התוספות כלאים (יען שתלוי במחשבה) לשוחט לע"ז, א"כ הוה ליה להש"ס להביא הפלוגתא של המסכך על הדין של שוחט לע"ז ועוד למאי אמר רב הוגא הדין שני פעמים במסכך דהלכה כר' מאיר שקידש (לפי מה שכתבתי שזה מיקרי מעשה) וכן בשוחט לע"ז כיון דתרווייהו חד טעמא, ויש לתרץ משום דיכול לדחות עד כאן לא סבר ר"מ קידש וכן רב הוגא דסובר כוותי' אלא התם דיש ריבוי דקרא תיבת כלאים מ"מ כמו שמפרש החוס' אי כמו שמפרש המראה פנים בירושלמי, ועוד יכול ר"ה למימר בשוחט לע"ז אפילו ר"י ור"ש דסוכרים גבי כלאים דאין אדם אסור דבר שא"ש היינו משום כרמך ולא של אחר משא"כ בשחיטה לע"ז מסבירא ללעזרי לית לי, ואין להקשות ביון דבשחיטה לע"ז סובר ר"ה דאדם אסור דשא"ש אף היכא דליכא קרא אלמא דסברה החלוונה דאדם אסור דבר שאינו שלו (כו' זה דוחק לומר דלמד זה מכלאים) א"כ למה לן קרא בכלאים היינו משום דלא ליתי למטעי משום דלא דכתיב כרמך ולא של כרם אחר והאמוראים דסברי בשוחט לע"ז דאין אדם אסור דבר שאינו שלו אפילו אי אמרינן דסבירא החלוונה הוא כמו שכתבתי לעיל כמו שאין אדם מקדש דבר שאינו שלו כן אין אסור דבר שאינו שלו אבל אין יכולין לומר כתנאי דמסכך כיון דיכולין לומר דאיתו אמרו אפילו לרבי מאיר אלא ר"מ אית ליה קרא גבי כלאים דאדם אסור דבר שאינו שלו ומכל שכן להסבירא ללעזרי קא מכיון, איירי באופן דלא שייך ללעזרי קא מכיון, אבל אכתי קשה לדעת התוספות דבמסכך יען שתלוי במחשבה אמרה תורה כרמך ולא של אחר לשיטתי שגם דעת התוספות דהלימוד הוא מכרמך מדוע לא נילף שוחט לע"ז דאין אדם אסור דשא"ש אף היכא דלא שייך ללעזרי, על הרמב"ם והמחבר לא קשה מידי דלא סבירא להו סברת החוס' דדבר התלוי במחשבה שאני, אבל על החוס' ז"ע ויש לומר דנקט החוס' שוחט לע"ז לדוגמא בעלמא דדבר התלוי במחשבה אית מאן דאמר דאין אדם אסור דבר שאינו שלו והיינו לקולא אבל לילף ע"ז מכלאים אפילו היכי דלא שייך ללעזרי ג"כ אין אדם אסור דבר שאינו שלו ליכא למילף משום דע"ז חמירא (סבירא זו כתב השי"מ"ק בב"ק לענין אחר) משא"כ התוספות מביאין ראיה איפכא ללמוד קולא במסכך משוחט לע"ז אבל לא ללמוד ע"ז קולא ממסכך, כל זה כתבתי לשיטתי ולדעת המפרשים דלא שייך במסכך ללעזרי, אבל המראה פנים בירושלמי מפרש שע"כ פסק הרמב"ם כר"י ורש"י ע"פ הגמ' (דף מ"א) שישאל ללעזרי קא מכיון (ובד"ה מ"ז) חד בר גס בסופו, ושאני כרמך כתיב, וכן בד"ה האוסר כתב ג"כ

קודם הפסח, וגררה שאין להחמיר אפילו על צ' לילות הראשונים, ועיין בחוט המשולש (סימן נ"ב ועיין במ"א ס"ה) הס"ב א"ת א' שמעט מי פירות אינו מחמץ אחר זמן רב ראיתי בספר הנקרא שאלה שמיאל (סימן ל"ה) שמדבר בענין כזה והג"ל ע"ד כתבתי :

סימן מד .

בדין פטול מקמח, עיין בספר מנחת הכהן כלל ב' בעשרון חות ט' באמצע הדיבור ז"ל דכל שהפילו מחקרב את עלמו למקום שהתפלל משם והיו לאחדים ואינו תלוי למטה גם הכ"א וכל דעמו מודו להכשיר בה"מ וכמו שכתב הכ"א בעלמו בשו"ת שלו דהכל תלוי באחר הנפיקה אם מהקרב דכשר כו' והיכא דהלוי למטה ע"י נפיקה כ"ע מודו דשם פטול עליו, אף בלא גומא כלל כו' לכן בכ"ז אין להכשיר בלא ש"ח כו' עכ"ל :

בדין פטול מגצה, עיין בבית אפרים (סימן ל"ה חות נ"ז) אם הפטול לך המחומר שבה למטה ללד השיפולי ולד הפירוד ללד השדרה אז רואין אם על ידי הנפיקה הולכות לחוך הגומא ומונחת כהלכתה בלי שום תפיסת יד האדם יש להקל ולומר שכן היתה מונחת בה בחיי הבהמה, וגררה לי להקל בזה אפילו אם עומדת סמוך לשיפולי ממש אבל אם לריבין להניח היד בנחת עליה, אז הכל לפי ראות עיני המורה מקום עמידת הפטול וחיבורה לפי הילוך הבהמה אם בפגיעות בלילות דוחין אותה לתוך הגומא כשרה, ואם לזו טריפה, ואם אינו יכול להצניח יעדיף עכ"ל ע"ש :

סימן מה .

הקצבים בחכס חלק הפנימי (שקורין פאדער חלק) מחלק האחור, דרכם לחתוך בשיפוע עד שמלטרפין הכשר שהוא מדובק על הללע י"ג ואז לריבין לנקר אותו חלק חתוכת בשר המשופע כמו חלק האחור בנ' מקומות, ידוע למנקרי בשר וגם דרכם לחתוך במקום שכלו הנלשות לחתוך בשיפועי בפלאנקין למטה עד הכחל ועד מקום שקורין הוי"ך שטעלי"ן והוא שיך לחלק האחור, ולריך לנקרו ואין העולם מרגישין לכן לריבין להזהירם בזה שלא יתחכו כ"א עד סוף העבור ומשם ולהלכה כלל וכלל לא העתק מקונטרס הסמ"ע בל"י ובית אברהם (סימן ס"ד סעיף ז') :

סימן מו .

בדבר מה שכתבתי בחיבורי ע"י סימן רמ"ח שקשה לו על דברי שט"מ אבז ריהטא כתבתי זאת שפוט שאין קושי' על שט"מ שזה פוטו שאם שובר על שנה מחויב לשלם בעד שנה אף אם יאל באמצע השנה ואני העתקתי דברי השט"מ בטעות כי אבז ריהטא כתבתי בשמו שאם שבר על השנה ובאמת לא קאי ע"ז, אלא קאי על מה שמבואר בסימן (סי"ב סעי' ז') כך השוכר לריך להודיע אם לא הודיע אינו יכול ללאת אלא יתן השכר עכ"ל כתב ע"ז השט"מ דזה מיקרי רק גרמא ומשמתינן ע"ז אבל אין מיליין ממנו בב"ד מפני שהוא מדמה להא דכתב הרב בסימן (סס"ג סעי' ו"ו) אם לא היה דר צו אלא גולו ממנו פטור מלשלם השכירות ע"ש ובההיא דסעיף יו"ד מקום שנהנין שיש להם ר"ה קבוע לשכירות בתים וראובן שכר משמעון לשנה אחת ואחר שכלתה השנה נשאר בבית חדש אחד ולא דברו זע"ז כלום בשכירות שנה הבאה ושמעון מעכב שלא ללאת

זיה"ל דגלי רחמנא כרמך כו' וע"ש, ול"ע בדבריו שמעבר הטעמים שמחמת שניהם יחד אינו אוסר, ויש לי בזה דברים ויותר נראה לענ"ד כמו שכתבתי לעיל, בפרט שהכ"מ כתב בפירוש הטעם שאינו אוסר מחמת כרמך, עיין בספר ערוגות הבוסם (סימן ד') ד"ה שודאי כו' ז"ל דהנה ראיתי מקשים בזה דאמרינן ללעורי קא מכיין דהא קמ"ל דברים שכלב אינן דברים, אף שלבו כל עמו, וקא מכיין רק ללעורי אין משגיחין בדברים שכלב כו', אין זה קושיא דהא דאמרינן דברים שכלב אינם דברים הוא רק בעושה בשלו ובשל עלמו בזה אמרינן דאם הדברים שכלב סותרים למה שצפוי לא משגיחים בהם, והולכים אחר הדברים שצפוי להעדאת פיו גדולה מדברים שכלב, אבל בשוחט בהמת חבירו, דק"ל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, רק בעושה מטעה, לכך אם י"ל דמטעה זאת לאו לע"ז, רק ללעורי אינו נאסר, ואע"ג דאמר בפיו ששוחט לע"ז מ"מ אינו יכול לאסור דבר שאינו שלו באמירת פיו, כיון דיש לתלות דגוף המעשה הוא רק ללעורי ולא לע"ז, לכך אולינן בזה בשר עיקר המעשה ומחשבתו דהוא ללעורי ולא נושגיחין בזה שאומר בפיו כו' עכ"ל יע"ש, ובסברא זו של ערוגות הבוסם שיש חילוק בין דבר התלוי בדיבור לבד, לדבר שאין תלוי בדיבור לבד רק עם מעשה, לפ"ז אפשר למיזא עוד לך היתר בדבר השאלה המבואר לעיל (סימן מ') בדבר הקידושין שפ"י אומדנא כוונתה היתה לשחוק אלא הבאתי שם דברי הטוב"י שכתב אף שכוונתה היתה לשחוק, דברים שכלב אינם דברים, יע"ש שהארכתי לקולא, לפי דברי עה"צ הכ"ל יש ללמד עוד, כיון דבקידושין אינו תלוי בדיבור לבד, אלא לריך לזה גם מעשה קבלת הקידושין ויש אומדנא שקבלה לשחוק כיון דיש לתלות דגוף המעשה היינו קבלת הקידושין היה בשחוק לא משגיחין מה שאמרה בפיה, ולא דמי מה שהבאתי מגדרים דהולכין בשר הדיבור אף בסותר הכוונה דהתם אינו תלוי במעשה רק בדיבור לבד, לפי זה ניחא מה שמלמי שהלכו חו"ל בשר אומדנא, דהיכא דאיכא אומדנא דמוכח אין לריך אפילו גילוי דעת, משום דהתם תלוי גם במעשה הקניה, קבלת כסף או שטר או חזקה (אלא מדברי הטוב"י לא משמע חלוק זה, אבל לע"ד סברה טובא לחלק בן) :

סימן מז .

להרה"ג שיחי' .

בדבר השומים שקורין קטעבלע"ך לדעתו אם יש סמך יש להסיר, וכמו שכתב השט"ת בהלכות פסח (סימן תס"ב א"ת א') , וקורא לה מי פירות עם מים, וכתב שיש להחמיר אם לא יש ששים, ועיין במ"ס (סי' כ"ו וב"ח) ז"ל אם החיטים נטחנים ובתוכם דבר הנסחט ומתלחלח אפילו טיפה אחת איננה מתערבת שנאמר שיתבטל או בטל חורפיהו כ"א מלא מעט קמח בלדו ומתנבל ונעשו עיגולים קטנים כעין החרדל, וכיון שהוא דבר חמץ ובוהה יום או יומים מי ידוע אם אין העיגולים כו' נעשים שאור לחמץ העיסה כו' עכ"ל יע"ש, לא ידעתי מניין לו המציאות שנעשו עיגולים ונעשו כמו שאור להחמץ, לדעתי לא גרע מחטים חמוצים שבעלים בס', גם מניין לא שנעשו עיגולים, לכאורה כמו שהחטים נטחנים היטיב כן נטחנים השומין הדק היטב, ושאלתי לשני סימוניות אמרו לי שהקטעבלע"ך אינם נכנסים להקמח, כי נופלים דרך הכברה שקורין (סעטראווק"ע) עם שארי פסולות, ואולי נופלים קלה להבים אשר נרקד הקמח על ידו הוא נקבים דקים מאוד אף כחרדל אינו יכול ללאת דרך נקבי הכים, א"כ מדוע לא יתבטל בששים קודם הפסח, ועיין בחיבורי ע"י (סימן ג"ח) דמאחר שאי אפשר להכיר האיסור בשום אופן בטל

ללכת הדין עם שמעון הוא ג"כ רק איסור מחמת גרם היוק
 אבל אין מוילין ב"ד ממנו עכ"ל השע"מ והפ"ת בנ"ל
 מחייב לשלם עפ"י דין מחמת דיני דגרמי אם היה אפשר
 להשכיר ומחמת שלא יאל בתחלת השנה שני' סבר שהשוכר
 ידור בשנה שני' וכן אם השוכר לא הודיע למשכיר שלשים
 יום (קודם בדין דסעיף זי"ן) שדעתו ללכת ומחמת זה אין
 להמשיך למי להשכיר הבית חייב השוכר לשלם, עוד כתב
 גם ירד מתחילה בתורת שכירות עכ"ל הג"ל ע"ש שפסוט
 בעיניו דבדין (דסעיף י"ד) מחמת שיש זמן קבוע לשכירות
 הבתים וברי הויקא להמשיך, משא"כ בדין (דסעיף זי"ן)
 אין ברי הויקא כיון שלא יש זמן קבוע לשכירות הבתים
 ואח"כ כתב כיון שירד מתחלה בתורת שכירות נראה כוונתו
 כיון שירד מתחילה בתורת שכירות ואחר כך דר בשנה שני'
 בסתם חדש נראה שעל דעת שכירות הראשונה הוא דר ודומה
 כמו שסבר לשנה שני' כיון שדר בשתיקה נראה שמסכים
 לדור עוד שנה וכן בדין (דסעיף זי"ן) דאם השוכר לא הודיע
 שלשים יום קודם מוכח מילתא שנתראה לדור על להבא
 כיון שנחת בתחילה ולא דמי להא דאיתא (בסימן של"ג
 סעי' ח') ברמ"א ש"ך שהשכיר עלמו כו' ודוקא שהשכיר
 עלמו כו' עם מנהיגים שנים אבל אם עמד בשתיקה לא
 אמרינן דנשאר על תנאי הראשון עכ"ל אפשר התם שחזי
 דלא שייך חזקה ומכש"כ לדעת הש"ך שם בדין ש"ך ולעד"ל
 דיותר יש לחייב השוכר בדין (דסעיף זי"ן) עפ"י דין (ולא
 מטעם גרמי לחוד) וכן נראה מלשון הש"ע וכן כתב השע"מ
 שמלשון הש"ע משמע שפ"ד דין מחייב לשלם, נראה הטעם
 כיון דהש"ע מחייב את המשכיר ואת השוכר להודיע זה לזה
 שלשים יום קודם אדעתא דהכי נחת השוכר תחילה להבית
 ומעיקרא עשה חזקה בהבית שאם לא יודיע שלשים יום
 קודם ימות הגשמים שיסלס עבור ימות הגשמים או אם לא
 הודיע לו באמלע הקין קודם התחלת חדש השני ודר קלת
 מחודש השני לריך לשלם עבור כל החדש, וכן המשכיר דינו
 שנה, וכמו שמוכח הלשון כשם שהמשכיר חייב להודיע כן
 השוכר, ולא גרע דין המסנה ממנהג דאמרינן כי קא נחת
 להכי קרא נחת לענין אריסין ולכל דבר, אבל מלשון הגמרא
 משמע שרק מדין דגרמא אחאן עלה, כי זה לשון הגמרא
 כשם כו' כך השוכר לריך להודיע דאמר לי' אילו אודעתן
 הוה טרחנא ומותבנא אינש מעלמא עכ"ל הגמ', משמע
 שאם ידוע שלא היה יכול להשיג אינש חייב מחייב השוכר
 לשלם, כי לא הפסידו כלום וכן בדין (דסעיף י"ד) כתב
 הטור בשם הרא"ש הטעם כיון שרגילים לשכור הבתים לשנה
 וגשאר חודש בשנה השני' נחתייב בשכירות כל השנה כי
 כבר נשתכרו כל הבתים ולא נמלא להשכירו, והיה לו
 להודיע איני רוצה לדור בביתך אלא חודש כו' עכ"ל
 ובתשו' הרא"ש (כלל א') מדמה להא דאמר הגמרא אילו
 ידעתן הוה טרחנא משמע דאם לא היה להמשכיר הפסד
 כגון אם לא היה מולא איש להשכיר לו אין חייב השוכר
 אבל כל כי האי לא הוה סתם הגמרא והפוסקים לפרש
 שדרך המשכיר להביא רא' שהיה יכול להשיג שוכר אחר
 אם השוכר העבר היה מודיע לו שלשים יום קודם שדעתו
 ללכת מהדירה וכן כל הפוסקים סתמו שדרך השוכר לשלם
 אם לא הודיע שלשים יום קודם, והיה אפשר לומר לע"ד
 שהגמרא נקט הטעם על עיקר הדין של ההודעה קודם כדי
 שהשוכר ישתדל מקום דירה, וכן השוכר לריך להודיע
 שלשים יום קודם כדי שהמשכיר ישתדל למי להשכיר אבל
 כיון שהחכמים פסקו כן במסנה ובגמרא תו לא פליג רבנן
 ואמרינן אדעתא דהכי משכיר המשכיר שאם לא יודיע לי'
 יום קודם איני מחייב להניח להשוכר בו בכל ימות הגשמים
 ואדעתא דהכי החזיק השוכר בתחילה, וכן השוכר שלא הודיע
 שלשים יום קודם מחייב לדור כל ימות הגשמים ואם לא
 מחייב לשלם עבור כל הזמן שדרך לדור כי אדעתא דהכי

שכר והחזיק, וחזקה או שאר קנין על הספק מיקרי קנין
 אף שבתחילה היה ספק אלוו אם ידור על להבא (קלת דוגמא
 בקדושין ד' י"ט) דאי אמרינן מעות הראשונות לקדושין
 ניתנו אין לריך לשייר שיה פרוטה ויכול ליעדה אף שבתחילה
 היה ספק אלוו אם יתראה ליעדה או לא, ואם לא יתראה
 ליעדה הוא דמי עבדיתה) וכן משמע מדברי הת"ח בנ"מ
 דלא פלוג, דכתב לענין אחר דהוכיח שם שגם בימות הגשמים
 אפשר שלפעמים להשיג דירה פנוי' שידור בה והא דאנו
 יכול להוליח מן החג עד הפסח ואפילו תשעה ועשרים יום
 קודם החג ולא אמרינן שיואל אפילו בימות הגשמים אחר
 חודש או חדשים כיון דבימות הגשמים גמי אפשר לשכור
 דירה פנוי' לפעמים וינמא דחודש או חדשים ויותר ישלים
 מיהא חד יומא דחסרו לו בימות החמה יש לומר כיון דע"כ
 לריך להודיע בימות החמה לא בלדין לי' מתלתין יומין,
 דרוב שיטתי דרבנן הכי הוא כמו זמן ב"ד שלשים יום
 סתם נזירות לי' סתם הלוואה לי' כו' עכ"ל הג"ל נלע"ד כיון
 דקבעי חכמים שהמשכיר לריך להודיע להשוכר וכן השוכר
 לריך להודיע להמשכיר מעיקרא אדעתא דהכי נחת וחזקה
 השוכר בהבית היה על דעת חכמים שהחייב להודיע ואם
 לא הודיע איני מחייב לדור ואם לא יראה ישלם, ולא קשה
 שהוא רק גרמא בעלמא כיון שהחייב ע"ז בתחילה והחזיק
 בהבית ע"ז החייב כמו על החודש הראשון, ועיד נראה לי
 קלת רא' דהחייב הוא מחמת דיעא לא ללכת ידי שמים לבד,
 כי יש להעיר דאיתא בגמרא דאמר לי' אילו אדעתן היה
 טרחנא ומותבנא אינש מעלי' עכ"ל דנראה דאין זה היוק ברי
 כ"כ לריך לזה טרחא ואפשר דגם בעיניו אין הדבר ברור
 כ"כ שישיג שוכר כזה, קלת דוגמא לענין בר מלרא אמר
 אטרח לא נערינן לי' (ב"מ ק"ח) (אלא מד' ס"ז משמע לענין
 אכילת שדה בנכיתא אטרח כו' והלכתא אכיל' כו' עכ"ל
 יש לחלק) גם מדוע לא מפרש הגמרא דמיירי שיש עדים
 שהפסיד על ידי דהא השוכר מוחזק א"כ לריך המשכיר להביא
 עדים שהיה לו שוכר אחר אם היה מודיע ואף לדברי הש"מ
 דמקיל על השוכר ואמר שאם יאל מן הבית אין לריך לשלם
 עבור כל ימות הגשמים אבל זה כתב שאין יואל י"ש וגם
 משמתין לי' אם כן מדוע אינו מוטל על המשכיר
 לברר שהיה לו היוק על ידי השוכר שלא הודיע ועל ידי
 שלא הודיע היה לו הפסד כו' ובאן סתמו ולא פירשו כמו
 שפירש החו' (ב"מ ד' ע"ו) דיש חלוק בין היה להפעלים
 הפסד מחמת חזרת בעה"ב או לא, ובאן סתמו, ועיין
 בפלפולא חריפתא אות ה' דאף בחזר דקיימא לאגרא דילמא
 לא אשכח מאן דמיגר בהרבה עיכובים כו' משא"כ פועל כו'
 עד כאן לשונו מכל מקום קבעו חכמים כן להלכה בסתמא
 ולפי מה שכתבתי הטעם הוא מפני ששוכרים אדעתא
 דהכי ולא קשה מה שהקשה השע"מ לא עדיף מסגר חדר
 חבירו דכאן התחייב עלמו בתחילת השכירות שאם לא יודיע
 שלשים יום קוד' יהא הבית שכורה לו על להבא כמו שקבעי,
 ואפשר שעל זה מדויק הלשון שאמר לו אילו אודעתן הוה
 טרחנא כו' שאף אם היה יכול להשיג שוכר בדרך רחוקה
 ואף אם היה ספק בדבר כיון שקבל השוכר ע"ע החייב הזה
 בתחילת השכירות, אח"כ ראיתי בשיטה מקו' ד"ה לא
 לריבא דאייקר בתי כו' ז"ל דהא כיון שלא הודיע הרי הוא
 כאילו השכירו לו עד הפסח כו' עכ"ל ונראה דאפילו להחולקים
 עליו היינו דאם אייקר בתי אדעתא הוול שבתחילה לא
 השכיר לו לאחר כלות החדש (שהשכירו לו כל חדש בך וכן)
 אבל על עיקר הסברה כיון שלא הודיע שלשים יום קודם
 החג הרי הוא כאילו השכירו עד הפסח נראה שאין חולקין
 ונראה שגם השוכר שכר אדעתא דהכי באם שלא יודיע
 להמשכיר הרי הוא כאילו שכר הבית מתחילה עד הפסח
 לפי דברי אלה נוטה דעתי (דסעיף זי"ן) יותר סברא
 לחייב השוכר שלא הודיע בזמן ההודעה דהודעת השוכר לי'

יוס קודם החג הוא מוצא בש"ס וסייך לומר אדעתא דהכי שבר משא"כ בסעי' י"ד הוא תשובות הרא"ש נראה הוא מלד דיני דגרמי שכיון שר"ה הוא זמן קצוץ לשכירות הנחתם ליכא מי שיסביר אחר ר"ה יש להמשיך הפסד בשלמא בדיון (דסעיף זי"ן) שהתנה שישלם לו כל חודש כך וכך בלי'קצצת זמן קצוץ חכמים שיודיע לו שלשים יוס קודם וכיון שלא הודיע היה כאלו שבר גם על חודש השני או על כל ימות הגשמים משא"כ אם נתן קצבה לשכירות זה אינו מבוחר בגמרא, ואפשר כיון שנגמר השנה אדרבה שהמשיך היה לריך לשלול להשוכר אם ידור בשנה שני' או לא, ויש להעיר איך הדין אם המשיך לא הודיע לשוכר בזמן ההודעה וגירשו מהבית אם יכולין ב"ד לכוף את המשיך להכניס השוכר להבית שהיה דר שם השוכר מתחילה (מדינא ולא מלד גרמא או גרמי) דלפי דברי השע"מ גם זה מיקרי רק גרמא כי לא גרס לו רק מה שלא הודיעו לו בזמן ההודעה ומחמת זה קשה להשוכר להשיג דירה בזמן החורף, ולפי דבריו דמטיקרא השכיר המשיך להשוכר כפי הדין התחייב נפשו מעיקרא באם שלא יודיע את השוכר בזמן ההודעה אוי מושכר לו כל ימות הגשמים מעיקרא, וכן משמע מלשון הלבוש עיר שושן ז"ל אבל ימות הגשמים קשה כו' דרך העולם כו' קשה לטלטל מבית זה לבית אחר ואין יכול להוציא השוכר כו' דמסתמא ע"מ זה הניחו לדור לכתחילה עכ"ל, משמע שגם סברתו כמו שכתבתי דמתחילת השכירות בסתמא ע"י כן השכירו באם שלא יודע יהא מושכר להשוכר כל ימות הגשמים ואמרין בגמרא כשם שהמשיך חייב להודיע כן השוכר כו' עכ"ל הגמר' שרינס שניהם שיה' שגם השוכר שבר ע"מ כן באם שלא יודיע להמשיך שלשים יוס קודם אזי מושכר מתחילה על להבא עד הפסח ולא שייך לא לגרמא ולא לגרמי ודומה כמו ששכר על זמן קצוץ ויולא באמצע הזמן שלריך לשלם כל דמי השכירות כפי הזמן ששכר אף שלא גרס הפסד להמשיך כגון שאף אם לא היה שוכר הבית הזה לא היה להמשיך למי להשכיר כן גמי בזה כיון ששכר אדעתא דהכי וכמו כל דיני מכירה וקני' שקצבו, כמו הלוקח פירות שיכר מפריח צריכה ראשונה כו' וכן פירות כוורת נוטל שלשה נחילים (בב"ב דף פ') אף על גב דהלוקח והמוכר אין יודעין דין זה מכ"ז מחוייבים לקיים וכן בשאר קנינים כיון שרואה לקנות ועושה חזקה או משיכה או שאר קנינים אף שלא עשה זה מחמת שיודע הדין שזוה קונים מכ"ז וקנה, וכן בכמה דינים מוכר את הקרון מוכר את הנמל וכדומה מה שהוא קונה או אינו קונה (אם לא במקום שאין המנהג כן כמבואר בב"מ) אף שהמוכר והקונה אינם יודעים הדין לריבין לפסוק כדון המבואר, וכן גמי בדיון שוכר ומשכיר שלא הודיעו זה את זה ויש להתיישב בכ"ז:

סימן מז .

להרה"ג שיחי'

בין"ד (סימן ר"א סעיף ל"ו) בפ"ת אות כ"ד ד"ה הואיל ולא עשה אדם בכוונה מביא הרבה פוסקים דה דוקא מה שנעשה אחר שקצבו בקרקע כו' ובאות ל"ג ד"ה מחובר כו' דוקא בנעשה הסילון מתחילתו על דעת לקצוץ בקרקע כו' עכ"ל בשם הדגול מרצבה, וכן בספר נוב"י (סימן קל"ו וקל"ח) בתיבא וכן בקמא סוף (סימן ל"ד) מדייק הרבה בנעשה הסילון מתחילתו לכך וכן דעת רע"א ז"ל וכן ראיתי בנ"ל החדש ועוד אחרונים, לכאורה יש ראיה לדברי הנוב"י מהא דכתב הרמב"ם (פ' י"א מהלכות כלים ה' כ"ד) ז"ל שכל כלי מחכות שקצעם בקורה או בכותל מקבלים טומאה כשהיה עכ"ל ומפרש הכ"מ כלומר שלא היה עליו אלא שם כלי בלבד לא שם כלי טמא וחכמה לדלת

עדיון לא ביטלה שם כלי מעלי' והרי הוא מקבל טומאה כמו שהיתה כו' עכ"ל יע"ש (ודחק לומר דמירי שהיתה תחילה מחובר לדבר חלול או חשב לתלותו לדבר חלול) ולשון המשנה פ' י"א דכלים שנעשו לקרקע מורה כדברי הנוב"י שמתחילת עשייתו נעשו לקרקע, אלא לפי דברי החו"י שם אין ראיה כ"כ ע"ש, וז"ע לפי מה שנוהגין בעת בכמה מקומות שבונים מקוה טהרה מרובף מבפנים בלבנים שרופים הכתלים והרלפה, והמי המקוה אינו נובע מחמת הקרקע כי הלבנים מדובקים זה לזה היטיב ע"י מין סיד שקורין (לימעג"ד) רק שחופרים בעומק הרבה אמות, רחוק מכותל המקוה ערך אמה או יותר, עד שמוציאין מעיין נובע ומכניסין קנה חלול של ברזל ומחברין אותו לקרקע וקנה אחד יכנס בחור המעיין והקנה השני יכנס למקוה וכמבואר בש"ע (סימן ר"א) אם הסילון של מחבת מחובר לקרקע אפילו מקלה להדיא לתוך המקוה כשר שהרי אינו מקבל טומאה לפי שהוא בטל אצל קרקע כו' עד כאן לשונו, וז"ע שקוין הסילונות (הם קנים חלולים שכתבתי לעיל) מוכרי חנוני או מבצל מלאכה העושה אותם (היינו מהפכריק"ע) לא מביעי אם יש לחוש אולי נשתמשו הקנים פעם אחת לדבר חלול או חשב להשתמש בהם לדבר חלול בודאי אין מושיל חיבורים לקרקע דעת הנוב"י תנינא (סימן קל"ז) סוף ע"ד ומביא רא"י משבת (ד' ג"ח) של בזהמה ועשאו לדלת אפילו שחברם לדלת וקצבו במסמורים טמא שכל הכלים יורדים לידי טומאה במחשבה ואינם עולים מטומאתן אלא בשגויו מעשה כו' עכ"ל יע"ש אלא אפילו אם לא נשתמשו ואינו ידוע אם חשב עליהם להשתמש בהם בתלוש ג"כ ז"ע לדברי הנוב"י שמדייק דוקא שנעשה מתחילה ע"מ לקובעם בקרקע כי רק במסמורים חדשים הוא מקיל אפילו אם נעשו בפירוש על דעת להשתמש בהם בתלוש יען שהמסמר של ברזל מלד עלמו אינו כלי כלל כמבואר (ברמב"ם פ"ח מהל' כלים סוף ה' ב') ואין כאן כלי כלל כ"ז שלא קבעם לתשמיש (וז"ע על ז"ל החדש שמוכר שסובר שאין חילוק בין מסמורים לשאר כלי מחכות דגם שם מירי במסמורים חדשים שגראה מדבריו שמלד עלמו מקבל טומאה בסימן קס"ג) אבל סילונות של ברזל הוא מקבל טומאה כמבואר בש"ע ז"ע לדברי הנוב"י אם אין ידוע שנעשו בתחילה ע"מ לקובעם בקרקע, ואפשר דמה שכתב הנוב"י דדוקא אם ידוע שנעשה הסילון מתחילתו ע"מ לקובעם בקרקע היינו לאפיקי אם נעשה לקובעם בתלוש או אפילו אם לאחר העשו' חשב לקובעם בתלוש ג"כ אינו עולה מטומאתו ע"י חיבור לקרקע אבל אם קונים מהבצל מלאכה או מהחנות במקום שמוכרים הקנים חלולים הנ"ל שחלת עשייתו שלא לשום תשמיש מיוחד רק שכל מי שילטריך יקנה ויעשה כל מה שילטריך אולי ג"כ כשיקצבו בקרקע אינם בני קבלת טומאה כמו שכתב הנו"ב באותו תשוב' לענין מסמורת ויטודות, ואפשר דה"ה לענין סילונות, ונראה רא"י לדברינו מהא דאיתא בב"ק (דף קי"ד) עירות של עבדן אין מחשבה מטמאתן שכתב רש"י שאומנחם בכך סתמייהו למכירה הלכך אין מחשבתו מחשבה שאם יביאו בני אדם לקנותו ימכרו להם וגמלא שסופן למנעלים ועדיין לא נגמרה מלאכתן לכך עכ"ל וז"ע על דברי נוב"י שהביא ראיה שאם קנו בחנות תלוי בדעת הקונה מדברי המש"ל (פ' כ"ד מהלכות כלים הל' ו') ד"ה ידע הא משנה מפורשת הוא, ואפשר דשאיני בעירות כמו שכתב רש"י שאם יביאו בני אדם לקנותו כו' וגמלא סופן למנעלים ועדיין לא נגמרה מלאכתן לכך משא"כ ביטודות ומסמורים נגמרה מלאכתן ואפשר לומר שקנים חלולים דומה לעורות כי לפי השמועה עושים אותן קנים ארוכין והקונה קונה אותם כמו שהם ואח"כ מחתך אותם לקנים קטרים כפי שילטריך ואפשר שזה מיקרי ג"כ שינוי מעשה כמו שמחחר לרצועות כדאיתא בכלים (פרק כ"ה משנה ט') כל

אחת אלא שאנו רואין שיוצא המים מיקרי זחילה כפי לשון המחבר והמים יוצאין דרך הסדק משמע אף מעט כמו שדרך לזאת מן הסדק גם לא קבע שיעור על רוחב הסדק רק כיון שגראה יוצאות המים מיקרי זחילה משמע שלא נראה רק יוצאות המים לחוץ, גם אם לא תאמר כך נתן דברך לשיעורין מה נקרא מעט ומה נקרא הרבה כדמקשין בעלמא נתן דברך לשיעורין וזחילה הוא מלשון זחלי עפר שאנו רואין מים זחלין ויוצאין כמו רצועה מהמקור (ורואין זה מבחין למקור) וכן מוכח מלשון הש"ע (סעיף ג"א) ניקב בו' מעט מעט כשר שאין זחילתן ניכרת בו' אבל כשאנו רואין הזחילה שהולכות כמו רצועה בלי הפסק הזחילה ניכרת היא, ואף אם מצפנים אינו ניכר כ"כ לראות שמתמעט אבל כיון שאנו רואין איך שיוצא המים דרך הכותל מדוע לא יבא נקרא זחילה ניכרת, כ"ז לדברי המחבר אבל הגר"א ז"ל כתב ע"ז ז"ל הדברים תמוהין דהרשב"א כתב לשיטתו דס"ל כפירוש הר"ש אבל לפי מה שכתב בסעיף הקודם דאין נפסל אלא א"כ לא יבא מ' סאה ואז בכה"ג פסול עכ"ל, כוונתו כיון דדעת הרשב"א דאפילו אם יבא מ' סאה אחר שיוצא המים העליונים ג"כ פסול לטבול אף כשהוא מלאה ע"כ כתב הרשב"א דאם מטפטף מעט מעט לא מיקרי זחילה (כיון דאף אם מטפטף זמן מרובה ג"כ יבא שיעור מקור למטה מן הנקב דמיירי דהנקב הוא למעלה משעור מקור) ומביא ראיה דהל"כ לא תמלא מקור כשרה דהא דרך המקורות שיבלע קלת מימיו בקרקע אבל לדעת המחבר דזחילה אינה פוסלת אלא שאם יוצא המים לא יבא שיעור מקור כמו שכתב בסעיף ג' מאן לימא לן להקל כ"כ כיון דזחילה אסרה תורה (סעיף ב' דרמ"א) אין לנו לחלק בין זחילה מעט לזחילה הרבה כיון שהתורה אסרה ומה שיעור יכולין ליתן ע"ז כיון שאפילו זחילה מועטת לא יבא שיעור מקור במשך זמן והתורה אסרה לטבול אפילו בעת שעדיין יש בה שיעור מקור, לענין שיבטל הכלי ולקבל טומאה מלינו כוונת כרימון ולענין זחילה לא מלינו, גם הראי' שהביא הרשב"א דאם אי אשה אומר בן אין לך מקור מים כשרה שהקרקע מתלחלח וזולע מעט מעט עכ"ל, אין כ"כ ראיה רק לשיטתו שפוסל אף אם יבא שיעור מקור אבל לשיטת הפוסקים שאין פוסל זחילה אם יבא שיעור מקור רוב המקורות הם כך שאף אם זולע מעט מעט אבל שיעור מקור ויותר נשאר בהם לעולם, לכאורה ראיתו טובה אף לשיטת הפוסקים שאין פוסלים זחילה רק אם לא יבא שיעור מקור במשך זמן דהא התורה התירה לטבול אף במקור של מ' סאה מזומנמות ח"כ יש לחוש לזחילה מועטת שלא יבא מ' סאה, אבל ז"ע באתם דאם טבלה במקור מזומנמות יש לחוש אולי באתו עת שהיא טובלת אולי יחסר קורטב מים כיון שכל מקור דרכה לבלוע מעט מעט ואולי חסר טפה מים בשעת הטבילה וע"כ מוכרחים אנו לומר דמה שהתורה התירה לטבול במקור מזומנמות היינו אם אחר הטבילה מדרו ומלאו שהיא מחזקת מ' סאה, אבל רוב מקורות יש בהם כמה פעמים מ' סאה הוא חשש רחוק שיחסרו עד פחות ממ' סאה, וע"כ כתב ראיתו לשיטתו שזחילה פוסלת, אף שהמקור הוא הרבה יותר ממ' סאה ע"כ כתב לא תמלא מקור כשרה שהקרקע זולע מעט מעט אבל אם הנקב הוא למטה משיעור מקור אם כן בהמשך זמן יוצא שלא יבא שיעור מקור דאז הוא פסול אף לדעת הרא"ש שהוא דעת המחבר (אף אם בעת הוא הרבה יותר מ' סאה מנין לנו שהרשב"א התיר זה ולקמן נעיין בעזרת השם יתברך אם יש לחלק בין מה שהקרקע זולע לבין אם יש נקב בהדופן של מקור ובפרט ב"ד שהדפנות של מקור הוא למעלה ורואין שהמים יוצאין דרך הדופן אף זחילה מועטת ואף להרואים במים שבמקור אין זחילתן ניכרת) אלא מתשובה טוב"ה הניח (סימן קל"ו) משמע

חית

מה שהארכתי כדי לזאת דעת הרמב"ן והרשב"א הובא בש"ע (סעיף מ"ט) שפוסלין אף במעיין אם ממשיך בדבר המקבל טומאה (עיין בח"ס (סימן קל"ט אות ה') ד"ה מעטה וד"ה ואני שהוא איסור דאורייתא מה שאסור להמשיך בדבר המקבל טומאה ואיסור כרת ע"ס) :

ובדבר מה שעושין נקב בשולי המקור להוציא המים לנקותה ואחר הוצאות המים מהמקור הוחזין ברזא בהנקב כדי שלא יוצא המים הבאים מהמעיין להמקור ע"י הקנה חלול לחוץ (ואחר שנתמלא המקור הוחזין גם כן ברזא למעלה בגובה המקור כדי שלא יוצא יותר מהמעיין למקור) כתב הח"ס (סימן רי"ח) שמותר לעשות הברזא מנחושת ומביא פלוגתא הרמב"ם והראב"ד (פרק ט') מכלים ה"ג דלדעת הראב"ד כל שאינו משמש בפני עצמו אין מטמא אפילו יש לו שם בפני עצמו ודעת הרמב"ם כיון שיש לו שם בפני עצמו מקבל טומאה, וכתב הח"ס ופלגי בטעם טומאות עדשה הרמב"ם סבירא ליה כיון ששמה עלי' ה"ל כלי תשמיש בו' וכ"ז בהכשית אבל ברזא אינו כלי תשמיש בפ"ע מה לי שמו עליו אי לא בו' עכ"ל הח"ס ולדעת הח"ס שמיקל בברזא של נחושת אפשר טעמו כיון שאינו כלי קיבול ולא תכשית ואין לו תשמיש בפני עצמו רק משמש לכלי אחר לסתימה הגם שיש לו שם ברזא אבל הוא כמו שם לנוי כי לשון ברזא מורה ע"ז שיטריך הוא לכלי אחר ע"כ מקיל הח"ס (ול"ע ועיין לקמן) וכמו שכתב הרמב"ם כל שיש לו שם לנוי טהור, בפה לויית לעשות ברזא של עץ להוציא מכל ספק ומכש"כ הברזא שקורין (קראנע"ן) בודאי יותר טוב שלא לעשות אותה למקור כי אולי נעשים לתשמיש דבר חלוש היינו יורות גדולים של מתכות המשמשים בהם בבתים שעושים בהם סכר וי"ש, גם לחצות גדולות של מתכות ואין הנכרי המוכר נאמן בזה, גם מסופקני אולי יש להם דין כלי קיבל (עיין בח"ס קל"ח אות ה') גם מסופקני על דברי הח"ס שמיקל בברזא אף בברזא פשוטה :

ובדבר הסילונות הנ"ל שהם קנים חלולים של ברזל אפשר ללמד זכות להאומן ישראל אומר להסילונות אילו רובא דרובא עושין אותן מתחילה ע"מ לחברם בקרקע וע"פ רוב נעשה עיבור (גאז"ע בעלייכוט"ג) ועיין שו"ת ל"ז החדש (סימן קכ"ב אות ה') ז"ל ומה שכתב הפ"ת דדוקא דנעשה הסילון מתחילתו ע"מ לחברו בקרקע בו' מ"מ בנ"ד סתם מסמורים גדולים כאילו נעשים רק בשביל לקבועם בזנין המחבר לקרקע ואף אם נלכדים ג"כ לספינות ועגלות גדולות מ"מ רובם נעשים בשביל צנינים, ועיין בסוכה (דף נ"ט) הא סתמא לסיכור ואינה מקבלת טומאה בו' עכ"ל ותל"ה בפה לא היינו לריכים להיתרים אילו כי בפה חיבור האומן ליטור קטן של חרס להקנים ומהליטור של חרס מקלח המים למקור גם עשה עמוד של לבינים שמונה עליו הליטור של חרס שלא ילערך הליטור של חרס לעמוד ולסמוך על ידי הליטור של ברזל כמבואר בפ"ת אות ל"ב בשם הח"ס, ואפשר ללמד עוד זכות על הקנים חלולים שנכנסו דרך חור שבכותל למקור ודרך הקנים חלולים הנ"ל נכנס המים מהמעיין למקור ע"פ דברי הח"ס סוף (סימן קל"ט) ז"ל והיותר נראה לי כי הסילון הלו לא נחתב בו' אלא שלא חלקה הכותל ע"י מים אבל לעולם בלא סילון גמי היה המים שותתים ויורדים דרך חור שבכותל וא"כ הוא הכל טהור בו' עכ"ל וע"ס :

בשו"ע (סימן ר"א סעיף ג"א) נקב המקור ומימיו נוטפין מעט מעט או נבלעים בקרקע מעט מעט כשר לפי שאין זחילתן ניכרת עכ"ל ז"ע מה נקרא נוטפין מעט מעט לכאורה משמע שניטף טיפין טיפין הפסק מעט בין טיפה לטיפה מלשון גשמים הנוטפין אבל אם יוצאים המים דרך זחילה אף שאין יוצא הרבה מים בבת

משמע דאף אם יחסר משיעור בהמשך זמן רק שהחילה הוא מעט מעט לא מיקרי זחילה ז"ל שם אבל בג"ד שהמקוה לא נפרץ אלא שחושש שמא ע"י שנבלעים המים מעט מעט בקרקע יחסר מהשיעור מ"מ הרי עתה לא חסר וכשר הוא כיון שעכ"פ בלוע זו לא מיקרי זחילה כמבואר בסעי' ג"א והיא כשרה עתה לטבול בה בלי נסרים כלל כו' פכ"ל (ואפשר שמה שכתב יוסתר מהשיעור אין כוונתו למ' סאה אלא השיעור שצריך להיות לכתחילה עד החזה כדי שיוכל לטבול בריוח ודוחק) והח"ס (סימן רי"א) מביא רא' לדברי הרשב"א ז"ל ע"ד מקוה מרוף באבנים ומימיו מתחסרים מעט מעט אם יש לחוש משום זחילה, כשר לפי שאין זחילתו ניכרת כו' ועוד רא' מדתני' מקוה שנמדד ונמלא חסר כל טהרות כו' משמע שנמדד והיה מ' סאה מלימלות ואז כשנמלא חסר חיישינן שמא עם סילוק ידי' חסר ואח"כ וצ"ל ל' שיעורא אבל אם היה יותר מארבעים סאה אין כל טהרות למפרע עמאות אלא לפי שיעור זמן שהיה מתחסר עד פחות מארבעים סאה דאלה"כ לא היה ל' למימר מקוה שנמדד אלא סהם מקוה כשר שנמלא חסר אלא ע"כ כמו שכתבתי ואח"כ כיון שמטפטף נפסל מטעם זחילה א"כ אפילו בת מזה גמי יפסל דהרי החחילה הוא מתחתיו וכל המים שעל גבו נוחלים אע"כ אין בכך כלום עכ"ל יע"ש לע"ד אין צריך לכל האריכות אלא בקלרה דהא אינו פסול אלא מי שטבל לאחר שנמדד אבל מי שטבל בשעה שהיתה מ' סאה כשרים כמו שכתב הרמב"ם עד שחדע בשעה שטבלה היה מ' סאה מדוע לא יפסלו הטובלין מחמת הזחילה שחסר ואח"כ אלא ע"כ שזחילה שאינה ניכרת לא מיקרי זחילה (וסתם מקוה היא של גשמים ועוד מעיין ממנה בכ"ס לכמה פוסקים) וק"ק על הרשב"א שכתב דינו מזה הסברא דאל"כ אין לך מקוה מים כשר, היא רא' מפרשת ממשנה הג"ל, ואפשר ליסב דדוחק דמיירי במקוה שאין דרכה להתחסר, ומה שנמלא חסר הוא מחמת איזה סיבה שגולד בה שנתרכך הקרקע מתחתיו אלא שאין אנו יודעין אמתי נעשית ע"כ מעמאין למפרע עד שעה שיודעין שהיה הקרקע חזקה (מכ"ז אין דרכה להתחסר בפעם אחת אלא מעט מעט כמו דאיתא בגמרא חסר ואח"כ חסר ואח"כ דאל"כ ים סבירא להעמיד המקוה על חזקתה עד שעת המליאה שחסרה) ואפשר משום זה מאריך הח"ס בראייתו מחמת דקתני שנמדד כו', ועוד גראה לע"ד רא' להיתר מסעי' ס"ה מקוה שהיא מוחזק להיות מימיו מתחסרים ולעמוד על פחות ממ' סאה וטבלה בו לריכה לחזור ולטבול כו' שלא ידענו בודאי שבשעה שטבלה היה בו מ' סאה כו' עכ"ל אלמא אע"פ שמוחזק שמימיו מתמעטים על פחות ממ' סאה מכ"ז אם בשעה שטבלה היה מ' סאה כשר דהיינו שלאחר הטבילה נמדד ונמלא מ' סאה אף שדרכה להתחסר מעט מעט אלא ע"כ שאין חוששין לזחילה מועטת שאינה ניכרת, על כל הנ"ל אני תמה על הגר"א ז"ל על תמיהתו, לכאורה הם ראיות ברורות גם מאין לו שהרשב"א כתב כן רק לשיטתו גם על הדין של סעי' ס"ה לא השיג הגר"א ז"ל, מכ"ז לבי גופי כי מגין לנו לעשות חילוק בין זחילה מועטת למרובה גם נתת דברך לשיעורין מה נקרא מועטת ומה נקרא מרובה כדמקשינן בעלמא גם ל"ע אם הנקב הוא מן החד (ובפרט שנעשה במתכין) גם הח"ס שד"ב נגרא בדין ניקב מן החד אף בזחילה מועטת וגשאר בל"ע, ע"כ במקוה שבה שטעו חור בכותל המקוה סמוך ממש למטה בקרקע ועשו שם ברזא של גחשת עם מפתח כשימלא המקוה סוגרים וכשרגלים לנקות פותחין ויוא' כל המים וחפרו אלא דופן המקוה מבחון מערה שיכנס שם המים היוצאין ומשם יוא' לחון וכנסם איש במערה לסגור ולפתוח בעת הנגדך ומחמת שמיספק אנו אילו הקרא"ן הוא דבר המקבל טומאה שלדעת רבינו שמסון אין מעמידים הזחילה

בדבר המקבל טומאה ע"כ לייחוי להכניס ברזא של עץ ג"כ מבפנים למקוה כדי שלא נלעך להעמיד הזחילה ע"י דבר המקבל טומאה (גם הקרא"ן סוגרים כי לדעת הרא"ש די בזה כי הוא סובר שיכולין להעמיד הזחילה בדבר המקבל טומאה (ולקמן נכתוב אי"ה שיש לחוש יותר מזה כי במשך שנה או חצי שנה מתחיל לנטוף הברזא של גחשת אף בשעה שהיא סגור כי נשחק הברזא של גחשת מעט מעט ומנטף טפה אחר טפה בלי הפסק וכן ראיתי בהרבה ברוות ודבר זה ידוע ע"כ לא נהירא לי כלל להעמיד הזחילה ע"י איזה דבר רק לנקות המקוה ע"י כלים עפ"י המבואר בס"ע כי לבד מה שספק אלזי שהוא דבר המקבל טומאה יש חשש יותר שבמשך זמן קצת מוטף בלי הפסק אף בשעה שהיא מסוגר ואני נכנסים בזה הספק אם מיקרי זחילה מועטת) ומחמת שהעץ אינו יכול להדבק כ"כ זוחל מעט מעט ע"כ לבי גופי ואפשר שהגר"א ז"ל תמה על נקב מן החד אם הנקב הוא למטה משיעור אף בעת שטובלת יש במקוה הרבה יותר משיעור מקוה אבל כיון שהזחילה הוא למטה משיעור מקוה הוא ממש הזחילה שאסרה תורה, ובג"ד אין נבלעין בקרקע רק שיוא' ממש דרך המקוה חלול לחין, דעת הרא"ש בהלכות מקוואות (סימן י"א) ד"ה נטפין כו' ז"ל אבל כשגדר בכלים לא היו זוחלין ואם יש באשבורן מ' סאה מטבילין בהם, אלמא דמבטלין הזחילה ע"י כלים עמאין, ועוד הגורד בכלים אי אפשר להדק כ"כ הכלים זה בזה שלא יוא' קצת מן המים שביניהם כי לא הוזכר במשנה שצריך לטווח בסיד וכן בתורת כהנים דקאמר אי מה מעין מטהר בוחלין אף מקוה מטהר בוחלין משמע דלא בא למעט אלא דומי' דמעין שכולו זוחל והולך עכ"ל יע"ש, שדוחה אחד מן המחברים דכתב דאם נסדק אחד מכותלי המקוה והמים נטפין דרך הנקב יוא' מחמת אשבורן ופסול, והרא"ש חולק ע"ז, ולדעת הרא"ש לא מיקרי זחילה אלמא דרעת הרא"ש דאף אם הזחילה היא למטה משיעור מקוה אם היא זחילה מועטת יכולין לטבול בהמקוה בעת שיש בה השיעור אף שבהמשך הזמן התמעט משיעור מקוה, אבל קשה מדוע לא הביאו הג"ל ורק הביא דברי הרשב"א גם בדברי הרא"ש אינו מבואר כ"כ החילוק בין זחילה מועטת למרובה גם תימה על הגר"א ז"ל שתמה ואמר שאין מהרשב"א ראיה שהוא מיירי שישאר שיעור מקוה שלא יוא' זוחלין מה יאמר על דברי הרא"ש הוא לדעת הרא"ש לא מיקרי זוחלין אלא אם הזחילה הוא למטה משיעור מקוה מכ"ז מתיר בזחילה מועטת שבין כלי לכלי, ואפשר לומר שאין ראיה מדברי הרא"ש דשם ישאר לעולם שיעור אף אם לא היה גורד בכלים ואינו גורד בכלים רק כדי שלא יוא' זוחלין גם מה שיוא' דרך הסדקין באין מים אחרים תחתיהן הני נפקו והני עיילו והמים העליונים הם חיבור למים תחתונים (ול"ע כיון דהרא"ש מיירי במקוה שבה רק ממי גשמים ומי גשמים עבדי דפסקי כדאיתא במ"ק ג"ל) וכן מה רא' מבואר שאלא מים שאובין והאמה נכנסת ויואלות ממנו לעולם הוא בפסולו עד שיחשבש שלא ישאר מהראשונים ג' לגין כשר אע"פ שהאמה נכנסת ויואלות ממנו, התם לעולם לא יחסר מהבור שיעור מקוה, מה שא"כ אם בהמשך הזמן לא ישאר שיעור מקוה מחמת הזוחלין כמו בג"ד לאחר שיכנס המים מהבור הגדול אל המקוה סומיין הנקב ע"י ברזא א"כ נפסק המעין ואף אם יסתמו למטה מן החד את הנקב שמנקין משם המקוה ומחמת שאי אפשר להדק כ"כ ברזא של עץ בתוך הדופן זוחל ויוא' בלי הפסק אף שהזחילה היא מועטת, על אופן בזה תמה הגר"א ז"ל דלא מלינו חילוק בין מועט למרובה גם הח"ס גשאר בל"ע אם הזחילה היא מן החד בשלמא ברוב מקוואות שחופרים גומא אף שמרוף הקרקע בנסרים וכן הדפנית בנסרים או בקורות דרך הוא שנבלע בקרקע ע"י הסדקין שבין גסר לגסר וכן

הר"ש והרע"ב שאסור לסתום בדבר המקבל טומאה והמחבר מביא דעת האוסרין בתחילה ודעת המקיל בשם יש מי שאומר כידוע שהדיעה שמביא בתחילה הוא העיקר לדעת המחבר (עיין בחיבורי ע"י סימן רל"ה נידון כלל זה) וכן הצ"ח כתב שיש להחמיר באיסור דאורייתא שלא לסתום בדבר המקבל טומאה עיין בש"ך (סעי' פ"ו) בדבר שאלתו יש מקום היתר לפי דעת המהרי"ק הובא בש"ך סק"ל דאם המקוה בא ממעיין אף שנפסק אין זוחלין פוסלין במקוה זו ודעת השו"מ שאלה כ"ח להכשיר בדעבד כמהרי"ק וכן בתשובת הג' כתב כן דאם המקוה והמים הוא ממעיין אף שנפסק המעיין אינה נפסל בזחילה כו' עד כאן לשונו והח"ס (סימן ר"ט) כתב דקשה לסמוך ע"ז להקל אף בדעבד ולריך עיין בעיקר הענין אם מותר לסתום הזחילה בדבר המקבל טומאה שהרא"ש מחמיר וגראה שם דעת הרמב"ם כן ז"ל (פ"ט מהל' מקואות ה' ט"ו) מי גשמים כו' והם זוחלים כו' הרי שהקוף כלים ועשה מהם מחילות עד שנתקבל ביניהם מ' סאה ממים הזוחלים מן הגשמים ה"ז עובר בהם כו' עכ"ל אלמא שמותר לעשות מחילות מכלים, וכן מוכח מהל' י"ג ז"ל אם רבו מי גשמים על מי הנהר אין מטהרין אלא באשבורן לפיכך לריך מפז כו' עד שיקוו המים ויעבול בהם עכ"ל משום דמפרש הא דאבוה דשמואל הוה עבד מפלי ביומי תשרי הוא ג"כ מחמת שמא ירבו נוטפין ועשה מחילה ממפז כדי שיהא אשבורן כמו שכתב הב"מ אלמא שיש לסתום הסתימה בדבר המקבל טומאה דהא מפז מקבל טומאות מדרם כדאי' בכלים (פ' כ"ז מ"ב) ותל"ת אח"כ ראיתי בספר ישועות יעקב (סעי' נ') שמביא רא"י זו ממה שמותר הרמב"ם לעשות אשבורן ע"י מפז שסובר בהרא"ש שמוותר לסתום הזחילה בדבר המקבל טומאה, ודוחה קלת רא"י זו שדעת הרמב"ם שחשש שמא ירבו נוטפין על הזוחלין הוא רק מדרבנן כמו שכתב התוספות ע"כ מקיל לעשות אשבורן ע"י מפז ע"ש, לעד"ג שמוכרחין לתקן כן דהא המחבר גופא כתב (בסעי' ב') הדין של רבו נוטפין שיקוף במפז והוא בעלמו מביא ב' דיעות (בסעי' ג') אם מיעיל לסתום בדבר המקבל טומאה, אע"כ שסובר שהחשש שמא ירבו נוטפין על הזוחלין הוא דרבנן כי נהרות הזוחלין דעו כמעין משא"כ אם נפרץ כותל המקוה יש סכרה שהוא דאורייתא כמו שהבאתי לעיל, עוד נלע"ד שיש לדחות עיקר הרא"י שאפשר לומר דהמחבר והרמב"ם מיידי במפז שאינו מקבל טומאה כדאי'תא במסכ' כלים (פ' כ"ד מ' י"ד) ג' מפלים הם כו' ושל גיתות טהור מכלום ועוד דמן הסתם הוא גדולה כיון דמקיפין בה מי המקוה והוא מין מחולת כמו שכתב הרע"ב ואמרין בסוכה (ד' י"ט) סתם גדולה לסיכור ואינה מקבלת טומאה אבל מהרמב"ם (ה' ט"ו) שהבאתי לעיל שמותר להקיף בכלים מוכח לכאורה שדעתו כדעת הרא"ש, ותמי' לי על הצ"י שאינו מביא שדעת הרמב"ם והרא"ש שוים, גם דעתו בכמה מקומות במקום שדעת הרמב"ם והרא"ש שוים פוסק כדעתם וכאן מביא דעת הרא"ש בשם יש מי שאומר, וגראה לע"ד שע"כ אינו מביא הצ"י שהרמב"ם סובר כהרא"ש משום שאין רא"י מהרמב"ם דדעת הצ"י דלהרמב"ם לא בעינן הויה ע"י טהרה אף להמשיך מים למקוה, אלא לז' ולקידוש מי חטאת דלריך מים חיים משא"כ לטבילת נדה, אבל להפוסקים דגם לטבילת נדה לריכין הויה ע"י טהרה בזה יש פלוגתא בסתימת הזחילה, ע"י בתו"י סוף פ' ה' דמקואות וצ"י (סימן ר"א ד' ע"ג ע"ב) ד"ה והרמב"ם הישועות יעקב כתב שמה שמנוע זחילת המים ע"י דבר המקבל טומאה הוא רק פסול דרבנן (ואפילו לדעת האוסרין) וכפל וסילש גם באות כ"ט דאף בסיסת ע"י דבר המקבל טומאה מדאורייתא אין כאן פסול תורה רק גזירה דרבנן כי הסתימה לא מיקרי הויה ע"ש שמביא רא"י לזה וכן נראה ב' דחוק לומר פלוגתא רחוקה לדעת הרא"ש מיקר לכתחילה ולרעה

בדפנות דרך הסדקים שבין קורה לקורה ונבלע המים בהקרקע שלמטה וכן בהעפר והקרקע המסבב הדפנות החס יש שני היחסים גדולים, א) דע"פ רוב הם מעיינות שחופרים עד שיולא מעין ועוד שלעולם לא יחסר משיעור מקוה ואף אם נבלע בקרקע ובדפנות אבל נובע בתחת' משא"כ צנ"ד כמו שכתבתי לעיל, אעתיק בקלרה דברי שו"ת שו"מ מהדורא תנינא שאלה קע"ח (והנהוה שכתבי הלכנה הוא ממני) ד"ה ודרך אגב כו' במקוה אשר יוצבו מימיו מבין קרשים והשולים הבתלי נדבקים היטיב עד שיחסר ממנו יותר מעשרה סאה מים מיום ליום איתן מושבה בסלע רך אשר לרכותה לא יכול מימיו וכולי המקוה לא יגיע עד ירכתי הבור ויש הפסק ביניהם ערך שלש אמה כו' מקור הדברים (בסימן ר"א) ניקב המקוה כו' כשר כו' ובגוף הדבר שנחשפק אם צנה"ג מיקרי זחילה אף שאינה ניכרת ע"פ שטח העליון ממימי המקוה כו' נלע"ד כל שהזחילה אינה ניכרת ע"פ שטח המים לא מיקרי זחילה ובאלה"כ נלע"ד דעיקר כוונת הרשב"א שבעינן שתהיה מלד טלמה לא מלד רכות הסלע שהוא רך וכענין מה שכתב הש"ך (ס"ק ק"ב) ואף שהש"ך מיידי שיהי' מחמת הטבילה מ"מ כאן שאינו רק מחמת הסלע חסוד טפי ושאינו סדק שנסדק אחד מכיתלו והמים יולאין דרך שמה אבל כאן הרי אינו יולא ממש רק שנבלע בקרקע וזחילה דוקא שניכר הזחילה שנמשך והולך ואינם מכונסים משא"כ בזה שהם מכונסים ויש בה שיעור מקוה (לפי דבריו לא שייך היתר שלו במקוה שלנו שהמים יולאין דרך הכיתול וניכר הזחילה בהמערה שעומד שם הסוגר ורואה האיד המים יולאין דרך הקנה חלול שעשו לכך שילא המים לנקותה ואח"כ תיחבין גם צרוא ומחמת שקשה להדק שם היטיב יולא זחילה קטנה ורואין הזחילה) ועוד נראה דבלאה"כ כיון דנחת לירכתי הבור ה"ל כשתי מקוואות שכשרים (נראה שבצ"ד לא שייך זה) והנה כו' בסעי' ג' מבואר דלהרמב"ם כל שיש בו שיעור מקוה אף שנפרץ אחד מכיתליו לא איכפת לן בזחילה ואף לשיטת הר"ש היינו כשיניכר הזחילה עפ"י שטח העליון והיינו זחילה הניכרת ובאלה"כ נלע"ד דמה שנבלע בקרקע לא מיקרי זחילה ודוקא נפרץ הכותל מיקרי זחילה אבל כל שהוא עפ"י טבע של רכות הסלע אינו יכול להכיל מימא לא מיקרי זחילה ואין נפ"מ בין טפסוף לזחילה או זחילה מועטת לזחילה מרובה כל שאין עפ"י טבע מיקרי זחילה כו' עכ"ל (מה שחילק בין זחילה שע"פ טבע או לא ל"ע בדבר) לפי דבריו צנ"ד כיון שנעשה ככוונה נקב כדי שילאו המים אף זחילה מעט מיקרי זחילה וז"ע, ובמהדורא תליתאה חש' כ"ז ז"ל בדבר שאלתו במקוה שחפרו בור ובגאו בתוך הבור בקרשים כמו קאשע"ן ומחמת שהקרשים אינם עומדים סמך ממש להכתלים של החפירה נחתו שם בין החלל חומר למלאות החללים ויש בהקרשים סדקים ויש חלל שיולאין המים מבין הקרשים שאפשר לא נחתו שם חומר כדאי' בכל החללים אם יש חשש זוחלין כו' בסעיף ג' לא מבואר דאם ניקב המקוה ומימיו מנפסין מעט כשר לפי שאין זחילתן ניכרת וא"י השיעור מה נקרא מעט מעט, הנה זה פשוט דמה שיעור מתוך הקרשים זה לא מיקרי רק זחילה מועטת ואינה ניכרת וכשר ומ"מ אם יכול לחמרו יפה שיהא סמוך לכיתול ולהדקו יפה ואם יוכל לסתום בדבר שאינו מקבל טומאה בודאי טוב ואם לא מותר לסתום אף בדבר המקבל טומאה ועיין (בסעיף ג') כו' עכ"ל, יכול להיות דהשו"מ מיידי דלעולם ישאר שיעור מקוה אף לאחר שיזוב מהסדקים וע"כ מרמו (לסעיף ג') דהמחבר סובר כדעת הרא"ש שזחילה אינה פוסלת אלא אם הזחילה הוא למטה, משיעור מקוה והרמ"א אינו מחמיר אלא לכתחילה ע"כ מיקל השו"מ לסתום אף בדבר המקבל טומאה אבל בשאלתו שהנקב הוא למטה משיעור מקוה על הרגפה ממש כי יש נקב גדול ככיתול סמוך לרגפה ומשם זב לחוץ ז"ע אם מותר לסתום בדבר המקבל טומאה לדעת

ולדעת האוסרין הוא איסור כרת גם הר"ש אינו יחיד בזה ז"ל רבינו ירוחם נתיב כ"ו ע"ד נקב שעשו למקוה להוילא המים דרך שם לפנותו ויכול לסותמו אפילו בדבר המקבל טומאה דמינעת המים שלא ילאו מן המקוה יכול לעשותו אפילו בדבר המקבל טומאה כדלקמן בדיון נטפין שעשאן זוחלין כך כתבו הגאונים, בדבר מה שכתב כת"ר בשם הנוב" (סימן קל"ז) בשם המ"ל דיתורות שקנו חדשים בחנות ונקבע בקרקע לא בני קבולי טומאה ניגו, אני בענמי הבאתי דברים אילו ומן הסתם נעלם מידידי זאת או לא ראה דברים אילו, ואני תמהתי על הנוב"י מדוע הביא בשם המ"ל ולא הביא הגמרא דב"ק ק"ד עורות של עבדן כו' ותרלתי שאין כ"כ ראיה מסוגיא הנ"ל כמו שכתבתי לעיל גם ישבתי שם שקנים חלולים דומה לעורות שג"כ לא נגמרה מלאכתן והיינו בקנים ארוכים שדרך לחתכם לקנים קלרים משא"כ בצרור שקורין (קראג"ע) נגמרה מלאכתם כי גוף הקרא"ן נשאר כמו שהוא ולא דמי למסמורת שמסמר מלד עלמו אינו כלי כלל כמו שכתב הנוב"י (אלא שהבאתי דברי הל"ל דלא סבר כוותיה במסמורת) גם מה שהעיר כת"ר מחמת שהקראג"ע אינו כלי בפני עלמו רק ע"י יריוף לכלי אחר כצר הערותי בזה בקונטרסי לעיל :

בדבר אם חיבור לקרקע בטל מחמת טומאה, במסכת כלים (פרק י"א) כל כלי טמא חוץ מן הדלת כו' והלויטור שנעשו לקרקע וכתב הרע"ב וכל המחזור לקרקע הרי הוא כקרקע וכתב החו"י שהני כיוון שנעשה בחתילה ע"מ לקובעם בקרקע אין מקבלים טומאה אף קודם שנקבעו בקרקע הואיל ועיקר עשייתו להיות דבק בדרך עכ"ל, ומה דק"י"ל כל המחזור לקרקע הרי הוא כקרקע דמשמע דאף אם לא היה חתילה עשייתם לחברם בקרקע אבל כיוון שחברם לקרקע אינו מקבל טומאה נראה (לשיטת הנוב"י) מיירי דקנה מאומן העושה למכור למי שיטרכך ודומה לאומן העושה עורות למכור ומה שחלקתי לעיל דעירות שאני דילמא לריך הקונה למנעלים ועדיין לא נגמרה מלאכתן לכך נראה דעת הנוב"י דגם כאן מחשבת האומן הוא בסתמא לכל מי שיטרכך ע"כ אם צעה"ב קונה לקובעם בקרקע וקבעם בקרקע הרי הוא כקרקע משא"כ אם צעה"ב עשה כלי או אפילו אם קנה כלים להשתמש בהם בתלוש ואחר כך חברם בקרקע לא מהני חיבור, לכאורה נראה דאם הכלי מיוחד דוקא לתשמיש הקרקע (ולא לתשמיש תלוש) כגון המגוין (בפרק י"א דכלים מ"ב) דלה ודומה אינם מקבלים טומאה אף קודם שנקבעו משא"כ כלים המיוחדים לתלוש ולמחזור, תלה בזה אם חברה לקרקע אינה מקבלת טומאה אבל קודם שחברה לקרקע אם נעשה בה טומאה מקבלת טומאה אף שהיא עדיין אלל אומן אם נגמרה מלאכתה, כי לא מצינו דין זה אלא בעורות אלל אומן מחמת חסרון מלאכה דומי' דין הקודם מש' ז' כל מקום שיש חסרון מלאכה אין מחשבה מטמאתן (אלא מדברי הנוב"י לא משמע כן) מ"מ מדמה הנוב"י אף כלי גמור שקונה מחנווני והכלי ראוייה להשתמש בה לדבר תלוש ולמחזור תלוי בדעת הקונה אם קנה אדעתא לחברם בקרקע וחברם לקרקע טהור (והלן נע"ן בזה אי"ה דלא כתב הנוב"י אלא במסמורות דלא יש עליהם שם כלי) אבל בכלי שהשתמש בה בתלוש או אפילו רק חשב להשתמש בה בתלוש לא מהני חיבור לקרקע כמו (בפ' כ' מ"ד) שמרמו ליה התו"י עשה אבוס לבהמה אע"פ שקבעום בכותל טמאה אלא שקשה על זה ממינקת (פ' י"ד מ"ב) כמו שהקשה כת"ר וכן הקשה בספר יד דוד במסכת שבת (דף נ"ח) בתוס' ד"ה אע"פ לחברם וקבעם במסמורת טמא והקשה התוס' מסדן שעשאו וילון טהור ומתוך שעשה שום שינוי מעשה כו' עכ"ל התוס' והקשה היר' דוד מ"ש במינקת דמהני משיחבר ואף לפירש הרע"ב ועוד מפרשים שיחבר במסמורים הא בזוג לא מהני

אף חיבור במסמורים עכ"ל, וכמעט שנשאר בקושיא אם לא לדעת מהר"מ נחא ולענ"ד אפשר לתרץ שמינקת מיירי שנעשה בסתם ע"כ קודם שחיברה מקבלת טומאה כיון שנגמרה מלאכתו וראוייה להשתמש בה בפני עלמה ואף אם חברה להמקל כיון שלא קבעה במסמורים לא מיקרי חיבור כיון שיכול לטול אותה מן המקל בקל אבל אם חברה להמקל במסמורים מיקרי חיבור ומיקרי מסכה המשמש את העץ (ולקמן נאריך יותר צעה"ב בטיב טעם) משא"כ בזוג של בהמה מיירי שעשאו לבהמה כמו שמורה הלשון (וזו של בהמה) והוא הדין אם חשב לבהמה לא מהני אף אם חיבור לדלת במסמורים וכך הוא כוונת המשנה עשה בראשו מינקת וכן דלת פירש שעשה לכתחילה מינקת כדי להכניס בו המקל וכן דלת תחת הדלת שלא תאכלנה הארץ טהורה, כיון שעשה לכתחילה לקובעו לעץ וקבעה שהכניס בה העץ אף שלא במסמורת אמרין דמבעלה לעץ ולא יטלנה מן העץ כיון שעשה לכתחילה להכניס בה המקל או הדלת וגם הכניס בה המקל ומיקרי מחמת המשמש את העץ, היתה כלי פירש שלא עשה בחתילה לשמש את המקל או הדלת אלא בסתמא (כמו שכתבתי לעיל) ועדיין לא חשב אם להשתמש בה בתלוש או במחזור וקבעה במקל או דלת אם לא חיברה במסמורים כיון שיכול בקל לטול מהמקל הרי היא מקבלת טומאה ודומה כאילו לא חיברה אבל אם חיברה במסמורים ירדו חכמים לדעתן של דריות שבעלה להמקל ונעשה מחמת המשמש את העץ (ועדיין אני נכרך בתלוקים אילו ולקמן נפרש צעה"ב בענין אחר) ונראה דה"ה אם חיברה חיבור טוב באופן אחר (כמו בפ' י' קבע ובנה עליו) כי מסמורת מאן דבר שמי' במשנה, וזוג של בהמה כיון שעשה לבהמה או חשב לבהמה לא מהני אף חיבור במסמורים, ולריך ליישב דכופת שקבעו בדרך דמשמע מרע"ב דמיוחד לשייבה מכ"ז מהני קבע ובנה עליו, ואפשר קבע ובנה עליו עדיף טפי שמבעל אף כלי טמא, א"כ בשאלותיו נראה דהקרא"ן של נחושת קודם קביעותא מקבלת טומאה דלא עדיף מסילון של מחבות שהיא מקבלת טומאה מחמת פשוטי כלי מחבות כמו שכתב הב"י (ולא כמו שכתב כת"ר מחמת טומאות מדרס כי לא נעשה רק להוילא מים על ידה לתלוש ולמחזור ועמוד ונעשה מלאכתיו) וכן הקרא"ן היה לבד מה שמסופק לי כיון שקנו מנכרי אולי השתמש בה לדבר תלוש או חשב כך לבד זה נראה שרוב הקראג"ע נעשה לחצות גדולות או ליורות גדולות של ברזל וכן במקוה זו ים קראג"ע כו' ליורה הגדולה כמו שכתבתי לעיל גם אולי מיקרי כלי קיבול כמו שכתבתי לעיל, גם החיבור להקנה חלול של ברזל המוילא המים הוא ע"י חיבור שקורין (שד"י"ף) אולי אינו דומה לחיבור מסמורת אולי דומה רק להא דתיאב במינקת היתה כלי וחברה לו טמא, לא מבעי' לדעת מהר"מ דלריך שיחבל ויחבר אפילו להמפרשים חיבור לבד די, אבל חיבור טוב לריך ואפשר לפי מה שהביא כת"ר דברי הס"ט (בסימן קל"ח) אפשר שא"ה כמו שכתב כיון שנתחבר לרלפת המקוה הרי אינו ראוי' עוד לשייבה כו' עכ"ל מסופק אני דילמא מסגרת הוה שקורין (קרא"ן) לא דמי להתם דהכא עושה מלאכתו הראשונה, מעיקרא סוגרין דבר תלוש והשתא דבר מחיבר ואפשר שצמצרר ז' מתוך הכל דבזוג לא מהני חיבור אף במסמורת משום דעדיין עושה מלאכתו הראשונה מעיקרא היתה הזוג משתמש לקול עבור הבהמה והשתא משתמש לקול עבור הדלת, משא"כ במינקת מעיקרא משתמש בהמינקת תשמיש אחרות כגון לשות או שימוש אחרות והשתא הוא משמש את העץ שלא תאכלנה הארץ, וכיון שחיברה במסמורת בטלה תשמיש הקודם (וברישא אם חיברה לבד בלא מסמורת מקבל טומאה מחמת שיכול לטול מהמקל בקל ע"כ לא בטל שמה הראשון

הקונה ותלוי בהרוב ומדברי הרא"ש והטור מוכח שהפלוטא בין מהר"ר ישעי' והרא"ש הוא צד הרוב המחלוקת עוסק לדבר שאין מקבל עומאה רק מנהג העיר של הקונה משתמשים בהם לשכיבה שהר"ר ישעיה סובר שהולכין בחר כוונת הקונה שאם קונה לסיכוך מותר לסבך בהם והרא"ש סובר כיון שצעירו נוהגין לשכב עליהם חושש לסבך בהם אבל שניהם מיידי שרוב הקונים מעיירות אחדות קונים לסבך או למחלות (והעושה עושה בשביל רוב הקונים) אלא שצעיר שנוהגין לשכב עליהם לא מהני אף אם אמר להאומן לחקני לו לסיכוך משום גזירה אבל במקום שהרוב קונים לשכיבה והאומן עושה בסתמא אמרין שע"ד הרוב עושה ולא מהני מה שקנה אחד ממונו לסיכוך אף מזה הדין (ולא מעטס גזירה לחוד) כמו בנזגין :

שייך לדין וחילה שאינה ניכרת שדברנו לעיל .

לפי דברי שם ארי' בתש' ע' שמקל בזחילה שאינה ניכרת ע"ש צמה שכתב בד"ה וגראה לי שגם הרא"ש דפוסל בנסדק המקוה משום זוחלין סובר ג"כ בהרשב"א דדוקא כשהזחילה ניכרת במי המקוה אבל כשאין הזחילה ניכרת במי המקוה לא מופסל משום זוחלין ומעטס שכתבתי דכל שאינו ניכר הזחילה בטל ברוב דק"ל בכל מקום אם רבו הזוחלין או הנוטפין דבטל ברוב עכ"ל ע"ש וקשה דזה שייך אם הנקב הוא למעלה ולמטה יש רוב שאין זוחלין אבל בנ"ד הוא למטה ממש (כי עשו למטה ממש כחול סמוך לקרקע ממש להוציא כל המים שיסאך נקי ממש) לא שייך שם ביטול ברוב כי כל המים ממעלה למטה נעשו זוחלין ע"י הנקב דלמטה , ואין לומר דזחילה מועטת לא מיקרי זחילה שאינה ניכרת הוא ענין אחר , וע"ז גופא אנו דנין אם יש ע"ז מקור מהש"ס , ונתת דברך לשיעורין , עינין בתש' הג"ל ד"ה והנה כו' , עוד נראה דנ"ד אפשר שלא היה מתיר הש"א הלכה למעשה דהתם היה המקוה מי מעיין ומעיין מטהר בזוחלין ולא היה רק חשש שמא ירבו הנוטפין משא"כ בנ"ד כיון דע"י הכרזא שלמעלה נפסק המעיין , ומה שמחזק הש"א המיתה הגר"א ז"ל וז"ל מכוונתו דכספי' הקודם יש עכ"פ מ' סאה כו' אבל כאן דניקב ומימיו נוטפין אם אין מ' סאה במקוה בלא"כ פסול ואם יש מ' סאה בלא"כ כשר לדעת המחבר ולפי מה שכתבתי ניחא דמיידי דניקב בתחתיתו ויש מ' סאה ויותר דאם נימא דהוה זוחלין פסול דאין כאן מ' סאה למטה מן הזחילה דמה שלמעלה מיקרי הכל זוחלין לכן הולך המחבר לומר דכי ה"ג לא מיקרי זוחלין כו' עכ"ל , לע"ד רחוק לומר שהגר"א ז"ל לא הבין פשט דברי המחבר בדבר שתיקנות יצאו בודאי המחבר מיידי שהנקב הוא למטה משיעור מקוה וכעת יש הרבה יותר משיעור מקוה אפילו אלק סאה ואם היה הזחילה ניכר פסול ואם אין הזחילה ניכרת דעת המחבר בשם הרשב"א שלא מיקרי זחילה כמו שהביא ב"י בשם הרשב"א אלא דעת הגר"א ז"ל פשוט דאף הרשב"א לא התיר בזחילה שאינה ניכרת אלא אם הנקב הוא למעלה ממ' סאה שאף אם יוחל עוד הנקב נשאר לעולם שיעור מקוה (ואם הזחילה ניכרת פסול לדעת הרשב"א אף אם הנקב למעלה ממ' סאה) גם נראה דאם הנקב הוא למעלה ממ' סאה הוא רק גזירה דרבנן ע"כ מיקל בזחילה שאינה ניכרת , גם עיקר דינו בזחילה שאינה ניכרת שמקלין אין לזה מקור מהש"ס כמו שכתבתי לעיל וכן כתב הח"ס בשאלה רי"א גם אם הנקב הוא מן הגד נשאר הח"ס בנ"ע אם יש להכשיר אף בזחילה שאינה ניכרת , גם עיקר ראיה של הרשב"א הוא מזה הסברא דאל"כ לא תמלא מקוה כשירה משום דדרך המקואות שיכלע מימיו בקרקע היינו לשיטתו שפוסל אף אם הזחילה למעלה משיעור מקוה (כמו שהביא הגר"א ז"ל בלוח ז"א שכן הוא דעת הרשב"א) לא תמלא מקוה כשירה דאף אם יש הרבה משיעור מקוה

מית

הראשון) אבל בסילון שכתב הנוב"י דלריך שיעשה אותה מתחילה לשמש את הקרקע ואח"כ יחברנה לקרקע מבוס דתשמישה לתלוש כלמחזור (דאם לא היה דרכה כלל להשתמש בה בחולש לא היה לריך הנוב"י לומר שיעשה מתחילה לתשמיש מחזור) וכן כתב הח"ס ס' רי"ח דסילון דש"ע איירי בסתם סילון שמשמשים בהם בתלוש ג"כ ע"ש , ע"כ מדמה הנוב"י הסילון לזוג דלא מהני אף חיבור במסמורת מחמת שמלאכתה לא נשתנה ומחמת שמשקרא היה תשמישה בתלוש והשתא במחזור זה לא מועיל לבטל מטומאה וכמו שכתב התו"י (פרק כ"ב מ' ד') ד"א כסא כו' ז"ל התם משום דבדוכתייהו נמי לישיבה ולשכיבה קיימא אלא משום דמחזור להו לבנין קא מעהרין להו ומשה"כ עד דקבעי להו ובני עלייהו לא חשיבין להו כבנין , אבל הכא הא קא מבטל להו מישיבה לגמרי כו' דין שהוא טמא מדרס ועשאו ויולון כו' טהרתו כו' משיקבע כו' מ"ט משום דלא חזי השתא למדרס ה"ל כמו שנסבד כו' עכ"ל א"כ במינתק לאחר קביעותא למקל או לדלת פרחת לה עומאתה כיון דאין תשמישה מסוג תשמישה שקודם קביעותא ע"כ אם קבעה במסמורים פרחת עומאתה (אלא בלא מסמורים דומה כמו שמונה על השולחן כיון שיכול לנטלה גם הוא אינו מבטל אותה למקל) משא"כ בנזג כנ"ל וכן (בפרק ק' מ"ד) עשאה אבוס לבהמה אע"פ שקבעה בכותל טמאה אפשר לומר גם כן מעטס זה שלא נשתנית מתשמישה הראשון ע"ש ברע"כ שנראה ששיטת הנוטע ביהודה כותיה :

ברבר מה שכתבתי בתחילת הקונטרס דיש לחלק בין עורות של עבדן אין מחשבתו מחשבה כמו שכתב רש"י שאם יבואו בני אדם לקנותו ימכרנו להם וגמלא שסופן למנעלים ועדיין לא נגמרה מלאכתן לכך משא"כ בדבר שנגמרה מלאכתו אלא שיש קונים לחצרום בקרקע ויש קונים לחצרום לתלוש דומה למה שכתב הרמב"ם (פרק כ"ד ה' א') אומן העושה זוגין שהולכין אחר הרוב אם רוב עשוי לדבר המקבל עומאה הרי הכל מקבל עומאה עכ"ל משמע כיון שהרוב עשוי לדבר המקבל עומאה לא מהני מחשבת הקונה כיון שדבר זה נגמרה מלאכתו , לע"ד יש להעיר מרא"ש סוף (פרק א') דסוכה ז"ל כתב הר"ר ישעיה מטרנאני אילו המחללוש שמוכרים ההגרים וסתמא לא לשכיבה עבדי שהן ממלאים אותן למר וגם עשין מהם מחיות הילכך לאו בחר עשייתה אוליגן שהאומן אינו עושן אלא למוכרן למי שנויך להם כל אחד ואחד לפי דרכו וא"כ אין לילך אלא אחר קנייתה שאם קנאו אדם לשכיבה מקבלת עומאה ואם קנאו ללורך דבר אחר אינה מקבלת עומאה וא"כ אדם יכול לקנות מחללת חדשה לשם סוכה ולסבך בה אע"ג דחזי לשכיבה בחר מחשבתו אוליגן וכיון דקנאה ללורך סוכה ולסבך בה אינה מקבלת עומאה ולא מוסהב ליה אלא בחר מנהג אנשי המקום אוליגן כו' עכ"ל גם מהר"ר ישעי' מוכח דוקא מחמת שרוב מחללוש לא נעשה לשכיבה רק למלאות למר לשחורה או לעשות מהן מחיות אזי יכול אדם לקנות מחללת חדשה לסבך בהם אבל בדבר שהרוב נעשה לשכיבה לא מהני כוונת הקונה אלא ממה שסיים הרא"ש הלכך במקום שנהגו לשכב עליהם אפילו אמר לאומן לתקני לו לסיכוך אין מסבכין בה דמי יודע שאמר לאומן לתקני לו לסיכוך ואח"כ כ"ע לסוכי כהו עכ"ל נראה שהוא מפני מראית עין ומפני גזירה , ואפשר לומר דלא מיידי הרא"ש אלא באופן דמיידי הר"ר ישעיה דרוב עשייתו הוא למחזור לא לשכיבה ועל זה כתב הרא"ש דבמקום שנהגו לשכב עליהם לא מהני מה שאמר הקונה לתקני לסיכוך משום גזירה דילמא אחי כ"ע לסוכי כהו אבל משיקרי הדין מפני אמירת הקונה או כוונת הקונה לסבך כהו אבל היבא דרוב עשייתו הוא לשכיבה אף שהאומן עשה בסתמא ואחר שנעשה קנה אחד לסיכוך לא מהני כמו בעושה זוגין לרעת הרמב"ם כיון שלא נעשה בה שינוי ביד

מקוה ולאחר הזחילה ישר הרבה יותר משיעור מקוה ג"כ פסולה לא תמלא מקוה כשירה, אבל לדעת המחבר שאין פסול זוחלין אלא אם לא ישר שיעור מקוה לאחר הזחילה (או פוסל לטבול בו אף אם יש בה הרבה יותר משיעור מקוה בשעת הטבילה מחמת שהזחילה הוא למטה משיעור מקוה) דעת הגר"א ז"ל שבאיסור תורה אין סברא לחלק בין זחילה ניכרת לזחילה שאינה ניכרת גם סברת הרשב"א שכתב דאל"כ לא תמלא מקוה כשירה ימלא וימלא שרוב המקוואות כמעט כולם אף לאחר שיכלע בקרקע ישר שיעור מקוה והרבה יותר ויותר כמו שאנו רואין ואף שבודאי התורה התורה אף במקוה המלומלמל מ' סאה ואף במי גשמים היינו בקרקע קשה או ברפפת אבנים כמו שכתבתי לעיל, הסברא שכתבתי דזחילה דאורייתא לא שייך לחלק בין זחילה מרובה לזחילה מועטת מלאתי אח"כ בל"ז החדש (סימן קס"ד אות ה') אלא שהוא חומר שטפ"י סברא אף בנקב גדול ג"כ הזחילה לא היה דאורייתא (ומביא שם מעיל דקה שאף גדול כשפופרת הנוד אינו פוסל) כיון דלא דמי לזחילה דמעין, (נראה לי טעמו זחילה דמעין כולו זוחל והולך כמו שכתב הרא"ש) וכהו ז"ל דאם מדאורייתא חשוב בנקב גדול מי הנוד לנו השיעור דנקב קטן וסדק לא חשוב זחילה עכ"ל וע"כ משיג על הגר"א ז"ל כמו שהשיג הש"א הג"ל, נלע"ד שדעת הגר"א ז"ל כיון שזחילה חסור מן התורה אין לחלק בין זחילה לזחילה אלא כשהנקב הוא למעלה משיעור מקוה דהוה הזחילה אף להמחמירים רק מדרבנן (אפשר טעמם כיון שיש מ' סאה שאינם זוחלין לא נרע זחילה ממים שאינן שאין פוסלין המקוה אם יש מ' סאה מים כשרים) ע"כ מקיל הרשב"א בנקב קטן שאין ניכר הזחילה אבל כשהנקב הוא למטה מהשיעור מקוה סובר הגר"א ז"ל שאין לחלק בין זחילה לזחילה, גם ה"ל כהו רק בלשון אפשר לומר דזוחלין אילו אין דאורייתא כיון דלא דמי כלל לזחילה דמעין כמש"כ הרא"ש ורק מדרבנן חשוב זוחלין כו' עכ"ל ע"ש ואינו כן דעת הגר"א ז"ל וכפי מה שכתבתי דעתו וקשה לי על הגר"א ז"ל מסעיף ס"ה מקוה שהוא מוחזק להיות מימיו מתמעטים ולעמוד על פחות ממי' סאה וטבילה בו לריכה לחזור ולטבול כ"ז שלא ידענו בודאי שבשעה שטבילה היה בו מ' סאה כו' עכ"ל אבל אם בשעה שטבילה היה בו מ' סאה כשר אע"פ שדרכה להיות נכלע מימיו ולעמד על פחות ממי' סאה אלא אם כיון שאין ניכר הזחילה כשר אף שהזחילה הוא למטה ממ' סאה, ואפשר שמחלק בין אם הזחילה מחמת בליעת קרקע המקוה עלמה אין זה דרך זחילה שאסרה תורה שכן דרך הקרקע משא"כ אם יש נקב בדפנות המקוה וזוחל לחוך הוא זחילה שאסרה תורה כיון שרואין בחוך שזוחל והולך אף זחילה מועטת גם הח"ס נשאר בל"ע אם הזחילה הוא מן הגד אף בזחילה שאינה ניכרת בשם' רי"א :

הרא"ש כתב דה"ל מקוואות (סימן י"א) וכן בתש' וז"ל בהורח כהנים דקאמר אי מה מעין מטרה בזוחלין משמע שלא למעט אלא דומי' דמעין שכולו זוחל והולך כו' עכ"ל ע"כ מוכיח הג"ל מלשון זה דאף ע"י נקב גדול לא מיקרי זוחלין דלריך להיות דוקא דומי' דמעין קשה לי מי לא מלינו דגם מעין יולא מתחילה דרך נקב קטן (כמו מים מפכים דיוחזקאל) ואח"כ מתרחב והולך ואח"כ מתקלר מחמת גובה העפר שמכאן ומכאן וכן נהרות המושכין רואין אנו שבכמה מקומות הוא מתקלר ואח"כ מתרחב הרבה ואח"כ מתקלר מכ"ז אם רבו הנוטפין על הזוחלין בודאי לא מיקרי אשבורן מחמת שמתקלר משני הצדדים ולא מלינו שיעור מה נקרא רחב ומה נקרא קלר, והיה נראה לכאורה דכוונת הרא"ש דכתב דומי' דמעין שכולו זוחל והולך שלא ישר כלום מהמים אלא מים אולי וזאים מים אחרים תפסיהן זה מיקרי זחילה וכן נהרות המושכין ג"כ מיקרי

זוחלין מעט זה שהמים זוחלין והולכין וזאים אחרים תפסיהם וג"כ הם הולכין וכן עד עולם וזהו זוחלין שאסרה תורה במי גשמים אם לא באשבורן, אבל אי אפשר לומר כן דהא במוספחא שמביא (בסימן י"א) אם יש עיגול מ' סאה אע"פ שחדלית של גשמים עוברות דרך אותו עיגול ונכנסת מזה ויוצאת מזה אחר מטבילין בו וכן בור שהוא מלא מים שאינן והאמה נכנסת לו ויוצאת הימנה לעולם היא בפסולו עד שיתחשב שלא נשאר מן הראשונים ג' לוגין אבל לאחר שלא ישר בבור ג' לוגין שאינן אע"פ שהאמה עדיין נכנס ויוצא ממנו כשר עכ"ל אלא אע"פ שחדלית של גשמים דוחה המים שבעיגול ונכנס מים אחרים וכן עד לעולם כשר כיון שהעיגול הוא אשבורן, אע"כ לריך לומר שמה שליוותה תורה שמקוה של מי גשמים לריך אשבורן היינו מוקף מחליט והעיגול היינו בור עמוק כשיעור אמה על אמה ברום ג' אמות כשיעור מקוה, אבל יכול להיות לשיטת מהר"ש אף אי אמרינן דאין פסול זחילה אלא כשהנקב למטה משיעור מקוה (אף שיש בה הרבה ממ' סאה) אבל אין שיעור להנקב דאי אמרינן אם יש נקב כשיעור טפח ויותר מיקרי זחילה מאן נתן לנו שיעור לנקב שאין ניכר הזחילה כיון שאין מקור ע"ז בתלמוד ומהו' ע"פ ובכורות (ד' כ"ה ע"ב) ד"ה שחא שמביא הח"ס וה"ל בים של שלמה דרגל השוורים נקובים כמילא רימון מיקרי זוחלין אלא כמילא רימון קרי תפסיהן זוחלין ואין רא' מתוס' דפחות ממילא רימון לא הוה זוחלין וכן בהגהות אשר"י בשבת פ' ב"א (סו' ע"ז) ז"ל ואם המים נכנסין מזה זה לאשבורן ומזה זה יולאין ממנו או ע"י נקב עשו בו ללאת מזה אחר זה חושב ר"י דרך זחילה עכ"ל והוא שאלה דיון והגהות אשרי לא נתן שיעור לנקב וקשה לחפש קולות ולעשות חילוקים באיסור חמור, ובלא דברי התו' והגהות אשרי היה אפשר לומר שהתורה לא הקפידה רק אם מי המקוה (הנעשה ע"י גשמים) הם זוחלין, שיעשו מחילה להקוף מקום הטבילה רק שהוא בחוך המחילה שיעור מקוה אף שהמים זוחלין מחמת וזאים אחרים תפסיהם כמו שהבאתי לעיל שדעת הרמב"ם שיכולין להקוף במפך אף שמן הסתם זוחלין המים מתחת ומן הצדדים, כיון שההקף מיקרי מחילה לכמה דברים (אבל קשה לומר כן א"כ יהי' די לעשות מחילה מקנה קנה פחות מג' טפחים בין קנה לקנה וזה לא מלינו) אבל מתוספות הג"ל ומהגהות אשרי הג"ל והעיקר מש"ע שסתם ופסק כר"ש דנסדק הדופן פוסל המקוה אלא אם דאין יולאין במחילה לבד אלא לריך שלא ילא המים דרך הדופן, ואי אמרינן שזחילה גדולה כעפח או יותר הוא דאורייתא מאן לימא לן דגם פחות לא מיקרי זחילה ואף מחילה של ברזל עיילי בזה מיא מתחת עין ברש"י עירובין (ד' מ"ח) ואף זחילה שאינה נראה ומכש"כ אם נראית מבחוץ לדופן שזוחל ויורד אף שאין נראית על המים מצפנים כי אין לנו מקור מתלמוד על חילוקים אלו, לע"ד הייתי אומר שיש לדחות דברי האימרים שאין זחילה פוסלת אם אין דומי' דמעין מהא דאם יש בעיגול מ' סאה אם יתחשב שלא ישר שם ג' לוגין, נראה לע"ד דדעת הגדולים המחמירים דהם שחיי שהעיגול מזה עלמו הוא אשבורן גמור ומה שילא ממנו המים וזאים אחרים תפסיהם הוא מזה המכרית ממים העליונים שדוחים מים שבעיגול לחוך וכן עד עולם אבל מזה עלמו יכולים לקרוא מקוה מים כי מקום העיגול היינו הבור הוא מקוה מים מה שקורין (אנטימלוג"ג) משא"כ בשאלותינו וכן אם נסדק המקוה למטה ממ' סאה אין יכולין לקרוא מקוה מים כיון שמעלמה אינה יכולה להכיל מימיה, (וכן מה שמחמירים הגדולים) שמכניסים מים למקוה מבור הגדול ואח"כ סותמין ע"י ברזל א"כ נפסק המעין וכיון שיש נקב למטה מה מקוה יכולין לקרוא ע"ז כיון שמעלמו בלא מכרית מלמעלה ילא כל המים ואין יכולין לקרוא מקוה מים שפירשו (חיינאמלוג"ג) כיון שאין יכול להחזיק מימיו אף בלא המכרית

המלכיות מהמים העליונים שבאים עליו משא"כ בעיגל שמיא
הרא"ש בלא מכריח מהמים העליונים היו נחים וקויים הם
ומה שיואל ע"י המכריח דומה לכל מקוה של מי גשמים
שיכול אדם לרלות עד שלא ישרו מהם כלום, ול"ע שגם
ע"ז גופא יש לדון אם צעת שטובלות דולה אדם מהמקוה
אם מיקרי זוחלין או לא (פירוש אף בשעה שטובלות יש מ'
סאה) וגרסה לכאורה שתלוי בפלוגתא שמיא הפ"ח אית ג'
אם לריך שיהא החריף גדול ג"כ בענין כשיכנס אדם לעיגל
לא יספכו המים חולה ולא כלום אף אם ישאר בחובה אלה
סאין לא מהני מחמת פסול זוחלין, ואפשר לדעת הגדולים
שמיא הרא"ש שאוסרים אם נסדק או ניקב אחד מכותלי
המקוה והמים יולאין לחץ אין מדמים פסול זחילה דמקוה
לזחילה הכשרה דמעין הגם דמעין הוא כך שמים שבמקור
דוחין שילא לחוץ וכן עד לעולם כפי שהטעם הבורא יתברך
אכל זחילה הפסולה דמקוה שט"י גשמים אינם מדמים למעין
כיון דכתבה הפירה מקוה מים וכיון שיש בה חפירה כשיעור
מקוה יכולין לקרוא לה מקוה מים כיון שמלד עלמה יכולה להחזיק
מימיה וקו וקיימא ואינו פוסל לה מה שהאמה נכנסת ויואלות
ודוחה ממנה המים וגם מים אחרים וכן עד לעולם, משא"כ
אם נסדק או ניקב המקוה למטה משיעור מקוה אין יכולין
לקרוא מקוה מים כיון שאינה יכולה להחזיק מימיה אף
מלד עלמה :

לע"ד הייתי אומר לפי מה שכתב הרא"ש דפסול זוחלין
במי גשמים הוא דומי' דזוחלין הכשרים דמעין ודרך
המעין להיות זוחל והולך אכל אין דרכו שיבלע מימיו בקרקע
כי אדרבה דרכו להיות זוקע והולך מעימק הקרקע עד
למעלה מן הקרקע ואח"כ זוחל והולך, ומה שדרך מקוה של
מי גשמים להיות נבלע בקרקע היינו של גשמים וכן באר
הנעשה ע"י חפירה עד שמואל מים ג"כ דרכו לבלוע בקרקע
מחמת גובה הדפנית שאין מניחין אותו לעלות למעלה אכל
רוב מעיינות שאין להם דפנות גבוהים אין דרכם לבלוע
מימיהם (אם לא באשר הולכים אל הים הם שבים ללכת
בזחילות מאויקונים וחוזרים ונובעים כמו שכתב בקהלת) אכל
דרכו לפרוץ גדרו ולעשות דרך והולך מן הגדר דרך דפנותיו
ולחיות שם זוחל והולך ע"ג קרקע, לפ"ז בשאלותינו שעשו
נקב להכניס המים ועשו נקב להוציא המים דרך הדופן היא
זחילה פסולה דומי' זחילה הכשרה דמעין (וכבר כתבתי
סודותינן הנקב העליון ונפסק המעין) ולא דמי למה שמתירין
במקוה של גשמים דהתם דרכו לבלוע מימיו בקרקע ולא
דמי לזחילה של מעין משא"כ אם זוחל מן הגדר :

עיינ בנ"ל החדש (סימן קע"א) ז"ל על אודות המקוה כו'
ושם בשולי התיבה יש נקב גדול ואחר כך סודותינן
הנקב בצדו של עץ כו' ואין לומר כיון שהמים גרורים
ומוחזקים מחמת הצדו גרע טפי דאולי הצדו של עץ חשוב
קלת כלי וא"כ כשהמים גרורים ע"ג כלי י"ל שפסול כדעתן
גבי האציק של מרחץ ספ"ו דמקואות כו' זה אינו כו' דדוקא
כשהאציק מקבל כל שהוא פסול כו' וחכמים ור' מאיר מקילין
טפי מראב"ל, ואם באציק של מחבת אחר כן כ"ש בצדו
של עץ שפוטני כלי עץ אינו מקבל טומאה ואינו כלי כלל
כו' עכ"ל, לפי דבריו ל"ע בהקרא"ן שלנו הא לא עדיף
מאציק להרמב"ם שפסק כרבי מאיר הא בשאלותינו המים
גרורים ומוחזקים על גביה גס יש לו קלת בית קיבל כמו
שכתבתי לעיל, מה שכתב הל"ל גרורים ומוחזקים ע"ג כלי
הוא לשון הר"ש, מלשון זה משמע דלא מוקדם פסול שאובים
אחינן עלה אלא מטעם כלי כיון שהמים גרורים ומוחזקים
מחמת האציק כשפותחין האציק ילא כל המים וכשפותחין
האציק מחזיק כל המים הוה סתימת הזחילה ע"י דבר המקבל
טומאה והר"ש לשיטתו שאין סותמין הזחילה בדבר המקבל
טומאה, ולשברא זו בג"ד אם הקרא"ן מקבל טומאה אף

במחזור לדעת הנוב"י ורע"א ועוד גדולי האחרונים שמלכיים
שיעשה מחתילה ע"מ לקובעו בקרקע (ומה שהנכרי המוכר
אומר שיעשה למחזור בודאי לא מהימן אף באיסור דרבנן
אם יודע שהיתר והאיסור תלוי בזה) אפילו לשיטת הרמב"ם
שמוכח מדבריו שציקר הפסול הוא מחמת שאובין ואפשר
דמייירי שהאציק מחזיק ג' לוגין א"כ גם בקרא"ן שלנו בלידוק
הקנה חלול שנתחברו ביחד ע"י (שרוי"ף) אפשר שמחזיק ג'
לוגין כי כשפותחין הקרא"ן ע"י המפתח שבאמצע הקרא"ן
אפשר שיחזיק הגדר הפנימי של סגירת בלידוק הקנה חלול כל
ברזל ג' לוגין שהוא שמנה עשר צלילים מעיקר הדין שלוג מחזיק
ששה צלילים (אלא שהאחרונים כפלו השיעור מחמת שצעת
נהקטנה הצלילים, אכל מהראוי להחמיר כפי דינא דגמרא)
ומדברי הל"ל הנ"ל מוכח דאף לדברי הרמב"ם אף שהאציק
מחזיק כל שהוא ג"כ פוסל כיון שכל המקוה גרורים ומחזקים
עליו ונקרא גרורים ע"ג כלי והקרא"ן הזה שדינו כאציק
בזמן שהוא באמצע פוסל כיון שכל המים גרורים אחריו וכן
נמי בקרא"ן הזה כי הוא במקוה למטה נמוך קלת מרלפת
המקוה כדי שכל המים יוצו דרך הקנה חלול של ברזל
כשפותחין המפתח של הקרא"ן צרע לפי דברי ההוספות
חדשים במשנה של האציק שכתב לענין איסור שאובין לא
מהני אף חיבור לקרקע דהוה כחקקו ולבסוף קצבו כי
כשהקנו הקרא"ן עם הקנה חלול ע"י שרוי"ף שיהיו ביחד אם
סגרו הקרא"ן עם המפתח ואח"כ קצבו במקוה יש לו הדין
לחקקו ולבסוף קצבו שפוסל את המקוה (אף אם לא סגרו
בזחילה קודם שקצבו עד שקצב ג"כ ל"ע, ומכש"כ שהקרא"ן
לברו יש לו בית קיבול) אלא ליטור שחקקו וכו' עשוי להוריד
המים למקוה ואציק עשוי להוציא המים ע"כ יש נפקותא בין
מן הגדר לאמצע, ולענין פסול שאובין לא מהני אף אם חקקו
כדי לקבוע מדמפליג בין חקקה ולבסוף לבין קצבו ולבסוף
חקקו ומשמע דוקא קצבו ולבסוף חקקו מהני אכל לא חקקו
ולבסוף קצבו אפילו אם עשו ע"מ לקבוע כי כשמניסין
המים למקוה המים הראשונים זוחלין תיכף להקנה חלול של
ברזל והמסגרת של ברזל שקורין קרא"ן אינו מניח המים
ללאת לחוץ, אם לא שנאמר שהבור הגדול שממנו נכנס
למקוה יש לו דין מעין א"כ בשעה שמניסין המים מבור
הגדול יש למים שבמקוה ג"כ דין מעין שמים שאובין אינו
פוסלת אותו כי בשעת הזחילה הוא מחובר מי המקוה לבור
הגדול שיש לו דין מעין מכ"ז לבי טוקפי להתיר לכתחילה
(א) לרמ"א דמחמיר דאף במעין פוסל ג' לוגין, (ב) לאחר
שנסתם ע"י הצדו שלמעלה נפסק המעין וצפרע לדעת
הש"ך (בסימן ר"א ס"ק ק"צ) בשם רבינו ירוחם כיון שנסתם
הנקב חוזר לפסולו בכתחילה ועוד להחמיר לכתחילה עכ"ל,
אלא יש לחלק דהתם היה להמים בכתחילה דין שאובין שיך
לומר כיון שנסתם אח"כ המעין חוזר לפסולו הראשון משא"כ
הכא לא היה עליו דין שאובין בכתחילה וג"ע, גם ל"ע אם
יש להבור הגדול דין מעין יען שמקלת ע"י סילוקה של
מחכות ועיין בספר ראשית צבורים להגאון מוה' צללאל ז"ל
מווילנא וקשה לי על דברי הגאון ר"ב דהא קי"ל כל המחזור
לקרקע הרי הוא כמוה, א"כ מדוע לא יהא דינו כמעין,
(ג) כפי מה שהארכתי למעלה שיש לספק הרבה שהקרא"ן
הוא דבר המקבל טומאה א"כ לדעת הר"ש והרע"ב שאוסרים
להעמיד הזחילה ע"י דבר המקבל טומאה, ומכש"כ לדעת
הרמב"ן והרשב"א שאין מחלקין לענין הוה ע"י טהרה בין
מעין למי גשמים, ומכש"כ כאן שנסתם המעין, וכבר
כתבו גדולי אחרונים שלכתחילה יש לעשות המקוה שיהא כשר
לכל הדיעות כמו שכתב הש"ך (בסימן קנ"ח סוף ס"ק מ"ה
ובס"ט סע"י ס"ג), ובנ"ל (סימן קע"ב דף ק"ד ע"ג),
ומכש"כ במקום שאין הפסד ובמקוה דרבים, ואפשר שזה
נקרא מן הגדר אף שאין האציק מונח בחור של דופן למעלה
קלת אלא למטה ממש שיה לרלפה של המקום ונמוך מעט
מהרלפה

מהרלפה ובשעה שהאביק פתוח וזחל כל המים לחוץ אבל כיון שאין האביק באמצע הרלפה לא חסרו חו"ל וז"ע כי אמצע הרלפה לאו דוקא ואם מגיע קלת על הרלפה ז"ע וגפיל הדברים בקלרה לדדי היתר, א) בדבר מה שסתימת הזחילה הוא ע"י קרא"ן של נחושת דעת הרא"ש ורבינו ירוחם שסתימת הזחילה מותר ע"י דבר המקבל טומאה ולע"ד גם דעת הרמב"ם כן כמו שכתבתי לעיל, ויש לדחות דעת הרמב"ם שגם לענין הוי' להכניס המים למקוה מותר ע"י דבר המקבל טומאה דלא בעינן הוי' ע"י טהרה אלא במים חיים לזכ ולקידוש מי חטאת, עיין בב"י (סימן ר"א) ד"ה והרמב"ם כתב כו', אבל לד היתר הוא, ב) כיון שהקרא"ן הוא מחובר לכותל המקוה בטל הוא לקרקע ואינו מקבל טומאה ואפילו לדברי הנוב"י שדרך שתחילת עשייתו יאה לחברו בקרקע כיון שקונים מצעל מלאכה או מחנווני דומה לעורות של עבדן שחלוי במחשבת בעה"ב הקונה (ב"ק דף קי"ד) וכיון שדעת הקונה לחברו בקרקע דומה כמו שתחילת עשייתו היה ע"מ לחברו בקרקע, ג) דעת מהרי"ק א"ס המקוה בא ממעיין אף שנפסק המעיין אין וזחלון פוסלין במקוה זו ודעת השו"מ להכשיר בדיעבד כמהרי"ק, ד) דעת היסודות יעקב שאף לדעת האוסרין לסתום זחילת המים ע"י דבר המקבל טומאה הוא רק מדרבנן א"כ בודאי יש לדרד בה היתרים הג"ל, וגם אפילו במקום שיש ספק אם נעשה לתלוש או למחבר יש להתיר בספק דדבריהם, ה) הקרא"ן אינו כלי בפני עצמו רק ע"י לירוק לדבר אחר שדעת הראב"ד (פרק ט' מכלים הלכה ג') כל שאינו משמש בפני עצמו אינו מטמא אפילו יש לו שם בפ"ע והקרא"ן אין לו חשיבות בפני עצמו רק משתמש הוא לכלי אחר לסתימה, ו) הג"ל החדש מביא בשם ספר מעיל דקה שאף נקב כשפופרת הנזר אינו פוסל נראה טעמו דלא דמי לזחילה דמעיין דכולו זחל והולך ומעתה נחזור לראשונות היתר שזאות א) קשה להכריע בין הראשונים שהר"ב והרע"ב פוסקים שאסור לעכוב הזחילה בדבר המקבל טומאה, ובפרט שהש"ע מביא הב' דיעות ומביא דעת האוסרין בתחילה ודעת המחיר בשם יש מי שמתיר וידוע שהדיעה הראשונה שמביא בתחילה הוא העיקר לדעתו וכן הב"ח כתב שיש להחמיר באיסור דאורייתא שלא לסתום בדבר המקבל טומאה ודעת הרמב"ם לא הובאו כלל בש"ע אלמא שלא סבירא להו כוותי' דבין זה, היתר מה שמואר באות ב) לבד מה שיש לספק חילוי נשתמשו בהם לדבר חלים כי אין הנכרי נאמן לומר שהם חדשים, ויש לספק חילוי נעשה ליורות גדולים הנלרך בבתי העושים י"ש ושכר או לחציות גדולות, ובמקוה זה יש ג"כ קרא"ן כזה ליורה גדולה של מחבת המחממים שם המים, גם קרוב הדבר שרובם של קראנע"ן אלו הם נעשים לדבר חלים כי מקוואות אלו הם מיעוטי דמיעוטי אשר נחדש כעת באיזה עיירות, ואפשר שכל דעת האומן היה לעשותם לדבר חלים, ואולי אינו דומה לעורות העבדן דשם כתב רש"י שאם יבואו בני אדם לקנותו ומכרו להם ונמלא שסופו למנעלים ועדיין לא נגמרה מלאכתו עכ"ל משא"כ בקרא"ן הזה נגמרה מלאכתו מכל וכל למה שגלך, ועיין ברמב"ם (פרק ח' מהלכות כלים הלכה י"ג) אומן העושה זוגין אם רוב עשוי לדבר שמקבל טומאה הרי הכל מקבל טומאה כו' עכ"ל, ובעורות העבדן פסק הרמב"ם (בפרק כ"ד ה' ו') שאין מחשבה מעמאתו עד שיעשה בהם מעשה כו' עכ"ל, ונראה שזה הטעם כמו שכתב רש"י שערין לא נגמרה מלאכתו משא"כ זוגין נגמרה מלאכתו, אם כן גם בקרא"ן נגמרה מלאכתו ולא דמי למסמורת שכתב הנוב"י אם קונה מהאומן או מחנווני תלוי בדעת בעה"ב הקונה, התם שאני כמו שכתב הנוב"י גופא יען שהמסמורת של ברזל מזד עצמו אינו כלי כלל אפילו אם נעשו ע"מ להשתמש בהם בתלוש כמבואר ברמב"ם (פרק ח' סוף ה' ב') משא"כ בקרא"ן הג"ל ועיין בב"ל החדש (סימן

קס"ג) שאף במסמורות אינו מתיר אף אם חסרם לקרקע ודוקא במסמורות גדולים שרוב עשייתם לבתים ולבירות ע"ש מכש"כ בקרא"ן שאנו עסוקים בו (ועיין לעיל מה שכתבתי על דברי ז"ל הג"ל), ומה שהקשה מדוע צווג של בהמה אף אם חשב רק שיהא לבהמה לא מהני אף אם חסרה לדלת במסמורות ובמינקת (פרק י"ד מ"ב) מהני אם חסרה לדלת או למקל ואף לפי המפרשים דוקא חיבור במסמורות הא צווג לא מהני אף חיבור במסמורות הארכתי לעיל, ויותר נראה כמו שכתבתי בשם התו"י דיש חילוק בין אם עושה מלאכתו הראשונה או לא, הווג עושה מלאכתו הראשונה אף אם חסרה לדלת מעיקרא כשהיה לבהמה היתה מלאכתה לקלא ועכשיו כשהיא מחובר לדלת גם כן מלאכתה לקלא ע"כ לא אכזה שמה הראשון, משא"כ במינקת מעיקרא כשהיתה כלי קודם שנתחברה היתה משתמש בשתי' או לענין אחר ועכשיו כשהיברה למקל או לדלת אינה משתמש מעין תשמים הראשון כו' אלא שלא האכלנה הארץ הדלת או המקל, וכמו שהארכתי לעיל (ולפי מה שכתב הר"ש באם שלא האכלנה הארץ מקבל טומאה וכן כהב הרמב"ם (פרק כ"ד) מהלכות כלים (ועיין בב"ל החדש (סימן קס"ב) מוכרחים אנו לומר שעשאו לנוי, עיין בר"מ וברא"ש (פרק י"ד) ממסכת כלים), א"כ גם בקרא"ן הזה עושה מלאכתו הראשונה אי אמרינן שרוב קראנע"ן עשויין לתשמים דבר חלים, יש לו הדין של זוגין, דלא מהני חיבור לקרקע דלא אשתני מעיקרא מסגרת לדבר חלים והשתא למחבר אבל הכל שם מסגרת, וז"ע מהא דאיתא (בפ' י"א דכלים מ"ב) כל כלי חוץ כו' ומן המנועול כו' שנעשו לקרקע עכ"ל וכתב התו"י שאלו אינם מקבלים טומאה אפילו קודם שנקבע עכ"ל ע"ש מחמת שנעשו מתחילה ע"מ לחברו לקרקע משמע אבל שאר כלים שעשויין לחלים ולמחבר מקבלים טומאה בתלוש אבל אם חסרם לקרקע אינם מקבלים טומאה ע"ש שכן מוכח מדבריו שהקשה הא כל המחבר לקרקע הרי הוא בקרקע אלא שזה החילוק צריכה דהני דחשיב במסגרת אינם מקבלים טומאה אפילו קודם שנקבעו בקרקע אבל שאר כלים שעשויין לחלים ולמחבר קודם שנקבעו מקבלים טומאה אבל לאחר שנקבעו בקרקע אינם מקבלים טומאה אלמא אין לריך שיעשה לכתחילה ע"מ לקיבעם בקרקע כי לאחר שקבעם בקרקע אינם מקבלים טומאה אפילו אם לא עשאו לכתחילה ע"מ לקיבעם בקרקע ואם אנו מחלקים בין סילון למנועול היינו הקרא"ן, דסילון הוא כלי בפ"ע משא"כ מנועול סקורין קרא"ן הוא כלי ע"י לירוק לכלי אחר לחלים או למחבר ע"כ אף אם לא עשה המנועול על מה לקיבעו בקרקע אפילו הכא אם קבעם בקרקע אינה מקבל טומאה מה שאין כן סילון לא מהני קביעות לקרקע עד שיעשנה מתחילה על מנת לקיבעה בקרקע לדעת הטועם ציהודה וסיעתו, אבל מנין לנו מקור ע"ז כיון דבין סילון ובין מנועול מקבלים טומאה קודם שיקבעם בקרקע (היינו מנועול שנעשה סתמא ויכולין להשתמש בתלוש היינו להיבה ולכיוולא בה דהיינו ליורה גדולה) כדאיתא במשנה כל שיש לו שם בפ"ע טמא וכן הוא ברמב"ם (ה' כלים פ"ע ה' א') ואינה מטהר אלא מי שיש לו שם לווי היינו לחיים אבל מנועול מוכח מן המשנה שיש לו שם בפ"ע אלא הראב"ד משיג על הרמב"ם שהולה בשם, אלא הטהורים כל שאין משמין בפ"ע אלא ע"י חיבורם עם השאר כו' עכ"ל והב"מ כתב על הראב"ד שאין דבריו מוכרחים ועוד נראה דבקרא"ן שאנו עסוקים יודה גם הראב"ד דהא מנה המשנה מנועול בכלל דברים המקבלים טומאה, ועיקר הטעם הוא מחמת שעשויין לקרקע, ועוד דבקרא"ן שלם יש לו בית קיבל כשסוגרין המפתח ואף אם לא נעשה לקבלה יש הרבה מחמירין כמו שכתבתי בתחילת הקונטרס ונחזור למה שכתבתי לעיל שמוכח ממשנה הג"ל ומרמב"ם

ומרמז"ם ובתו"י דאף אם לא נעשה לקובעו בקרקע אבל קבעו בקרקע חינו מקבל טומאה, ואפשר שדעת הגו"י כדעת הח"ס (בסימן רי"ח) דמפרש דברי הרא"ש שכתב שעשוי לשמש את הקרקע טהור לאו במחשבה שחישב לחברם בקרקע בעת עשייתו אלא שזורתן מוכחת עליהם שאותן הכלים נעשים תמיד לשמש קרקע כגון הדלת וכן כל הכלים שזורתן מוכחת עליהם כי סילון דהרא"ש זורתה מוכחת עליו כו' ע"כ אפילו אם אינה מחוברת עדיין הרי הוא בקרקע כו' סילון דש"ע מיירי בכתם סילון משמשים בהם בתלום ג"כ אפילו נעשית זו לשמש את הקרקע לא נפקא מטומאה כו' עכ"ל פירוש עד שיחברנה ג"כ לקרקע בפועל ממש א"כ לפי זה כך הוא לדעת הגו"י הכלים אשר זורתן מוכחת עליהם שחישב עשויין אלא לקרקע כגון הדלת וכן מנעל שזורתה מוכחת עליו שחינה עשויין אלא לקרקע שאין דרכה להשתמש עמה בתלום אינה מקבל טומאה אפילו קודם שנקבעו בקרקע אבל סילון או מנעל שעושין לתלום ולמחבר כגון סילון דש"ע קודם שנקבעו בקרקע מקבל טומאה וכן מנעל כיוצא בו אבל אחר שנקבעו בקרקע אינם מקבלים טומאה ולדעת הגו"י שדבר העשוי לתלום אע"ג דאח"כ חיברו לקרקע לריך שתחילת העשוי יהא ע"מ לחברם בקרקע כמו זוג של בהמה וכל הכלים יורדין לירי טומאתן במחשבה כו' וכמו שכתבתי לעיל מרמז"ם מהעושה זוגין למכור דמקבל טומאה אף לאחר שחיברו לקרקע אם לא שנעשה מתחלה לחברו בקרקע, היתר מה שכתבתי בזה (ג') דעת מהרי"ק, שאם מי המקוה בזה לקרקע ממעיין אין זחילה פוסלת, הח"ס בשאלה ר"ט ד"ה אף מחמיר אף בדיעבד, וגם השו"מ אינו מכשיר אלא בדיעבד, אבל לא לכתחילה, היתר (ד') דעת הישועות יעקב דאפילו דעת האוסרין לעכב הזחילה בדבר המקבל טומאה הוא רק דרבנן ע"כ יש להקל במקום שיש לדדי היתרא אבל דעת הב"ח שהוא ספק תורה, היתר (ה') מחמת שהקרא"ן אינו משמש בפני עצמו רק ע"י זירוף הארכתיו לעיל בזה (ב') ועיין עוד בתוספות חדשים (פ') זירוף דכלים מ' (ב') עשה בראשו מינקת טהורה ז"ל משום דלא היו שם כלי בפ"ע ולהכי טהורה אף בחיבור לחוד וכב"ה, משא"כ כשהיתה כלי בפ"ע וחברה לה עממה אף לב"ה עד שיחבל וקאי הא פלוגתא דב"ש וב"ה ארישא עכ"ל, ואני כתבתי לעיל כיון שקודם שחברה לקרקע היא מקבלת טומאה, הן אחת שטהורה בחיבור לחוד אבל לדעת הגאונים הגו"י ורע"א והל"ל ועוד אחרונים שסוברים שלריך שתחלת עשייתה תהא לחברה בקרקע לריך גם הקרא"ן שיהא תחילת עשייתו ע"מ לחברו בקרקע, כי לע"ד גם ליגור הוא רק כלי ע"י זירוף לתלום או למחבר היינו למקוה, או לצור להוליך שם מים או להוליך משם מים (וכמו שאכתוב להלן שגם ליגור מיקרי רק כלי ע"י זירוף) מכ"ז דעת הגו"י שלריך לעשות מתחילה ע"מ לחברו בקרקע, ורא"י לדבר דע"כ לדעת הח"ס עפ"י דברי הב"מ גם ליגור מיקרי רק כלי ע"י זירוף לדבר אחר דהא גם בליגור די רק ע"י חיבור לחוד בקרקע בטל מקבלת טומאה ואין לריך שיחבל ודמי למניקת המביא בנוסגה שדי בחיבור לחוד דהא מביא ביו"ד (סימן ר"ה) דבליגור די בחיבור לקרקע ולא כתב שלריך שיחבל א"כ לדעת הגו"י והגדולים שלריך שהליגור יעשה ע"מ לחברו בקרקע א"כ ה"ה במנעל ויש להעיר שהגו"י מיירי בליגור שהוא כלי בפ"ע לקבלת טומאה מדרם, כמו שכתב כת"ר ולדעת הגו"י יועיל בו אחד משני פנים או שיחבל או שנעשה מתחילה לחברו בקרקע אבל מפשטיות הש"ע והב"י בפנים משמע שהליגור של מתכות אין לו רק טומאה מה שהוא פשוטי כלי מתכות ורק בזה הוא חלוק מליגור של חרס ושל עץ כיון שאין להם בית קיבול אינם מקבלים טומאה, ושל מתכת מקבל טומאה אף פשוטי כ"מ ואי מיירי בליגור

שהוא כלי בפ"ע או שראוי למדרם אפילו כלי עץ נמי מכ"ז כתב הגו"י על הליגור הזה (שהינו כלי בפ"ע וגם חינו ראי' למדרם) שלריך שנעשה מתחילתו ע"מ לחברם בקרקע ומכ"כ לדעת הל"ל שגם במסמורים שלריך שנעשה ע"מ לקובעם בבנין המחובר לקרקע אף שהמסמור אינו מקבל טומאה וגם אינם עשויין רק לזרף לדבר אחר, אלא אינו כן דעת הגו"י לענין מסמורים כמו שכתבתי לעיל, אבל לא בליגור וקרא"ן כי הליגור דמיירי בו הש"ע והגו"י מיירי בסילון שאין לו בית קיבול ומה שהוא מקבל טומאה הוא מחמת שפשוטי כלי מתכות מקבלים טומאה עיין בב"י אלמא שאינו מיוחד למדרם דאם הוא מיוחד למדרם מאי ארי' פשוטי כלי מתכות אף פשוטי כלי עץ נמי (ועוד דלחומדים לו עמוד ונעשה מלאכתו כי הוא מיוחד להוליך ולהכניס ויש לדחות) מכ"ז דעת הגו"י ורע"א ול"ל ועוד גדולים שנעשה בתחילה ע"מ לחברו בקרקע א"כ ה"ה המנעל שקורין קרא"ן הן אחת שמסתמית הפוסקים הטור והמחבר ועוד אחרונים שסתמו שחיבר לקרקע מועיל ולא כתבו שלריך שנעשה הסילון מתחלה ע"מ לחברו בקרקע משמע דלא כהגו"י וכן מסתמית המנהג כל המחבר לקרקע הרי הוא כמוה משמע שאין לריך שנעשה לחברו בקרקע ואדרבה ממה שמקשינן על המשנה פי"א דקמני מפני שנעשה לקרקע הא כל המחבר לקרקע הרי הוא כמוהו ותיורו דאילו שנעשו אינם מקבלים אף קודם שנקבע משמע אבל אם לא היו עשויין לקבעו בקרקע מקבלים טומאה, אבל רק קודם שנקבע אבל לאחר שנקבעו בקרקע אינם מקבלים טומאה כסתמא דמתניתין כל המחבר לקרקע הרי הוא כמוהו (ולעיל דחיתי ראי' ע"פ דברי הח"ס סימן רי"ח), משמע דלא כהגו"י, ואפשר יש חילוק בין זוג שחשבו לדלת או אפילו זוגין הנעשים למכור שכתב הרמב"ם שאם עושה הרוב לתלום ה"ז מקבל טומאה ולא חולקין בזה מחשבת הקונה אף אם קנה למחבר הינו שהזוג הוא כלי בפ"ע לקבל כדאיתא בשבת (ד' ג"ח) משמע קול בכלי מתכות בלא זירוף לדבר אחר כמו שכתב כת"ר, משא"כ בקרא"ן הזה בלא זירוף לדבר אחר אין לו שום שימוש אפשר דמהני חיבור לקרקע אף שלא נעשה מתחילה לכך ודומה למניקת דמשמע ג"כ מסתמא דמתניתין דמהני אף חיבור לבד אף שלא נעשה מתחילה לכך ע"מ לחברו בקרקע כי מלינו שדבר שאינו כלי בפ"ע הוא קול לענין קבלת טומאה כמו שהביא החו' חדשים במשנה של מניקת, מכ"ז קשה להקל נגד הגו"י ורע"א ול"ל ושארי גדולים כי גם סילון אינו כלי בפ"ע רק ע"י זירוף לדבר אחר כמו שכתבתי לעיל, ועוד שאר ריעותות שכתבתי לעיל שיש בקרא"ן, היתר (וה"ו) בבס מנעל דקסא שאף נקב כשפופרת הנור אינו פוסל בזחילה, הנקב הזה הוא יותר משפופרת הנור, ועוד ל"ע על דבריו כמו שהארכתי לעיל גם מדברי הגהת אשר"י דפ"ב א"ה שכתבתי לא במשע כן, לא נעלם ממני מי שרולה להקל יש לו על מה לסמוך ולבד לדדי היתרא שהבאתי לעיל יש לי עוד הרהורי תורה לקולא, גם ספיקות וס"ס לקולא מכ"ז לבי נוקפי להקל כמו שכתבתי לעיל, ובפרט במקוה של רבים שיש כמה יראים שמהרים משאלה, גם מדוע לא יחדרו שיהא כשר לכל הדיעות כמו שכתבתי לעיל בבס הש"ך כשעושין מקוה יעשו לזאת כל הדיעות:

ג בעיקר ההתחדשות מקוואות אילו אין דעתי טהרה ועלול לתקלה כי מקוואות הישנים חופרים עד שימלא מעין ומעיין אינו נפסל בזוחלין, ובשאיובין לרוב הדיעות משא"כ במקוואות אילו כשסותמין הברזא שלמעלה לאחר שיכנס המים להמקוה יש לה דין מקוה של גשמים לדעתי יש לבטל הקרא"ן ולנקות בפלומ"פ, או ע"י דליים כי לנקות מקוואות אלו הוא יותר קל ממקוואות הישנים כיון שהדפנות והרצפה

הוא מלביגים ומקלבלע"ם יסול לנקות היסוד בקל עד גמירא כיון שאין טבע מים מתחתם ותלה"ת שצטלתי הקרא"ן וסתמו החור (בצמעה"ד) ומנקין ע"י דליים כד"ת עוד יש להזהר כי דרך בעל המקוה כדי שיהא המקוה חס בכל לילה, מחסר בכל לילה ערך רבע אמה מים וע"ז שופך מים חמים ע"י קרא"ן אחד מורה רותח הנכנס למקוה וכן בכל לילה עושה כן מחמת שנתקרב בערך מעל"ט וכנגד שחסר מי המקוה שופך כנגדו מים שאובין רותחין ודרכו לנקות המקוה מבל ובל, רק פעם אחת בשבוע (ולמלא את המקוה כשיעור מ' סאה מים כשרים מבזר הגדול ע"י קנה חלול) יכול להיות שלא ישר בימים האחרונים של השבוע עשרים ואחד סאה מים שאינם שאובין במקוה, ורעת הרמב"ם והרא"ב ד' דמים שאובין דוקא עד רובו כשר והב"י והש"ך בס"ק ס"ג כתבו שאין ראוי להכניס הראש בין המחלוקת, עיין בח"ס שאלה רמ"ז, ונראה שיש למלא הקנה כשישער בדעתו שיחסרו המים הכשרים משיעור הג"ל יש לפתוח הברזא של עץ וכשפותחין אותו ילך המים מבזר הגדול דרך הקנים למקוה ונתחבר יחד המים שבזר עם המים שבמקוה ע"י השקה, וכיון שנתחבר פעם אחת ונטהר המים שבמקוה ע"י השקה יכול אח"כ לסתם הברזא כמבואר (בסימן ר"א סעיף ג"ב) (ואף שיש מי שחולק עיין בש"ך אות ק"ב) כל מה דאפשר לתקוני מתקנין (עיין בפ"ת אות ל"ז) (עיין במסכ' מקוואות פ' ו"א מ' ח') מטהרין את המקוה העליון מן התחתון וכש"כ התחתון מן העליון עיין בתוס' וביב"ט (ד' ט"ז בתר"י) ד"ה הגי' :

היוצא מכל הג"ל שבודאי אין להוציא לע"ז ח"ו על מקוואות ישראל רק זה אני אומר שיפה היה רגיל הגאון הדיק בעל ח"ס לומר על ההתחדשות, החדש אסור מן התורה, וע"ז ג"א אומר שבמקוואות אלו לרדף להיות ממונה ירא שמים ולמדן כי אם לא היו זהירים יכול לבוא לכמה תקלות ויותר טוב המקוואות שחופרים עד שימלא מים חיים וטובלין בימי מעיין ויולא מכמה חששות שהבאתי בקונטרס הזה (ונרא' שעל זה כיון גם הנוב"י שכתב מדוע אין לעשות הדפנות משל אבנים או קאלע"ם רק הרגפה מה של נסרים ויעשו נקבים בחורך הנסרים שיוכלו המים לנבוע דרך הנקבים עכ"ל ונראה שגם צעניו לא ישר ההתחדשות הג"ל ויכולין לעשות מקוואות עינים וחמים ונקיים כמו שכתבתי בהגה בשם הגאון הגדול הנוב"י ויעיין בר"ח שער התשובה פ' ו"א ד"ה עוד לענין טהרות אנשים, טהרה מביאה לידי קדושה, ובפרט אם יהי המקוה ממים חיים כו' עכ"ל, וכן הוא בסידור של הגאון מו"ה יעקב עמדין, עיין במסכת פרה פ"ו מ"ה המפנה את המעיין לתוך הגת ואח"כ הפסיקו בטל מתורת מעיין עיין ברע"ב :

סימן ב' .

להרה"ג שיחי'

בדבר אם יש להכשיר מקוה שהמים הולגים ע"י ליגור הנעשה בהכשר או ע"י מרזב של לבנים, ובדי שלא יטעו המים ועושין ברזא של עץ לסתום כשימלא וישרוין לנקות יש חור בדופן סמוך לקרקע המקוה ויש שם ברזא ופותחין הברזא ויולא מי המקוה וכשליכין לטבול פותחין הברזא של מעלה ונתמלא המקוה, ומסיפק כת"ר אולי כמה שפותח הברזא שיכנס המים בכח ראשון מקרי הוי' ע"י המקבל עומא כיון שנעשה ע"י אדם ועוד חושש אולי נכנס בכח ראשון ג' ליגין כיון שנכנס ע"י כח האדם מיקרי שאובין אלא שהח"ס מתיר שסובר שהסרת המונע

לא מיקרי הוי', והקשה ידידי מחילין (ד' ט"ז) מסרנא דמי' וכן הוי מאן דכפתו' ואסקיל עלי' בידקא דמי' ומיה חייב מ"ט גירי דיד' הוא דלהני ב' וה"מ בכח ראשון וכתב רש"י וכיון שנקב נקב בשפת המים מיד באל המים לפיו עכ"ל אלמא דזה מיקרי בידי אדם ממש ולא גרמא בעלמא אע"ג דהוי רק הסרת המונע ע"כ קשה לידידי לסמוך על היתר זה של הח"ס, לע"ד יש לסמוך על הח"ס גם כזה כי בתו"כ איתא הוצא בתו"כ ב"ב (ד' ס"ו) וברא"ש הלכות מקוואות ז"ל יכול מלא על כתפיו וכו' ת"ל אך מעיין ובור מקוה מים יהי טהור מה מעיין בידי שמים כו' עכ"ל אלמא דלא ממעינין אלא מלא על כתפיו שאובין ממש ע"י כלי, וכן אומרין זילף בידיו או ברגליו (סעי' ל"ט) אם הוגבה מעל הקרקע, עוד איתא בזכאים (ד' כ"ה) מלשון יהי טהור שלרדף שהויתן ע"י טהרה, ע"כ כתב הרא"ש וכן הוא בש"ע (סעי' מ"ח) הבא להשליך מים במקוה וכו' לא יאחו בידו דף ויעצרים עליו אלא יניח הדף וכו' ויסור ידו וכן סילון של מתכת כו' והוא שיהיו המים נפלים כו' אבל כתב שמתכר לפי הסילון וכו' סילון קטן של חרס כשר וכו' עכ"ל, וכל אלו הדברים שהביא הוא ענין הוי' ולא הסרת המונע, ונראה לחלק בין שחיטה וקטלה ועצילת ידי דש די בכח ראשון אבל לטבילה שהתורה התירה גם לחפור בור עד שימלא מים כי זה בכלל מעיין (עיין בחיבורי ע"י סימן קנ"ז) אע"ג דאם חפר בור עד שמיולא מים ובמזג האחרון נבקע המעיין וזוקע ועולה המים בכח ראשון מב"י כשר, ולפעמים מיקרי שגיד המעיין מן הגד זוקע ועולה המעיין מן הגד תיכף אחר מיכוס אחרון בכח ראשון מב"י התורה התירה, וכן במקוה הסמוכה לנהר ועושין חרוץ מהנהר עד בור המקוה כדי שיתמלא המקוה אף שנעשה החרץ ע"י אדם והמים הולכין בכח ראשון מב"י המקוה כשרה, אף שלענין קטלה חייב מיתה וכן כתב גם ידידי ראיות אלו אלא שמחלק שבחפירות הבור חפר הקרקע שיתגלו המים אין זה מיקרי בידי אדם כיון שלא עשה מעשה בהיות המים משא"כ אם המים הם צעין אפילו ע"י הסרת המונע בכח ראשון כמו שנעשה מעשה צנוף המים דמי לא הכנתי החילוק מה חילוק יש בזה, ועוד אף בחפירת הבאר ג"כ יש מים צעין תחת הקרקע כמו שכתב לרובק הארץ על המים וכן אנו רואין שבעת החפירה צעומק נהגה חקף מים רבים בכח ראשון וכן בבזר ריקן הסמוך לנהר מותר לחפור חרוץ מנהר עד הבור ותכף אחר החפירה יורד מים רבים לבור מהנהר אף שהמים שבהם הם מגולים אלא ע"כ שהתורה התירה בצירוש מעיין או ביר וסתם בור ע"י חפירה וכן מעיין כולל הן מעיין שיוולא מעלמו והן באר שהוא ע"י חפירה ולא אסרה תורה אלא מים שאובין שהמים בעלמא נשא האדם או שמהווה אותם כגון שמניח דף שבתחילה הלו המים מלד אחר והאדם איחו הדף בידו כדי שיעברו המים עליו להמקוה (סעי' מ"ח) כי זה לשון מלשון יהי טהור אבל מה שנעשה ע"י הסרת המונע אף שהוא בכח ראשון התורה התירה בצירוש בתיבת מעיין ובור, גם מלשון יהי טהור מלשון הוי' ולא הסרת המונע, ומה שהקשה ידידי בשם הגאונים מנתן לרור ונטל לרור (ב"ב ג') דנטל דמי לנתן אין לדמות לקנין חזקה דהתם לא שייך לא כח ראשון ולא כח שלישי ורביעי דשם מועיל רק הבאת המועלת ולא הרחקת הנזק ואם יועיל ע"י כח שלישי ורביעי בודאי ג"כ קונה אותו לא יועיל אין זה סברא כלל ואם הנהר רחוק מהשדה שרובה לקנות ועשה חרוץ מהנהר עד השדה שישקה השדה אף שיש כמה מהנהר עד השדה בודאי קונה ובשחיטה ובקטלה מיקרי כח שני ופסול השחיטה ובקטלה אינו חייב מיתה, ומה שמדמה מהרי"ט מקוה לקטלה ולסרנא דמיא אפשר כוונתו

כיונתו דאינו נחית לפלפל במה שמסלק סתימת המים וע"י זה המים מגלגלים הגלגל וע"י זה בוא המים למקוה שיהי' זה מיקרי בידי אדם כי גם הוא סובר שהסרת המונע לא מיקרי הוי' שפסלה התורה במקוה אלא על עשיית הגלגל והדליים אולי זה מיקרי בידי אדם גם מה שעולין שלא בטבען מן הגמוך לגבוה ע"י מפשה בני אדם ע"י מביא משחיטה דגם התם נעשה הסרגא ע"י אדם מכ"ז בכח שני לא מיקרי כח גברא אף דהתם די רק שיהא כח גברא ע"כ הסרגא בכח ראשון מיקרי בידי אדם אבל מה שנעשה ע"י הסרגא לא מיקרי בידי אדם אם ישחט בכח שני ע"כ גם במקוה עשיית הגלגלים לא מיקרי בידי אדם ומה שנעשה ע"י אדם הסרת המונע לא מיקרי הויה לענין מקוה שפוסל דוקא הויה וע"כ אינו מזכיר בענין המקוה לא כח ראשון ולא כח שני אדרבה שכתב בזה הלשון שהם נחלשים מאליהם וכן מביא רא"י מגל שנתלש כו' טהורים כו' אע"פ שנתלשו ממקום חבורם כו' הו"ל ונתלשו מאליהם כו' עכ"ל משמע שאף על כח ראשון קרי ונתלשו מאליהם, וגדלה שכל המקוואות הנעשה ע"י סילוניות בודאי נעשה ע"י ברואות דבלא זאת יסעפו המים אלא ע"כ כשנתמלא המקוה סותמים בצרורא שלא ילכו המים יותר ולאחר שמנקין המקוה פותחין הצרורא העליון שילך המים להמקוה, וכן בל"ל החדש (סימן קס"ג) ד"ה מקוה כו' אם יש בחדר מהומים אשר המים נסתמין מליך כו' מנקים הליטורות בקנים אשר חוצצין דרך כו' ופותחין הסתימה וכו' עכ"ל אלמא דליכא בזה חשש לא משום הו"י ע"י עומאה ולא חשש שאובין וכן (בסימן קע"א) שיש שם צרורא ומן הסתם הוא באופן זה לבנוס המים ע"י פתיחת הצרורא ואח"כ לסתום, וכן בנ"ב תיגאל (קמ"ב) בסופו כתב בזה"ל ובדלפה כו' ובנסרים ההם יעשו נקבים גדולים שיוכלו המים לנבוע דרך הנקבים עד שיחמלא המקוה ואח"כ יוכלו לסתום הנקבים בצרורות של עץ כו' עכ"ל וממילא מוכן שאחר שמנקין המקוה פותחין הצרורא שיוכנסו המים וכן בש"ע (סעי' מ' ברמ"א הובא בב"י בשם גדולי ראשונים) כשרולין לנקות ומחמת שקשה לנקות מחמת שגוצע בחוקה סותמין נקבי הנביעה ואחר כך כשהמקוה ריקן פותחין הסתימות, ודבר פשיט להכשיר ואין חוששין מחמת שאדם הוא הפותח ונעשה הויה שלא ע"י עברה, ואין לומר מחמת שהוא מעין הא' הרמ"א מחמיר אף במעין ואי אמרינן שהסרת המונע מיקרי ג"כ ע"י אדם בכח ראשון חקנתו קלקלתו מה שפותח בסתימה ע"י אדם אע"כ שהסרת המונע לא מיקרי הויה וכן מהרי"ט בעלמו כתב הקנה זו לסתום נקבי הנביעה כי מתרין על הגדולים שכותצין אף במעין לסתום נקבי הנביעה הא' במעין אינו פוסל שאובין כתב שחוששין אולי אינו מעין רק מי תמלית או פוסקים מימיהן בימות החמה ואין להם דין מעין אף בזמן שגולין ע"ש וכשמנקין ע"כ לריבין לפתוח הסתימה, אע"כ כהנ"ס, ה"ח והש"ך מתירין לסתום אפילו בדבר המקבל עומאה, והט"ז שאוסר לסתום בדבר המקבל עומאה מה נעשה במה שאדם מו"ל הסתימה וע"י נתמלא המקוה כמו שחושש ירדני בצרורא דמש"נ סתימה זו מסתימת הצרורא אע"כ דליכא חשש, דרך השני שכתב מעלתו לעשות הסתימה אלל הבור הכולך משם אל המרזב לצד היתר של הח"ס יש שם עוד לדדי היתר שכתב מעלתו, ועיין בב"ב (ד' ס"ו בתי) ד"ה מכלל דשאיבה שהמשיכוהו כולה מותר מדאורייתא ומה שזריך רוב מים כשרים שלא ע"י המשכה הוא מדרבנן, ומה שהקשה ידידי מרמ"א (סעי' מ"ו) דעל רלפת אבנים שאין ראוי לבלוע לא מהני המשכה הא' רמ"א לא כתב רק טוב להחמיר משמע שמעיקר הדין מיקרי המשכה, גם אפשר שלבינים אף שנשרפו בכבשן בולעים מעט כי סתם אבנים שהזכיר הרקח ורמ"א הוא אבנים ממש ולא לבינים שנשרפו

בכבשן כי אבנים שמכר בתנ"ך ובתלמוד נראה שהם אבנים ממש וכן בפ' נח והלבינה היה להם לאבן אף דשם לבינים שנשרפו מיירי ומינו של חרס בולע יותר מאבן ע"י ריש ע"כ, גם של אבן כו' ושל חרס כו' אסורה, ומן הסתם מיירי שם אף בכלים שנשרפו בכבשן (רק בב"ב ד' י"ט ע"ב כתב רש"י בכותל לבינים שהם של טיט שנתייבשו בחמה והם נמוקים מחמת המים עכ"ל לפי דבריו מה דאמרינן שם אבל בכותל אבנים כו' היינו אפילו של לבינים שנשרפו בכבשן) גם דומה להא דכתב המחבר בסעי' מ"ח שלא יאחו האדם הדף מחמת הו"י ע"י טהרה בעיני וכן ע"י סילון של מתכת ג"כ אסור אבל אם מחבר לפי הסילון ליטור קטן של עץ או של חרס שהמים מקלחים ממנו למקוה כשר וכו' עכ"ל אלמא מה שהמים מקלחין בתחילה ע"י דבר המקבל עומאה מכ"ז אם בסוף מקלחין ע"י דבר שאינו מקבל עומאה שפיר דמי כמו שהוכיח הרא"ש בה"ל מקוואות (סימן י"ב) אלא אולי יש לחלק דהרא"ש והש"ע מיירי בסילון תלם וכן הליטור קטן של חרס שמחברין אותו להסילון של מתכת הוא ג"כ תלם ואינו שייך להמקוה, משא"כ בנידון דמעלתו אפשר שנקרא המרזב של לבינים ג"כ מקוה ודומה לחורי המערה כו' ריש פ"ו דמקוואות א"כ לא שייך כאן היתר של סעי' מ"ח דאי אמרינן מה שהאדם פותח הצרורא מיקרי הויה ע"י עומאה דומה למקלח להדי' אל המקוה הגם שבעיקר טהרת המקוה אם הסילוניות של צרור מחוברים לקרקע פרהה מהם הטומאה אבל לפנין הליטור של חרס יותר היתר אם הוא תלם מהטעם שכתבתי, מכ"ז אפשר לחלק שגדון דמעלתו המקוה שטובלים בו הוא רשות בפני עצמו והמרזב הוא למעלה גם אין בו אמה ע"א ברום שלש, עיד יש במקוה של מעלתו לר היתר מה שמבואר בסעי' מ"ט אם נמשך ממעין כשר אפילו ע"י דבר המקבל עומאה ומביא זה לדיעה ראשונה, מכל הנ"ל נראה להתיר ואין לריך כת"ר לערוח בעשיות הדמב"א ובטרה מרובה, עוד יש להוכיח מהא דליחא המניח קנקנים (סעי' מ"ב) צראש הגג לנגס ונתמלא על ידי מי גשמים ה"ז ישבור הקנקנים כו' והמים שהיו בקנקנים כשרים לטבול בהם ואע"פ שכל המים האילוניו בקנקנים בכלים כו' עכ"ל (רא"י זו הערוגה רב אחד), וכן הסייד שכתב ענין במקוה ונתמלא ישבור הענין ונתמלא המקוה כולו כשרה עכ"ל ומקורו מת"כ מעין מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים (לאפוקי אם מלא על כתפיו) או מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם ילא המניח קנקנים צראש הגג כו' ת"ל בור עכ"ל עין בב"י אלמא אעפ"י שיש בו תפיסת ידי אדם אם רק מחמת הסרת המונע כשר, וגדלה דלא דמי להא דמקשה הט"ז בסעיף מ' מאי מהני נקיבת הדליים מ"מ הא בא ע"י האדם כו' עכ"ל דהתם הוא הויה שהדלי הנקוב לוקח בידים משא"כ בקנקנים הוא שובר הקנקנים הוא רק הסרת המניעה, ואף אם הקנקנים הם גדולים וגבוהים ומחמת השבירה יורד המים מלמעלה למטה כמו בעיבדא דמעלתו, אין חשש אף שהמים הם בעין ואף בקנקנים לנגס מותר אפילו שיכנס, אף שהוא בעין הויה, ע"כ ג"ל כיון שלא הגביהם לא חשב הויה אבל זה שמעין שמקוה לא דמי לקטלא ולשחיטה כי כאן התירה התורה משא"כ בקטלא תלוי בכח גברא בכח ראשון משא"כ במקוה אף ששבר בכח ראשון כשר ואם היה ממימ באופן זה בכח ראשון הוה חייב ובמקוה כשרה אע"כ שיש חילוק בין קטלא למקוה לע"ד, ללאה דעת המפקפקין, לנזות לנכרי שפתח הצרורא דנכרי אינו מקבל עומאה כדאיתא בנזיר ס"א ריש ע"ב ילא נכרי שאין לו עומאה וכן הוא ברמב"ם ועיין בב"ב (ד' כ' ע"א) ונכרי שיכב בחלון כתב רש"י נכרי אינו מקבל עומאה עכ"ל אלמא שאפילו חולך בפני העומאה ולע"ק מה שמדברי סופרים עשאוהו כובים (גדה ל"ד) רק לפי

אחורי הרגל) ואח"כ יגיע הכריכה בין הלולאות התחתונות, ומדברי הלבוש שמביא בזה"ג בסדר חליצה אות מ' משמע שתחילת הכריכה יתחיל בין הלולאות התחתונות שכתב בזה הלשון יכרוך הרצועות בין הלולאות התחתונות עד שיגיע באחורי הרגל תוך חור התחתון ויניח שם מכוונות זו אל זו ויכרוך סביב הרגל פעם שנית בין הלולאות השניות עד שיגיע אחורי הרגל בחור העליון ויניחם ג"כ שם מכוונות זה"ל ואח"כ יכרוך הרצועות פעם ג' סביב הרגל עד שיגיע למעלה מהלולאות ע"ג הרגל כו' עכ"ל וכן הוא בפירוש בלבוש בסדר חליצה (אות מ"ב) לפי דבריו יש לעשות תפירות הרצועות באופן שיהא פונים הרצועות ללד הלולאות והנזכ"י הוציא דבריו בפ"ת (בסימן קס"ט אות כ"ה) בזה הלשון וכריכות הרצועות כן המנהג להתחיל מלפניו לאחרי ומהחילין כריכה ראשונה לאחורי הרגל עכ"ל נראה לכאורה שנעשה תפירות הרצועות כמו המנהג של כת"ר, אבל מהא לא אירי' דלעולם כוונתו שתחילת הכריכה יתחיל כמו שכתבתי ויתפור הרצועות שיהיו פונים לבין הלולאות ותחילה יכרוך הרצועות לבין הלולאות ויכרוך אח"כ לאחורי הרגל ועיין שם בפ"ת שכתב ר"ל כדרך הקשירה להדק המנהג על הרגל עכ"ל ודרך הקשירה להדק המנהג על הרגל יש להתחיל תחילת הכריכה לבין הלולאות וע"י זה מהדק המנהג על הרגל משא"כ אם מתחיל לכרוך אחורי הרגל אדרבה מושך המנהג מתחילה מהרגל ע"י הרצועות, ומה שכתב הנזכ"י להתחיל מלפניו לאחרי היינו לאחר שכוך בין הלולאות התחתונות כי זה הוא רק להדק המנהג על הרגל הגם שדביעבד נראה שאין קפידה אך יהא הכריכה אבל להתחילה נראה כמו שכתבתי גם לשון סדר חליצה אינו מדויק כי מתחילת דבריו משמע שלא יתחיל לכרוך לאחורי הרגל כי כתב ויכרוך מאחורי הרגל לפניו בין כו' ויש לדחוק קצת שכוונתו כמו הלבוש ובפירוש סדר חליצה כתב בזה"ג פעם שני דברי הלבוש ואי אמרינן כדברי כת"ר מוכרחים אנו לומר שחסר בסדר חליצה מתחילה היבט לאחורי הרגל, ע"כ אפשר לומר דלעולם תחילת הכריכות יהא ללד הלולאות ומה שכתב הרי יש לך כרך ח' היינו עם הכריכה מה שכוך אח"כ לאחורי הרגל בחרין התחתון וחסר חזרה תיבות, הגם שמוזן שהוא דחוק מכ"ז יש לספק קצת בכוונתו, ודברי הלבוש מפירוש, מכ"ז ראיתי מנעלים של חליצה שהרצועות הפורים באופן שיתחילו לכרוך הרצועות תחילת הכריכה לאחורי הרגל ואח"כ יגיע הכריכה לבין הלולאות התחתונות לא כדברי הלבוש, וכן כתב לי רב אחד שאין נוהגין כדברי הלבוש רק שתחילת הכריכה יתחיל לאחורי הרגל ויכרוך מאחורי הרגל לפניו בין הלולאות התחתונות הרי לך כרך אחד, ויותר נראה לי כדברי הלבוש:

אח"כ שלחתי מכתב להרב הגאון מו"ה שלמה שיחי' הרב דק"ק ווילנא בעל המחבר חשק שלמה על הש"ס גם דרשתי שם את שלום הרב הגאון המפורסם מו"ה יוסף ז"ל בעל המחבר פורת יוסף על הש"ס כי הם יושבים בלונדון חרף בהוראות והם מגדולי הוראה מוילנא ובקשתי להודיע לו איך הם נוהגין וזה אשר השיב הרב הגאון מו"ה שלמה כ"י זל"ש ע"ד אשר שאל לנו ולדעתנו אורות תמונת סנדל של חליצה כו' והרצועות פונות מלמטה ללד פני הרגל וכמו בכל המנעלים שהם עם רצועות נקשרות על פני הרגל כו' ומתחיל לכרוך מזד מטה ללד פני הרגל ואח"כ כורך ללד אחורי הרגל ומניח בו הרצועות בחור התחתון ואח"כ חוזר וכורך כו' וכמו שמשמע מלשון הלבוש ידע כבודו שכן הוא ג"כ הסגדל שלנו שהרצועות פונות מזד מטה ללד מעלה כו' ומה שכתב בסדר חליצה הגדפס בסוף אבן העזר ויכרוך מאחורי הרגל לפניו וכו' והרי יש לך כרך אחד ע"כ

לפי מה שהעלתי מותר אפילו ע"י ישראל לאחר שהגיע ליד השואל תשובה שלי כתב אלי הרב השואל שכתב עוד להגאון מהרי"א ז"ל והשיב ג"כ להיות בלי פקפוק וכתב שכן הוא בספר האשכול:

סימן מט'

להרה"ג בדבר שרש אחד כתב בגט יעקב דמתקרי כלי, שם הקודש היה יעקב ונקרא בפי כל קוליא בהרגש יו"ד אחר הל' נראה שלכתחילה יש לכתוב דמתקרי קוליא (ואם אין מורגש היו"ד יש לכתוב קולא) דמסתמך משם יעקב אלא שמקדים כמו שמואל מולו אליעזר לזר וכדומה אלא שהמסדר למד ממה שראה שכתב בספר הרמב"ם בהחילה שם בעל המניה בעל משל"מ יעקב כולי וגראה כיון שמסתמך משם יעקב בודאי שם קוליא הוא בקו"ף גם כיון שמורגש בסוף בסעג"ל יש לכתוב קוליא בא' לבסוף כמו כל שמות לעז שמורגש בסוף בסעג"ל כותבין בא' לבסוף כמו פיגא וכן ווילנא דריסא רעזיאל וכן קולא בתלמוד ועיין בל"ז (סימן רל"ח) שמחמיר אם כתב יו"ד במקום שמורגש כמו סעג"ל אלא דשם היה בשם המגורשת משא"כ בשם אבי המגורש נ"ע אלא לע"ד בשם קוליא יש להסתפק כיון שמלינו בירמ' (סימן כ"ט פ' כ"א) אחאב בן קוליא כיון שאחאב היה נביא סקר (סנהדרין ל"ג) ואביו לא נהפך היה ג"כ רשע אשר לא מסקינן בשמ' כדאיתא ביומא (ד' ל"ח ע"ב) ועיין במגילה (ד' ט"ו) כל שמעשיו כו' וכל שפרט לך הכתוב באחר מהם לגנאי כגון כו' בא' ישמעאל בן נתניאל בידוע שהוא רשע בן רשע א"כ ה"ל באחאב בן קוליא לא מסקינן בשם קוליא, ואפשר שהוא הטעם של בעל המניה שהיה חותם כולי הגם שיש חילוק בנקודה אבל האותיות הם שווים ובפרט שאין כותבין הנקודה, מכ"ז יותר נראה לכתוב דמתקרי קוליא כי יש לומר דמה דלא מסקינן בשם הרשע היינו בשם העלם אבל לא שם הגיגועים אשר אינו עולה בשם, ומכש"כ בקריאה יש חילוק בהנקודות נראה שהוא שם אחר כמו שמלינו שאותיות שוות והם שני שמות כמו שם שלם אשת שלם (מ"ב כ"ג) ושם שלם וילך ושלם אותיות שוות והם שני שמות ומכש"כ בשם הגיגועים, גם בסוף ב"א נראה שאין חשש לכתוב דמתקרי קוליא (ואם לכתוב דמתקרי או המכונה הארכתי בחיבורי ע"י באיזה תשובות וכן בחיבורי כתיבת יד ח"ש) ואם כתב כולי לע"ד לא הייתי מחית נפשי לספיקא ולכתוב גט שני קוליא כיון שלא במקום עיגול (ובמקום עיגול יש להתייבב) הגם שלא נעלם ממני שאם כתב כ' במקום ק' כשר דביעבד בשם הלע"ז (ובשם הקודש ז"ע) עיין בסע"י ל"א ברמ"א וכן רחל דמתקריא רעכלין אף שמסתמך משם רחל דשם הוא ח' וכתב כ' (ואפשר במקומם היו קירין רעכלין בכו' דגושה) עוד יש ריעותא בסוף שם קוליא יש לכתוב בא' לבסוף וכתב יו"ד והז"ל הנ"ל מביא דיעות אם כתב יו"ד במקום סעג"ל שפוסלין אף בשם אביה, אלא אני הבאתי בחיבורי (סימן ק"ד לענין שם גיגנלי בשם שו"מ אף אם היה לריך לכתוב באל"ף וכתב בלא ח' כשר דביעבד בנזכ"י תניא נזכר (בסימן פ"א) שם יעקב קולע:

סימן נ

להרה"ג שיחי'

המנהג של חליצה ששלח לי כת"ר תפורים הרצועות באופן שיתחילו לכרוך הרצועות תחילת הכריכות ללד אחורי המנהג (כי הם תפורים שהרצועות פונים ללד

ע"כ שיש שם איזה עצות סופר כו' עכ"ל אלמא דעת גדולי ווילנא ומנהגם כמו שכתבתי בשם הלבוש וגראה שיש לסמוך על מנהג ווילנא שבוודאי נוהגין כן מגאונים קדמונים ודברי הגאון מו"ה שלמה שיחי' העתקתי בקלרה גם רוצה להשוות דעת הסדר חליטה שכוונתו ג"כ כמו הלבוש, ויען שאינו ברור לי כ"כ לא העתקתי אבל זה אנו רואין שמנהגם כמו שכתבתי בשם הלבוש :

סימן נא .

אם מוכרחים לסדר גט על אם הדרך בפונדק שקורין (קרעמ"ע) אם יש סכרה לכתוב מלון כמו שנהגין לכתוב כן במכתבים, בספר יד דוד במסכת חגיגה (דף ג' ע"ב) ד"ה הלן בבית הקברות כתב רש"י בלילה, כתב ו"ל בשרשים לרד"ק שורש לון כתב כי תיבת לנו לא יפול דוקא על לינת לילה אלא על השקידה והתמידות, ומביא כמה פסוקים לרא' שאין פירושם לינת לילה אלא השקידה והתמידות מעתה הולך רש"י לפרש שלא נאמר הלן בבית הקברות היינו אפילו ביום, אלא שהוא שוקד ומתמיד להיות בבית הקברות, לפיכך כתב רש"י דוקא בלילה והוא פשוט עכ"ל וגראה קלה ראיה מפסוק ויהי דרך במלון הגם שכתב התרגום בבית מכתא היינו לפרש ש"כ קורין לבית זו מלון משום שעיקר הוא ללינת לילה אבל שייך ג"כ על השקידה והתמידות כי המילה היא שם ביום, ואפשר מחמת שכתבין במקום תיבת עיר שהוא לשון קודש כותבין שם מתא שהוא לשון תרגום ע"כ אין נכון לכתוב שם מלון שהוא לשון קודש, ויעיון בחיבורי ע"י (סימן רכ"ב), גם לריך עיון אם לכתוב תיבת בפונדק ושם פונדק מלנו במנהג סוף יבמות ובגמרא ובפירושין :

סימן נב .

להרה"ג שיחי'

בדבר עובדא שבא לידו בנערה אחת שהתלה בצחור אחד לא חכם, בלחה לו שרונה להנשא לו ואכלו ושתו ביחד ודברו זה עם זה, למחר יהי' גמר, ולמחר שמע שהנערה אינה רוצה בו בא הצחור לביתה ונתן לה ידו בדרך הנערים המטערים, ומטבע של עשרה ק"כ בין אלבעותיו ולא ראה שום אדם המטבע, ואמר הרי את מקודשת כו' ומשך ידו מידה ורחתה מטבע וזרקה, ובאו ב' עדים, אחד עשה הענין, ואמר בזה הלשון (ער האט איר גיגעטן דיא האנט מיט עשרה ק"פ אין דיא פינגער אויף האט גיזאגט הרי את מקודשת במטבע לי מער ניט, הון ער האט ארויס גיזיגין די האנט אויף האט גילאזין אין איר האנט דיא מטבע האט זי' גיפניגט דיא האנט אין האט אראפ גיזאגט, דער אנדער עדות מיט אגיגאלטין בארד מיט (אבריוווע), האט גיזאגט אויך דיא זעלביגע זאך נאר ער האט גיזאגט אויף פלעקט האט זי' גיפניגט דיא האנט אין תוועק גיזאגט ע"כ השאלה) :

כפי אשר כתב כת"ר ז"ל ולא ראה שום אדם המטבע ואמר כו' אם כוונתו בת"ר שגם העדים לא ראו המטבע הוה במקדש שלא בעדים כמבואר (בס' מ"ה סעי' ד'), ז"ל וזריבין העדים לראות הנתינה ממש לידה או לרשותה, אבל אם לא ראו הנתינה ממש לידה אף על פי ששמעו שאמר התקדשי לי בחפץ פלוני ואח"כ ילא מתחת ידה

אין קדושין עד שיראו הנתינה ממש עכ"ל, א"כ אין כאן ראיות עדים דילמא היה המטבע שלה גם בשעה שאמר הרי את וכו' לא נתן לה שום מטבע, ומה שזרקא המטבע דילמא היה המטבע שלה וזרקא ממילא ואף לפי הבנת העדים שהמטבע הוא שלו היינו אח"כ, אבל בשעת הקדושין לא ראו שום מטבע, היתר ב' מה שזרקא תיקף עפ"י דברי העד השני שאמר שזרקא תיומ"י (אויף פלעקט) היינו מיד א"כ מיקרי רק מקדש בעד אחד גם כ"ל דגם לפי דברי העד הראשון לאחר שמשך ידו וזרקא תיקף ממילא לא מיקרי נתינה כלל, ולפי הג"ע יכול להיות שאחז המטבע קמנה כל כסף בין אלבעותיו עד שמשך ידו מידה וקודם שמשך ידו ממנה הניח המטבע בידה ותיקף לאחר שמשך ידו ממנה וזרקא, ממילא אין כאן קדושין כלל (א) מחמת שלא ראו העדים נתינת הכסף, (ב) זרקא תיקף, ואין להעיר היה לה לזווחא בשעה ששמעה שאמר הרי את וכו' שאינה רוצה, יש לומר כיון שעדיין לא קבלה המטבע מה לה לזווחה ותיקף כשהניח המטבע בידה וזרקא מה לה עוד לעשות, ועוד דלא אמרינן בקדושין (דף י"ג) אם איתא דלא ניחא לה לזווחה, אלא לשדניה, כמו שהארכתי בענינים אלו בחיבורי ע"י (סימן קנ"ד, וסימן רס"ג), ויש לי הרבה דברים בע"ה מה לדבר בזה, בדבר מה שכתב כת"ר במכתבו בנערה שהתלה בצחור בענינו אומדנא ובענין הא דאיתא בב"ק יש הן שהוא כלאו והארכתי בחיבורי בתיבת יד גם בענין דברים שכלב אינם דברים (לעיל סימן מ') אלא קלרתי כאן, לא ביאור ידידי הישיב מה היא אומרת מה היתה כוונתה מדוע לא לווחה בשעה שאמר הרי את וכו', גם לשאלו לה אם אחז ידה בחזקה שלא היתה יכולה להנתיק ידה ממנו גם השערתם אם אחז ידה בחזק או לא, גם אם היו עסוקין באותו ענין, אם נתן לה ולא פירש די, הגם שהיה הפסק גדול ערך יום בין הדיבור שדיברו, למחר יהי' גמר, ואכלו ושתו ביחד ולמחר בא ונתן לה המטבע הוה יותר מורה על הקדושין מאס עסוקין מענין לענין באותו ענין כי קיים הדיבור שדיברו אומדנא ומג"כ כשאמר ג"כ ושתקא אולי דומה זה להא דאיתא (בסימן מ"ב סעיף א') בהגה) אמרה תחלה קדשני וזרק קדושין לתוך חיקה ואמר לה הרי את מקודשת לי ונערה בגדיה תוכ"ד להשליך ממנה הקדושין ואומרת שלא כוונה מתחילה רק לשחוק בעלמא אפילו הכי הוה מקודשת ואין הולבין אחר אומדנא והוכחות שלא כוונה מתחילה ועד סוף רק לשחוק בעלמא ולא לשם קדושין כו' עכ"ל, אלא עיקר היתר מחמת שלא ראו העדים נתינת המטבע, עוד יש לזכר מה שעד אחד הוא מגולח בתער (ולא נעלם ממני מה שהביא הפ"ט (בסימן מ"ב אות ח') בשם רע"ה) ולא מיבעי אם גלח בעצמו או משה עצמו אלא להקפיד הוא פסול לעדות דאורייתא, אפילו אם ניקף ע"י אחרים ולא סעי' בעצמו נראה שהוא לכל הפחות פסול מדרבנן לפי זה אפילו אי אמרינן דמה שאמרה הנערה להצחור למחר יהא גמר דומה הוא לאמרה קדשני א"כ לא מהני הוריקא אפילו תוכ"ד אבל לפי מה שכתב הרשב"ס בב"ב (דף ק"ל ריש ע"ב) דהא דאמרין בקדושין תוכ"ד לאו כדיבור דמי הוא חומרא דרבנן יע"ש והח"מ והב"ט מביאים חולקים ע"ז (בסימן ל"ח סעיף ל"ד), א"כ אם הוא פסול מדרבנן ממילא אין כאן קדושין אפילו מדרבנן ולא נשאר רק עד אחד יש להקל בלירוף היתרים הג"ל במקום שרוב הפוסקים סוברים דמקדש בעד אחד אין מושגין לקדושין, גם לא ביאור ידידי מה אומרים העדים מה חשבו בקדושין אילו, אם חשבו שדעת הנערה היה רק לשחוק יש בזה עוד גר היתר דמיקרי מקדש שלא בעדים כמו שהארכתי לעיל (סימן מ' אות ד') גם ל"ע על מה שאמר במטבע לי אילו כוונתו שהמטבע שייך לי א"כ לא נתן לה כלום גם

הוה

יא

הוא ידים שאינם מוכיחות וגרע מאס נתן בשתיקה אם היו מדברים בעסקי קדושים :

סימן נג.

להרה"ג שיחי

ברבר הפלפלין שנכתב (בהלפירה) שמויפין ועושין מעיסה, לויית סיכתבו להסוחרים אם יש להם ממקום נאמן שאין בו חשש חימוץ הירא מעבדי ה' יחוש לזה לדעתו הב"ב הקונה עבור בני ביתו ידוק חדר חדר, מן הסתם יבין בין פלפול אחת לפלפול שקר, העשוי מעסה, גם נכון לטחון קודם הפסח כל מה שצריך על כל החג וכיון שאחר העשייה הדק היטיב אינו ניכר בטל לכל הפחות מדאורייתא ואפשר גם מדבריהם (כמו שאכתוב להלן אי"ה) בפרט בספק, ומכש"כ כשיחן לתוך התבשיל בודאי יהיה בטל בששים, הגם שהוא מין בשאינו מינו, אבל נראה שלא שייך כאן למה דאמרינן מין בשאינו מינו בטעמא, כי נראה אף לאכול הפירור עסה המעורב בפלפלין קלטה טעם הפלפלין עד שאין ראוי לאכילה בעין גם עגם העסה לא חמיר מחמת נוקשה גם נותן טעם לפגם כדאיתא בע"ז (יתירה תבלין מיקרי לפגם) וגראה דלא שייך אגב חורפיה מחליה ליה לשבח, וגראה דאם אכל הפירור הזה שקלטה טעם פלפלין בודאי אינו עובר מדאורייתא כמו כס פלפלא ביו"כ וכש"כ אם יטחון אותם היטיב קודם הפסח הגם שלא יש סמך בפלפלין האמת נגד פלפלין המזויף אבל בודאי אם היה אפשר למטעם לא היו מרגישים טעם חמץ מחמת חוץ החריפות אף בפחות מס' כי גם אין מרגישים טעם חמץ מותר אף בפחות מס' כמו תרומה טעם ליה כהן או לטעמי' קפילא, ומכש"כ קודם שנתערב בתבשיל לא שייך איסור ע"ז כיון שאין ראוי לאכילה וכשנותנין בתבשיל בטל בששים אף שנותנין לכתחילה בתבשיל בפסח אין להחמיר בחשש רחוק, כי בשביל שוטה אחד שטעם שלא כהוגן אנו נאסר כל העולם (עיין בב"ב דף כ"ג) בסוגיא דניפול וליזל בחר רובא דעלמא, וכן בצבורות (דף נ') אף בצרך גדול כירושלים פריך אנו ירושלים רובא דעלמא לענין אם יש לאסור כסף וזהב של כל העולם בשביל כסף וזהב של ירושלים כו' ומכש"כ מה שאחד עושה זיוף הוא מקרה והמקרה לא יתמיד בפרט שאיננו בזה"ל, עוד יש להעיר מיו"ד ס"ס קמ"ד לענין כרכוס, רק לטחון בפסח קשה להקל כי אולי הוא דבר שאפשר לברר, גם בעניני ביטל חמץ חמיר בפסח נופי' :

סימן נד.

להרה"ג שיחי

מה שישאל ידיו איך המנהג במדינה זו אם המנהג שכתב הרמ"א ז"ל שבשנה שני מחזירים מחלה ובשנה שלישית אין מחזיר כלום, או כפי המנהג הפ"ת ז"ל ועכשיו טענין במדינה זו לפסוק כפי התקנה שנתקנה בעיר סלוצק צוועד שנת תקכ"א שעד שלשה שנים יוחזר הכל עכ"ל בקצרה ע"ש ג"א לא ידעתי איך המנהג במדינה זו, כי חל"ת מעולם לא באו לידי ענין כזו ומן הסתם אם בא לב"ד בחיזה מקום ענין כזה היו עושין פשרה, ותמי' על פ"ת, מאי שייך מנהג בדבר שאינו מלוי גם מה יכולין עיר אחת לעשות תקנה לכל המדינה ומכש"כ להיחשבים במלכות אחרת כדאיתא במקומות בש"ס, נזרו ולא קבלו עליהו (שבת י"ד) ובודאי קודם שלא ספר פ"ת לא ידעו מהתקנה של סלוצק, ומש"כ לפי מה שכתב הב"ב דוקא דיועד מהתקנה ולריך עיון :

סימן נה.

להרה"ג שיחי

מה שהקשה כת"ר במשנה בכור שנתערב במאה אם מאה שוחטין פוטרין את כולן לרב דכפר דאזלינן בחר רובא אף בממון אמאי יפטרין כולן כו' עכ"ל בעין קושיתו העיר התו' בב"ק ריש פ' המניח לענין מה דלא אזלינן בחר רובא לענין כדא וחביתא כתב התוספות דאפילו לרב וכן בצבורות (ד' ק' ע"א) ד"ה ור"י לענין מה דלא אזלינן אף בצבור בחר רובא והכנה אינו יכול להוציא מטעם חוקה דממונא והירושם שייך ג"כ על קושיות כת"ר כמו שנתתי לקמן אי"ה, ולע"ד דרב לא אזיל בחר רובא אלא היבא דאיבא חזקת מרא קמא כגון במוכר שור לחבירו וגמלא נחתן דאם רובא לרד' זבין הגם שיש להמוכר חזקת ממון והשחא אכל יש להלוקח חזקת מרא קמא בהממון שנתן להמוכר הוא כעין חזקה נגד חזקה ע"כ אזיל רב בחר רובא המסעי' לחזקת מרא קמא, כעין זה כתב התוספות בכתובות (ד' ע"ו ע"א) ד"ה על אעפ"י שהוא מוחזק וחזקת הגוף מסעי' אלא טעמי' דשמואל דמוקמינן לפרה בחזקת מרא קמא כו' (הגם דמסקנא לא קאי הכי, היינו משום דכל שולדה ספק בדידותו עליו להביא ראיה וכן לקמן ע"כ בשם ריב"א דדוקא הכא שמחזיק עצמו מסופק בפרה ואין לו שום טענה בדורה והוא חזקתו כמאן דליתא הוא דאזלינן בחר חזקה דמרא קמא כו' עכ"ל עוד הייתי מוסיף צידד דנחתן כיון דבעל הסור הוא מסופק אם הקונה קנה לנכסתא או לרד' הוה חזקתו ותפוסתו כמו הפיסת ספק דלא כלום היא נגד חזקת מרא קמא כמו שכתב הרא"ש פרק קמא דמליעא דתפיסה לא מהני אלא מי שטוען ברי אכל הכנה הוה אפילו אחר שתפס אין לו אלא טענת ספק הולכך מפקין מניה דמוקמינן ל' בחזקת מרא קמא הגם דבמטלטלין מהני תפיסה יש לחלק כמו שכתב התוספות בב"מ (דף ו' ע"ב) ד"ה פוער, וכל העומדים לא שייך בצבור שנתערב ובאמת טעמי' דשמואל בנגחן דחיק הריב"א בכתובות ד' ה"ל כיון דזבין ולהכי הוה ל' לפרושי דלרד' קבעית ל' עכ"ל ע"ש, אבל על רב אין להקשות שאינו סובר סברא זו אדרבה קלת דומה לנתייבתי ואינו יודע אם פרעת (אף אם ספק הפרעון קודם להלוואה כמו שכתב הש"ך (בסימן ע"ה) כיון שהמוכר קבל מעות מהלוקח צריך לידע בודאי שנתן סחורה בלא מוס, וגם הרוב מסעי' להלוקח והלוקח טוען ברי שקנה לרד' אלא שיש לחלק קלת בין הלוואה למכירה כמו שכתבתי בחיבורי ע"י (סי' רכ"ט) ואפשר שזה דעת שמואל שאינו קורא זה נתייבתי ואינו יודע אם פרעתי או כמו שכתב הריב"א בכתובות, ובעיקר קושיתו העיר התוס' ריש פרק המניח ד"ה ואיבא כו' ז"ל דאפילו רב דאמר דהולכין בממון אחר הרוב גבי המוכר שור וגמלא נחתן, הכא מודה שיכול המוחזק לומר לא הוציא ממני ממון דקים לו בנפשי שאני מן המיעוט אבל בנמלא נחתן לא מלי אמר מוכר קים לי בנפשך שאתה מן המיעוט דזבני לנכסתא דאדרבה יאמר הלוקח למוכר אתה היטענתי דקים לי בנפשי שאני מן הרוב דזבני לרד' עכ"ל יע"ש, לכאורה אינו מובן החילוק דגם אם אמר הלוקח שביטאתי ליקח חביות גדולות, וגם אמר חביתא ורובא מסעי' ליה שלגדולה קרי מדוע נסתנה הדן לרב שלא יכול להוציא ממון מהמוכר כמו במוכר שור וגמלא נחתן, ואפשר דכוונת התו' דבלוקח שור אין דרך לפרש שלוקח לחרישה, גם לא עלה על דעת הלוקח שהשור יש לו מים גדול של גניחה כמו שאין דרך לפרש על כל המומים המבוארים בב"מ (דף פ') מ"ז א' אם נמלא מוס הרי זה מקח טעות משא"כ בלוקח חביתא כיון שיש מיעוט שקורין לכדא חביתא היה לו לפרש בשעת גחית המעות עבור הקני' שקונה חביות גדולה, קלת דוגמא מלינו

מלינו בכתובות (דף נ"ח ע"א) ד"ה הגבו קלא חית להו ז"ל ורבינו אלי' דהיכא דקיבל המוכר מעות אמרינן מדלא בדק הלוקח קודם נתינת המעות כו' סבר וקיבל וכן אמרינן ב"ב (דף קע"ה ע"ב) אינהו אפסידו אנפשיהו לענין לקוחות שלא חקרו בדבר אם נשאר צ"ח ע"ש ברש"י וכיון שדעת התוספות לחלק שלא בכל מקום דעת רב לילך בזה רובא אלא דוקא במקום שיש להמליץ טענת ברי וכפי אשר כתבתי א"כ יש חילוק בין בכור שנותר לנמלא נגחן דנגחן יש להלוקח טענת ברי שקנה לחרישה ולהמוכר הוא ספק כי אינו יודע מה היה בדעת הקונה ומעות קבל, גם יש להקונה חזקת מרא קמא בהמעות שנתן להמוכר משא"כ בבכור שנותר צמחא שניהם בספק ויש להמוחזק חזקת מרא קמא וחזקה דהשתא ע"כ לא חזיל גם רב בזה הרוב, וכן כתב התוס' בצבורות (דף כ') ד"ה ור"י ז"ל ואפילו לרב דחזיל בזה רובא כו' ונמלא נגחן היינו משום דאמר קים לי בנפשי שאני מן הרוב (ונראה שהוא מן הטעם שכתבתי לעיל שהמוכר הוא בספק איך היה דעת הקונה), א"כ יש לחלק בין ממון שיש לו תובעין לאין לו תובעין עכ"ל, ובתירוצו קמא של התוס' הוא כש"כ בנ"ד, אם רב מודה שאין הולכין בזה רובא דאין מטנפות, וחזקה שלא ילדה להוציא ממון עבור שאין להכנה טענת ברי מכש"כ בבכור שנותר צמחא ליכא רק רובא בודאי מודה שאין הולכין בזה הרוב להוציא ממון במקום דאין להמליץ טענת ברי, עוד מוכח מהתוס' הנ"ל דחילוק בין ממון שאין לו תובעין ליש לו תובעין אפילו במקום רובא לא יכול להוציא ממון שאין לו תובעין, עיין בחולין (דף ק"ל ריש ע"ב) ובמקום שיש להישראל איזה טענה פטור אף מדיני שמים:

לע"ד אפשר לומר שהתירוצו של התוס' מוכרחים לתרץ אף לשמואל לפי מה שכתב התוס' בסנהדרין (דף ג' ע"ב) ד"ה דיני ממונות ז"ל וז"ל דרובא לרדי' זבני לא חשיב כי הנך רובא הילכך לא סמכינן אהך רובא דיני ממונות עכ"ל ע"ש משמע היכא שיש רובא מעלי' סמכינן על רובא אף לשמואל גם דיני ממונות א"כ הנך רובא שמביא התוס' בצבורות המה רובא מעלי' א"כ ז"ל התירוצו של התוס' אף לשמואל גם התרומות הדשן כתב דמוכח מרש"ס דברובא דאיתא קמן חזיל גם שמואל בזה רובא ע"כ מוכרחים לתירץ התוס' דצבורות, תירץ השלישי לא שייך בבכור שנותר:

סימן נו.

עוד להרב הנ"ל.

מה שהקשה כת"ר על תירוטי שיש לחלק דנגחן יש להמליץ רובא לרדי' וגם חזקת מרא קמא משא"כ להמוחזק ליכא רק חזקה דהשתא לבד משא"כ בבכור שנותר צמחא ליכא לכהן רק רובא אצל להישראל איכא חזקת מרא קמא וחזקה דהשתא, ועוד דנגחן יש להלוקח טענת ברי דזבין לרדי' ולהמוכר ליכא טענת ברי דאין יודע מה בלבו של חבירו כמבואר הכל במכתבי הקודם והבאתי ראיות מתוס' כתובות וב"ק וצבורות, וכתב כת"ר ז"ל דודאי חזקה דהשתא עדיף מחזקת מרא קמא דאל"כ בטל וכל דין המוליא מחבירו עליו הראי' אף שנתן המעות וברייחא מפורשת ב"ט הוגלד פי המכה המוליא מחבירו עליו הראי' עכ"ל כבודו לא ידעתי הקושיא מי לא ידע במקום שיש שני חזקות שוות, המוליא מחבירו עליו הראי' כדאיתא ריש שור שנגח את הפרה להנותן המעות יש חזקת מרא קמא, ולהמוכר יש חזקה דהשתא, הוה חזקה נגד חזקה בודאי חזקה דהשתא עדיף וכדאמרינן בעלמא חומרא לחיוב וקולא לנחבשו כדאמרינן התם סברא מאן דכאיב ליה כיבא חזיל לבי אסי' כי התובע לריך להביא ראיה שכדבריו כן הוא כי בנגלד ליכא רובא דמסייע' לתובע (גם

אפשר לומר דהתם גם חזקה דגופא להמוחזק דנטרפא ברשות הלוקח והשתא הוא דנטרפה) משא"כ דנגחן איכא רובא דמסייע' להתובע שהוא מרא קמא ורובא וחזקה מרא קמא עדיף מחזקה דהשתא, ובכור שנותר צמחא ליכא רובא המסייע' אצל יש להישראל חזקת מרא קמא וחזקה דהשתא לבד מה שנגחן יש להלוקח טענת ברי ולהכנה ליכא טענת ברי כמו שכתבתי במכתבי הקודם:

ומה שהקשה כת"ר לפי דברי מאי מקשה הגמרא על רב מהיא אמרה בתולה נשאתי יש לומר דגם שם יש לבתולה חזקת הגוף שגולדה בתולה, דגם זה מיקרי חזקה דמעיקרא, (כמו חזקת מרא קמא) כדאיתא בכתובות (דף י"ב ע"ב) דמחמת חזקה זו נאמנת לומר משארסחתי נאנחתי כדאיתא התם סוף ע"ב דאמרינן איקמא אחזקתה ופירש"י העמיד אשה על חזקתה ובתולה נולדה והשתא היא דאיתגיסא אחר אירוסין עכ"ל, א"כ גם בטענת בתולה נשאתי ג"כ יש לה חזקה זו של בתולה וגם הרוב מסייע' ע"כ מקשה הגמרא על רב, ועיין בכתובות (דף ט"ו) סוף ע"א דמקשה הגמרא אותו קושי', וזל"ג וכיון דרוב נשים בתולות נשאת כי ליכא עדים מאי הוה עכלה"ג, וכתב בעל המאור דמקשה גם על שמואל דבעינן למיזל בזה רובא כיון דחזקה הגוף מסייע' לרובא, וכן הוא שם בגליון תוספות, ואף להרמב"ן במלחמות שכתב שהקושי' הוא לרב מכ"ו אין סתירה לדבריו היכא דאיכא רובא וחזקת מרא קמא מסייע' חזקת ברה"י, מכש"כ חזקת הגוף דהא חזקת דספרות הראשונים שחזקת הגוף עדיף טובא א"כ סרה קושיא כת"ר וכן דעת הפ"י בספרות בעל המאור, ועיין בכתובות (דף ט"ה וריש דף ט"ו) ע"י ברש"י במקום חזקה דגופא חזקה דממונא לאו כלום הוא:

ומה שהקשה כת"ר על סברתי מעל תוספות דצבורות ממה שמקשה הגמרא מהא דשור שנגח את הפרה ואין ידוע וכו' הא שם הוא ספק דקאמר ח"י אם משנגחה ילדה או כו' מוכח מהגמרא דלא כסברת התו' כו' עכ"ל כדודו עיין ברש"י דכתב ואינו ידוע לב"ד, ואין העדים יודעים אצל הם יודעים דלא קתני ואין יודע והכי אמרינן ולרבה ב"ב דאמר אמר סומכוס אפילו ברי וברי עכ"ל הא קמן אדרבה ראי' לדברי התוספות דצבורות דרב לא קאמר אלא היכא דיש טענת ברי, ונראה דאפילו אם היה הקושיא משמא ושמא ג"כ אין להקשות לדברי התוספות ולסברתו דלכאורה מדוע כפל הרש"ס דהסוגי' אולא חליבא דסומכוס לכאורה מחכמים הוא יותר קושיא כי הם סוברים שהתבצע אינו נוטל כלום מהמוחזק אע"ג דרובא מסעי' לי' אלא מחכמים אין קשיא על רב כיון שאין להמליץ טענת ברי לא מהני לי' הרוב המסעי' כשיטת התוספות דצבורות אצל סומכוס קשיא כיון דסומכוס סובר דממון המוטל בספק חולקים אלמא סוברים שאין שום מעלה להמוחזק לא חזקת מרא קמא כדאיתא ב"ב מ"ד' ק') וליקמא ברשותא דמרה קמא, הא מני סומכוס ולא חזקת ממון דהשתא דלדבריו אין שום זכות להחופס הממון א"כ לרב דסובר דחזקת ברה"י חזקת ממון כמו באיסורא אין לריך לסעי' להרוב לא חזקת מרא קמא ולא טענת ברי כיון שאין שום מעלה לתופס היכא שיש ספק במעשה, ומה שכתבנו דגם לרב דחזיל בזה רובא היינו בצירוף מרא קמא או סברת התוספות דדוקא בטענת ברי היינו לדברי חכמים החולקים על סומכוס דהיכא דיש ספק השקול הולכין בזה מרא קמא היכא שאין שניהם מוחזקים ומכש"כ בזה המוחזק עתה, ע"כ כתבנו דלרב דחזיל בזה רובא אף בממון הוא דוקא בצירוף חזקת מרא קמא וסובר רובא וחזקת מרא קמא עדיף מחזקה דהשתא או לפי דברי התוספות דלריך טענת בריא להמליץ, אצל לפי דברי סומכוס דהמוחזק אין לו שום מעלה, יותר משאינו מוחזק, והיכא דשני הטענות שוות פוסק יחליקו א"כ לרב דחזיל בזה רובא לריך למיזל בזה

מוציאין ממון מחבירו שיש לו חזקה דהשתא חבל לסומכוס
מה לריך חזקת מרא קמא כיון דגם חזקה דהשתא אין תופס
כלום לדעתו כמו שכתב 'הסופות בב"מ' (דף ק"ה) ד"ה
ה"מ דשמא ושמא לא מהני לסומכוס אף חזקה דהשתא ,
וגשאר סברת רב דאזלין בחר רובא כמו שהארכתי במכתב
הקודם יעוין שם , ומדברי סומכוס נשמע לרבנן שלא פליגי
אלא במעלות חזקה חבל לא במעלות רובא , עוד הוספתי
במכתב הקודם לבד הסברא דחזקת מ"ק שהוא סברת התוס'
בכתובות וב"מ הוספתי סברא בנגחן כיון דלבעל השור ספק
אם הלוקח קנה לשחיטה או לרדיא , והלוקח טוען ברי שקנה
לרדי' לגבי המוכר הוא כעין נתייבתי ואינו יודע אם
פרעתי כמו שכתבתי במכתבים הקודמים , וכן הוא בשיטה
מקובלת בב"ב (דף ל"ב) דטעם רב כיון דטענת המוכר הוא
בשמא , הוא כעין דברי התוס' בצבורות , וטעמא דשמואל
כתבתי במכתב הראשון , ומה שכתב כת"ר שהפסע ואינו
יודע משמע דלא כרשב"ם אלא שטוענין שמא ושמא , כבר
הארכתי במכתב הקודם שאף בשמא ושמא מקשה על רב ,
אלא מגמל האחר קשה דהא יכול הגמרא לפרך אליבא דרב
אחא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן דלא
אזלין בחר רובא אלא היכא דליכא חזקת מרא קמא חבל
היכא דליכא חזקת מרא קמא מודי דאזלין בחר רובא , אלא
בלאה"כ סוגי' דהתם מוקשה כמו שהקשה הס"ח והשיטה
מקובלת בשם הראב"ד והרמב"ן כיון דאמר דס"ד דחזקה
ורובא כו' מאי שייך לומר שמואל דאמר כת"ק הא כמו
שחזקה מסייע' להניק בן הרוב מסייע' להמזיק דשוררים
אחרים נגחורו , א"כ יכול גם לומר חנא דאמרי כת"ק ,
א"כ ע"כ מוכרחים לומר למאי דס"ד דהך חזקה עדיפא
מרוב כיון שהיא חזקת הגוף כמו שכתב הס"ח והמהרש"א
או כמו שכתב בשיטה מקובלת בשם הראב"ד מחמת שמא
המנוגח אללו וגם הוא מוחזק ליגח הוא אומדנא דעדיף
מרוב (ולא שייך למה דאמרין בסוגי' דטפל רוב וקרוב
הולכין אחר הרוב) הגם שכמעט פלוגתא זו לא שייך לפלוגתא
דרב ושמואל מציא הגמרא השקלא וטריא לומר דלאו כללא
בכל מקום שחזקת ממון חליט טובא מרובא דמלינו שמדברי
רב אחא מוכח שיש אופן שמוציאין ממון ע"י אומדנא שהחזק
ליגח הגם שרובא עדיף מחזקה היכא דלא יש חזקה דהשתא
חבל יש חזקות שהן עדיפא מרובא אף להוויא שכן דעת רב
אחא שהולך ג"כ בשיטתו שאין זה כלל המוציא מחבירו עליו
הראיה בב"מ , ע"כ סובר רב שגם ע"י רובא מוציאין ממון
היכא דיש חזקה מרא קמא או כמו שכתב התוס' בצבורות
(לבד היכא דיש אומדנא דמוכח טובא גם שמואל מודה
דמוציאין ממון וכן היכא דיש חזקה טובא כגון אין אדם פורע
בתוך זמנו גם שמואל מודה) וראיתי שמחלקין מדוע באיסורא
הולכין אחר הרוב ובממון אין הולכין אחר הרוב , עיין
בקיצור תקפו כהן בתומים אות קכ"ד שכתב דודאי כך הוא
קבלה בד"מ שלא להוויא ממון מיד המוחזק אף במקום רובא
עכ"ל וזה לשמואל , חבל לרב לא סבר זה , חבל רק היכא
שיש עוד סברא לזירוף כמו שכתבתי לעיל או אומדנא כמו
בהחזק ליגח לר"א לפי הס"ד , מלינו בב"מ שחזקת מ"ק
הוא חזקה מעלי' כמו שהבאתי לעיל ובמכתבים הקודמים
ועוד נמלא ברא"ש פ"ק דמליאה (סימן כ"ד) לענין בצי דלא
איפשטא דאף אם תפס מוציאין מיד התופס וכן (בסי' ל"ב)
זרק ארנקי בפתח זה כו' ג"כ מוציאין מיד המוחזק ומעמידים
בחזקת מ"ק עיין שם שמחלק בין מחנה להפקר , גם מוכח
קצת שאין חילוק בין איתא לזוי צעין או לא כי בעלמא
מלינו חילוק בין איתא לזוי צעין או לא (בב"ב קמ"ט) וכאן
לא מלינו חילוק (דלא כמו שכתב כת"ר) הן אמת שיש
פלוגתא בין הרמב"ם והרא"ש בבעי דלא איפשטא אי מהני
תפיסה , חבל לירוף גדול לרובא אליבא דרב , ומה שכתב
כת"ר שדעת רב דמדמה ממונא לאיסורא כמו דאזלין
באיסורא

בחר רובא , אף שלא יש חזקת מרא קמא אלא טענת ברי
כמו באיסורא אף שלא שייך שום חזקה הולכין בחר רובא
ומדברי סומכוס נשמע לרבנן כיון דלא פליגי רק במעלת
חזקה , חבל לא במעלות רובא ואם סומכוס לא אזיל בחר רובא
מנין לנו לומר שרבנן פליגי עליו בזה כדאמרין בעלמא ע"כ
לא פליגי , כ"ז כתבנו לרווחא דמילתא אף שגלע"ד שסברת
אמת הוא חבל אין לנו לריכין לזה דהרשב"ם כתב בפירוש
שרק לב"ד הוא ספק חבל הם טוענין ברי וברי , הפני
יהושע בכתובות כתב איפכא דבשמא ושמא גם שמואל סובר
דאזלין בחר רובא חבל מהתוספות דב"ק ובכורות מוכח
כמו שכתבנו לעיל , אח"כ ראיתי בשו"ת שם ארי' כתב ג"כ
דמתוספת הנ"ל מוכח דלא כפני יהושע :

סימן נז .

עוד להרה"ג הנ"ר .

תשובה על מכתבו ראיתי מכתבו שכתב וזה לשונו
ואפילו אם נאמר גבי בתולה נשאתי דהיה לה
חזקת הגוף מ"מ מאי מקשה משור שנגח את הפרה , ואין
לומר דשם נמי איכא חזקה דנעמיד הפרה שהיתה מעוברת
בשעת נגיחה כמעיקרא דז"א דחזקה עשו' להשתנות אינה חזקה
וסברה זו מוכחת מפ' השואל (ד' ק') דפריך הגמרא
וטוקמא אחזקה דמרא קמא ומשני דפרה עומדת באגס ולא
משני דאדרבה נוקמי הפרה בחזקת מעוברת והשתא הוא
דילדה כו' עכ"ל ידירי לא כך הוא לשון הגמרא דפריך וליחוי
ברשות דמאן קיימא ולהוי אידך המוציא מחבירו עלה"ר ומשני
דקיימא באגס ואח"כ פריך וטוקמא אחזקה דמרא קמא וזהו
גופא כוונת הגמרא כיון שהיתה מעוברת מתחילה חבל מרא
קמא לריכין להעמיד על חזקת מרא קמא שילדה חבל בעל
הפרה שהוא מרא קמא הגם שיש לה חזקה הגוף להעמידה
בחזקת מעוברת והשתא הוא דילדה כמו שכתב התוס' שם
ד"ה ה"מ חבל חזקת מרא קמא עדיף וחשיב עפי מחזקת
מעוברת והשתא הוא דילדה כמו שכתב התוס' שם , ומדברי
התוס' אילו מוכח ג"כ כדברי דחזקת מרא קמא הוא חזקה
טובה ודוחה חזקה מעוברת אף שלדברי התוס' חזקת מעוברת
מיקרי ג"כ חזקה ולא קרי לי' חזקה העשו' להשתנות (עיין
בר"ן בקדושין בסוגי' דסבלוגות ואפשר דחזקת מעוברת לא
דמי להתם) ומתוך הסוגי' מוכח דחזקה דהשתא בודאי עדיף
מחזקת מרא קמא וחזקת מרא קמא עדיף מחזקת מעוברת
כי חזקת מעוברת לא דמי לחזקת הגוף דבתולה שגולדה
בתולה וכן היכא דראהו מצערב חזקת חי הוא ג"כ יותר
חזקה משא"כ (בב"ב) מת וקברו מוכיח טעמא אחרניא
דבעת שכתב הלוואה היה שכיב מרע אלא החשש דילמא
נתרפא בנתיים ובטל הלוואה ע"כ יש שם סברא קברו מוכיח
וכן כתב התוספות שם , ובאמת לפי הדין גם שם לא
אמרין קברו מוכיח כי חזקת ממון עדיף וחוששין דילמא
נתרפא בנתיים , ומה שהקשה כת"ר מאי מקשה משור שנגח
את הפרה הא התם ליכא חזקת מרא קמא להמוציא אפי'
מקשה קושיא חזקה יותר הא אדרבה להמוציא שהוא בעל
השור יש לו חזקת מרא קמא בהדי חזקה דהשתא , אלא
נשמרתי מקושיות אילו במכתב הקודם שהקושיא היא מסומכוס
שסובר שאין שום מעלה להתופס לא חזקה מרא קמא ולא
חזקה דהשתא היכא שיש ספק במעשה (עיין במדרכי ריש
פרק שור שנגח אה"פ) ופריך כיון דרב סובר דאזלין בחר
רובא אף בממון מדוע אין הולך סומכוס בחר רובא , ומה
שגרפתי בסברא בחזקת מרא קמא היינו לדברי חכמים
שסוברים מחזקה דהשתא ומחזקת מרא קמא כתבתי שיש
לומר דרב סובר היכא דליכא חזקת מרא קמא בהדי רובא

מלחשים וראיתי הרבה יראים ולומדים שאין מגרשים כשותיהן עבור בניס יען שהן באהבה זע"ל הגם שחמי' מולחא שיותר יש לאהבה את השי"ת מכל אהבת העולם, ואפשר ללמד קצת זכות מחמת שהגשים אינם רוצים לקבל גט, והב"ד אינם מתירים לגרש בע"כ, ולא לישא אחרת ע"כ הם אנוסים בדבר וקצת ראים לזה מתוספות שבת (דף ד') ד"ה קודם כו' ז"ל דאם לא התירו, לא מחויב סקילה כיון שמניח מלרדות ע"י מה שאנו אוסרין עכ"ל, עוד י"ל קצת סברה אפילו אם מרולה להתגרש רק שהיא מבקשת ממון הרבה ואינו מחויב לבזבז יותר מחומש כמו בשאר מלוה בדאיתא ברמ"א באו"ח (סימן תרנ"ז), אבל קשה לומר לד' היתר זה כיון שהתלמוד והוזהר מחמירים מאד מי שמונע מלוה זו בדאיתא ביבמות (דף ס"ג) כאילו כו' וגורם לשכניה כו' ובפסחים (דף ק"ג ע"ב) שבעה כו' ועיין בריש טור אה"ע שתמה הב"י מדוע כו', ובב"ב (קט"ז) הקצ"ה מלא כו', ובזוהר בכ"מ עיין בזוהר (דף קפ"ג) בפסוק בל אל אשת אחיך וחוקי המלך יוציא ע"כ קשה לומר אם באפשר לגרשה ע"י ממון יותר מחומש לומר עליו לד' היתר הנ"ל :

והאיש הזה לפי הנראה כשהוא בטוב עמו גם הוא בטוב עמו, וכשהוא מרגז אותו וכעסותו לרמוז לו הוא רץ לב"ד להתיר אותו לישא אחרת, ועיין בפ"ת (סימן קנ"ד) בד"ה וס' ז"ל וראוי להחרים אם כוונתו לש"ס לקיים מצות כו' עכ"ל והיינו כמו שכתבתי הגם שלדעתי אינו כן כיון שפ"פ דין כופין לגרש אף שאינו רוצה, מכש"כ שאין לנו הולכין אחר כוונתו, כמו עשה סוכה ואינו עושה, מכין אותו עד שיכיים, אבל הא' חוינן שדעת הגאונים אינו כן, ובדבר שם רשיא יש להסתפק כי דבר זה תלוי בלבן המדינה, ואין ללמוד מטיב גיטין שנראה דעתו לכתוב רשיא חולי במקומו מדברים שמורגש יו"ד אחר השי"ן כי נשתנה הברה ממדינה למדינה וכן אפילו מנוצערנ"ע לנוצערנ"ע ע"כ קשה ללמוד ג"כ מל"ז שמשמע ג"כ שיש לכתוב רשיא (בסימן רי"א) ומה שכתב כת"ר ששי"ן ימנית ממשיך יו"ד, הע"ג לא כתב כן ז"ל ואותו שקורין בשי"ן ימנית נרץ לדקדק שעל הרוב אין נרגש במצטא שלהם הברה יו"ד, ואז אין לכתוב יו"ד רק רשא עכ"ל, ואין ללמוד מתרגם לא שהי' לו כנשה לא תהי' לו כרשיא כמו שהביא הע"ג דהתם השי"ן הוא נח גראה, והיו"ד הוא בקמץ רשיא, ואפשר הברה שלנו הוא בקמץ תחת השי"ן, רשא ודבר זה תלוי במצטא, ושאליה להכותבין איך כותבין במכתבים ואיך נשמע ההברה ביו"ד אחר השי"ן או לא זה אומר בכה וזה אומר בכה, והעיקר אם נרגש יו"ד אחר השי"ן כמו שם מניא עטיא חסיה ע"ס בטיב גיטין, שכתב כשהיא מורגשת בתנועה, ועיין בל"ז (סימן רי"ד ורי"ט) לענין שם בלומא ושם הולך בחר אגרת ושטרות איך כותבין ובספר חא"ס מהגאון מו"ה שלמה קלוגער ז"ל ס' ר"ה כתב שאם כותבין בשי"ן, יש לכתוב דוקא רשא בלא יו"ד אחר השי"ן ופוסל אף בדיעבד אם כתב יו"ד אחר השי"ן יע"ס, ומובא ג"כ לדעתו ששי"ן ימנית אינו מושך אחריו יו"ד, ובאשה ששמה רוסיא דעתו לכתוב ביו"ד, וכיון שהוכחנו שדעת הגאונים הע"ג ומהרש"ק הג"ל ששי"ן ימנית אינו נמשך אחריו יו"ד דומה שם רשא לשם פוגא בילא וכדומה שאין כותבין יו"ד קודם הא' אלא כיון שנראה שדעת הע"ג והגאון ז"ל לכתוב רשיא ביו"ד הגם שיש לומר שההברה שלהם הוא כך אבל כיון שלנו הוא ספק בהברה אם נרגש יו"ד אם לא והגאון מהרש"ק סובר שיש לכתוב דוקא בלא יו"ד ע"כ נראה שיש לכתוב שני גיטין ול"ע :

ובדבר אם כתב יו"ד שפוסל הגאון מהרש"ק הארכתי בזה בחיבורי ע"י סוף (סימן קנ"ז) בשם גיטין אם נכתב בלא יו"ד קודם הא' וכן בשם העניא במקום שמהנין

יב

באיסורא בחר רובא אף בלא לירוק, אבל ללא תקשה על רב מבכור שנתערב אפשר לומר החילוק שחלקתי, וראיה התוספות בכל מקום מדמה רב ממונה לאיסורא, מדברי ובאיסורא בבכורות שכתב לנרף להרוב טענה ברי של הלוקח וגראה הכרח לזה דהא ברד"י גופא אם הלוקח מסופק אם קנה לשחיטה או לרד"י אף שגם להמוכר הוא ספק בודאי אין יכול להוציא המעית מן המוכר ובאיסורא לא כן הוא, וגראה להביא ראייה שלא דמי ממונה לאיסורא בכל אופן אף לרב דהתוס' ביבמות (דף ס"ג ע"ב) ד"ה אין חוששין בסופו מקשה על ר' יוסי דבב"ב (דף ל"ג) חזיל ר"י בחר רובא דזריעה להוציא ממון ואייתא מינה ראי' לרב דהולכין בממון אחר הרוב אלא לא חייב ר' יוסי למיעוט לענין ממונה מכש"כ לענין איסורא ויש לחלק עד כאן לשוני נראה שזה החילוק או מלד חזקה מ"ק או מלד סברה התוספות שהמוציא עוטן סקנה לזריעה :

סימן נח.

ברבר מי שנקרא לתורה יחיאל וצפי כל נקרא מיכא אם לכתוב בזה' או בזה' הע"ג כתב בזה' וכן כתב הב"א (סימן ה') בהשמות ומביא שנמלא מיכא בזה' בדה"י (סימן ט' פ' ט"ו) וכן בנחמ"י (סימן י' פ' י"א) ואני מלאתי עוד בשמואל ב' (סימן ט' פ' י"ב) ולמפיבשה בן ושמו מיכא וכן בנחמ"י (סימן י"א פ' י"ו) בן מיכא :

סימן נט.

להרה"ג שיחי'.

מכתבו הניעני כבר דברו מזה בהשניות, לכאורה הדעת נטתה לדעת כת"ר שגכון להתיר לישא אשה אחרת אם שהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה ומכש"כ ע"י מאה רבנים, אבל מה נעשה שלא ראינו לרבנן קשיא דנהגי הכי להתיר והוא השכיח כי בכל עיר יש הרבה חסוכי בניס ששוכין עם נשיתיהן עד זקנה ושיבה, ובדאי יש הרבה שהיו רוצין היתר הזה, ומילתא חדתא הוא להתיר ויגרם לעקה גדולה, גם חשש ערכאות, ומלוי בעלי זרוע, ועיין בפ"ת (בסימן קנ"ד אות כ"ט), ד"ה ועיין במע"ל יע"ס, ואף לדברי הטוב"י שמתיר לישא אחרת ע"י מאה רבנים היינו דוקא אם רוצה ליסע לא"י והיא מוחנת כמו שכלל וסילס מחמת ממנ"פ, ודוקא ע"י מ"ר אבל אם אינו נוסע לא"י אינו מתיר אפילו ע"י מ"ר כדמוכח מדבריו בתנינא (סימן ק"ב) ובקמא (סימן א') והוא בעלמא כתב בשני המקומות שלא אירע בכמה דורות להתיר מי ששהה עם אשתו עשר שנים כמו באירע בגשעתיים וכן בשו"ת סו"מ ח"ג (סימן כ"ו) מחמיר ג"כ באם ששהה עם אשתו יותר מעשרים שנה ולא ילדה והאשה כבר באה בשנים ובדרך העצב אי אפשר שתלד מחמיר שלא לגרשה בע"כ אי לישא אחרת ומסתמת לשוני משמע אפילו ע"י מאה רבנים, עוד נראה שהאיש הזה אין כוונתו עבור מלוה פו"ר כי מדוע נשתהה עד זקנתו, ואפשר שהאי' גברא לא צעי בני כי אחד מאלף שמגרש לשם מלוה ומי שהוא רוצה באמת לשם מלוה יש לו עזר מהשי"ת ושערי ברזל לא נגעלו, למי שכוונתו לש"ס אף שכל לו ע"י טרחא והשתדלות בעה"ת אבל האיש הזה הגם שאינו מכיר אותו נראה שרוצה לגרש אותה מחמת שהיא רגזנית ומקללת, וראוי לדבר שיש עתים שהוא בטוב עמה כמו שמבואר בהג"ע שבשנה העבר השתדל ברפואתה ונסע עמה, ומה שרוצה כעת לגרשה הוא שהיא רגזנית ורעה, וטבע הנשים האילו ק"ז שמוקנים דעתן משוכשת עליהן כמו השן אשר לא ישמע לקול

הסברא שכתב שליח עושה שליחותו בדברבנן כ"ע מורו שליח עושה שליחותו וכן הל"ל החדש מביא סברא זו בסיומן כ"ה :

מה שכתב דאין סברא שילוח ממון אחרים שנתנו לו על העסק שאין השואל ראוי להשאיל הסברא היה טיובה אם היו נמלא אלו המעות אבל כיון שלא נמלא אלו חזר החשש למקומו לדעת המחמירים אף בכלים דלא מושלי אינשי דילמא עם המעות שקבל מר' יואל אייל לעלמא ולא הלוה לאחרים רק הבגדים שלו השאיל לאחר והאחר הוא הנהרג רק שישאר הסברא שלא יפקיד העסק בלא ידיעת הגביר לשלם רעה תחת טובה גם לגזול המעות שנתן לו אחזקין אינשי בגנבי לא מחזיקין כדאיתא בשבועות מ"ו :

מה שכתב ממנ"פ אם הנכרי משקר דילמא יש רק צי' ימים שנהרג מה יואל זה כיון שלא הכירו כלל כמ"ש אלא יש לגדל כיון שהנכרי הודה שלא בעיניו ויסורים גם האומדנא שהחזיר המעות והרולח א"ל אמר שהרג האיש אורי משה כי הוא יודע ומכיר אותו ואף בלא חזרת המעות יש ג"כ דעות שמתירין ע"י הודאות הרולח שהוא הרג, הובא בבב"ט ס"ק י"א מכש"כ בחזקת המעות וכמו שהבאת בשם הטוב"י, עוד י"ל בכאן כיון שדרכו לילך במקום העצים להשגיח שם ולפי דבריו שכתב שילוח מביא הנכרי באמרו שגדל לו לילך לפי שעה להשגיח על העצים אשר ביער לא רחוק, א"כ לפי הנראה דרכו תמיד לילך שם להשגיח ושם מלאו הרוב נראה שיש לומר מקום סיומן וכמו כאן נמלא כאן היה כמו אם היו מולאין אותו בביתו שהוא דר שם נהרג בצנודו, קלת דוגמא כתב הטוב"י תניא (בסיומן מ"ז), וגראה לע"ד שאפשר לרמות לשדה שאבד זה קבר ומלא שרבי סבר שזה שאבד זהו שמלא ורשב"ג פליג (פסחים י"ד, בכורות כ"ה) ופסק הטור א"ח (סיומן תל"ט הניח צויות זו ומלא צויות אחרות אמרין שזה הוא הכבר שאבד, ויש חילוק בין ציטול או לא דאם ציטל הוא רק מדרבנן אמרין שזהו הוא שאבד עיין שם בב"י והכי נמי כיון דאף להמחמירין בכלים דלא מושלי אינשי הוא רק מדרבנן וכיון שהאיש ההוא דרכו להיות אלל העצים בפרט שהנכרי שהוא דר בביתו סיפר שאמר לו שלריך לילך לפי שעה להשגיח על העצים אמרין כאן נמלא כאן היה, גם יש לומר דדמי לשאלה ריחיד שהארכתי בחיבורי (בסיומן ק"ן) דהא האיש ששאל מאורי משה כל הבגדים שלו נהרג באותו מקום שרגיל אורי משה להיות שם והוא חרי דלא שכיח לא שכיח להשאיל כל הבגדים ואף הכסונות והטלית קטן, גם לא שכיח שאותו איש ששאל ממני יהא נהרג באותו מקום שדרך אורי משה להיות שם קלת דוגמא כתב הטוב"י תניא (בסיומן מ"ח) ד"ה והגם דאם הועלה במקום טביעתו הוה נפילה ריחיד למיחוס שגפול עוד אחד שם באותו מקום הגם שיש לחלק קלת דוגמא יש וכבר הארכתי בחיבורי ע"י שפ"ד במקום שיש אומדנא דמוכח טיבא שמכין אפילו באיסור א"א מזד עיקר הדין (בסיומן קל"ד) אות ד' ע"כ מכל הנ"ל נראה להחיר מכ"ז נראה שאין להיות אף כ"כ להחיר כי מן הסתם אין האשה ילדה שרופה להנשא ע"כ יש פנאי להתישב עוד :

שנוהגין להרגיש יו"ד אחר הנ"ל וכן (בסיומן ק"ד) במקום שלריך א' לבסוף ונכתב חסר ע"ש, וכן בל"ל לענין שם בליומא שנהרג צו"ד ונכתב בלא יו"ד בלומא ע"ש שמכשיר והיינו אם כתב חסר במקום שלריך להיות מלא אבל במקום שאין לריכין להיות יו"ד וכתב יו"ד ל"ע כעת :

בדבר שם פיווש נראה לילך אחר חתימתו כמו שכתב הב"ש (סיומן קכ"ט) אות נ' ובכללים ואפשר אם אינו יכול לחתום נכון לכתוב צווי"ן כיון שההברה נשמע רפה כדאיתא ברמ"א סוף (סיומן קכ"ט) הן אמת שבב"ש וט"ג נמלא שם פייבש צב' וכן צנצ"י הגאון מהר"ר פייבש ריש ח' אה"ע וכן צנ"ז נמלא הגאון ר' פייבש לענין הקיעת שופר אפשר שהיו מדברים הצ' של השם בדגש משא"כ במקומינו שמדברים ברפה, נחזור לשאלתו בל"ל החדש (סיומן קל"ב) באיש דלא מיתדר לי' עם אשתו אף ששהה עמה קרוב לכ"ה שנים וטוען שהיא אשה רעה ובלתי אפשר לו לדור עמה גם לא זכה להבנות ממנה והיא כמעט אינה ראוי' לילד עוד וגפרד ממנה ששה שנים והאריך ומסיק ז"ל ומלכד זה הרי רגמ"ה עלמו החיר להחיר החדש עש"י מאה רבנים כשים טעם מצורר בדבר כו' א"כ בהלטרף הני חרי טעמי לקיים מצות פור' וטענת מאיס עלי שיש הוכחה שהוא אמת כנ"ל שהוא מעוגן ששה שנים נראה להחיר ע"פ מאה רבנים ליטא אחרת רק שישלם כתובתה ותו' כתובתה ביד גאמן אחר זמן רב ילא לאור שו"ת משיב דבר מהגאון מהר"ר לבי הירש מוואלאוין ומאריך בהיתר אם ששה עשר שנים ולא ילדה ע"ש בכמה תשו' ע"ש (בסיומן ח') ועוד תשובות ול"ע :

סימן ה.

בח"ס סיומן קס"ז באה"ע בקלרה שהאשה מ' העגרא כו' מורדות על בעלה ומענין אותו והבעל נתרנה לכל אשר יאמרו המורים הן לדור עמה בכפיפה או לפוטרה בנט ואף היא עומדת בסרבותה ולפי מכתב הרבנים נמשך זמן יותר מ"ב חודש הרבה דהיינו זה שליח צ"ד של עכשיו התרה בה כמה פעמים כו' ובכל ההתראות היא עומדת בסירובה יותר הרבה מ"ב חודש מבלי לעמוד כלל עם בעלה לפני ד' ינו ישראל, לכאורה כיון ששהתה בסרבותה יותר מ"ב חודש פשוט הוא שיכולין להחיר לו ליטא אשה על אשתו עפ"י ק' רבנים כנהוג ויש לו להשליש לה הנט בתחילה ובמ"ש כו' (עיין סיומן ע"ז ובט"ז ס"ק ב') כו' אך תלילה לעשות מעשה עפ"י דברי אלא כאשר ילא מפי רבותיו הגאונים דק"ק כ"ש ודק"ק לבוב ואם להם נראה להחיר אהי' סניף כו' עכ"ל, בקלרה וע"ש וכן בספר גלי' מסכת (סיומן ט"ו) מתיר לשא' על אשתו אם היא מורדת ע"ש וכן בתשו' שומ"ש (סיומן קע"ח) ג"כ מקיל אם היא מורדת ואינה רואה לקבל גט יכול ליטא אשה על אשתו רק שיהא הכל עפ"י צ"ד וכן בתחילת ספר נתיבות השלום מהגאון מו"ה משה נחמי' מאריך ג"כ בהיתר הנ"ל :

סימן סא.

לבני הרה"ג שיחי'

בדבר שאלתך, הגם שיש מחמירין אף בכלים דלא מושלי אינשי, אבל הטוב"י (סיומן מ"ו) מהדורא תניא כתב דאף להמחמירין אינו רק מדרבנן א"כ יש לגרף כל הטעמים שכתב, בחיבורי (ס' ק"ל) כתבתי מדברי הבית מאיר בס"ק כ"ד וז"ל ובל"ז הנוטה בשעת הדחק להקל בחשש שאלה לא הפסיד עכ"ל וכן הביאו הח"ס א"כ לגרף

סימן סב.

דהרב ג"י

מה שהקשה כת"ר על תשובת רע"א (סיומן מ"ו) דכתב דהא דאיתא יבמות (ד' כ"ב ע"ב) לענין ערות אחותך בת אביך או בת אחך לחייב על אחיותו בין מזד אביו או בין רק מזד אמו ואם היא אחותו משני לדידים למדן מן הדין ואחיותך היא הוא רק מחמת מילתא דאסא בק"י מרש וכתב

וע"כ חד דאמר אין מערבין הוא ר' יונתן, ויש לחלק בין אחותך בת אביך ובת אבך דל"ל דלא מיקרי אחות אם אינה אחות משני לזדים משא"כ דם מיקרי בודאי דם אף דם הפר לחיד וכן דם שער לחוד וכן לא תחרוש בשור וחמור לר' יונתן בלא יחדיו הייתי אומר שאין ראוי לחרוש בשור לחוד או בחמור לחוד כי שור מיקרי אף לבדו וכן חמור מיקרי אף לבדו וכן דם הפר וכן דם השער, משא"כ אחות הייתי אומר שאין נקרא אחות אלא אם הוא משני לזדים לדעת תשובות רע"א ז"ל:

ומה שהעיר כת"ר מקדושין (דף ט' ע"ב), הן אמת שרצא סבירא ליה כר' יונתן כדאיתא בתמורה ובב"מ (דף ל"ד) רצא סבר כר' יונתן ודריש לקרא כר' יונתן וכן ר' דודים מיבעלה שניקנית בביאה סבר ג"כ כר' יונתן לחלוק לא לריך קרא דאי לא סבר כן קשה דילמא עד דמקדש והדר בעיל כדאיתא התם, וכן כתב בחדושי רשב"א ז"ל שם ומאי דקאמר הגמרא התם א"כ נכתב או בעלה בלא קושיותו יש להקשות מאי דיוק הוא דבכל מקום או מקשים על יתר היבה או אות שהיא יתירה וכאן מדויקין איפכא היה לו לכתוב תיבה יתירה ואין זה סוגיות הש"ס אלא ע"כ דכוונת הגמרא דאי אמרת דקדושין שאין מסורין לביאה הוה קדושין הוה ליה להקרא לכתוב בפירוש תיבת או כי היכי דלא לדרוש סמוכין מתיבתא ובעלה דלא הוה קדושין אם אינם מסורים לביאה, הן אמת שמקודשת בכסף לחוד (וכן בביאה לחוד אף בלא תיבת או) אבל אינה מקודשת בכסף לחוד אלא אם היא ראוי לביאה והיה לו לכתוב תיבת או להורות אף אם אינה ראוי לביאה ג"כ מקודשת בכסף לחוד:

סימן סג.

להמפלג שיחי'.

ברבר השאלה, בר אוזא של ישראל שהביאה א"י ואמר שער עליה גלגל של העגלה על רחבה וסמוך למטה ונראה זה גומא והנזות והעיר נקרא ושבר בה רגל אחת במקום הכשר ושהה מעל"ע ויותר אף לא הלכה הילוך יפה רק הלכה והיא זולעה ע"כ השאלה, נראה שיש להכשיר ע"י בדיקה יפה בכל איברים הפנימים ובחוט השדרה בזה יש לסמוך על בדיקתו כיון שיש לתלות שמה שזולעת הוא מחמת הכשר רגל ודומה לאם היתה מתחילה קודם הכפילה זולעת ונפלה מו"ד טפחים ושהתה מעל"ע נראה דמוחר ע"י בדיקה כיון דליכא ריעותא דמה שהיא זולעת משום דמטיקרא ג"כ היתה זולעת, וכן נמי בג"ד ובפרט שאחר מעל"ע הוה הבדיקה רק מדרבנן, ועיין בב"ה (דף ל"ד ע"א), אם מותר לשוחטה ביו"ט מחמת איסור מלאכה, ופסק הרמב"ם והרא"ש וכן הוא בש"ע (סימן תל"ח) דמותר לשוחטה ביו"ט (לבד הר"ן חולק ע"ז) אלמא שעומדת בחזקת היתר, ועיין בש"א (סי' ס"ד) וגראה בג"ד גם הר"ן יודה כיון שיש במה לתלות (ועיין ברמב"ם פרק י"א מהלכות שחיטה וברש"י בוצחים (דף ע"ד ע"ב) משמע שגם בחזק מעל"ע הוא רק ספק דאורייתא ולא ודאי טריפה) לבד שיש לדקל כי דברי הרא"י לא מעלין ולא מורדין (לבד בענונה) אף לפי תומו, וכן כתב הנוב"ז תינא (סימן י"ז) במעשה שלו, ומה שכתב מעלתו שהנכרי מהימן לו יש לדחות בקל, עיין סוף (סימן מ"ח) בט"ז וש"ך ואחרונים ואפשר שהנכרי אומר בדמיו כ"א היה אופן העגלה עברה על הנוף ששם איברים הפנימים רחוק שחתי' ותעמוד, גם נוגע בדבר כדי ליתן לו הכר אוזא אם היא טריפה, לפי השאלה הכר אוזא הוא של ישראל ולא של הנכרי עיין ביו"ד (סוף סימן ט"ז וסימן ט"ז סעי' י"א) ובחיבורי (סימן ר"ח), ומה שכתב רומ"ע בשם פ"ת (סימן

וכתב קרא והקשה לדברי ר' יונתן דסובר דאיש אשר יקלל את אביו ואת אמו משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפ"ע לכתוב רחמנא ערות אחותך בת אביך ובת אבך וממילא משמע אם היא אחותו מלד אחד אף בלא תיבת או כמו במקלל אע"כ כר' יאשיה וסריך דהכא לא שייך לפלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן דהתם פליגי אם לריך לעשות ב' מעשים שיקלל אביו וגם אמו או במעשה אחד משניהם משא"כ כאן אם היה נכתב ערות אחותך בת אביו ובת אמו הייתי סובר שאינו חייב על בת אביו שלא בת אמו דזה לא מיקרי כלל אחותו כל שאינו אחותו משני לזדים ואף אם היה בא על אחותו שהיא רק מלד אביו ועל אחותו שהיא רק מלד אמו ג"כ לא היה חייב כי רק מה שהוא רק מלד אחד לא מיקרי אחות, וכן בשבועות (ד' כ"ג) דאמרין שם ודילמא ע"י תרעובות דפת חטים לחוד אינו חלק כלל מהאיסור דלא אסר עליו המין הזה כלל רק פת ע"י תרעובות משניהם ע"כ דברי הגאון רע"א ז"ל:

והקשה כת"ר על דבריו מסוגי' דתמורה (ד' ה') דאם מערבין לקרנות או לא, והאריך לע"ד הסוגי' דתמורה לא שייך לומר דר' יאשי' ור' יונתן אזלי לשיטתייהו דפליגי במקלל אביו ואמו (וכן לא שייך לסוגי' דאחותך בת אביך דיבמות) דהא במקלל או"א סובר ר' יאשי' דמשמע שניהם כאחד דוקא או לאו דסמוך הקרא קלל לאביו וקלל לאמו אבל בלא"כ הייתי אומר שאינו חייב עד שיקלל אביו ואמו א"כ מנין לר' יאשי' שיערסב דילמא כוונת הקרא שיה מדרס הפר בפני עצמו ואח"כ יה מדרס השער בפני עצמו (ודוחק לומר דר' יאשי' סובר דאי לא דסמוך קרא קללה לאביו וכן לאמו הייתי אומר דאינו חייב עד שיקלל אביו ואמו בפעם אחת ולא בזה אחר זה כמו בתערובות הדם) וכן לר' יונתן דסובר במקלל דמשמע שניהם כאחד ומשמע אחד אחד מנין לו דמזה דוקא מזה בפ"ע ומזה בפ"ע מדוע לא יוכשר לר' יונתן גם אם מערבין ביחד כמו התם דמשמע שניהם כאחד ומשמע אחד אחד בפ"ע וכן הקשה התוספות ביומא (ד' כ"ח ע"א) וסריך כיון דמשמע הכי ומשמע הכי ילמוד סתום מן המפורש כי היכי דלפני ולפנים כו' ה"נ לקרנות וכן לר' יאשי' כו' בלא אחת נמי סבירא כמאן דכתיב יחדיו דמי' כו' דאי לא כתיב אחת סברא הוא דאפילו לר' יאשי' הא דאין מערבין דילמא סתום מן המפורש כו' עכ"ל ע"ס בתו', א"כ לא שייך כלל לפלוגתא במקלל אלא דר' יאשי' דורש אחת ע"כ אינו לומר סתום מן המפורש ור' יונתן אינו דורש אחת ולומר סתום מן המפורש כמו לפני ולפנים מזה מזה בפני עצמו ומזה מזה בפני עצמו ה"ג בקרנות, עוד הייתי אומר דלכך סובר ר' יונתן דנותן מזה בפ"ע ומזה בפ"ע אע"כ דמשמע שניהם כאחד ג"כ משום דסבירא ל' עולין מבטלין זה את זה כמו בכל התורה דאזלין בחד רובא ע"כ סבר דכוונת הקרא הכא דיתן מזה בפ"ע ומזה בפ"ע וכן משמע בתמורה דרצא סבר דעולין מבטלין זא"ז סובר כר' יונתן, ונראה שגם ר' יונתן סובר כן דעולין מבטלין זא"ז, ומכותל מכתבו דידיו נראה שלא עיין ביומא (ד' כ"ח) ובתו' שם, כי נראה מתוך דברי ידיו דאי מערבין לקרנות או לא תלוי בפלוגתא של ר' יאשי' ור' יונתן במקלל, ובאמת פליגי בפירוש בברייתא אם מערבין אם לא ומזה גופא מוכח דלא שייך לפלוגתא של מקלל דהרתי למה אלא דר' יאשיה סבר ודריש אחת, ור' יונתן לא דריש אחת ומה שבעלמא סובר ר' יונתן דמשמע שניהם כאחד ומשמע אחד אחד בפ"ע וכאן סובר דוקא שאין מערבין היינו משום דלומר סתום מן המפורש, אלא בתחילת הסוגי' ביומא (ד' ג"ז ע"ב) דלא ידע אחתי מהדרש של אחת יש קצת להקשות מה שמקשה כת"ר, אבל באמת גם בתחילת הסוגי' דחד אמר מערבין וחד אמר אין מערבין ואמר תסתיים דר' יאשי' אמר מערבין דאמר אע"כ דלא כתיב יחדיו כמאן דכתיב יחדיו דמי עכ"ל ג

נ"א) שדעת הגו"י במקום שרוב הפוסקים חולקים לא שייך ס"ס אפשר דהתם שאני שהרבה פוסקים חולקים על ראב"י והגו"י רב גוברי' אפשר שהוא בעלמו דעתו עם רוב הפוסקים החולקים על ראב"י ובאמת גם הם חולקים על גו"י ויעיין רומ"ע בחיבורי ע"י (בסימן קס"ט) שהארכתי בזה גם הארכתי (בסימן קל"י) לענין ס"ס מכניסין אף אפשר רחוק כמ"כ הט"ז (בסימן פ"ד ס"ק י"ז) ז"ל ואין לומר שזה נגד הסברא לומר שבשעה קטנה נתהוה המילצין ונמלא שאין כאן אלא ספק אחד דנימוח, זה אינו דהא גם בהיה דרשב"א כיון שדרכן להתליע הוה כודאי התליע שספק הרגיל לאו שמי' ספק אפילו הכי חשבו דרשב"א לס"ס וכן דעת מהרי"ק וכן בספר מנחם עזרי' מביא ראיה מרא"ש פ"ק דכתובות דאונסא לא שכיח ואפילו הכי מכניסין לס"ס ע"ש שהארכתי שם דברים הסותרים וחלקתי ביניהם משא"כ בג"ד שם הרבה לדדים להקל (עיין בטור שם דיעות שהולכות והיא זולעת ג"כ שרי) גם הדרכי משה כתב והמנהג שאין סומכין על בדיקתו כתב לשון מנהג, עוד נראה כיון שהתה מעל"ע ילאה מחוקת ריבוק כמו שכתבו הפוסקים ולא נשאר רק הריעותא מה שאינה הולכות בטוב לדעת המחמירים שלא מהני בדיקה וכיון שיש לתלות שמה שאינה הולכות בטוב הוא מחמת שבר רגל ממילא יש לה חזקת כשרות ודומה לאם היה קודם הנפילה זולעת וכן משמע מדברי התוס' חולין (דף נ"א סוף ע"א) ד"ה בית הרחם ז"ל משום דאיכא ריעותא כו' וא"ת א"כ מאי קא מסייע כו' עכ"ל ע"ש משמע שכל החשש הוא מחמת שנמלא ריעותא שאינה עומדת ע"כ מקשה התוס' מכן יום אחד דהתם לא איתריעותא דבלאו הכי אינו יכול לעמוד אם כן גם בג"ד יש לתלות דמה שהיא זולעת מחמת השבר רגל למטה מן הארכובה ואין לומר דהתם שאני דאוליין בשר רוב וולדות דחין הא אם שהתה מעל"ע ג"כ מחזקין בחזקת כשרות כמו שכתבתי לעיל דשוחטין ביו"ט אלמא מעיקר הדין היא בחזקת כשרות ונראה שהבדיקה לאחר מעל"ע היא רק מדרבנן ע"כ שבג"ד יש לסמוך על בדיקתו :

סימן סד .

להמפלג שיחי' .

בדבר הדברי תורה, נראה דעת השו"מ שהבאתי בחיבורי (סימן קי"ז) דטבח שקלקל שחייב לשלם הנזק בגמרא שאני שהיה דרכם שאם אחד אומן לשחוט ושר סכיניו קמי' חכם נוטין לו לשחוט אבל אינם משועבדים לו אנשי העיר להטבח שאם ירלו יכולין ליתן לשחוט לאומן אחר וכן מאי דאמרין האי שתלא וטבח' מיירי ג"כ בשתלא לשרה זו בשנה זו וכן טבחא לבהמה זו ואף לדעת הרמב"ם שפרש שתיבת מתא קאי אכולהו כמ"כ הכ"מ אבל אינו מוכרח לומר שאנשי העיר משועבדים להשחוט כל הימים ואם ישיגו טבח אחר ישחטו אללו בהמה אחרת, ומאי שהוכיח ידידי דאם לא היו קובעים כל הימים מאי מסלקין שייך כאן כיון דבלא"כ אינם מחוייבים ליתן לו, הכוונה דמסלקין ליה מאומנתו ואין מניחין אותו לשחוט אף אלל אחרים בין בחנם בין בשכר עיין בסמ"ע (סימן ש"ו ס"ק כ') אלא שאני בכתבתי לע"ד על דברי שו"מ לפי דבריו ששיעבוד מיקרי שמירה בבעלים, על מה שחידן על הקושי' שהקשה לו רב אחד שאם אינם יכולים להשמט זה מזה אינם כשאלים זה לזה (נראה לע"ד ששיעבוד לא דמי לשמירה בזה דהא שמור לי ואשמור לך הוה שמירה בבעלים) השיב ע"ז השו"מ דשם מיירי שאלת החפץ אינם מענין מה ששאלין זה לזה אבל אם קרה הדבר בגוף הדבר ששאלין זה לזה כגון זה שהשוחטים ב' ב' בשחיטה ובענין זה משועבדים זה לזה דהא מענין זה

הם שאלין זה לזה דזה אסור ליקח שוחט אחר והשוחטים מחוייבים לשחוט עכ"ל ע"ז היה קשה לי מאי נפקותא בזה הא מבוחר בגמרא שאין חילוק בין אם הוא שחול בזה או בזה שיקרה ההיזק בין אם הוא שחול למלאכה אחרת כיון שסיבב ששיעבוד יש לו הדין של שמירה ועל כן היה קשה לי מכל האומנים לשיטתו ששיעבוד יש לו דין שמירה בבעלים מאי גפ"מ אם השיעבוד הוא על כל הימים לבין אם הוא על בהמה אחת או על כלי אחד הא האומן שמך בכלי לתקנו או הטבח קבל ממנו הבהמה בא השיעבוד כאחש שאין בעל הכלי או בעל הבהמה רשאי ליקח מידו ליתן לאומן אחר וגם האומן אינו יכול לחזור (כמו שכתב השו"מ בעלמו) מכ"ז מיקרי ש"ס, אלמא מה שהב"ב הוא משועבד שלא ליקח מיד האומן הכלי לא מקרי עי"ז שמירה בבעלים, ולא נעלם ממני החילוק לבין כל הימים למלאכה אחת, אבל לא נהירא לי לחלוק ביניהם גם מלשון הרמ"א (בסימן שמו"ט ע"י י"ג) שכתב וכן הדין בש"ך כו' עכ"ל משמע ג"כ שאם שניהם אינם יכולין להשמט זה מזה אינם שאלין זה לזה כלל אע"ג דסתם ש"ך מקבלים אותו כל הימים מכ"ז אינם כשאלים זה לזה אם אינם יכולין להשמט זה מזה דהא כתב לשון וכן משמע שהדין של ש"ך שיהיה להרב ותלמידו, גם בעיקר הדין שמקבלים שו"ב בזמן הזה היינו הב"ב וקצבים מקבלים שאם יהיו להם מה לשחוט וירלו לאכול בשר אינם רשאים ליתן לאחר לשחוט, ואפילו לפי דעת הש"ך (בסימן ש"ה אות ו"א) בשמור לי ואשחילך דהמשאל מיקרי שומר שלריך לשמור הפרה שלו כדי שיוכל להשחיל להשומר שלו, אבל כאן לא שייך שום שמירה כי אין בעל הפרה מחויב לשמור הפרה שלו עבור השוחט שאם לא ירצה לאכול בשר אינו מחויב ליתן לשחוט כדי שהשוחט יהי' לו ריוח מזה ולא נשאר רק שיעבוד ששניהם משועבדים זה לזה והיכא ששניהם משועבדים זה לזה לא מקרי שמירה בבעלים ומאי חילוק יש בין כל הימים לבין אותו חפץ או אותו פרה גם השיעבוד בא כאחת ששניהם אינם יכולין להשמט זה מזה כמו הרב עם תלמידיו וכמו של עם הקהלה, וכבר הארכתי בחיבורי ע"י ח"ד (ס' קי"ז) :

סימן סה .

בעה"י כ"ד תמוז תרס"ט

להרה"ג שיחי' .

בדבר האשה גאלדה, מה שכתב הרה"ג דעיר פלוגי לשלוח אלי' לבעל הלעז אינו רואה בוס לעז (ולא דמי להא דמביא התוס' גיטין (דף ז') בשם ר"ם שנתן גט שני מפני הלעז), ואין איש יודע מזה רק זה כשתי שנים שבא אלי' המגרש עם אחותו מרעהו ואמרו לי שדר בד"ב ומלאכתו לסבב (בקאטערינק"ע) וגירש אשתו בקריצבורג בשם נחום מענדל ובאמת קורין לו מנחם מענדל, לא השבתי לו כלום ובי דינא בשר בי דינא לא דייקי כי חסדתי אותו דערומי קא מערים שרונה להחזירה, ובאזיה חדשים בא עוד לפני ועוטן כך, אמרתי לו שסיג מכחצים מהמוהל והבעל סגל וכן עשה, והביא מכחצים מהמוהל והשמש מדענעבורג איך שקרא לו בעת המלה מנחם מענדל וכן עולה לתורה והיה חתימה שקורין (שטעמפיל) על המכתב ושלחתי המכתבים לבת"ר, והשיב לו שהעניינים שהיו עמו בלוותא חדא אמרו שכן שמו כמו שנכתב בגט, גם כתב שנלך להחזירה שלא תנשא עדי בינא הדבר בשו"ת ובדרישה וחקירה כראוי עכ"ל כת"ר בקלרה ויען שאין נכון לעבור על דברי כת"ר שנקשני לעיין בדיון זה כותב אני מה שגלע"ד שאם אחזקו בעיר קריצבורג קודם נתינת הגט שלשים יום בשם נחום מענדל יש סברא להקל בדיעבד שכבר ניתן ואי אפשר

אפשר להשיג גם אחר בפרט שיש כמה ספקות אף בלכתחילה
 וכבר הארכתי קצת בשם דאחזוק תלחין יומין בחיבורי ע"י
 (סימן רי"ב ובסימן קנ"ו) יעו"ש ומה שכתב הרב הגאון שאם
 באפשר להשיג עוד גם ישתדלו בזה, וגם יכולין לכופו אם
 יהיה באפשרי ומביא שכן כתב הרמ"א (בסימן קנ"ד סעיף
 כ"א) לע"ד לא דמי ג"ד להסיר, דהתם היה הגט כשר בלא
 שום פקפוק רק שילא קצת לעז דבזה ליכא גט מעושה ביוון
 דהגט כשר לכל הדיעות רק להעביר הלעז ע"כ אין חשש
 אם יכופו אותו משא"כ בג"ד, לעז אין כאן כלל כמו
 שכתבתי לעיל, האם ישאל רב או איש אחר שאלה על הגט
 הניתן וילא מהב"ד בהכשר הנקרא זה לעז, אין זה סביר
 כלל, לעז שקורין הפוסקים וכן בגיטין (דף ל') שהלריך
 ר"ת גט שני מפני הלעז (עיין ברא"ש סס) היינו שילא קול
 פסול ממש אלא שהקול היה שקר משא"כ בג"ד לא גרע
 מקול וסוברו עמו דלא מיקרי קול להלריך גט, ואם כיוונת
 הרה"ג להלריך גט שני מחמת שבאמת יש חשש פסול על
 הגט, לא מהני אם יתן גט שני ע"י כפי' דהוה גט מעושה
 א"כ לא ירוויח בגט השני אם יהי' ע"י כפי' ומה שכתב
 דמקורו מהירושלמי ריש גיטין, נראה לע"ד שדברי הרמ"א
 ודברי הירושלמי הם שני דברים דהרמ"א כתב מי שגירש
 אשתו בגט כשר וילא קצת לעז על הגט מותר לכופו ליתן
 גט שני להסיר הלעז עכ"ל כתב בפירוש דהגט הראשון היה
 כשר דהגט השני היה רק להסיר הלעז, ובירושלמי לריך
 גט השני לעיכובא מחמת שהגט הראשון היה פסול כמו שכתב
 בפירוש אשכנזי' בפסול ולכאורה קשה על הירושלמי מדוע
 יכולין לבקש דהא אינו מאותן שכופין להוליא, ואם אחר
 שאינו רוצה לגרשה ורוצה לדור עמה מדוע אין שומעין לו
 האם אין הרשות בידו לחזור, (ודחוק לומר דהגט הראשון
 היה גם כן ע"י כפי' ע"פ הדין, גם הה"מ כתב דהגט
 הראשון היה בריון) אלא נלע"ד שגרש אותה מחמת שגוף
 אותה כאורחא דמילתא וכעת שנמלא הגט פסול ג"כ אינו
 רוצה להחזירה ולהתחייב בהחייבים שאם חייב לאשתו ודומה
 לה דכתב הרמ"א בתחילה דיכולין לכופו לקיים עונה או
 שיגרש כי אין זה כפי' רק לקיים עונתו ושאר חייבים (ועיין
 בירושלמי פ' המגרש סוף ה' ט' האומר איני זן ואינו מפרנס
 אומרים לו אינו זן או מפרנס או פטור) וכיון שהגט הראשון
 הוא פסול הוא חייב לה כל החייבים כמו בתחילה או שיגרש
 אותה, א"כ בג"ד לא שייך כפי' זו אף אם הגט הוא פסול
 כי מה נעשה שיאמר כיון שהגט הוא פסול רוצה להחזירה
 לאשה כי בזה הוא צחשד ע"כ בא לב"ד כמה פעמים
 לעטון, אחרי כותבי זה ראיתי בקרבן עדה שהעיר ג"כ הא
 הוה גט מעושה ומפרש דבעלה כן נאסרה עליו מחמת
 ריח הגט (דמוכח ג"כ שמפרש פסול ממש) ע"כ כפאיהו
 לגרש פעם שנית ובשירי קרבן רוצה לפרש דברי הרמ"א
 מהירושלמי ודומה ג"כ דאין רא' לפי פירוש ק"ע, ולי נראה
 כמו שכתבתי דא"א לפרש דברי הרמ"א דמקורו הוא מהירושלמי
 דבירושלמי כתב אשכנזי' בפסול וברמ"א כתב גט כשר,
 רק קצת לעז, וכן הוא בהנהגת מרדכי (שמקורו של הרמ"א
 הוא משם בשם ר"ת) שיש ליתן גט מחמת הקול אפילו ידוע
 שלא ימלא אמת עכ"ל ויותר נראה לי פירוש בהירושלמי
 שאין אנו לריבין לדחוק שהיה כן דהוה ליה לפירושי אלא
 אורחא דמילתא כיון שגירש אותה בודאי שגוף אותה ואין
 רוצה להחזירה לביתו לאשה, ע"כ אם אשכנזי' בפסול יש
 לבקש אותו או להחזיר אותה לאשה לכל החייבים או לגרשה
 פעם שני ובאופן זה יש לבקש אותו כפי' גמורה כי כל זמן
 שאינו מגרש אותה בגט כשר מחייב בחיובי איש לאשתו,
 ואף מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במוזותיה משום
 דאגידה ב' (כתובות ל"ז) ע"ש ברש"י ותוס', והרמ"א
 משמיע לנו יותר רבותא דאף שהגט כשר ופטור מכל חיובי
 איש לאשתו מכ"ז ביון שילא קצת לעז על הגט מחייב ליתן

גט שני להסיר הלעז הגם שא"א לבקש אותו לקיים החייבים
 כיון שהגט כשר ופטור מכל החייבים מכ"ז יש לבקש אותו
 לטובה האשה וכאן אין לחוש לגט מעושה כיון שבאמת הגט
 הראשון כשר וגט השני הוא רק להסיר הלעז (ובזה אין
 לחוש שיוציאו לעז שהגט השני היה מעושה) ויש לפרש דברי
 הרמ"א כך בתחילה כתב שיכולין לבקש לקיים החייבים או
 שיתן גט כי זה לא מיקרי כפי' ואח"כ כתב שאם גירש בגט
 כשר אפילו הכי יכולין לכופו ליתן גט שני מחמת שאין חשש
 משום גט מעושה כיון שבאמת כשר הגט הראשון ואין הגט
 שני רק להסיר הלעז, ואין להק' לפי פירוש בירושלמי
 מדוע משמיע לנו אם נמלא פסול לאחר הגירושין הא באופן
 זה לכופו על החייבים יכולין לכופו על הגט הראשון או
 לקיים החייבים או לגרשה, זה אין קושיא דבתחילה גירש
 מעצמו (דאם אינו רוצה בהחייבים פשיטא דכופין כדאיתא
 בב"מ ובירושלמי פ' המגרש שהבאתי לעיל) אף בעל כרחיה
 וגירושין השני אינו רוצה, קמש"ל דיכולין לכופו על זה או
 להחזירה לאשה או לגרשה פ"ש, עוד כ"ל דקמש"ל אף אם
 נמלא פסול דרבנן (כמו דמשמע מלשון פסול ולא בעל)
 דאינו חייב החייבים לאשתו מדאורייתא מכל זה כיון שהיא
 בעיגונה על ידו יש לכופו ליתן גט שני ואין חשש מחמת
 גט מעושה כיון דמדאורייתא היה גט מעלי, וגם שפסול
 מדרבנן אפשר שמחויב ג"כ מדרבנן החייבים ע"כ יכולין לכופו
 ליתן גט או ליתן החייבים ואי אמרינן דאינו חייב לה החייבים
 כיון דמדאורייתא הוא גט כשר, אעפ"כ יש לכופו לגרשה
 שנית מחמת דאגידה ביה שלא להנשא לאחר, אבל אם ילא
 רק לעז על הגט והלעז הוא שקר כמו שמיירי הרמ"א נראה
 דאף אם הבעל מתחרט ורוצה להחזיר אשתו המגורשת
 ולהתחייב לה כל החייבים אלא שהיא אינה רוצה להנשא לו
 מכ"ז נראה שיש לכופו ליתן גט שני כי יכולה לעטון כיון שהיא
 מגורשת מדאורייתא ומדרבנן, אינה רוצה להנשא לו מחדש
 אבל הוא מחייב ליתן גם שני מפני הלעז :

ואי אמרינן דאם נמלא פסול דרבנן בגט הראשון אינו
 חייב לה החייבים כיון דמדאורייתא היה גט מעלי,
 מכ"ז אמרינן בירושלמי דיש לכופו ליתן לה גט שני מחמת
 דאגידה ואינה יכולה להנשא לאחר, יש קצת רא' להרמ"א
 דסובר דיכולין לבקש אם ילא לעז על הגט מהירושלמי הנ"ל,
 ול"ע כעת אם נמלא פסול דרבנן בגט הראשון אם חייב
 לה החייבין מדרבנן, ונחזור לג"ד אם אחזוק שלשים יום
 קודם נתינת הגט ששמו נחום מענדל הגם שבד"ב אפשר
 שקורין אותו נחום מענדל יש לילך בחר הכוה"ל שהיה
 בקריצבורג ולא נעלם ממני שיש דיעות המחמירים באופן זה
 הובא בפ"ת (בסימן קכ"ט סעיף י"ב) אבל מדאורייתא בודאי
 כשר בשם מקום כו"ג אף אם היה ידוע שיש לו שם אחר
 במקום אחר דהא חנן בראשונה היה משנה שמו ובמה פירש"י
 כשים לו שני שמות אחד כאן ואחד במדינת הים היה מגרשה
 בשם הגוהג במקום כתיבת הגט ולא היה מקפיד לכחוב
 שניהם עכ"ל א"כ חזין דמדאורייתא די בשם כתיבה לחוד
 דאי אפשר דמקודם תקנת ר"ג היה הנשים ממזרים ח"ו א"כ
 מה שתיקן ר"ג הוא מחמת לעז, אם כן במקום דחק יש
 להסיר ולסמוך על המחבר מה שמתיר בסעיף י"ב בדיעבד
 ובג"ד לא היה ידוע במקום כתיבה ונתינה שיש לו שם אחר
 במקום אחר, ומכא"כ שקרוב הדבר שגם בד"ב מקום דירתו
 של המגרש היו קורין אותו נחום מענדל כמו שכתב ההרה"ג
 דד"ב שכן אמר לו עד אחד ואשה אחת, כ"ז אי אחזוק
 תלחין יומין קודם כתיבת הגט הנעשה בשנת תרמ"ו, אבל
 אם אין ידוע אם נחזוק תלחין יומין קודם כתיבת הגט
 בקריצבורג בשם נחום מענדל ז"ע, ויש ללמד בהסירא לפי
 מה שכתב הרה"ג דד"ב בשם כת"ר בזה הלשון וכן העיד
 מסבבים שהחזיק עלמו זה שנה שסבבו עמו בשם נחום מענדל
 עכ"ל

אם הוחזק בד"ב בשם מנחם אבל אם אמר שמכמה שנים קורין אותו נחום הוא מהימן מדאורייתא ורק מדרבנן לריב שיעידו א"כ די להאמין האנשים האילו שאומרים שמכמה שנים קורין אותו נחום, ואף אם היו באמת פסולין מדרבנן ג"כ ל"ע אם יש לפסול אותם במילתא דרבנן:

היוצא מזה לפי מה שכתבנו אין במה לפסול הגט אם לא להטיל דופי בהגדה העדים שהעידו לפני כת"ר שנקרא בפי כל נחום מעגדיל אין במה צפרט שהבעל בעלמו נאמן מן התורה ומסתבר שר"ה ליתן הגט ברצון דלא כפאו אותו בודאי אמר האמת וכן העדים וצפרט שנותנים חרם קודם נתינת הגט מי שיש לו ערעור שיאמר קודם הנתינה, אלא שאח"כ נשתנה וחתר איזה פתח אולי יכול לפסול הגט, והעיקר שאין סתירה בין המוהל והבעל סגול דד"ב לבין העדים שהעידו לפני כת"ר שאפשר שהמעריסה וכן לתורה עולה בשם מנחם כפי העדים דד"ב ובפי העולם היה נקרא מנחם מעגדיל והוא חגיגה שהכל קורין בו וכשר, ולפי דעת הש"א הקריאה בפי כל הוא העיקר אפילו נגד שם המעריסה והקריאה לתורה עיין בחיבורי ע"י סימן רי"ז עיין בל"ל סימן קפ"ה שכתב איזה חילוקים, ומחמת חומר א"א איני רוצה להעמיד על דעתי ויחישב עם עוד רבנים:

סימן סו.

להרה"ג שיחי'

אשה אחת ראתה להנשא פה ובאה לפני ליתן לה הרשאה על הקדושין והרשאה לפני הכהן שנתגרסה, אמרה לי ששמה רחאח גיטא, ובהכתב נכתב רחל גיטל ואומרת שמעולם קורין לה רחאח גיטא גם כשהיתה דרה עם בעלה בקריזבורג מקום הכתיבה והנתינה שנה ומחלה היו קורין אותה כך וכן אמר אביה זלמן ליב שכן שמה מעריסה וכן בפי כל כל ימיה רחאח גיטא, ל"ע אולי הוא שינוי השם מגיטא לגיטל, ועיין בל"ל החדש (סימן רי"א) לענין פייש פייבל הוא שינוי, אלא שיש לחלק, וכן לענין ליזר ליזר, ועיין בגיטין (דף ס"ג ע"ב) לענין שהיה דהוה קרו לה נפארתה וכתב' תפארתה ופסלו הגט אלמא עבור שינוי אות אחת פסלוהו, ונראה ה"ה בסוף תיבה ג"כ הדין כן ועיין בספר חידושי אנשי שם מהגאון מהרש"ק בהמשניות אות ז' באשה ששמה גיטא וכתבו גיטא בלא יו"ד אחר הט' ופסל אף בדיעבד ובמקום עיגון כי הוא שינוי השם ממם וכתב ז"ל דבגט הכל תלוי העיקר בקריאות העולם וזה עיקר וכלל גדול בשמות וכיון שנקראת באופן שהיו"ד נרשמת במצטא וכתבו בלא יו"ד הוא שינוי השם ופסל הגט ואין בידי להכשירו בשום אופן כו' עכ"ל, הגם שגלע"ד שאין להחליט לפסול בדיעבד בחסרון יו"ד כמו שכתבתי בחיבורי ע"י (סי' קנ"ז) במקום שאין שינוי כ"כ בהבדל רק בחסרון אות אין לפסול בדיעבד, ועיין בל"ל החדש (סימן רמ"א) וכן לענין שם כלומא ונרגש כלומא ביו"ד וכ"ז לענין חסרון אבל בנ"ד שאמרה האשה שמעולם אין קורין אותה רק רחאח גיטא וכן כשהיו דרין ביחד עם בעלה במחנה קריזבורג לא היו קורין אותה רק רחאח גיטא ואביה אמר לי שמעריסה ג"כ נתן לה שם הג"ל ל"ע כי בין גיטא לגיטל הוא שינוי גדול בהבדל ובשינוי אות לא בחסרון לבד, ועיין בחיבורי ע"י (סימן קנ"ז) שהארכתי בענינים אילו, הן אמת שלא נעלם ממני שגיטא וגיטל הוא כעין שם אחד שאשה אחת יש קורין אותה גיטא ויש קורין אותה גיטל, אבל באשה זו אמר אביה שמעריסה קראו אותה רחאח גיטא ועד הנה כך וכן אמרה האשה שגם בקריזבורג קראו לה כן ואפשר שימלא רבנים שהתירו

עכ"ל וכן נמלא במכתב המונח אללי זה שנים שכתב כת"ר שהעידו שני עדים שהיו עמו בלוותא שתי שנים שהיו קורין אותו נחום מעגדיל עכ"ל ודרכם לסבב בכל עיר ועיר בקיבוץ עניים וקורין אותו כן ודרך סיבובם בלו גם כן לקריזבורג מדוע יגרע חזקה זו מחזקה של שלשים יום בעיר אחת כיון שהוא יכול לעקור שמו וליתן לעצמו שם אחר כדאיתא במשנה, בראשונה היה משנה שמו כו' וכתב הרא"ש שכן דרך הגולים וכו' ומאלי נפקותא אם היה החזקה בעיר אחת שלשים יום או השלשים יום ככמה עיירות למה יגרע שתי שנים או שנה אחת שהיו הולכים מעיר לעיר בשם נחום מעגדיל ואם היה בעיר אחת רק שלשים יום בשם נחום מעגדיל, בשלמא אם הגט בד"ב היה דבר עיין אולי שם נקרא בשם נחום מעגדיל אבל כיון שהיה הגט בקריזבורג וזה שנה שקורין לו נחום מעגדיל הוה להו כל העיירות בעיר אחת וכן בעיר גדולה כאנטיובי שבאו עדים והעידו שביום זה ראו אותו בקלה עיר זה וביום אחר ראו אותו בקלה אחר ובדרך כלל אתחזק שלשים יום בשמו מיקרי חזקה, ועוד נראה הא דאיתא בד"ב (ד' קס"ז) כל שהחזק שלשים יום כו' עכ"ל לאו דוקא שיעידו שהשלשים יום היו רלוין כמו בחזקת הבתים לענין שלש שנים וכן בגיטין (דף ע"ז) והא לא עבר שלשים יום פירש"י רלוין, לא דמי נ"ד להתם דהתם טעמא אחרתא בכל אור"א משא"כ בזה בכל עת שלריבין להזכיר שמו היו מזכירין שם נחום מעגדיל או שהיו שומעין מאחר הוה חזקה שלשים יום ומכא"כ בנ"ד שהיו הולכין מעיר לעיר שנים או שנה וכל העולם הוא להם בעיר אחת גם אפשר במשך רב כוז היו בעיר אחת שלשים יום ומכא"כ לדעת הרמ"א שדיעבד אף אם כתבו שם הטפל כשר ואף החולקים לא יחליקו בנ"ד בהכרזה מלינו בעירובין שלריך רלוין היינו אם מכריז שלשים יום אבל אם מכריז שנים די בתמינא יומי כדאיתא התם, ול"ע בגיטין שמוה וכן בהכרזה מלינו שאם חסר יום אחד מהשלשים לריבין להכריז להשלשים יום אחר ובהחזקה שמו שלשים לא מלינו שלריבין לשאול להעדים אולי באמצע השלשים לא ראו אותו ולא שמעו אם נקרא בשם הכתוב בגט אלא אם מעידים בסתם כשהי' לריבין להזכיר שמו היו מזכירים בשם הכתוב בגט די רק שמעידים דבתחילת השלשים וסוף השלשים וברוב ימים באמצע השלשים כשהיו לריבין להזכיר שמו היו מזכירים בשם הכתוב בגט מיקרי חזקה אלא זה ל"ע אולי לריבין שלשים יום שלימים אפילו מפוזרים או די בפחות כיון דמשכא מילתא כמו בהכרזה, אבל בנ"ד שמעידים על ב' שנים או אפילו שנה אחת בודאי היה זה שלשים יום שנקרא בשם הכתוב בגט אף שהם מפוזרים די ובלבד שלא נקרא בשם אחר בנתיים:

ובדבר מה שהעיר כת"ר בנאמנות העדים נראה דאף אם הם מהמסבבים על בתי א"י שהם מקבלים נדקה צפורה' מן א"י שהם פסולים לעדות מדבריהם (סנהדרין כ"ז) אבל לריבין הכרזה ובלא הכרזה הם כשרים, גם יש חילוק אי הוה אפשר להם למתני בליגעה או לא, ועיין בחיבורי ע"י סוף סימן רכ"ה איך שלריך לרדקן בקבלת עדות מאנשים כאילו בשם תרומה"ד, מכ"ז בנ"ד אין להחמיר ב"כ צפרט שהרה"ג דד"ב גבה עדות מעד אחד ומאשה ששמו נחום מעגדיל, ועוד נראה דמדאורייתא מהימן אפילו המגרש בעלמו דהא בשעת הסכנה כותבין אע"פ שאין מזכירין ואף שהיה בחזקת א"א, וכן במילתא דעבדי לגלוי' מהימן אפילו נגד כנריבשלו באומר של עיף פלוני וטוהר בא"ט אפילו נגד רובא דעדיף מחזקה לשיטת הר"ן שם דמיירי במקום שעיפות טמאים מרובים ועיין בתו' גיטין (ד' כ"ז) ד"ה מעולם וכן בנ"מ שהבעל אינו חשוד לקלקלה לשקר במיד כו' עכ"ל אף שהאשה היא בחזקת א"א ח"כ ה"ג אף

שיתירו אותה ע"פ דברי רמ"א סוף (סימן קכ"ט) כל כיני
שמשתנה לפי לשון המדינה כגון ל"ב ליוז, מענדל מאנדל,
כשר בדיעבד, אבל אני הערתי על הרמ"א הנ"ל, ותרלתי
שם קלת (ועיין בט"ג בש"א אות כ"ג לענין זנוויל אם שינה
וכתב זנוויל בב"ת, היינו דהרואה יקרא בב"ת רפוייה אבל
אם מלי שם אנשים שנקראין בב"ת דגושה נראה לפסול אף
דיעבד שהרי לא יתלו לומר שזה שינה ממנהיג רק יאמרו
שזה המגרש כך שמו בבית דגושה עכ"ל וכמה כרכורים
כרכרו האחרונים בשם דוואשא שכתבו דוואסיה וכן מתנוסס
לתנם, ואף שימלא מי שמתיר היינו בגט הגשלה ובמקום
הכתיבה כתבו כהגון רק שיש שינוי בין מקום הכתיבה
למקום הגתיקה גם דווקא ע"י הכרזה שקורין לה כמו
במקום הכתיבה, אבל אם הכתיבה והגתיקה הוא במקום אחד
כמו בב"ד ל"ע ויש ללמד שאין דומה לנפאחה כי אין מי
שיקרא אותה תפאחה משא"כ אותה שקורין אותה רחאח גיטא
אין שיבוש אם קורין אותה רחל גיטל או שכותבים בכתבים
רחל גיטל כי כמעט שמות אחת, אבל ממה שפסלו בשינוי
מריבה לריוויא ומלפורה לליפה אף דשם ליפה הוא כינוי
ללפורה מכ"ז חיים רובין להקל אם קראו לה ליפה וכן נקראת
בפי כל וכתב בגט לפורה כתב הנ"ל שאין בידו להקל :

בדבר שם רחל שאומר אביה שנתן לה מעריסה רחאח
גיטא יש ללמד ע"פ מה שכתב הב"ש בתחילת
ש"ג דאשה שמעריסה נתנו לו שם שארקה וכן נקראת בפי
כל וכתבו בהגט שרה כשר בדיעבד ואפשר שה"ה בשם רחל
אם כתב אף שמעריסה קראו לה רחאח, הגם שיש לחלק
בין שארקה כל הנקודות שוות לשם שרה משא"כ בשם רחאח
אין כל הנקודות שוות בשם רחל יש ליידי תחת ה' מכ"ז
אפשר להקל ועוד דאף דאביה אומר שמעריסה קראו לה
רחאח אולי הוא בטעות ואינו זוכר כ"כ, ואפשר שהחזן נתן
לה שם רחל מן הסתם שהוא שם הקודש של רחאח משא"כ
בשם לעז גיטא וגיטל כיון שאביה אמר שנתן לה שם גיטא
והאשה אומרת שכל ימיה קורין לה רחאח גיטא אין לנו
לחשוב יותר הגם שאפשר לעז אין כאן שהעולם יבינו שהיא
היא האשה שקורין לה רחאח גיטא אף שכתב רחל גיטל
אבל שינוי השם יש כאן וקורא הנ"ל מזויף מחבו ודומה
לנפאחה ותפאחה, אף דגם שם אפשר לא יטעו על אשה
אחרת כמו שכתבתי לעיל, לע"ד שמה שהחמירו האחרונים
בטעות השמות ריבא ריוויא דוואשא דוואסיה וכדומה אף
שהעולם אפשר לא יטעו באשה אחרת ולעז אין כאן אבל כיון
שכתב בטעות דומה כמי שחסר שם האשה ורק דומה שהיה
כותב פלוני גירש אשתו שיש לה סימן פלוני שדברו בזה
האחרונים ועיין בגיטין (דף ק) הא בעינן שמו ושמה ובתים'
שם ובפ"ח ובב"ש (סימן קכ"ט) ודומה לאם היה כותב בן
פלוני גירש אשה פלונית או פלוני גירש בת פלוני, אף
שהעולם לא יטעו שיבינו מי הוא המגרש או המגורשת שפלוני
אין לו אלא בן אחד או בת אחת מכ"ז לא מהני כי לדרך
דוקא שמו ושמה עיין בית מאיר (סימן הנ"ל אות א') והר"ן
ד' כ') כתב בפירוש דלא מיקרי כריתות אם לא כתב שמו
ושמה, ולא דמי לעדות דמהני בן פלוני עד מכ"ז יש ללמד
דכ"ד אפשר אינו דומה ללא כתב כלל השמות כמו שהארכתי
לעיל, לע"ד אף בשם רחאח יותר עוזב לכתוב לכתחילה
רחאח ולא רחל כיון שאמר אביה שמעריסה נתן לה שם
רחאח גיטא ואף אם אין יודעין אם נתנו לה מאריסה רחל
עיין בב"ל (סי' קפ"ח) לענין שם יודה שאין יודעין איך עולה
לתורה ואיך נהנו לו מעריסה יש לכתוב יודה כמו שקורין
אותו העולם ועין בביב גיטין אות שרה (ס"ק ז') בזמנינו
אפילו היה שם העריסה שרה אין להזכיר כלל שרה כשאין
שום אדם קורין אותה שרה דשם שרה חשוב נשתקע עכ"ל
הובא ג"כ בקונטרס השמות של פ"ת אות ש' ועיין עוד

בקונטרס הנ"ל אות ר' בשם רחל אם נשתקע אין כותבין
רק בשם שנקראה ע"ש עוד באות ד' והעיקר שם שנקראה
ובפרט באשה כש"כ בב"ד ובשם גיטא יש לעיין אף בדיעבד,
עיין בט"ג בשמות נשים אות ב' ז"ל אם אינו יודע שם העריסה
והיא נקראת בשם שארקה כותבין לכתחילה שם שארקה
עכ"ל וכן הוא בב"ל בשם דבארה שאין לכתוב שם דבורה
אם הכל קורין דבארה עיין בב"ל (סימן רמ"ד) באשה
שנקרא ליפא בפי כל וכן נקראת מעריסה אם כתב ליפורה
מפסל שם אם כשר בדיעבד וכתב באות י"א בזה הלשון אם
קראו גם מעריסה ליפא כו' ולכן לענין מעשה לא הקלתי
ע"ש, ואף אם אין יודע שם העריסה ג"כ מסופק בדבר
ע"ש על כל הנ"ל מסופק אני בשם גיטא שכתבו גיטל אף
בדיעבד, כי בנפאחה ותפאחה משמע מלשון רש"י שלא
היה הטעות באשה אחרת שז"ל טעי בשמה, לכחירה מאי
אשמועינן בזה, אלא שלא תאמר שהיתה אשה אחרת שנקראת
תפאחה ע"כ פסלו הגט, ע"כ כתב שהטעות היה רק
בשמה שכתבו ת' במקום כ', ואפשר שלא יש אישה בעולם
שנקראת בשם תפאחה, ואפשר שזה כוונת הרמ"א שכתב
הנ"ל, ואפשר שדעת רש"י שאם היה הטעות בשם אשה
אחרת שנקראת תפאחה וכתב שם תפאחה לאשה זו, לא
היה טועה רב יצחק ב"ש, לומר עם עדים שליחותן, רק
כיון שלא יש שם תפאחה בעולם, היה סבור רב יצחק שלא
מיקרי טעות גמור, כיון דליכא למיעטי בשם אשה אחרת
וכ"ז מתקין לה רבה מי קאמר כתבו חספא כיון דכ"ע קרו
נאפחה וכתבו תפאחה עיקרי לא כתבו שמה, ועיין בספר
תורת גיטין (סימן קכ"ט) בבאוריס אות כ"ח לענין שם
אליהו חזקיהו גדליהו וכדומה כתב בזה הלשון וכל אלו אם
יודע ששמו חסר וא"ו בסופו בשם העריסה ובקריאה ובחתימה
וכתב בגט מלא פסול אפילו בשעה הדחק עכ"ל ע"ש ויש
לדון במכש"כ בשם גיטא שמעריסה ובפי כל מעורה קורין
אותה גיטא שיש לפסול אם כתב גיטל דמה בשם הקודש
שמצינו מלא בקרא כמה פעמים, מכש"כ בשם הלעז הגם
שיש לחלוק דאליה ואליהוה הם ב' שמות כמו שכתב הב"ש
לכד שדבריו ל"ע, אבל לע"ד אין טעם זה מספיק דע"פ
אומדנא האב שנתן לו מעריסה שם אליה לא היה כוונתו
דוקא על שם אליה הנכתב בלא וא"ו בה' מקומות ואפשר
שאין יודע מזה ובפרט לע"ה אלא נתן זה לפי תומו, אלא
עיקר הטעם שהשם שנותן לו מעריסה וקורין כן בני אדם
זה נקרא שם ואם משנה בפרט אם נרגש בהבדל הוא שינוי
השם וכן הוא ג"כ בגיטא הנ"ל גם מלשון הב"ש משמע
דכתב דהוי שינוי השם כי הם תרי שמות גם ניכר במצטא
עכ"ל משמע שמה שניכר במצטא לכד פסול, ואפשר מטעם
שכתב שהם תרי שמות אין מספיק לפסול כמו שכתבתי לעיל
ע"כ כתב עיד טעם, ובב"ד לע"ד קשה להתיר דלא עדיף
ממה שהבאתי לעיל מט"ג שבמקום שקורין זנוויל בב"ת דגושה
פסל אף בדיעבד אם נקראת בפי כל זנוויל וכן ממה שהחמיר
הנ"ל אם כתב פייוויל במקום פייווש ודווקא בשם אביו
מלמד הנ"ל קלת ע"ש ועיין בחיבורי (סימן רכ"ג) שיש סברה
לילך בתר מה שכותבין באגרות ושטרות, אבל מי יודע
היאך כותבין באגרות ושטרות גיטא או גיטל, אח"כ ראיתי
בספר מצעל מאיר עיני סופרים ועוד על מסכתות ז"ל שם
שם המגורשת סימא ריזא כך היו קורין אותה ונכתב בגט
סימא ריזל מהני שכתבתי נכתב כך פסול ויתן גט אחר
בשם סימא ריזא עכ"ל אח"כ בשם גיטא וכתב גיטל ג"כ יש
לפסול, והתם היה נכתב בכתובה ריזל מכ"ז פסל מכש"כ
בב"ד, אח"כ ראיתי שכן כתב הרב הגאון המפורסם מו"ה
שלמה קלוגער בספרו חא"ש (בסימן ס"ד) גם כתב דלא
מהני אף אם נתנו לה על שם זקנתה ונרשם על המלכה של
זקנתה שם ריזל כי העיקר מה שקורין לה העולם ע"ש דאין
ראיה שהיה שם זקנתה ריזל, גם כתב שהם שני שמות גם
כתב

בדיעבד שם רחל שאומר אביה שנתן לה מעריסה רחאח
גיטא יש ללמד ע"פ מה שכתב הב"ש בתחילת
ש"ג דאשה שמעריסה נתנו לו שם שארקה וכן נקראת בפי
כל וכתבו בהגט שרה כשר בדיעבד ואפשר שה"ה בשם רחל
אם כתב אף שמעריסה קראו לה רחאח, הגם שיש לחלק
בין שארקה כל הנקודות שוות לשם שרה משא"כ בשם רחאח
אין כל הנקודות שוות בשם רחל יש ליידי תחת ה' מכ"ז
אפשר להקל ועוד דאף דאביה אומר שמעריסה קראו לה
רחאח אולי הוא בטעות ואינו זוכר כ"כ, ואפשר שהחזן נתן
לה שם רחל מן הסתם שהוא שם הקודש של רחאח משא"כ
בשם לעז גיטא וגיטל כיון שאביה אמר שנתן לה שם גיטא
והאשה אומרת שכל ימיה קורין לה רחאח גיטא אין לנו
לחשוב יותר הגם שאפשר לעז אין כאן שהעולם יבינו שהיא
היא האשה שקורין לה רחאח גיטא אף שכתב רחל גיטל
אבל שינוי השם יש כאן וקורא הנ"ל מזויף מחבו ודומה
לנפאחה ותפאחה, אף דגם שם אפשר לא יטעו על אשה
אחרת כמו שכתבתי לעיל, לע"ד שמה שהחמירו האחרונים
בטעות השמות ריבא ריוויא דוואשא דוואסיה וכדומה אף
שהעולם אפשר לא יטעו באשה אחרת ולעז אין כאן אבל כיון
שכתב בטעות דומה כמי שחסר שם האשה ורק דומה שהיה
כותב פלוני גירש אשתו שיש לה סימן פלוני שדברו בזה
האחרונים ועיין בגיטין (דף ק) הא בעינן שמו ושמה ובתים'
שם ובפ"ח ובב"ש (סימן קכ"ט) ודומה לאם היה כותב בן
פלוני גירש אשה פלונית או פלוני גירש בת פלוני, אף
שהעולם לא יטעו שיבינו מי הוא המגרש או המגורשת שפלוני
אין לו אלא בן אחד או בת אחת מכ"ז לא מהני כי לדרך
דוקא שמו ושמה עיין בית מאיר (סימן הנ"ל אות א') והר"ן
ד' כ') כתב בפירוש דלא מיקרי כריתות אם לא כתב שמו
ושמה, ולא דמי לעדות דמהני בן פלוני עד מכ"ז יש ללמד
דכ"ד אפשר אינו דומה ללא כתב כלל השמות כמו שהארכתי
לעיל, לע"ד אף בשם רחאח יותר עוזב לכתוב לכתחילה
רחאח ולא רחל כיון שאמר אביה שמעריסה נתן לה שם
רחאח גיטא ואף אם אין יודעין אם נתנו לה מאריסה רחל
עיין בב"ל (סי' קפ"ח) לענין שם יודה שאין יודעין איך עולה
לתורה ואיך נהנו לו מעריסה יש לכתוב יודה כמו שקורין
אותו העולם ועין בביב גיטין אות שרה (ס"ק ז') בזמנינו
אפילו היה שם העריסה שרה אין להזכיר כלל שרה כשאין
שום אדם קורין אותה שרה דשם שרה חשוב נשתקע עכ"ל
הובא ג"כ בקונטרס השמות של פ"ת אות ש' ועיין עוד

כתב וגם אם הוא קיבול השם לא שייך רק באם נקרא בשמיהם די באחד מהם, אבל נקרא רק באחד אין לשנות ע"כ בנ"ד ל"ע הרבה, מה שכתבתי לעיל לענין שם ריזא כתב ג"כ הגאון מוהר"ר זלמן מרגליות ז"ל בסוף ספרו ט"ג הנקרא שכלי לקט בזה"ל (בסעי' וא"ו) גט שכתב בו האשה ריזא והיא נקראת ריזא צפי כל בהרשג הברת היו"ד אחר הזי"ן הגט פסול אפילו בדיעבד ולריך לכתוב גט אחר שהיא נכתב בו ריזא ואם מקלתן קורין אותה ריזא ומקלתן ריזא יש לחקור אחר שם הערסה שם מערסה ניתן לה שם ריזא וגשתרצב אח"כ צפי מקלת לקרות ריזא יש לכתוב ריזא דמחקרי ריזא כו' ואם חותמת עלמה יש לעשות שם החתימה עיקר ועל השני דמחקריא עכ"ל עוד כתב ריזא ריזא הם שני שמות כו' עכ"ל לפי דברים אלו ל"ע חולי גיטא גיטל ג"כ הם שני שמות ובמקום עיגון יש להתיישב ובדבר מה שפוסל אם נקראת ריזא ביו"ד אחר הזי"ן וכתב ריזא בלא יו"ד אחר הזי"ן ל"ע לפי מה שכתבתי לעיל (סוף סימן נ"ט) בשם גיטא אם כתב בלא יו"ד אחר ה"ט וכדומה ע"ש :

סימן סח.

להרה"ג שיחי'

בדבר החליטה של אח"א אשר מלמדים אותו בהילוך לעקור רגל דשמאלא ברישא (היפך מה דאמרינן במנחות (ל"ד) כי עקר אינש כרעיו' דימינא עקר ברישא) על איזה יחלוץ נראה דשאלתו הוא באופן שהרגילו הוא אף בשעה שאינו הולך לעבודת הלבא ג"כ הרגילו עלמו לעקור רגל דשמאלא ברישא (דאי בשעה שאינו הולך לעבודת הלבא מתנהג כדרכו לעקור כרעיו' דימינא ברישא בודאי לריך לחלוץ ברגל ימין דרוב הילוכו כל היום וכל הלילה עוקר רגל ימין ברישא בפרט שגולד אינו איטר רגל) נראה לכאורה שמשום זה לא נקרא על שמאלו ימין לא מבע"י לרש"י במנחות (ד' ל"ז) ד"ה איטר מניח בימינו שהוא שמאלו כתב ע"ז ימין של איטר הוה שמאל לדירי' הואיל ורוב כחו בשמאלו עכ"ל ומן הסתם גם ברגל תלוי ברב כחו וכן משמע מרש"י בכורות (מ"ה ע"ב) ז"ל ואיטר דרגל נמי לעמוד כתיב כדרך שאר עמידה דעיקרו צימין עכ"ל ונראה שתלוי ברב כחו אבל כמה שמרגיל לעקור רגל דשמאלא ברישא משום זה לא אבדה רגל ימין שמה נכוחה ולא דמי להא דכתב המ"א (בסימן כ"ז) דאם הרגיל עלמו לכתוב בשמאל ועושה כל מלאכתו צימין יניח בשמאל כל אדם עכ"ל משמע אבל אם הרגיל עלמו לכתוב וגם לעשות מלאכתו בשמאל יניח צימין (וה"ה אם אין יכול לכתוב רק הרגיל לעשות מלאכתו בשמאל ג"כ יניח צימין) היינו משום הדרש וקשרתם מה קשירה צימין כו' וכיון דקשירה צימין הנחה בשמאל אח"כ ה"ה אם קושר בשמאל הנחה צימין מה שאין כן ברגל לא שייך זה, גם נראה שהילוך רק מה שעקר כרעיו' דשמאלא ברישא לא מיקרי עושה מלאכתו ברגל דשמאלא ולא דמי למלאכת היד אם הרגיל לעשות כל מלאכה ביד שמאל מה דאמרינן לענין תפילין אבל לא לענין מה שעוקר רק רגל שמאל ברישא ומאי דאמרינן בב"מ (ד' ל"א) היה עושה מלאכה ברגליו היינו מלאכה ממש דשה וכדומה, ומה שמנסין את החלוק אם אינו איטר אם עוקר כרעיו' דימינא ברישא היינו משום דע"י זה אנו מבינים שיש לו כח ברגל ימין יותר מבשמאל אבל מה שמרגיל עלמו ע"י איזה טעם לעקור רגל דשמאל ברישא משום זה לא מיקרי איטר כי לאחר פסיעה ראשונה שוב אין חילוק בינו לאדם אחר בשביל פסיעה אחת שמלווים לו לעשות כן לא מיקרי איטר, ולא מיקרי עושה כל מלאכתו או אפילו רוב מלאכתו בשמאל, בפרט שיש דיעות אפילו

באיטר רגל ממש לענין חליטה שחלוק ברגל ימין מחמת ילפותא רגל רגל ממורע כמבואר בב"י גם יש דיעות שחולקין על מ"א לענין הרגיל אף לענין תפילין כמו שהארכתי בחיבורי ע"י (סימן א') ומכש"כ בנ"ד שהבאתי בשם רש"י שהעיקר תלוי ברוב כחו, שכתב הואיל ורוב כחו בשמאל נראה שהולא מגמרא בכורות (ד' מ"ה) איטר בין ביד בין ברגל מר סדר כחישותא אתחלה צימין ומר סדר בריזתא אתחלה בשמאל היינו לענין שולט בשתי ידיו אבל איטר כ"ע מודים כחישותא צימין ובריזתא בשמאל אלא לענין פסול כהן הוא מחמת ענין אחר כמו שכתב רש"י משמע דוקא מתולדה שייך בריזתא וכחישותא אבל לא ע"י רגילות ואף אם נאמר דלשון אתחלה משמע שלא מתולדה אבל זה משמע מלשון בריזתא וכחישותא דע"י חולי נעשה איטר, או מתולדה אבל לא ע"י רגילות ול"ע וללאת מידי ספק ולע"ד לזוהי אותו שירגיל עלמו לעקור רגל דימינא דעלמא ברישא תחתין יומין כמו שהיה קודם שילא לעבודת המלך, והוה חזקה ואח"כ יחלוץ צימין דעלמא, ויש לחלק בין איטר רגל לאיטר יד לענין הנחת תפילין לפי מה שכתב החוה"ל בשער עבודת אלקים פ' ב' ז"ל ומן הידוע שהכלים שמשתמשים בהם תמיד ע"ד הטבע מוסיק תיקונים ומתחזקים מעשיהם וכאשר ימעט שימושם יפסדו ויחלשו מעשיהם עכ"ל וכתב המפרש ואף הידים והרגלים שם ינחו מפעולתם ויחלשו מאוד עכ"ל אח"כ לענין תפילין כיון שעושה כל מלאכתו בשמאל מיקרי השמאל יד ברי יומין נקרא כהן, ולפי שני הדרשות בין הדרש מיד כהן ובין וקשרתם לריך להניח ביד ימין של כל אדם שהיא שמאלו משא"כ ברגלים הוא רחוק המציאות שיעשה מלאכתו ברגל שמאל ורגל ימין ינחו מפעולתם ע"כ לא מביאים האחרונים לענין חליטה אם הרגיל לעשות מלאכתו ברגל שמאל על איזה רגל יחלוץ רק שתלוי בביראותה וכחישותא וסימן ע"ז איזה רגל עקר ברישא היינו אם הוא בתולדה והוא נוהג כן כל ימיו אבל אם כל ימיו היה עוקר ימין ברישא רק כשצא ללכת ליווי אותו לעקור שמאל ברישא והוא רק בשעת עקירה ראשונה אבל אח"כ הולך בשניהם בשוה כדרך העולם לא שייך ע"ז לומר שרגל ימין נחלש ורגל שמאל נעשה בריזתא יותר מהימין וכן בספר שו"מ (סימן כ"ה) ג"כ דעתו שאיטר רגל הוא דוקא מתולדה ומביא ג"כ הרא"י מבכורות כמו שכתבתי ואף מחמת חולי לא שייך איטר (אלא הדמ"ר חולק ע"י כמו שכתוב להלן) וכש"כ בנ"ד דסמי' בידו לעקור רגל ימין ברישא ולהיות כמו שגולד וכמו שהיה נוהג מקדם וע"י צח"ס חאה"ע (סימן ל"א) בשם הגאון מו"ה זלמן עמרבי דכתב הכרחים גדולים שאין איטר ברגל כמוהו שעיקר רגל שמאל תחילה דלא איכפת לן כלל בהא רק איטר הוא לשון אומם ככה האבר ההוא כאיטר יד שנחלשה ימינו וה"ל נחלשה כח רגל ימינו ואינו יכול להסיע כדרך הילוך בני אדם שיש בין פסיעה לפסיעה כשיעור פסיעה אבל הוא חלוש, וגורר רגלו הימני בחר השמאלי כהילוך הזקנים ותשושי כח כו' עכ"ל הספר ח"ס יע"ש שמאריך בזה וכתב שגראה שכיון האמת ואף שהח"ס ירא לעשות מעשה כוותי' דהגאון הנ"ל אבל היינו באיטר מתולדה שעיקר רגלו השמאלו ברישא אבל לא בנ"ד ועוד אפילו לאנשי הלבא היינו כשהוא הולך ממקומו והלאה אל מול פניו מי שאינו איטר עוקר רגל ימיני ברישא ולהם מלמדים לעקור רגל שמאל ברישא אבל אם רוצה לילך ללד שמאל אף שהוא איטר או מתחיל לילך ברגל הימנית וכן מי שאינו איטר אם רוצה לילך ללד ימין מתחיל לילך ברגל שמאל ע"י בספר כרם שלמה בסדר חליטה הובא בפ"ת וכשרושים לנשות את החלוק לריכין להעמידו רגליו מכוונות ויחמרו לו שיהלך מכנגד פניו ולהלאה אח"כ כשהלך לעבודת המלך ג"כ לא בכל פעם עוקר שמאל תחילה :

עוד להרב הג"ל.

לפי

מה שכתב כת"ר במכתב השני שיש לו כל הסימנים מאיטור ממש בודאי קשה להקל לחלוק רק ברגל אחת, ולפי מה שלייר כבודו הא"ח שצא לידו יכול להיות שהוא איטור מתולדה רק מחמת שהוא איט פשוט אינו יודע בין ימין לשמאל ולא ידע מה קאמרי רבין ובודאי יש לילך בזה השתא כי כפי ששמעתי מא"ח אחד מופלג ושו"ב היה ענין זה לתמוה בעיניו ואמר שהיכף שהלך מעבודת המלך היה הולך כמקודם גם לא בכל פעם עוקרים כרע"י דשמאל ברישא, ומה שדייק כבודו מסוג"י דכורות מלשון כחישותא אחלה דגם ע"י הרגל מיקרי איטור, נראה לי דמשם אין רא"י דנראה דהתם לא מיירי רק ע"י חולי כי כן מורה הלשון כחישותא אחלה מחמת חולי רגל ימין ועיין ברגל מרבבה בא"ח (סימן כ"ז) דכתב וז"ל ונלע"ד שאף החולקים שם היינו בהרגיל עצמו מראשו ולכן ס"ל דהרגלו לאו כלום הוא אבל אם מן השמים הרגלוהו דהיינו שנוול לו חולי בימינו ויטול הכח ממנו ולדרך לעשות כל מלאכתו בשמאל בודאי דינו כאיטור גמור עכ"ל, לפי זה כ"ש באיטור רגל שבלאה"כ יש חולקים שאיטור רגל לא דמי לאיטור יד לענין הפילין בודאי יש לומר דהגמרא דכורות מיירי באיטור ע"י חולי ברגל ימין ובפרט שכן מורה הלשון כחישותא ועיין בשו"ת שו"מ (סימן כ"ה) דעתו דאיטור רגל דוקא מתולדה ולהלכה לריך ענין:

סימן סח.

פה נמלא אשה אשת כהן שילדה ממזר והאשה עם בעלה הוזהר בהודאה גמורה שהוא היה בעבודת הנזכר במרחקים ארבעה שנים גם הודית שלא באו זה ע"ז כל הארבעה שנים רק היתה זווילגא משרתת ונתעברה מבליטל אחד ופסקנו שאסורה לאשה ומחוייבת לקבל גט אלא שאינה רואה לקבל גט וכעת נסעה ואין ידוע מקומה והבעל מבקש ממני להתיר לו לישא אשה אחרת לדעתי יש להתיר לו לישא אחרת בלא מאה רבנים כמו שכתב החמדת שלמה הובא בפ"ת, על אשה אסורה בודאי לא גזר ר"ג שום גזירה לא על גירושין בע"כ ולא על לישא עוד אשה בלא גירושין הראשונה, אלא הח"ס כתב שהמנהג להשיג היטור ממאה רבנים לדעתי יותר נראה דברי הח"ס הנ"ל, ויש לעיין אם מועיל לה לזכות עבודה גט, כיון שאומרת שאינה רואה בגט רק ע"י ממון שאי אפשר לבעלה ליתן לה כי הוא עני ובתשובה עיין יצחק מלמד לזכות לה גט אע"פ שנועקת שאינה רואה בגט ולי אין ברור סברותיו בזה ואפשר שיש כאן איזה זכות כי מה שאינה רואה עד שתתן לה ממון הוא מחמת שסברה שאם לא יתן לה ממון אינו לא יניחו לו לישא אשה ע"כ יהי' מוכרח ליתן לה גט עם ממון, אבל אם היתה יודעת שנותנין לו רשות לישא אשה בלא גט היתה חפילה בזיכוי הגט שיהי' פטוי, וקל"ה רא"י מב"מ (דף ק"ב) מה דמקשינן על אביו על מה שסובר דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע מתרומה דאמרינן איגלאי מילתא למפרע ומתוך הכא ב"ע כגון דשוו שליח וסתמא דבעל הבית כי תרום מבינונית תרום כו' ומקשה התו' נימא דהשתא ודאי ניתא לי' ביפות אבל מתחלה בשעה שתרם אי הוה ידע בזה לא הוה ניחא לי' דאין דרך לתרום מן היפות כדאמרינן לעיל לגבי דבר שיש בו סימן דאפילו לרבא חייב להכריז דאע"ג דהשתא מהי"אש אין בכך כלום, וי"ל דשאני הכא כו' מעיקרא ניחא ליה משום מזה עכ"ל התוס', א"כ ה"א הוה יודעת דיתן רשות לבעלה לישא אשה בלא גט בודאי ניחא לה הזכיה כדי שיהי' פטוי כי דבר ידוע שזה הוא לה לזכות גם אין לך מזה גדולה מזו, עוד קל"ה

רא"י דמלינו היכי דהוא בעלמו לא קנה וכשדעת אחרת מקנה קונה בעודר בנכסי הגר וכסבור שהוא שלו לא קנה ואם אחר מקנה לו זכה וכן כתב הקלות החושן בסיומן ער"ה מסוגיא דב"ב רב ענין בתימ"י בשם הראב"ד ז"ל דאם המקנה ידע אע"ג דהזכיה לא ידע והיה סבור שהוא שלו זכה וא"כ ה"א אע"ג דהאשה סוברת שאין מתירין לו לישא אשה בלא גט ע"כ אינה מקבלת גט בלא ממון אבל אם היתה יודעת מזה בודאי היתה רואה בגט וזכות הוא לה וז"ל בכ"ז גם לפי מה שכתב (הנוב"י קמא סימן ע') דוקא בזמורת מזבין גט שמסתמא עדיין הוא קן אבל זו בשביל שזינתה אינה חשודה לזנות עוד ושמוא אינה רואה שוב להנשא ואף שאבדה כל זכות שיש לה על בעלה מ"מ אינה ג"כ זכות כו' ועוד שיש אפילו חוב כשהיא א"א היא בחזקת משומרת וכשהיא פטויה נוהגין בה מנהג הפקר ולכן זה אי אפשר עכ"ל הגם שבעניניו לא נהירא סברותיו בזה אבל מי יעמוד נגדו, ע"כ נראה שבתחילה יעשה שליח לקבלה בתורת זכות ואח"כ ימנה אותו לשליח להולכה ובסתמא לפה ימסור לה השליח הגט בתורת שליח להולכה בודאי טוב ממנ"פ, עוד מסופק אני קל"ה לפי דעת הח"ס שאם לא יתירו לו בלא גט ויהא מוכרח ליתן גט חושש לגט מעושה כיון שעל פי דין אינו מחוייב ליתן גט כדליתא בתוס' ריש זבחים, הגם דגם זה אין נראה בעיני גם מדברי האחרונים משמע שיותר טוב לגרש אותה בע"כ מלישא אשה בלא גירושין הראשונה מכ"ז נראה כמו שכתבתי כיון שיש בזה קל"ה ספק יוכלין לומר להבעל שילך אלל הגאונים שדור חולי יתירו לו לישא אשה בלא גט, ואם יתן גט נחיר לו גם אהמו גם להתיר לו בלא גט ג"כ אין סברה כי שסתמא ותבאש גט יהי' קשה להשיג ממנו:

סימן סט.

להרה"ג שיחי'

אעתיק בקלרה מה שכתב הרב הגאון בספרו עין יצחק בזמורת שאין ראויה לקבל גט ולווחת שאינה חפילה, בזכות הגט שעושין בב"ד של ישראל מביא שם בשם חידושי רשב"א מקדושין (דף כ"ג) דזיכוי שער שחרור לעבד ע"י אחרים דאין העבד יכול למחות דזכות גמור הוא מלד עצמו דמתירו בבת חורין ומכניסו לכלל מלכות ישראל זכין לו בע"כ ובטלה דעתו אלל כל אדם כו' ויש לדחות התם בשעת הזכיה לא היה לפנינו רק לאחר הזכיה לזוה אבל אם קודם הזכיה לזוה שאין רואה אין להזכיה שמוכן לו בע"כ כו' סיומא דפסקא דאף דאומרת שאינה רואה כלל בהגט יש לזכות עבודה הגט דיש לומר דזכות גמור מהני הזכות אף דבאומרת שאינה חפילה בזה כו' וזולת זה הא נחבאר בשם מהרי"ק דהיבא דנאסרה עליו דאין זה בכלל נושא שתי נשים וכמו שכתב החמדת שלמה וזיכוי הגט אינו אלא לרווחא דמילתא היבא דאפשר אבל אין זה לעבדא וע"כ יכול כת"ר לזכות לה עבודה הגט גם בב"ד ולהתיר לבעלה לישא אשה אחרת בלא היתר ממאה רבנים כו' וזה קרוב נשאלתי מן רב גדול אחד אשר איש אחד נסע למרחקים לחול"מ ויש לו אשה הדרה בעירו וזינתה ברלון וכפי הנ"ע כד"ס נאסרה על בעלה והבעל רואה לישא אשה אחרת במדינתו ואשתו אינה רואה בשום אופן לקבל גט מבעלה כו' וזה אשר השבתי לו יש להתירו לישא אשה אחרת במדינתו לאחר שיתירו אותה שחקבל גט ואם לא תתרגלה יש לזכות לה גט כו' ובאמת אף דנימא דלא מהני זיכוי הגט כלל היבא דאומרת בפירוש אינה רואה כלל בהגט מ"מ יש להתיר לישא אחרת אף בלא היתר ממאה רבנים וכפי סברת מהרי"ק והחמדת שלמה דעיקר תקנת ר"ג לא היה רק באשה המותרת לו אבל

ובן בשבט ואמר שאינו רוצה שיפדה אותו פורין אותו בע"כ כי המנהג מוטל על כל ישראל כדאיתא ב"ב (ד' ח') פדיון שבויים מלוא רבה דכולהו איתנהו ב' וכן אפילו גבי זוזי לבי כנישתא אמרינן שם זימנין דמתרמי פדיון שבויים ויהבו ל' וכן כופין ומשכינן על הגדקה וכש"כ שאם הוא בעלמו שבוי בודאי מחויב לפדות עלמו א"כ דמי להא דאיתא בכתובות האומר אל תקברוהו מנכסיו (אלא מן הגדקה) אין שומעין לו לא כל הימנו שיעשיר את בנו ויפיל עלמו על הליבור, (כתובות מ"ח) וזה שייך רק בדמי ממונות, משא"כ באיסורין להתיר על זכיו זה לא שייך סברא הנ"ל, גם סברת הנוכ"י שהבאתי במכתב הקודם דילמא הויכיו אין לה לזכות כמו שכתבתי שם ומכש"כ אם הוא מוחה בפירוש ואדרבה מהפועלים הוא רא' דלא מהני הויכיו אם הוא מוחה דהא אם אמר לפועלים איני נותן לכם רק שלשה אע"פ ששוא ארבעה ולאחר שעשו המלאכה תובעים ארבעה אין לר"ך לשלם רק שלשה אעפ"י שאמר לפניו ולפני אחרים שיתבעו ארבעה ולא דמי לאומר לשליח בנ' והשליח שניה ואמר ד' והפועלים לא ידעו כלום כי זה נגד הסברא לומר שאם אמר בעה"כ לפועל איני נותן לך רק ג' אע"פ ששנה ד' ואם תתבע ד' אל תעשה המלאכה והפועל עשה בע"כ של בעה"כ ואומר שעשה בשביל ד' יען ששוא ד' בודאי אין לר"ך לשלם רק ג' וכן מה שכתב הרמ"א דאם שוא ד' יתן לשליח ד' נראה דהיינו אם רק גילה דעתו שרוצה ליתן ג' או תולין שדעת בעה"כ היה באם שאפשר להשיג בנ' ישכור בנ' אבל אם לא ישיג פועל שיתרצה בנ' רק בנ' ישכור בנ' כיון שאי אפשר להשיג רק עבור ד' ממילא שוא ד' אי שעשו עבדתא דשוא ד' אבל אם אמר לשליח שאל יתן לפועל רק ג' אע"פ ששוא ד' ואם אי אפשר להשיג פועל עבור ג' אל ישכור כלל והשליח עבר על דעת משלחו ושכר פועלים ואמר להם בנ', ושכרם עלי לר"ך השליח ליתן לפועל ד' והשליח אין יכול לחבוע מצעה"כ רק ג' כי בע"כ בודאי אינו יכול ליתול כיון שמחה בפירוש לפי זה הוא רא' להיפך לג"ד אם האשה מוחה בפירוש שאינה רוצה בנ :

סימן ע.

להרה"ג שיח'.

מה שכת"ר מסופק אולי אין הולד ממנה אין זה ספק כי כבר כתבתי שהבעל בא מעבודת הלבא בחדשים האחרונים שקודם הלידה והיה הבעל עמה בחדר אחד (ואין האיש מנוקה מעון אלא שאומר תירון שקר שלא היה מבין שהיא מעוברת) והיה עמה בעת הלידה ועוד רבים בדרך היולדת ובא תיכף עס אביו ומשפחתו ונגבה עדות כד"ת כמו שכתבתי במכתבים הקודמים מה שדעת כת"ר אף אם אמר בפירוש שאינו רוצה ליתן רק שלשה לענין פועל אע"פ שאמר שידוע אני ששוא ארבעה ואם אי אפשר להשיג כלל בעד שלשה אל ישכור כלל ותשארה בורה כמו שדקדקתי במכתבי הקודם ופשוט לכת"ר שישלם ארבעה היכא דשוא ארבעה, לדידי' מיבעי עובא שזה נגד הסברא ליקח ממון מחבירו בע"כ שאינו רוצה בטובת חבירו (קל"ת דוגמא אי אפשי בתקנת חכמים אף אם אינו מציינים שזה הוא טובתה שאין מספיק לה כ"כ מעש"י על מזונות) יהי' מאיזה טעם שיהי' הוא רוצה דוקא בזול ואם אינו בזול אינו רוצה הטרחא בזה ומעוה הם אללו ביוקר ואפילו בבית דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עבד למיגר דאין לר"ך לשלם אבל לכתחילה יכול למחות אם יש לו קל"ת טעם ואם חבירו דר בע"כ בודאי הוא גולן, ומכש"כ בנ"ד להוליד ומה שכתב הסמ"ע אע"פ שאמר לו בעה"כ שאל ישכור אלא בשלשה, נלפ"ד דאפשר

בנאסרה עליו אין זה בכלל שתי נשים ואין זה בכלל תקנת ר"ג כו' עד כאן לשונו בקלרה משמע שזה פשוט בעיניו דאין לריבין מאה רבנים לזה וכן היה דעתי קודם שראיתי דבריו אלא עובדא דפה נאסרה על פי הודאתם לא ע"פ עדים ומה שכתב כת"ר ז"ל בנ"ד דאפשר דאינה אסורה עליו מן התורה דהא לשיטת הרמב"ם צעין עדים דוקא כו' עכ"ל בקלרה לא נעלם ממני זה וכבר הארכתי בחיבורי (סימן ר"מ) בדברי הרמב"ם הנ"ל אלא הכא שאני הא משנה שלמה קדושין (דף ע"ד) האומר בני זה ממזר כו' ר' יהודה אומר נאמנים עכ"ל, ופסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם (פ' ט"ז מה' א"ב ה' ט"ז ט"ז) כר"י אלא שיש מהראשונים שאינם פוסקים כר"י אלא על זה בני בכור דע"י זה פוסל הגדול ועושה אותו ממזר, אבל הרמב"ם כתב בפירוש שנאמן לומר בני זה ממזר אף בלא בכור ומקרא דיכיר וכן סתם בש"ע (סימן ד' סעי' כ"ט) האב שאמר על אחד מצביו שאינו בנו הוא ממזר ודאי וכן כתב הרמב"ם ממזר ודאי אלא הכ"ס מביא שנאמנת לומר מנכרי נתעברה אבל אין ספק שהיא אסורה עליו מן התורה כיון שאינו בנו דהא הלימוד מקרא (ולא דמי דאם לא יש עדים רק שהבעל אומר שראה שזינתה אין כופין אותו לגרש כמו שהבאתי בחיבורי (סימן ר"ח) דבנ"ד האמינו התורה גם שם יש הרבה דיעות, וכי מאכילין לאדם דבר האסור לו (גדלים ט"ו) ומכש"כ היכא ששניהם מודים ליכא מאן דפליג דאסורה לו) דאין סברא לומר דהולד אינו ממנו והיא מותרת לו דלא פלגינן דיבורא בחד גופא כדאיתא ב"ב (דף קל"ד ע"ב), גם אין לומר דנבעלה ע"י אונס לבד שאינה טוענת אדרבה אומרת שהיה ברצון, גם אם הייתה טוענת שהי' ע"י אונס אינה נאמנת דאין לה מיגו הא ילדה ואף אם הייתה באונס אסורה שהוא כהן וכיון שנאמן מן התורה שהולד אינו ממנו ממילא אסורה לו מן התורה דלא פלגינן בחד גופא לדעתה היא אסורה עליו לכל השיטות בודאי אין זה האיש שגזר עליו ר"ג לפי השיטה שכתבנו לעיל שאין לריבין מאה רבנים ומה לנו לחשוב אולי יאמרו האמתלא שזה ארבעה חדשים שעומדים כדיבורם וישבו ב"ד ב' וג' פעמים והודו בהודאה גמורה כי זה בודאי פשוט בהיתר מאה רבנים בודאי יכולין להתירו לישא אחרת ואין לנו חוששין אולי לאחר שישא אשה אחרת יבואו לב"ד ויאמרו האמתלא שיהא נראה בעיני הכ"ד שהאמתלא הוא אמת א"כ עבר למפרע על חר"ג, אלא שאין חוששין לזה ומעמידים בחזקה דהשתא, ולפי מה שכתבתי שבדין זה אין לר"ך מאה רבנים ג"כ אין לר"ך לחוש לאמתלא, וגם דומה דין זה להא דאיתא (בסימן ד' סעיף י"ד) האשה שהיה בעלה במדינת הים ושהה שם יותר מי"ב חודש וילדה אחר י"ב חודש הולד ממזר ואף להחולקים היינו שמכחישינו אבל לא בשניהם מודים וכבר כתבתי שהוא נאמן לומר על בנו שהוא ממזר והיא אסורה עליו מן התורה, והתם מיירי שאין כאן הבעל אבל אם הוא כאן ואמר שאינו בנו ליכא מאן דפליג שהוא נאמן ובנ"ד הוא תרתי, שבא ממרחקים בחדשים האחרונים ואומר שאינו בנו, מכ"ז בדעתי להיות מתון בדבר להשתדל עם הבעל שישגי המעוה שמבקשת עבור הגט וליתן גט לידה כו' העיקר מה שמלדד אני להתיר כי לנו חוששין וכן אביו ומשפחתו שלא יהא באיסור עמה כי הם קשורים זה בזה כו', ויעבור על האיסור ועל ההזרה :

לענין שזכין בע"כ של הזוכה .

מה שהביא כת"ר רא"י מפ' מלאות האשה לבד לא דמי איסורא לממונא ועוד בעל השדה משתכר בפעולתו של הפועל, למשל בתחילה היה השדה שוה מאה והשתא מאה וארבעה, גם התם אין לנו לריבין לדין זכיה ושליחות

דאפשר דזה לא מיקרי רק גילוי דעת דלאו מילתא היא אם שיהא חרבה כיון דלא יס פועלים עבור שלשה ממילא נתיקרא השדה לאחר המלאכה בארבעה כמו שדקדקתי במכתב הקודם ומה שאמר שאל יתן רק שלשה מחמת שהוא סבור שישג עבור שלשה גם קלת דוגמא מה דאמרין בפ' מליאת האשה אף אם אמר אל תתנו רק שקל נותנין להם כל זרעם והוא דאמר הכי לזרזינהו הוא דאמר וה"ל כוונתו שיסתדל במה דאפשר להשיג עבור שלשה, וכיון שהשליח אין לו פניות עלמו רק לטובת בעה"ב, ושהו ארבעה ע"כ גובה מצעה"ה ארבעה וגם ע"י פליגי הב"י ומלינו בכמה מקומות היכי שהשליח משנה ההפסד על השליח אלא שיש לחלק אבל אי אמר יודע אני שלא ישיג בשלשה ויודע אני ששה"ד' אבל איני רוצה ליתן ד' ואם לא תשיג בג' אל תשכור כלל, ומכש"כ אם אמר כדברים האלה לפועלים נופא אין סברא לומר שאם יעשו בע"כ לקבל מטות בע"כ ובפרט להוליא ממון הגם שמה שאינו רוצה הוא מחמת שעות או נלווין אבל מי יכול לכוף את חבירו לעשות בע"כ של חבירו ובפרט במקום שלא שייך דגור ומנער (ב"מ ד' ק"א) אלא במלאכה הנגמרת כגון ששכרו להקיף הגדר ולא יתן רק ג' אע"פ ששה"ד' ארבעה יותר סברא לומר שכוונת הפועלים היה שיאמר ד' ואם לא יתן רק ג' אזי יקבלו ג', גם דומה קלת להא דאיתא בסומן רכ"א מוכר אומר במאחיס והלוקה אומר במנה כו' אם המוכר הוא הנובע שהבע ללוקח אינו נותן אלא מנה ואם הלוקח משך סתם חייב ליתן מאחיס עכ"ל הגם שגנ"ד לא התחילו במלאכה בסתם אבל כיון שבעה"כ אמר בפירוש שאינו נותן רק שלשה והם עשו בע"כ הגם שאמרו בארבעה דומה כמו שמסכו סתם, ואם אמר המוכר יודע אני שאינו שיהא רק מנה ואינו נותן רק עבור מאחיס בודאי אם הלוקח נוטל בגזילה ואינו נותן רק מנה בודאי מיקרי גזלן או חמסן כהא דאיתא (ב"ק ד' ס"ז ע"א) הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני אף שהחפץ עומד למכור ואינו שיהא רק מנה אבל בע"כ אינו יכול ליקח וה"ל כן שאין רוצה ליתן רק שלשה ואם אינם רוצים בשלשה אזי לא יעשו המלאכה בודאי אינם יכולין להוליא ממנו הסלע הארבעה כמו שאינם יכולין להוליא ממנו החפץ עבור מנה אע"פ שאינו שיהא רק מנה :

ומה שמביא כבודו ראי' מתחב לו חבירו בגרונו שמשלם מה שנהנה אע"פ שהיה בע"כ נלע"ד ראי' משם לדברי משה שכתב התוספות בד' ק"א בסוג' דאחי קוף ולבעי"ד"ה או דילמא דכתב תימה הרי נהנה שלמרו מעולה בדמים יותר וישלם מה שנהנה כמו אכלה מתוך הרחבה וכן ירדה לגינה כי תחב לו חבירו משקין של אחרים בבית הבליעה דמשלם מה שנהנה ויש לחלק דהנאה דהכא אינו בזה על ידי מעשיו ולא ע"י מעשי בהמתו ובתחב לו חבירו אע"פ שאין זה ע"י מעשיו מ"מ נהנה גופו כו' א"ל כו' עכ"ל וכן הרא"ש מביא תירוצ קמא של התוספות אלא שדעת התוספות והרא"ש דוקא היכי שנהנה גופו ממש חייב אף בע"כ אבל מה שנהנה ממנו ע"י אחר לא ע"י מעשיו ולא ע"י מעשי בהמתו פטור, עיין בנתיבות המשפט (סימן שע"ה אות ב') ז"ל נראה דוקא בכה"ג שיכול ליקח האילנות ולכך יכול לומר אינו רוצה בהנאה זו אבל כשאינו יכול ליקח הדבר ההוא כגון שגבע לו בנד וא"ל להעביר הגבע מחייב לשלם לו עד כאן לשונו אלא יש לדבר איזה חילוקים דהא היורד לתוך שדה חבירו השביח לריק לשלם (אלא יש חילוק בין שדה העשויה לזה או לא) וזה אינו ע"י מעשיו ולא ע"י מעשי בהמתו גם לא אמרינן אלא אחא קוף לבעי"ד אבל אם בר דעת לבעי"ד והיה נוטל סמנים שלו ולבעי"ד נמר של חבירו נראה דלריק בעל האמר לשלם מה שנהנה אף לתירוצ ראשון של התו' אע"פ שהיה שלא ברשות נראה שיש חילוק אם חבירו השביח

את השדה דעתו היה לטובת חבירו הגם שכוונתו היה גם לטובת עלמו שישלם לו עבור טרחתו ע"כ לריק לשלם לו מה שנהנה ואינו נאמן בעל השדה לומר שלא היה שוכר לו להשביח השדה או לעשות שאר מלאכות כיון שב"ד רואין שגוער לבעה"ב הפעולה הזאת ומה שאמר הבעה"ב שלא היה שוכר אותו או לא היה נותן לו ד' אינו נאמן כי אין סהדי שריק למלאכה זו ותואנה הוא מבקש, משא"כ אם אמר בפירוש שהפועלים לא יעשו מלאכה כלל באופן שכתבתי למעלה אין סברא לעשות בע"כ וליטול בע"כ אם לא היכא שנהנה גופו כמו תחב בגרון, ומה שכתב כבודו ראי' לדבריו שאם ראונו נטל ממון של שמעון והשביח ממנו של לוי מדעתו דנפשי' אין לשמעון שום חביעה על לוי וא"כ הרי כאן נחשלה ממנו של בעל השדה על ידי השליח שנטל ממנו של אחר היינו טרחתו של פועלים והשביח ממנו של בעל השדה ע"י ראונו שנטל ממנו של שמעון אלא ע"כ מטעם שליחות אחינן עלה וקשה הא אמר בפירוש שאינו רוצה רק בשלשה אע"כ כיון דגילה דעתו דהאי שדה לריק ליתקון ע"כ נחתא ל' בפעולה כו' עכ"ל ד' כ' בקצרה, אינו עומד בדיבורי שלא מטעם שליחות אחינן עלה וכן כתב הר"י ומה"ש בפירוש כיון דשני שליח בשליחותי' בטלה לה שליחותי' והיה ל' כמאן דעבד סתמא דרועא דשקלי' כמנהג המדינה כו' עכ"ל אלא אי אמר להו שסרכס עלי' שקלי' מני' דיד' ד' ואי אמר להו שסרכס על בעה"ב שקלי' מבעה"ב כמנהג המדינה אבל חזין דעת הר"י ומה"ש דבטלה השליחות, ומה שהקשה כבודו מדברי ה"ש והש"ך לפי מה שפירשתי לעיל דברי התוספות בין אם בר דעת נוטל ממון שלו והשביח של חבירו וכוונתו היתה לטובת חבירו הגם שכוונתו גם טובה שלו כמו היורד לתוך שדה חבירו והשביחה בודאי לריק בעל השדה לשלם לו וה"ל הפועלים הם בני דעת ועשו לטובת בעה"ב בפרט שאמר שסרכס על בעה"ב ע"כ יכולין לתבוע לבעה"ב משא"כ בדברי ה"ש והש"ך נטל ראונו ממנו של שמעון שלא מדעת שמעון והשביח ע"י הממון שדה של לוי המעות אין להם דעת גם לא היה מדעת שמעון ע"כ אין יכול שמעון לתבוע ללוי, כיון שלא בזה על ידו ולא ע"י מעשי בהמתו וכמו בא קוף לבעי"ד ותחב בגרונו משום שנהנה הגוף כמו שכתבתי לעיל, אחר זמן רב ולא לאור ספר ערוך השולחן מביא שם דין אם אמר בפירוש שאף אם שיהא ד' אינו נותן רק ג' ועשו בע"כ מסיק שם שהוא ספיקא דדינא :

מה שהאריך כבודו להביא ראי' מהא דחזי עבד וחזי בן חורין, דכופין היו את רבו היאך יכולין לשחררו בשטר ע"י אחרים ובפרט לכופו ליתן שטר על חזי דמיו כו' ואין לומר דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כיון שהוא בקים ועשה כמו שכתב התוס' ריש פרק בן סורר כו' אלא ע"כ כיון דזכות הוא לו לא משגיחין ועושין בע"כ עכ"ל כו' , נלע"ד דכופין את רבו ליתן ש"ס ואת העבד לקבל השטר וגם ליתן שטר על חזי דמיו הוא בעין כל הכפיות המבואר במשנה ככל כופין להוליא וליתן כתובה וכופין אותו עד שיאמר רוצה אני אע"ג דזה פשוט שאין האיש מוילא אלא לרצונו, אלא בדברים שחכמי המשנה פסקו שכוין להוליא אין משגיחין על שאינו רוצה אלא כופין עד שיאמר רוצה אני כדאיתא בעירובין וב"ב (דף מ"ח) וכן בקרבן וכן בגיטין ואינו אומר וכן בשטר שחרור ולא שייך בזה עוקר דבר כיון דאמר רוצה אני הן הרב הן העבד ומכש"כ לענין ממון בודאי יכולין ב"ד להפקיר אף במקום שגמחך חיסור כרת כמו בגיטין ג"ה אוקמי רבנן ברשותי' כי היכי דנחייב עלה כרת כמו שהארכתי בחיבורי (סימן למ"ד) עוד הבאתי שם מכמה מקומות דיש כח ביד חכמים לעקור אף בקים ועשה ובדבר שיש קלת טעם וסמך לא תשוב עוקר דבר מן התורה אע"כ

לא היו פוסקים כן אלא אין למידים מהם (ע' בש"ע יו"ד שו"ה, בפ"ח ס"ק ב'), וכן כמה לדיקים שהתענו תעניתים למאות, לפי הנראה היה רבינו יהודה החסיד לס בכל יום אף בש"ק כדאיתא בש"ע א"ח (סימן רפ"ח) ארס המתענה בכל יום כו' עכ"ל והי' בלא חטא רק לזכר הנפש, משא"כ בדור הזה שיש חשש סכנה להתענות הרבה חסור להאזיר נפשו בתעניתים הרבה ומה שכתבו הקדמונים מספר התעניתים ושאר יסורים היינו אדם שיודע בעלמו שלא ימות מזה ומלי לעשרי נפש', ודאי זכות גדול הוא לו ובדאי היסורים שמקבל בראו נפשו הוא כפרה יותר ממה שהקב"ה שולח עליו ומוכרח לקבל בש"ק גם ע"י שמקבלים מעלמו ומראו העוב נולד מיסורים גדולים מזה, לע"ד תמי' על הש"י שפסק עלי' תשובה חמורה להתענות שנה שלמה ושאר סיגופים אשר קרובים למיתה יותר מהחיים בדור החלוש אשר כתב רש"י בחולין (דף פ"ד) ז"ל ותמיד העולם משתנה והולך ולא היה דרי בראותו כו', ובאמת תשובה הרשע והמרשעת קשה מאד כי לפי ספרי קודם בחורף לר"ך לשבור הקרח ולשכב במים ובקץ צין נמלים גם הרבה תעניתים ועל כל בעילה ובצילה לר"ך תשובה בפני עלמו, כמו אם חטא בשוגג בידעה בנחית לר"ך חטאות כמספר הצעילות כי ידועות מחלקות, ומכש"כ אם עשאן במזיד בודאי לר"ך לעשות תשובה על כל עבירה ועבירה, וכן כתב השל"ה הקדוש, כ"ז בא"ש דרי אכל אם אינו יכול לסבול התעניתים הרבים ושאר יסורים בודאי חונס רחמנא פטרי' כי תשובה היא ג"כ ממלות עשה כמו שכתב הרמב"ם, גם ע"ז נאמר וחי בהם ולא שימות בהם רק העיקר החרטה גמורה בלי שום ערמה בעולם, והי"ט ישיד עליו שלא ישיב לסבלה עוד (דוגמא לדבר ע"מ שאני לדיק אפילו הוא רשע ה"ז מקודשת שמה הרהר תשובה, אלמא בהרהר תשובה מיקרי לדיק) והסימן ע"ז אם מעלמו מקבל עליו תעניתים ויסורים ובדאי יש מדרגות בצעלי תשובה זה למעלה מזה אם שב מעלמו או ע"י יסורים וזכר בחיבורי ע"י (סימן מ"ז) אכל לפסוק עליו יסורים אשר לפי אומדן דעתנו אינו יכול לסבול, ויש בזה חשש סכנה בודאי חסור להניח עליו משא כבד שימות תחתיו, כי על הג' דברים לר"ך למסור נפשו קודם המעשה יהרג ואל יעבור ואפילו על אצוריהו כגון ימות ואל תעמוד לפניו ערומה כדאיתא בסנהדרין, אכל כשעבר לבא לבקש תשובה לר"ך הב"ד לאומד מה שיכול לקבל כמו במלקות בעדים והתראה אומדים אם יכול לקבל אם אין יכול לקבל אין מלקין אותו, אף במלקות של חיובי כריתות תמה על עלמינו אם הבעל עבירה הוא חולה והרופאים אומרים שאם יתענה ימות, או ספק סכנה, האם אין אפשר לו לעשות תשובה, כי העיקר מצעל תשובה הוא חרטה גמורה לעצובת החטא, וזה הוא ברשות כל חולה, גם יהא תקוע בלבו שאם יעמוד מחולי טוען הש"י כח להתענות יתענה לפי כמו (ודבר זה יהא תקוע בלב כל איש ישראל שאם היה באפשרי למות בלא אכילה בודאי טוב ומה שאוכל הוא לשם רפואה כמו שכתב הרמב"ם) סמך לדבר בדניאל מיום שנת אל לבך להבין ולהתענות כו' ע"כ על כל הג"ל לר"ך כת"ר להודיע להם לפי מה שכתב בספרי קודם לריבין להתענות על כל בעילת נדה לכל הפחות ארבעים תעניתים רגופים גם שארי סיגופים (ובתקוני תשובה הנדפס סוף מלות השם כתב הרבה יותר) גם שארי סיגופים, ובדבר אשר עשה עבירה עם חמותו שהיכים שריפה כדאיתא בסנהדרין פ' הגשרפין אשר בזמן הבית בעדות והתראה היו חייבים שריפה הגם שבתרי קטלה לא קטלינן, אכל כשבאו לעשות תשובה לריכים להתענות ולקבל יסורים על כל בעילה ובעילה, ע"כ אם יבינו שיש בכוחם להתענות לריכים להתענות הרבה אכל לכל הפחות ב' וה' יש להם להתענות הרבה שנים, ואם

אע"ג דאסורא דאורייתא עבד ע"ש אכל לענין שטר שיחרור נראה דאין לריבין לזה דמייירי דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני כמו שמלנו בשהה עשר שנים ולא ילדה כופין אותו להוליד וליתן כתובה כדי לקיים מצות עשה של פו"ר הכי נמי כופין את העבד שיחררה על קבלת אחרים וגם כופין ליתן שטר על דמיו וגם אפילו לרשב"א יכול העבד לעשות שליח לקבל ש"ס מרבו וכופין אותו ע"ז כמו על שאר מצות עשה שמכין עד שיחררה וכמו בקרבן וכמו בגט אשה ובמזמן בלאה"כ לא קשי' דמייירי דנתן השטר על דמיו קודם אכילת הפסח, גם אמר מעלמו שחפץ בשחרור ויכול לאכול הפסח שמעמידים אותו על חוקתו שלא ישנה ובדאי לא יראה לשנות שלא יהא אכילתו למפרע שלא כדן רק שמעוכב גט עוד אפשר לומר דהשטר שיחרור אין תלוי בהשטר על חני דמיו דכופין את הרב לשחרר ואם יש בידיו לכופ את העבד ליתן תיכף השטר על חני דמיו בודאי טוב ואם לא יוכלו לכופו קודם השיחרור יכופו לאחר השיחרור שילם להחרון חני דמו דזה שייך לדיני ממונות ולא לעיקור השיחרור, נראה עיקר כאשר כתבתי דדן זה הוא ככל הכפיות שאמרו חז"ל:

סימן עא.

להרה"ג שיחי'

הגיעני מכתבו בדבר אשר איש אחד שאל מאתו תשובה אשר עבר כ"פ על כריתות ומיתות ב"ד מיומא (דף פ"ו ע"א) בדבר הד' חלקי כפרה, עבר אדם על כריתות ומיתות ב"ד תשובה ויהי"כ פ' תוליד ויסורים ממרקין שנאמר ופקדתי בשבט גוי' עכ"ל, משמע שהעיקר הוא התשובה ולא נזכר שיקבל ע"י יסורים או תעניתים הכתיבים ברוקח ובספר חסידים ובר"ח, ומשמע כיון שעשה תשובה באמת הקב"ה ברוב חסדו שולח עליו יסורים למרק עונותיו כדי שיכופר בזה, ולא יטעך להדינים חמורים שאחר מיתתו (משא"כ לרשע נותנין לו יום טוב בעה"ז על מיעוט זכויות כדי שיאחרו לו העונש לאחר מיתה, כדאיתא בקדושין ספ"ר) וכן ברמב"ם ה' תשו' לא נזכר שום תענית או יסורים רק העיקר הוא התשובה גמורה שמתחרט על העבר ומקבל שלא ישוב לסבלה עוד, גם וידוי דברים מעיד עליו הצורא יודע תעלמות שלא ישוב לזה החטא לעולם הגם שהפסוק אומר שובו עדי בלום, אכל לא נכתב מספר אלא ברוקח ובספר חסידים ובר"ח יש מספר התעניתים על כל חטא ואף על אשה שהמיתה בנה בשוגג כתב בתקוני תשובה בסוף ספר מלות השם בשם מהר"ם מרומענבורג שזריכה להתענות ס"ה ימים, ומכל שכן מי שעשה בעילה אסורה מחייבי כריתות ומיתות בית דין כ"פ, מחייב להתענות הרבה תעניתים וכן יסורים הרבה, לשבור הקרח ולשכב שם, ובקץ לעשות שאר יסורים והשל"ה ב' תשובה כתב בזה הלשון ואם יחשוב החוטא שאולי אילו הסיגופים יביאיהו לידי חולי או לידי מיתה אין בכך כלום ומביא ראי' מקדושין (דף פ"א) ר' חייא ב"א כו' הנה קא שגיר דביתו תנורא סליק ויחזי בגוה, כתב רש"י להמית את עלמו עכ"ל, לעניות דעתי לא נהירא לפסוק כן ומלדיקים גמורים דורות ראשונים נשמות גבורות אין ראי' שלא היו יכולים לסבול אפילו עבירה קטנה, כמו שמלנו בר' אליעזר ב"ר' אביעזר ב"ר' רבי קבל עליו יסורים עבור דבר קל אף בלא שום חטא וכן במסכת תענית אכל ר"י דמן וקרת על בר' וברתה לא חיים וכן אכל נחום איש גס זו (הענין ק"א) אם היו באים לשאול לסנהדרין בודאי לא היו פוסקים כן, וכן בכמה מעשיות שע"פ דין

גמורה לזה לא יועיל עלת הרמז"ס כי היסורין מלמעלה הוא תשובה מיראה חזונית נעשה כשגגות יומא (דף פ"ו ע"ג) כלן מיראה כלן מאהבה כדאיתא בכמה ספרי מוסר עכ"ל כת"ר והאריך, לבד שהרשע שעבר על כריתות ומיתות ב"ד די לו ליותר שיתפך לו הזדויות לשגגות, עוד אני אומר שאין זה כלל כי יכול להיות שהי"ת שולח יסורין על האדם כדאמרינן בצרכות (דף ה') אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפספס במעשיו כו' וע"י זה עושה תשובה הגם שבתחילה עושה תשובה מחמת יראת העונש, אבל כיון שזכיר בכל התורה מחמת יראת העונש, היראה מביא לאהבה כי מלוא גוררת מלוא כי היראה והאהבה הם ממלות עשה, ויש להביא ראיה מפסוק פ' ואתחנן בלך לך ומלאךך גי', ובבית עד ד' חלקך, ולשון עד ד' משמע אהבה כדאיתא בפסחים (דף ג' ע"ג) מטל השמים קרי לי' לעינין לשמה, וכיון שכתב ובבית עד ד' היינו מעל השמים ולשמה היינו לשם הש"ת, ולא לפניות עלמו וכדומה למלות אהבת ד' כדאיתא במשנה הזומד תורה לשמה וזה כו' אהוב אהב את המקום והתחלת התשובה הוא מיראת העונש כמו שכתב בלך לך היינו מה שמביא הקב"ה יסורים כדי לשוב, מכ"ז בא ע"י זה לאהבה, ומלוי קבלה מאהבה אף ביסורין שהקב"ה שולח (בד' ה') כל שהקב"ה חפץ מדכאוי ביסורין ודוקא אם קבלם מאהבה כדאיתא התם, אע"ג דהתם מיירי בלא שום חטא כדפירש"י, וגרסה דכ"ג דיש לקבל באהבה אם שולח הש"ת עבור חטא יש צודאי לקבלם על החדד שמכפר בזה עונותיו, ויבא ע"י למדרגת אהבה אף דיש חילוק בין קבלת היסורין מאהבה, לתשובה מאהבה, אבל גוררין זא"ז, ויש שמביא יסורים על עלמו מכ"ז נשאר על עמדו עובד רק מיראת העונש שירא שלא יענוש הקב"ה בעוה"ז ביסורין יותר גדולים או ביסורי גהנם ואינו מגיע לכלל אהבת הש"ת כי לריך לזה פרישות וקדושה וטהרה וכל הברייתא של ר' פנחס בן יאיר והתנוגות רב ובחיבת הלבוש הוא שער האחרון לאחר שקיים כל השערים, ויהי רצון שיטעמנו הש"ת במלוא זו, ויש להאריך בזה הרבה ואכ"מ, כי יש שני לדיקים אחד מתענה הרבה גם לומד ומתפלל הרבה והשני לא מלי לעצור נפשו כ"כ מחמת חלישת הגוף ובמה שאפשר לעבוד עובד הש"ת בכל כמו דאיתא בירמ' כ"ג, אביך הלאה לכל וסתה ועשה משפט ודקה אז עוב לו, יכול להיות שהשני עדיף מחמת טעבורתו אין זה זיוף, והוא אהב הש"ת כדאיתא במדרש משל למלך שסגר פועלים לעבוד כדמו הגם שיש עובדים ביגיעה רבה, ולקח אחד עמו ומטייל בגנות ובפרדסים, מכל זה נותן לזה יותר מחמת שמכיר אותו שאהב אותו באמה ובמסירת נפש כשכא עת המלחמה הוא מוסר נפשו קודם, עבור ראש המלך קפץ נחשון כי להרחיק ממדות הגדושות הוא יותר קשה מתענית, ועונה גדולה מכולם, ובאמת הוא עבודה גדולה אל לור ישועתו :

ובמה שמביא כת"ר ממיתת ב"ד שאינו מועיל תשובה, לבד שאם יועיל תשובה אחי לאערומי, לבד זה הוא גזירת התורה ודוקא ע"י עדים והתראה ויתר עלמו למיתה משא"כ בלא עדים רק שהתעורר מעלמו לעשות תשובה די כמו שכתב בגמרא ובירמז"ס ובדאי יש הרבה חילוקים הן בתשובה מיראה הן בתשובה מאהבה גם בלדיקים יש חלפים חילוקים כדאמרינן כל אחד נכוה מתוך חופתו של חבירו ובדאי מי שידע שאינו מוסיף לו התעניתים הרבים צודאי מחויב וזכות גדול לו, ואם מתענה בעליו תשובה בגמרא ומדרש נראה שאפשר שאין חיויב על החכם לחיות אף שיש בזה חסם סכנה כמו שמלוי בכמה בעלי תשובה בגמרא ומדרש ובאותו אמורא בסוף קדושין שרצה ליפול לאש נראה שאם היה שאלה אלה האמוראים שצדורו אם ירד לאש להשקף צודאי לא היו פוסקין כן, אלא מחמת שהיה לדיק לה היה

ואם יראו שהתעניתים מביא להם חולה הגרסה שסכנה בדבר על פי רופאים או על פי אומנא שלהם אזי ימעטו בתעניתים ויתנהגו ע"פ דעת כת"ר ואם הוא בן תורה יתמיד בלימודו גם בתפילה בכיונה וחשך בלדקה פרוק :

ואם אינו בר הכי יאמר בכל יום הרבה תהלים ובכוונה פירוש המלות ואם אינו יודע גם פירוש המלות לכל הפחות יכוין כשמזכיר שמות הקדושים היינו לידע שמזכיר השם, לקיים ליראה השם הנכבד, גם לאמר תהלים בלשון עברי טי"ץ, גם ילמוד ספרי מוסר אשר הם בלשון לשון מנחת המאור ושאר ספרי קודש הנדפסים בלשון לשון, וכן ליטב אלה הלומדים מדרש ואגדה, אבל להחמיר עליו כמו שכתבו הקדמונים אין סברה קלת דוגמא כמו שכתב רמב"ם והתנהל לאט ובמתן בקינות המדות העובות כפי שיסכלוהו עניין, והזהר מהריובו והפלגה פן תאבד בן הריבוי שמן שגבר גורם לכבות אורו גם אם אינו מחמירים עליום אפשר לא ילייתו כלל, גם אפשר יהפכו הקטרה, ומה ששמענו מהדורות שלפנינו שהיו בהם יחידים סגולה שהיו מתענים הרבה גם עשו סיוגופים אין למדים מהם שהיו בעלי תורה הרבה והיו שמחים בתורם ובצורה יתברך והיו עושים באהבה ושמחים ביסורים, גם היו מכלכלים דבריהם במשפט כי היו בעלי דיעה שאם היו מבינים בעת שיוכל להזיק להם התענית היו נמנעים, משא"כ להניח על הסוס כחוש ודל משא הרבה, יפול תחת המשא, ועוד כמו שכתב הר"ח בעלמו אף שמלוא מאוד להתענות על כל חטא ופסע אשר לא יספוק כל ימות האדם מכ"ז כותב כי העיקר לקיים כל כ"ד דברים המעבדים את התשובה גם להזהר בכל דרכיו בדקדוק גמור ואם אין מתנהג כך אינו נמלט מפגעי העולם כי בהיות מתענה הוא מסתלק מהיותו ניוון ע"פ הטבע ובהיותו חוטא נסתלק ממנו החסד וגשאר תחת הטבע והטבע אינו מסעי' וגמלא קרח מכאן ומכאן ולזה זיוק לו התענית, ובדבר להודיע לחמורו צודאי הליש החוטא הוא בעלמו יודיע לה במכתב שביקש תשובה מהרב על מה שחטא עמה, שתתן אל לבה ג"כ לבקש תשובה מהרב דעירה ולא שייך להא דאמרינן דעד אחד לא יעיד, כיון דהבועל בעלמו יודיע לה, וגם יכתב לה שלא תנא אליו לעירו, אין לפרסם החוטא בפרט שהוא בעלמו מבקש חס' ועיין בע"ז (דף ז' ע"ג) דבין כך ובין כך מקבלין איתם :

סימן עב.

להרה"ג שיחי'

נזבתבו הגיעני על משמרת אעזורה דפסט הגמרא והרמז"ס משמע כמו שכתבתי, וכן הרא"י שמביא הגמרא, והרמז"ס מהפסוק ופקדתי בשבט פשעם מורה שהקב"ה מביא עליו היסורים, ומה שכתב כת"ר שדברי הרמז"ס הוא בשארי עבירות חוץ מכריתות ומיתות ב"ד, הוא הרמז"ס בזה תשובה ה' ד' כתב בפירוש עבר על כריתות ומיתות ב"ד תשובה ויהי"פ חולין ויסורין הבאין עליו גומרין הכפרה, ולא כתב יסורין המביא עליו דהוה משמע הוא עלמו מביא עליו אלא כתב הבאין עליו משמע מעלמא ולא מעלמו, וכן כתב ולעולם אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורין ובאילו נאמר ופקדתי בשבט פשעם כו' עכ"ל ולא כתב עד שיבוא עליו דהוה משמע שהוא בעלמו יביא עליו אלא עד שיבואו משמע מעלמא, גם כתב ע"י שיבואו עליו יסורין מתכפר כפרה גמורה לא כמו שהביא כת"ר בשם מפרשים :

ובמה שכתב כת"ר מה יעשה אדם שעבר על החמורות שגמורות ושב באמה וכוספו חזק שיתכפר כפרה

הזה ממה שיוכל לסבול ויטקה מעונותיו כו' עכ"ל, אלמא מה שיוכל לסבול ולא מה שאינו יכול לסבול, ומה שהקשה משמעון בן שטח שקלל את הרשע ואמר היודע מחשבות יפרע, עשה זה עפ"י דין כי כבר פסקו לנו חז"ל כדליתא במ"ק (דף ט"ז) :

ומה שהביא כת"ר ראי' מר"א בר' שמעון, נראה שאין הלכה כוותי' בהא דהא אמר לו ר"י ב"ק יבוא בעל הכרס ויכלה קוליו וכן אמר אלי' לר' ישמעאל ואיתא ברמב"ם וטור וש"ע (סימן ספ"ח סעיף ט') אסור למסור בר ישראל ביד אנס בין בגופו בין בממונו ואפילו היה רשע ובעל עבירות אפילו היה מילד לו ומלערו וכל המוסר ישראל ביד אנס אין לו חלק לעוה"ב עכ"ל, משמע אפילו רשע ובעל עבירות של כריתות ומיתות ב"ד ומשרשי הרמב"ם והטור כתבו שהולאו דין זה מגיטין (דף ז') ולפי זה יש לפרש דהא דליתא, ואפילו הכי לא סמך ר"א כו' הוא מחמת שחזר מדעתו הראשונה שאפילו רשע גמור אסור למסור, ואין לומר דהורמנא דמלכא שאני א"כ אין ראיות כת"ר ראי', ובאמת נראה דאפילו הורמנא דמלכא אסור כדאמר אלי' לר"י עריך, עיין בפסחים אמר רבא מאי חזית כו' כיון שעל פי דין אין גנב חייב מיתה, ונראה לי איזה דקדוק יודע דדרך הרמב"ם דמה שמוציא מהגמרא אינו מוסיף וגורע, ובגיטין (ז') לא נזכר רק רשע בפסוק צעוד רשע לנגדי גם מלער שגיבה לער את מר עויקבא ובעל עבירות לא נזכר שם והרמב"ם מוסיף תיבת בעל עבירות, ע"כ נראה שדין זה הוליא גם כן מסוגי' דב"מ אע"פ שהיה רשע ובעל עבירה שהוא ובנו בעלו גערה המאורסה ואפילו הכי חזר ראב"ש וקבל יסורים רשע ומלער הוא מגיטין, ובעל עבירה הוא מב"מ, ומוכח מרמב"ם וטור וש"ע דאסור למסור אפילו רשע ובעל עבירה אפילו בגמרא דהא מסור הוא רק גרמי ולא בידים, והרי"ב"א בתוס' ב"ב (דף כ"ב סוף ע"ב) דעתו דדיני מסור הוא פחות מגרמי רק מטעם שלא כו' מצי' אסור למסור אפילו לבעל עבירה, כיון שהוא מאמין בהקב"ה ובחורה ובישראל אף שעשה עבירה לתאבון אסור להזיקו, לבד מה שלזה לנו התורה וחז"ל, עוד נראה לי ראי' מהא דליתא בש"ע וי"ד (סימן רל"ב סעיף י"ג) ברמ"א אנס שזה לשבע להגיד על אחד שבעל ארמיות כדי להענישו מיתה מיקרי שבושות אונס עכ"ל אף שקנאים פוגעים בו בשעת מעשה אף שהוא רשע גמור וארור מדברי קבלה מכ"י התירו להשתדל לשיבתו שהוא מהחמורות מכש"כ בגיטין בודאי אסור לגרום שימות אלא שאין הלכה כראב"ש בזה, ולא דמי לזה דכתב הפ"ת באחר שהרג חבירו במזיד כי שם יש סברת הרמב"ם גם שם אפשר בשב ואל תעשה אבל בשאר עבירות אפילו החמורות כתב הרמב"ם וש"ע דאסור לגרום לו שום ביזק בין בגופו בין בממונו :

ברבר הקבורה, יודע אני בעלמי שאף אם יתענה איזה תעניתים אינו בכלל הלדיקים, אלא מעיקר הדין בעל תשובה נכנס במחילתן של לדיקים, ובחיבורי הנדפס הבאתי דברי הרא"ש ר"ה פ"א ה"מ כו' אבל אם מת בתשובה נכנס במחילתן של לדיקים עכ"ל, וקשה מהא דאמרינן במקום שבעלי תשובה אין לדיקים גמורים יכולין לעמוד, נראה לפי מה שכתב החו' הלב' דמי שחטא בכריתות ומצי"ד אינו גדול מלדיקים, ובר"ם מיירי בזה, ועוד כמו שכתב המגיד משרים פי' ויקהל את לדיקא ואית לדיקא אית בעל תשובה ואית בעל תשובה, עוד י"ל דהלכה כר' יוחנן דלדיק גדול מבעל תשובה בפי' אין עומדין, אלא שכתבתי שאינו כדאי לכתוב זה בפינקס, כי יש רשעים גדולים ממנו האי תנא חמירא ליה איסור שבת כאיסור ע"ז, ומוכרחים לשחוק גם לא דמי למיתות ב"ד שהיו עדים והתראה והסיר עלמיו למיתה ומה שהוא מתורה קודם מה ירומ

היה יכול לסבול העבירה ומחמת מרירות הלך רצה ליפול בתוך האש וכן מלינו בכמה לדיקים כמו שהבאתי במכתב הקודם כי עבירה קלה מלדיק הוא פוגם יותר בכל העולמות מאיש אחר כידוע (כתם על בגד משי) ומחמת שהיו לדיקים בהש"ת כל ימיהם ועובדים הש"ת כמלאכי מעלה, בעלי היכלות, זכי הרואות, ע"כ אם היה מודמן להם חף חטא קל והיו מצנינים הפנס, איך הם פוגמים ולדיקים נדמה להם כהר והיו צושים מהש"ת ומהדרת גאווה ע"כ מסרו נפשם, ובפרי עץ חיים שער התפילין פי' יו"ד ראה מורי זלה"ה לחכם גדול הדור שהיו מענישים אותו כשרלו להעלותו למדרגה גדולה מאד כו' היו דנין אותו על שהסית דעתו מהתפילין באומרו ולא יגיע לריק מחמת כוונתו עכ"ל, וגדולה מזו מלאנו בעבירה שאנו דשין בעקב הסתכלות חוץ לר' אמות, ואיתא בר"ן פי' האשה נקנית שרצ יוסף סמי' נפשי' דלא מני קאי דלא לאסתכלי בר מד' אמות דיליה עכ"ל, אף שהוא נגד דעתנו, אלא ע"כ שהיו בעלי היכלות והיו רואין הפנס הגדול בכל העולמות מזה לפי נשמתם ועבודתם, היו לא מכל הכ"ל שמה שמלינו בגמרא ומדרש שמסרו נפשם היינו שעשו מעלמם בלא שאלת חכמים ולא נקרא מעל"ד שעשו כן מחמת תשובה או מאיזה טעם שהיה אבל רק לשם שמים, ולא נרע מעבירה לשמה, ולא נעלם כל זה אף במכתב הקודם כתבתי לעיין בפ"ת בהל' אבילות (סימן שצ"ה) שכתב בשם ת"ש שאם עשה מחמת תשובה לא מיקרי מאבד על"ד, ולא קשה מה שהקשה כבודו אם לדיק הוא אף עובר על וחי בהם, מכ"ז אם היה בא לשאול אין לפסוק כן ונראה שגם ע"ז נאמר אין הקב"ה חפץ בהשחטה כ"א בשבו מדרכו וחי' לכן דקדקתי במכתבי הראשון לפסוק אין נכון, ונראה דאף השל"ה הק' אפשר שאין דעתו לפסוק כן אם בא לשאול אלא אם בעל תשובה עושה זה מעלמו אף שימות מזה, ומביא ראי' מסוף קדושין, אבל לפסוק כן להשאל נראה שגם דעתו שאם החכם רואה שיש סכנות נפשות בריבוי הסיגופים אל יורה, וראי' ברורה לזה שבהל' ר"ה שמיירי בדיני תשובה שסמכו אדניו שופר כתב בשם מהר"י וי"ל (בסימן י"ב) על שאלתו על אשה המנאפת תחת בעלה שהשיבה קשה מאד וגדול כים שברה מי ירפה לה הואיל ונשתרשה בחטא י"ח שבושות אם באנו לדקדק אחריה לא תהא מספקת לעשות תשובה שלימה על כל פשעיה אפילו לא עברה אלא חדא זימנא הוי דינא לקבל יסורים ואפשר שלא יתא לה כח לקבל יסורים קשין ולשוב בתשובה שלימה כיון שהיא ילדה ורכה בשנים, האריך בזה קצת וכתב לבסוף וחזרתי על דברי הראשונים שאין אני יכולין להכביר עליה ביסורים כדינא מטעם הידוע כי גדול עוונה מנשוא שמים רעות עשהה זינתה תחת בעלה בנידותיה והולידה ממור ואם לא עברה אלא פעם אחת וכו' והיתה לריבה ליכב בקרח ושלג בכל יום ויום ובימות החמה לפני זבובים כו' כמ"ס ר' אליעזר בעל הרוקח ורבי יהודה החסיד ועל ששימשה בנידותה היה לה להתענות לכל הפחות מ' יום אפילו לא עברה אלא פעם אחת, וכתב הרמב"ן הנא על הנדה לריך להתענות שס"ה ימים הרי לפנינו דס"ל ג"כ דמדינא לריך להתענות ולעשות תשובה על כל ביאה וביאה רק שלא רצה להכביר עלי' כיון שהיא ילדה ורכה בשנים לא היה לה כח לקבל יסורים קשים הרבה פעמים כו' עכ"ל אלמא שדעת הגאונים הגדולים שיותר מכפי כחם אי אפשר להכביר על בעל תשובה, והשל"ה בעלמו העתיק דברים הל"ל, אלא ע"כ דמה שכתב השל"ה דאף אם ימות היינו אם הבעל תשיבה עשה מעלמו כן אינו נקרא מאבד על"ד וכן איתא בחו' הל' שער התשובה סוף פרק ח' ז"ל עבר על עבירות גדולות ממאות ל"ת שיש בה מיתה בידי שמים או בידי אדם וכתב כי המחילה לא תתכן עד שינוסה בעולם

הרבה ופרישות וטהרה, מעט שיחה וכל המדות שמו חז"ל שקידה בספרי מוסר וכל זה לבן חורה, אבל לשאינו בן חורה יש להתחכם ונראה כמו שכתבתי במכתב הראשון:

לאחר שכתבתי עד כאן ראיתי בתיא מהגאון החסיד מו"ה זלמן מלאדי ז"ל שכתב בדברי, ואעתיק לשוני בקצרה, ז"ל באגרת התשובה מלות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא והיינו שיגמור בלבבו בלב שלם שלא ישיב לבסלו עוד כו' כו' ואפילו מי שעובר על כריתות ומיתות ב"ד שגמר כפרתו הוא ע"י יסורים היינו שהקב"ה מביא עליו יסורים וכמו שכתב ופקדתי בשבט וגומר ופקדתי דוקא כו' ע"כ לא הזכירו הרמב"ם והסמ"ג שום תענית כלל במצות התשובה אף בכריתות ומיתות ב"ד רק הוידוי ובקשת המחילה כו' ומה שכתב הרוקח וספר חסידים כו' היינו כדי להגלל מיסורים של מעלה גם אולי התשובה אינו בכל לב (גם דברים אלו כתבתי במכתב ראשון) כו' כו' אכן כ"ו ב"ד חזק וברי שאין ריבוי הלומות מוסיף לו כלל לבריאות גופו אבל מי שריבוי הלומות מוסיף לו שאפשר שיכול לבוא לידו חולי או מיתוס כמו בדורותינו אלה אסור לו להרבות בתענית אפילו על כריתות ומיתות ב"ד כו' אלא כפי אשר ישער בנפשו שזדונו לא יזיק לו כלל כי אפילו בדורות הראשונים צימי התנאים ואמוראים לא היו מתענים בכה"ג אלא הבריאים דמלי ללעזרי נפשי' ודלא מלי ללעזרי נפשי' מיקרי חיטא אפילו מתענה על עבירות שבידו כו' עכ"ל והיינו כמו שכתבתי, ויותר ממה שכתבתי שאפילו הוא בעלמו אסור להחמיר וכן נלע"ד אלא שתדלתי מה שמלינו שבעלי הגמרא התענו הרבה על חטא קל ויש שמסרו נפשם, וכמו שכתבתי במכתב הקודם שאין ללמוד מהם וכמו שפרשתי דברי במכתב הזה עוד נראה שיש חילוק, שחשובות הרוקח וס"ח הוא שזה לא ידע אדם אדם מלי ללעזרי נפשי' משא"כ אם אין באפשרו לקיים כפי התשובה של הרוקח יש לו לדאוג אולי תשאו' שלו אינו כ"כ בשלימות שיקיים בו את אשר יאזהר ד' יוכיח עוד נראה שאם רואה הקב"ה שעשה תשובה שלמה ומתחרט באמת ודואג כל ימיו על החטא שעשה כהא דאיתא באון בן פלת (בפ' חלק) שיסב באנינות וד' יראה ללב וטוב מרדות אחת מכמה מלקות הקב"ה מקיל היסורים, אחר כותבי כ"ז ראיתי בחיי אדם בהלכ' תענית בסופו שכתב בעין שכתבתי הדו"ש:

סימן עג.

להרה"ג שיחי'

הגם שאין נפקותא כ"כ ולוואי שיקיים להתענות ה' ימים בשבוע ושיהא לו כח לקיים, יען שפטופי דאורייתא עבין גם לפרש היטיב כוונתו גם אולי יהא איזה חידוש, ומיני' ומיני' תסתיים שמעתתא בקצרה דעת כת"ר כיון שהוא מד' מיתות ב"ד ע"כ אם רוצה לעשות תשובה ושואל יאמר לו הרב שיעשה תשובה הרוקח וס"ח יען שפ"י זה יפטור מד' מיתות ב"ד ודין ד' מיתות לא בעלו, גם יפטור מדין הגיהנם וישר זך וישר, זה לדעת ידידי ולדעתי הוא ג"כ טוב מאד אבל דוקא היכי דמלי ללעזרי נפשי' אבל אם יש בזה חשש סכנה אל יורה לו הרב בן וכן מפורש בשל"ה גופא שהוא מן המסתמרים, מכל זה מביא בשם גאון גדול מהורו"ז ז"ל באשה מגאפת שגשגתה בבעל י"ח שבעות באיסור א"א ובאיסור גדה, ולא החמיר עליה בתשובות הרוקח וספר חסידים, יען שאי אפשר לה לסבול וכן החובת הלבבות כתב בן וכן התיא אלא שאני כתבתי אם עושה תשובה שלמה שלח הקב"ה יסורים על הבעל תשובה ואם יש לבעתה"ש הג' דברים תשובה שלמה ויה"כ יסורים אף יסורים

ירחי, אם לא יתורה משא"כ אם בא אחד מעלמו מי כפאו אותו להדות, וראי' ממה שהבאתי ע"מ שאני לדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמה הרהר תשובה מיקרי לדיק, כ"ש בדיבור ומבקש תשובה הגם שעדיין לא ראינו ממנו התעניתים כיון שהוא מקבל כל אשר יאמר הרב דומה קצת להא דאיתא בב"ק בהגוזל כיון דאמר איתניא קרעניא לפתיחה ועיין בע"ז (דף ז') בין כך ובין כך מקבלים אותו ואפשר אם יפרסם וגם לכתוב בפנקס ים חילול השם יותר שימלא אלל ישראל בעלי עבירות כאילו ובחטא שאינו מפורסם וידוע שאין לפרסם גם ים נעילת דלת בפני השבים שלא יבואו לבקש תשובה ובערך עשרה שנים ויותר בא לפני אחד לשאל תשובה איך שעבר במזיד עם אשתו גדה בלילה שעבר לויית לו להתענות ס"ט תעניתים כמספר גידה מלא יו"ד, ואמרתיו לו שאם קשה לו רגופים יפורסם בחורף בימים הקלרים, בא לפני ביו"ד ימי תשובה והתענה הימים הג' במשך ג' חדשים כן אמר לי מה שכתבתי ראוי מפסוק ושבת עד גו' והבאתי ראיה מפסחים, לכאורה יש לדחות דהתם לא מיירי מתשובה אלא בכל המלות מכ"ז יש קצת ראיה שאנו רואין שאם המלצה לשמה עולה הזכות למעלה מן השמים יען שהמלצה שעושה לשמה נוגע למעלה ע"כ משלם הקב"ה מדה במדה וכן כתב הרי"ף ומהרש"א, ה"ג כיון שעושה תשובה עד ד' היינו אהבה ועוונות נעשה כזכיות, אף דתחילה התשובה התחילה מיסורים ומרוב לרות כדכתיב בדר לך, אע"ג דפסוק טובה ישראל עד ד' יש סברא לומר שהוא מיראה וזדונות נעשה כשגנות כדאיתא ביומא (דף פ"ו) מכל מקום אין הכרח לומר שיעמוד על עמדו כי הבחירה הוא בידי אדם ויכול לילך ממדרגה למדרגה למדרגת אהבה אלא דהתם מיירי דלא השיג מדרגת אהבה, אבל בפסוק בדר לך ושבת עד ד' כתב מהרש"א והרי"ף בע"י שהוא מדרגת אהבה כמו שכתבתי לעיל והרי"ף בע"י כתב שגם הפסוק טובה ישראל עד ד' הוא ג"כ מדרגת אהבה אלא סוף הפסוק מוכיח אותם מדוע לא באו למדרגת אהבה שהוא עד ד' היולא מזה שאף מיסורין שנותן הקב"ה יכולין ג"כ להגיע למדרגת אהבה, ונראה דמה שכתב הל"מ דביסורין הבאין לאחר מיתה יזכה לעולם הבא היינו אם לא היה לו יסורין בעה"ז, אבל אם היה לו יסורין בעולם הזה מחליף הקב"ה יסורי גיהנם עבור יסורי עה"ז תרתי ל"ל דגם יסורין של אחר המיתה ג"כ באים בע"כ, מכ"ז הם ממרקין ומכפרין למה יגרע היסורים של עה"ז, שבהם בע"כ ולא מעלמו וכש"כ הוא שהוא בעל בחירה ומקבלים בספ"י ואומר יפה דנת, בודאי הם גומרים הכפרה כמו שכתב הרמב"ם, ומחמת שהוא בעל בחירה ויש לו ילה"ר הלוחם עמו ע"כ מעט יסורים שבעה"ז מחליף הקב"ה על הרבה יסורים שלאחר מיתה, אבל זה קשה שאין אנו יודעין המדה והשיעור של היסורין על כל חטא וחטא בפרט על החמורות, דאין סברה שיהא די היסורין שיתא בעירבין (ד' ט"ז) כיוולא בזה כתב הרמב"ם (פ"ג) ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דיעות והוא היודע איך עורבין נהפך לו החלוק מיקרי יסורין וכדומה הנאה של עבירה היה הרבה יותר מהלעז של הפיכת החלוק, בשלמא היסורין שלאחר מיתה יודעין ב"ד הגדול של עלמא דקשט המדה והשיעור מהיסורין המגיע על חטא וחטא, אבל בעה"ז אין איתנו יודע ע"כ קלבו לנו רבותינו הקדמונים בעל הרוקח ור"י החסיד עפ"י רוח"ק התעניתים והסיגופין על כל חטא וחטא אבל הני מילי באים ברי שאפשר לו לסבול התעניתים והסיגופים אבל היכי דלא אפשר שיש חשש סכנה בדבר, אם ד' חפץ בו מדכאו ביסורים שלא יש בהם ס"ג מכ"ז הם יסורים שמכפרים כמו הסיגופים של הקדמונים עניות ר"ל שהם שקול כמו יסורי חיוב ויותר שאמרו לו ע"ז בחרת מעוני ושאר יסורים ר"ל בדרך כלל רחמנא לבא בעי ללמוד הרבה שזה מקוה טהרה להתפלל

יסורים שישלח לו הקב"ה אזי הוא פטור מהל' מיתות ומיסורים שאחר מיתתו, וכן מוכח מהגמרא דאיתא התם על כריתות ובמיתות ב"ד, תשובה ויוה"כ תולים ויסורין ממרקין, שנאמר ופקדתי גוי' אבל על חילול השם כולן תולין ומיתת ממרקין משמע אבל על החמורות שאין בהם חילול השם (שעשה העצירות בלגונה) אין לריך לגמור כפרתו לא מיתה טבעית ולא מיתה מד' מיתות ב"ד שלא בטלו רק הג' דברים הנ"ל, אלא יש חשש אולי לא יתן השי"ת יסורין שיהא שקול כמו היסורין שכתב הרוקח וס"ח ח"כ יהא מחויב לסבול יסורי גיהנם אין אנו אחראין לזה, אלא זה אני אומר שאם באמת עשה תשובה שלימה, יתן לו השי"ת יסורין ששקל כהיסורין של הרוקח שיהא חשוב כמיתה כי הקב"ה מבטיח ופקדתי, ובדאי יקיים ממילא יפטור מד' מיתות ומגיהנם כי גם היסורין של אחר מיתה הוא ג"כ בע"כ מל"ז מביאים אותו לעה"כ, דממנ"פ אם עשה תשובה שלימה שידע תעלמות יעוד שלא ישוב לכסלה עוד אלא שחבר היסורים הקב"ה שהוא רב חסד יתן לו יסורים שיהא שקול כיסורים שכתב הרוקח, ואם אין תשובתו שלימה נראה פשוט דאף אם יתענה ושארי סגופים שכתב הרוקח וס"ח ג"כ לא ישיג כפרה שלימה, ופשוט כיון שחבר העיקר:

מה שסבר ידידי שלדעתי יש נפקותא שדורות הראשונים שהיו לדיקים גמורים תיבעים מהם יותר מדור הזה אין כוונתי כך, אלא דורות הראשונים שהבינו וראו הפנס מעצירות אין שנפנס נשמתו נפנס בכל העולמות הי' להם התפעלות יותר מדור הזה ע"כ מסרו נפשם, ולא נקרא עבור זה מעל"ד, מכל זה ל"ע דיוסיף דעת יוסיף מלאיב, וסביביו כשערה מאוד, ושנגת תלמוד עולה זדון, ואמריין סוף אלו מליאות ע"ה שזדונות נעשה להם כשגונות ות"ח שגונות נעשה להם כזדונות ואמריין במשנה יכול אפילו תקפה לו משנתו ומה יעש ע"ה שאינו יכול להשיג מעלה גדולה מן הסתם לא נהבטו ממנו כ"כ כמו מת"ח לא מחמת מעלתו אלא מחמת פחיתותו שלא ישיג המעל' של הת"ח והתלמוד שאמר בשם הגר"א ז"ל אולי שמע וטעה כי רחוק שיסאלו מהרשע לפי' במרכזה שאף מי שאין בידו משנה (מדרש משלי פ"י) הקב"ה הופך פניו ממנו מכש"כ מרשע כזה כי יש כמה מדרגות עד ששולין אותו מעשה מרכזה, מקרא משנה הגדה גמרא וכמה מדרגות ואין סברא שיתבטו מאיש המוני מה שיחבטו מת"ח וכן הוא בזהר פ' כי תלא ברע"י מהימנא (דף רע"ז) ז"ל והאי למאן דידע רוא דא ועיניו פתוחין, אבל מאן דעיניו סתומין לית ליה עוגשא כ"כ כו' עכ"ל, ואם לא טעה התלמוד אפשר שידע הגאון שהרשע הוא למדן ועיניו פתוחין לרחוק לומר כן:

סימן עד.

להרה"ג שיחי'

בדבר חשבון פרוטה וה' סלעים ועוד מטבעות שהבאתי בחיבורי ע"י סימן ט"ז כוונתי שבזמן המשנה והתלמוד היו לוקחים חטאת בדנקא שהוא שות דגור והסלע הוא ד' דינרים ח"כ כ"ד מעין בסלע, ולפי מה שנהגין כעת ליתן בעה"כ חמשה ר"כ אנו חושבין סלע שבתורה הוא ח' ר"כ במעות שלנו, ח"כ יש בכ"ד מעין שיה סלע שהוא ח' ר"כ במעות שלנו ח"כ מעה הוא שמונה גראסין ושלים גראסין היינו ארבעה קטנות כסף ואחד משנה שבקטנה כסף והחשבון מזוין כמו שכתבתי בחיבורי שם זה הוא שיעור חטאת שאדם יולא בחטאת כזו ולפדות התענית יתן י"ב פשוטים לפי החשבון הנ"ל ולפי מטבע שלנו מגיע לפדות התענית חמשה גראסין וב' חלקים משלים גראסין

היינו שנים וחמי ק"כ ועוד ה' תשיעית מחמי ק"כ כמו שכתבתי החשבון מזוין, זה כתבתי החשבון לפי המשנה והתלמוד שהקנינים בזול ח"כ היה די בשיעור מעות הנ"ל הן לקנות החטאת והן לפדות התענית אבל בזמן הפוסקים נתנו בשיעור פשוטים ופשוט הוא גדול וחמי פולגים מחמת שבזמן הפוסקים לא היו יכולין לקנות חטאת בעד מעה וכן לענין פדיון התענית לריך יותר מעט היינו ח"י גדולים פולגים יען שבזמן שהקנינים ביוקר גדול הכסף, ומחמת שהפירות ביוקר כמו שכתב הזל"ס זהב מכיס וכה"כ רש"י בב"ב (ד' כ"ה סוף ע"ה) שמחמת ומביאה שרצ ורעבון והזהב זל עכ"ל ואני כתבתי החשבון כמו שהיה בזמן התלמוד ולפי שיעור הה' סלעים שאנו נוטנים חמשה רובל כסף, וכונתי לידע חשבון הפרוטה לפי חשבון של פדיון הבן וסלע הוא כמו רובל כסף שלנו עולה פרוטה אחד משנה מק"כ וחלק אחד מקל"ב בק"כ וימחיל לענין בחיבורי ע"י (סימן רמ"י) על מה שכתב הסמ"ע והש"ך כיון שהאידנא פירות ביוקר אין קדושי אשה סגי בפרוטה עכ"ל הבאתי ראיות ברורות לע"ד שגם בזמן התורה והמשנה והתלמוד לא היו נוטנין בפרוטה יותר פירות או לחם מומניו שגם בזמן המשנה לא היו יכולין לקנות בפרוטה רק פחות מחמי בינה ולא היו נוטנין עבור פרוטה רק ערך כזית פת וגם כעת יכולין לקנות ערך כזית פת עבור פרוטה, לפי חשבוני שכתב הוא שבזמן התלמוד אפשר שיכולין לפדות התענית במעות שבזמן הגמרא אלא לענין זה קשה להקל נגד המ"א אבל אם קידש בחדש משנה מק"כ ועוד חלק אחד מקל"ב מק"כ לפי חשבוני היה קדושין, כי בזמן המשנה לא היו יכולין לקנות בפרוטה רק כמו כעת כמו שהבאתי רא' והסימה על הסמ"ע והש"ך, אלא יש לתקן קצת שדעת הסמ"ע והש"ך ששיעור ה' סלעים של פה"כ הוא פחות הרבה מכמו שאנו חושבין ומחשבין כ"ד מעות בסלע ומעה הוא ח' גדול פולגים כמו שכתב המ"א (בסימן שג"ד) ממילא מגיע לפרוטה אחד מל"ב במעה ולפי מה שכתב המ"א דמעה הוא גדול פולגים ח"כ אפשר שלא משיג עבור פרוטה אלא ערך אחד מעשר בזכות פת ובזמן המשנה היו נוטנין עבור פרוטה ערך כזית פת כמו שכתבתי בחיבורי סוף (סי' רמ"י) אבל הוא דוחק גדול כמו שכתבתי שם בהשמטות שהסמ"ע כתב דבימינו היו נוטנין הרבה פירות עבור פרוטה ולפי חשבוני לא היו נוטנין אף בזמן המשנה ערך פחות מחמי בינה ודוחק לומר דפירות היה בזול לא פת ועוד דהסמ"ע כתב הקנינים, ועוד נראה דאין סברא לחשוב השיעורין של פרוטה ושל חמשה סלעים של פה"כ ע"י מטבעות כי השינוי נמצא במטבעות בין מדינה למדינה ובאותה מלכות גופא נמצא שינוי בהמשך זמן והעיקר לחשוב כסף במשקל גרעוני שעורה הן על מעה הן על פרוטה ובאמת הע"ז כתב שה' סלעים של פה"כ עולה ה' לייט כסף לרוף מקווינט וכן כתב הח"ס ה' לייט וסלעים כסף גרוף (בראנדולינצער) לפי זה לא משתנה מומן התלמוד עד הנה אם כן הדר קושיא לדוכתא ח"כ שקונין כעת עבור פרוטה לפי החשבון של ה' סלעים שהוא חמשה ר"כ ערך כזית פת ובזמן המשנה ג"כ לא היו קונין רק ערך כזית פת, לפי החשבון הזה דוקא ופרוטה הוא כמו שכתבתי (בסימן ט"ז) כי העיקר לחשוב בכסף לרוף ע"י משקל שעורה וכן הוא ברע"ב בזכורות פ"ה (משנה ז') חמש סלעים משקל אלק' וט' מאות ועשרים שעורים בינונית של כסף מוזקק עכ"ל, לפי מה שנהגין שנותנים עבור פה"כ חמשה ר"כ וכן הוא בח"א כלל קל"ז דבזמן הזה לריך ליתן חמשה ר"כ אנו חושבין ר"כ במקום סלע ח"כ עולה ארבעה מאות משקל שעורים פחות מעט בח' ר"כ אם כן יש בח' קטנה כסף ערך משקל ארבעה שעורים, ופרוטה הוא משקל חמי שעורה ח"כ יש בקטנה כסף שמונה פרוטות פחות מעט כמו שכתבתי בחיבורי:

ממכתבו

סימן עה .

למפלא לא"י שלום

חק תוכות כו' הפוך הוא משלל כסדרן כי בחק תוכות גורר ומוחק ומוחק כל שאינו עושה מעשה בגוף האות ומשלימה עדיין הוא חק תוכות כו' :

סימן עז .

שייך לחיבורי ע"י (סימן ק"ג)

לענין נקודות ארומות הנמצא על הריאה עיין בשו"ת מאמר מרדכי (סימן כ"ט) בסופו וז"ל כאשר כתב התב"ש והאחרונים אין לחוש לנקבים ומשום דלילו היה נקב היה יולא ממנו סרבא, ועיין בחיבורי סימן הנ"ל שהארכתי בזה ול"ע על ראיתו דלילו היה נקב היה יולא ממנו סרבא, בלא אמרינן אלא אין סרבא בלא נקב אבל נקב יש בלא סרבא כדאיחא סתמא במשנה הריאה שניקבה, ואפשר שמדבר אל הרוב אם היה נקב היה נסרך למ"א :

סימן עח .

בדבר מה שכתבתי בחיבורי ע"י סוף (סימן רכ"ג) דאם שם ראשון הוא שם לעז יש לכתוב דמתקרי על שם השני כן הוא ג"כ בב"ש בכללים (אות י"ג) ז"ל ואם יש לאחד שני שמות של חול כותבין על שם השני דמתקרי וכן בט"ג שמות נשים אות גיטל וכן בשם מירוש :

סימן עט .

להרה"ג שיחי'

בדבר הדברי תורה שכתב בת"ר ,
אכתוב מה שגלע"ד .

(א) **מה** שהשיג על הרב שהבאתי בחיבורי (סימן א') דסובר כיון דיוכל להתלמד לכתוב אמרינן כחילו למד דכל הראוי לבילה אין בילה מעשבתו כו' וכת"ר תמה ע"ז מאלפס (פ' מ"ח) דכתב דאם ראוי למיקרי בבת אחת (לא אבה) לא מעכבה קריאתה ואי לא מעכבה קריאתה עכ"ל ואף שבוודאי יכולין ללמוד שמהא יכולה לקרות בב"א מ"מ כ"ז שלא למדה, חליתנה פסולה, וכן בגמ"י ז"ל משום דאין דרכן של נשים לידע לקרות, וכולן אין ראיות לבילה שילמדס עכ"ל כת"ר, לע"ד מה דפשיטא לי' לירידי מספקא לי לא מצעי לדברי רב אלפס בעלמא יכולין לומר דכוונתו אם ראוי למיקרי בבת אחת היינו אפילו ע"י לימוד לא מעכבה קריאתה אפילו קודם הלימוד כי זה מיקרי ראוי לבילה ואם אינה יכולה לקרות כלל בב"א אפילו ע"י לימוד כגון שלמדו עמה ואינה יכולה לומר בב"א כגון שהיא גם השכל אז מעכבה קריאתה, אפילו לשון הטמ"י (וכן לשון הרמב"ם) ג"כ יכולין לישב בענין זה שפ"כ לריכין ללמדס דאל"כ מאן יודעים דאם ילמדס יהיו יכולין לקרות בב"א, משא"כ אם הי' ברור לנו שאם תלמדס תהי' יכולה לקרות בב"א מיקרי זה ראוי לבילה מדויק הלשון ר"א מלעזר ומקרי לה כו' משמע שנמצאו נשים שקשה אף ללמדס לומר לא אבה בב"א, מחנות גם השכל, ע"כ כתב הרמב"ם שריכים להרגילם כיון דאין אנו צעושים בה שלא תשנה תיכף גם קשה לה לומר אחר המסדר וע"כ סתם המשנה אינה מעכבה הקריאה משום דסתם נשים בודאי היו יכולין לקרות אחר המסדר, אלא בעלי הגמרא חששו ע"כ לריכים להרגילה מקודם

מז

ממכתבו ניכר שדעתו שחלי שעה אחר שקיעת החמה (שאינה ניכרת על הארץ או על המים למי שהוא סמוך לים או בארץ מישור או למי שעומד במקום גבוה ג"כ יכולין לידע שקיעתה) כיון שנראים כוכבים מיקרי לילה, קשה מה נעשה לדברי הב"י (סימן רס"א) והוא מתוספות שאחר שקיעתה שאינה ניכרת על הארץ עדיין הוא ודאי יום שיעור ג' מילין ורביע שהוא חמשים ושמונה וחצי מינוט ואח"כ מתחיל בין השמשות שהוא שיעור שלשה עשר מינוט וחצי בס"ה ע"ב מינוט, ובתוך חמשים ושמונה מינוט וחצי הוא ודאי יום ומוחר לעשות מלאכה רק שתוספות שבת תלוי ברעונו כמה שירלה רק להוסיף קל"ד במינוט או יותר כמבואר הכל בש"ע וכן סתמו הרמ"א והט"ז והמ"א והנובי" וכן הוא בסידור מהגאון מו"ה יעקב ליסא, וכן דעת הר"ן והב"י עלמא היה בא"י וע"כ לריך לומר דמה שאנו רואין כוכבים קודם הזמן של ע"ב מינוט ע"כ הם כוכבים גדולים דלכאורה קשה דבגמרא איחא לא גדולים הנראים ביום כו', הא מעולם לא ראינו כוכבים ביום, ולדברי הב"י ניחא דהא בתוך הג' מילין נראה הרבה כוכבים ועדיין הם יום וכן הוא בתוספות (דף ל"ה) שהקשה מה לנו לשיעור מילין נחוי הכוכבים ומתוך משום דאין אנו בקיאים מה מיקרי בינונים וכן בש"ע (סימן רל"ה) לענין ק"ש של ערבית כתב גם כן שלשה כוכבים קטנים משום דאין אנו בקיאים והשיעור של ע"ב מינוט בחורש ניסן ובחורש חשירי שנחדשים הנ"ל היום והלילה שיום, הוא בודאי השיעור הנ"ל לדעת הב"י, (ואם שייך השיעור הנ"ל באמצע הקיץ שהיום ארוך וכן באמצע החורף שהיום קצר הארכתי במ"א), אלא הגר"א ז"ל סובר כדעת הפוסקים שאחר השקיעה שאין השמש נראית על הארץ, מתחיל תיכף בין השמשות וא"כ צערב שבת אסור לעשות מלאכה תיכף אחר השקיעה ובמו"ש הוא קולא לאחר ג' רביעי מיל אחר השקיעה הוא חול ולהב"י הוא איפכא בע"ש הוא קולא, ובמו"ש חומרא, ויהא חלקי במכניסי שבת לדעת הגר"א ז"ל, ובמולאי שבת לדעת הב"י, ע"כ אני מלעזר על שהם מבהילים ונחפזים להתפלל ערבית קודם הזמן הזה, כי חבל גאונים ראשונים ואחרונים סוברים כדעת הב"י, וסתמו כן בש"ע רק צערב שבת בודאי יש להחמיר כדעת הגר"א ז"ל, כי איסור זה שייך לאיסור סקילה וכת, וגראה לכל הדיעות לריך לכל הפחות ג' כוכבים בינונים כמו שכתב הרמב"ם פ"ה ה"ד ע"ש, במ"מ ובש"ע (סימן רל"ג) כתב ג' כוכבים קטנים :

סימן עו .

בפ"מ בפתיחה (לסימן ל"ב) ד"ה השם, ז"ל שתפליין ומזוזות לריכין סיהיו כחובין כסדרן מה' כו' אבל כו' להפריד נגיעות בין אית לאות שרי וכן אם אין יוד"ה האל"ף והשי"ן והעי"ן ורגל התיו"ן אין נוגעים ותינוק דלא תכיס ולא טפס קורא אותן בנורתן רשאי לתקן אבל יו"ד של דרי' שאינו נוגעת אע"ג דהתינוק קורא אותן אין מתקן שלא כסדרן כו' שיו"ד ניו"ן בלד"י הם שתי אותיות ממש משא"כ יו"ד האל"ף אע"פ של ענמה נורת יו"ד עלי' מ"מ הנשאר אין אות אחרות עלי' משה"כ מפני תינוק דלא להוי שלא כסדרן כו' דוקא שאין ניכר פרידתן להדי' כו' כל שאינו כותב רק מוחק או מוסך לא הוי שלא כסדרן כו' ובענין מוקף גוויל קי"ל דבתחילת הכתיבה לריך מוקף גוויל מ"ה כו' אבל לאחר שנכתב ניקב או שאלהו עכברים וחולעת כשר כו' ומהו

גם לא נעלם ממני התירוף לחלק בין שם העלם לשם הכינוי וכן הבאתי בעלמי דברי השם ארי' שמחלק ומי לא ידע ששם בריינא הוא שם העלם ואין בדעתי לחלק על חל"ש שמחמיר בשם בריינא אם כתב בראש אדרבה לא יחא לי כל החילוקים ולבי מהסס אף על דברי הרמ"א ואף אם נאמר שכוונת הרמ"א הוא רק על כינויים כי אין יכולין לכתוב המכונה מעגל כיון שקורין אותו מגדל וכן להיפך אם לא כאשר פרשתי דברי הרמ"א, והע"ג מדויק ז"ל לענין זנוויל כיון דעכ"פ יש מקום לקרות בבי"ת רפוייה שהוא כמו וח"ו ואין מזוי כלל שיהא נקרא בבי"ת דגושה יש להכשיר דהרואה באמת נקרא הב' רפוי' שהרי אין לתלות באחר כו' עכ"ל וזה לא שייך כלל לתרץ הקושיים שהקשיתי ואם מעגל ומגדל הוא שם אחד לפעמים קורין כך ולפעמים כך לאותו האיש וכן בריינא ובראנא שהאנשים שקורין בריינא לפעמים קורין לאותה אשה בראנא בודאי אין זה שינוי השם כיון שהינם מקפידים לאותה אשה קורין לפעמים כך ולפעמים כך, ע"כ התעוררתי על חל"ש במאי עסקינן אם בריינא ובראנא הם שמות נפרדים ואותה שקורין בריינא אין קורין בראנא וכן להיפך או אפילו אם במדינה שבתצין אין קורין בריינא רק בראנא מילתא דפשיטא שזה שינוי השם אם כתב בריינא ודומה לנאפתה ותפארתה דחספא בעלמא הוא וכן בכוניס אם משנה בהכינוי נלע"ד שהוא ג"כ שינוי אם לא כאשר כתבתי בחיבורי ויש לי דברים אלו הרבה לדברים :

(ג) **ובמה** שכתב כת"ר לענין סירכא בין אינא לאונא למטה ממניין מבועה עם חלון הביא כת"ר בשם מהרז"מ שמתיר בה"מ גם דעתי כן וכן הבאתי בסיומן קס"ג, המחמירים הוא בין אינא לאונא וגם ע"ז נ"ע :

(ד) **במה** שהעיר כת"ר לענין הקאלאסי"ן דקדקתי שם אם הם שטענו דאורייתא והארכתי שם, גם לא דמי לבילכית ולאתרוגים דהתם יכול להיות שהם מנהג אחד או מגיה אחת משא"כ אם הישראל אומר שקנה מכמה סוחרים ומכמה פאבריקאנטע"ן כמו שדקדקתי מעיבודין אי מתלתא גברא זבין כל חד וחד ליבשי בדוקא ואף אם קנה מסוחר אחד דהיינו מפאבריקאנט"א אחד לא דמי לתפילין כמו שכתב רש"י אי מחד גברא זבין הרי הוחזק זה האיש וכיון שהוחזק בשלשה היה מומחה ולוקח השאר בלא בדוקא עכ"ל משא"כ בנכרי שבושה המגולים עושה כפי ההזדמנות וכפי מה שנוח לו יותר גם מלאכה עשויה להשתנות דהיום עושין כך ולמחר עושין באופן אחר כמו שכתב הר"ן דמנהג עשוי להשתנות והלן עמנו לא שייך בילכית ובאתרוגין שלוקחין מגיה גם באתרוגים בודקין לכל הפחות שלשה אתרוגין מכל תיבה וגם ע"ז נ"ע כמו שכתבתי בסיומן מ"ד ע"ג ד"ה רק וכו' :

(ה) **בנדרין** המגרש שואל ליב כתבתי דל"ע דאפשר דשם שואל ליב דומה למה שכתב הב"ש בענין משולם זלמן זעמל אף דמשמע דכפי כל היו קורין זעמל ויש לכתוב שאלו ארי' כיון דשם הערסיה וגם עולה לתורה בשם שאלו ארי' ולכתוב דמתקרי שואל ליב דמתקרי שואל, והקשה כת"ר על מה שכתבתי דמשמע דכפי כל הוא נקרא זעמל הא כיון דכפי כל היה נקרא זעמל הא נשתקע שם זלמן ופסול אם יכתוב שם זלמן וכו' א"כ בודאי ראוי להקדים לפי דברי הגעל את השם שואל לבד עכ"ל כבודו ימחול כת"ר לענין בחיבורי שאני כתבתי מתחילה להקדים שם שואל לבד כמו שכתב כבודו, אלא נראה לפי מה שכתבתי דאפשר להקדים דמתקרי שואל ליב ג"כ לא משתבש, ומה שהקשה כבודו כיון דכפי כל נקרא זעמל נשתקע שם זלמן עכ"ל, לע"ד אינו קושיא אטו בכל מקום שכתב שנקרא צפי כל

מקודם אבל אם הי' ידוע לנו שתלמד לומר לא אבה צב"א, אף קודם הלימוד אינה מעבד דיעבד כפרט שהב"ד יושבים ומוכנים להזדקק ללמד אותה, יבמה שכתבנו דע"פ רוב יכולין להתלמד, בכתובת הנט אזלי חכמים בתר רובא שבודאי יכול להתלמד לכתוב ולא חשו למיעוט כפרט לאנשים, משא"כ בחלילה שהוא קל ללמוד חשו למיעוט אלא אני הקשתי עליו שאם אפילו באמת אינו יכול ללמוד כגון שהוא קיטע משתי ידיו או גוסס יכול ג"כ לעשות שליח על כתיבת הגט וכפי מה שהארכתי שם וקל"ה ראוי אף בדבר שמחוסר מעשה כיון שהיה בידו לעשות המעשה מיקרי ג"כ ראוי לבילה בחולין (דף פ"ג ע"ב) בהמה ואח"כ היה חייב לכסות כר' זירא כל הראוי לבילה אינה מעבדת וכתב רש"י והבא ראוי לבילה ראוי היה ליתן עפר למטה בין דם בהמה לדם חיה קודם ששחט החיה הילכך אע"פ שלא נתן אין הכיסוי בטל אבל מוקדשים שאין ראוי ליתן עפר למטה מעבדת בו עכ"ל רש"י אלמא אף על חסרון מעשה אמרינן ראוי לבילה כיון שהיה באפשרי לעשות המעשה, ועוד ראוי מהא דכתב התוס' ביבמות (דף ל"א ע"ב) ד"ה דחזו דלומר ר"י בשם ר"ת דהעדים יכולין לשלוח עדותן בכתב ידם לב"ד ולא ממעטינן אלא אילם שאינו בר הגדה אבל אחר מועיל מחמת שראוי לבילה כו' עכ"ל, משמע אף שאין ב"ד בעירם והם רחוקים מב"ד כמו שכתב הרא"ש שם, ג"כ מועיל, וכתב הסמ"ע (בסיומן כ"ח) שכן דעת התוס' והרא"ש והטור ומרדכי, אף שהוא מחוסר טרחא ומעשה לבוא כמה פרסאות מכ"ו קרי ליה ראוייה לבילה (ולא דמי להא דאיתא בשבת ק"ד הבא לא מחוסר מעשה דקריבה היינו לענין חיוב, אבל מעשה מיקרי, הילך מיקרי מעשה, מד' עבודות (זבחים פ"א) וכן לפי דעת הל"מ והתומים (בסיומן כ"ח) והנוב"י שגם דעת הרמב"ם אם העדים קיימים שטר בעדים הוא דאורייתא מחמת שראוי לבילה משמע ג"כ אף שאינם לפני ב"ד מכש"כ ללמד לאשה לומר שהאמר אחר המסדר החלילה הבתי תיבות לא אבה צב"א, ולפי מה שכתבתי יחא דאנו חוששין אילו לא הוכל להתלמד ודומה לחילומות משא"כ בכוניס הדם היה בידו לכסות וכן בעדים יש בידם לילך לב"ד ומדברי הגמ"י נראה בלא אבה משום שאין דרכן של נשים לידע לקרות, וכן הוא בהגר"א ז"ל (אות ק"ה) וסממן של אנשים ראויין לקרות אלא לכתחילה בודאי יש לקרות צב"א אחד אנשים ואחד נשים :

(ב) **במה** שכתב כת"ר על שהיה קשה לי (בסיומן קנ"ז) על ספר חל"ש, שיש ליטב עפ"י דברי הט"ג (באות ז' ס"ק כ"ג) דכוונת הרמ"א הוא דוקא באם אינו יודע לשון המדינה אבל באם יודע לשון המדינה ושינה מודה הרמ"א דפסול עד כאן לשונו כת"ר יש לעיין בזה מאי נפקותא בין יודע לאין יודע אם זה נקרא שינוי השם אף אם אין יודע מאי מהני כיון שאחר כך נתגלה למשל אם כתבו בנט מעגל בסעג"ל ואחר כך נתגלה ששמו מאגל בפת"ח הוא שינוי השם ואין לומר דלא נתגלה כלל איך שמו בצירור אם בפת"ח או בסעג"ל לא שייך כלל דין זה ועוד דבר רחוק הוא שלא לידע איך הוא נקרא, לע"ד כמו שתרלתי בחיבורי ומה לי לכתוב הדברים ובחיבורי ח"ש הבאתי דברי הט"ג שני פעמים גם נ"ע דבשם זנוויל דכתב צב"א כיון דיכולין לקרות צב"א רפוייה אין זה שינוי השם אם אין יודע לשון המדינה משא"כ במעגל ומגדל וכדומה הוא שינוי השם ממש בהברה ודומה קל"ה לנאפתה ותפארתה (גיטין ס"ג) והארכתי בחיבורי ח"ש בסוגיא הנ"ל בדין גיטא וגיטל ריזא ורייזל שכתב הט"ג בהוספות שהם שני שמות והחל"ש כתב ריזא ורייזל הם שני שמות ואולי כתבו זו במקומותם ואפשר שיש מקומות שהם שם אחד פעם קורין כך ופעם כך

והב"י (סימן כ"ח) לדעת הרמב"ם והאריז"ל וזה הראשונים והאחרונים עיין בזה"מ ח"כ אין יכולין לומר דכל מה ששנים מחייבים ממון עד אחד מחייב שבועה דאורייתא, כיון דגם עדים בשטר אינם מחייבים ממון דאורייתא אם לא לדעת המפרשים דאם העדים קיימים גם הרמב"ם סובר דעדים בשטר הוה דאורייתא מחמת ראוי לבילה אבל נראה שהטור והב"י ועוד גדולים לא חילקו בזה ח"כ היה להם להוכיח דשטר בעדים הוא דאורייתא דאל"כ הא"ך עד אחד מחייב שבועה דאורייתא על פרוטה כיון דשטר בעדים ג"כ אינו דאורייתא ח"כ דמייירי בעדים בע"פ וגם דעת הרמב"ם והרבה פוסקים סוברים דגם בדיני ממונות בעינן עדות שאתה יכול להזימם ח"כ קשה קושיא הנ"ל (הקושי' שמבואר בחיבורי) גם בלא"כ אין נכון התירוץ דיש לנו לדמות עד אחד בע"פ שמחייב שבועה דאורייתא לשני עדים שמחייבים ממון בע"פ דאי אמרינן דעדים בע"פ אינם מחייבים ממון על פרוטה מחמת שאין יכולין להזימם ומה דקיימא לן דעד אחד מחייב שבועה על פרוטה במקום ששני עדים מחייבים פרוטה היינו בעדות בשטר ודומה לזה ג"כ עד אחד אינו מחייב שבועה על פרוטה רק בכתב ולא בע"פ והאמת אינו כן דעד אחד מחייב שבועה על פרוטה בעדות בע"פ ואין לומר דכוונת הגמרא בשבועות כיון שמלינו ששני עדים מחייבים בפרוטה בשטר ע"כ יכול עד אחד לחייב שבועה ח"כ בע"פ ח"כ אינו דומה בדומה ומנין לנו זה ועוד אין לנו לריכס לשום תירוץ כי יש לפרש כיון שמלינו ששני עדים מחייבים ממון על שני פרוטות ע"כ עד אחד מחייב שבועה על פרוטה אחת ח"כ שאין לומר כן שאין הדמיון עולה יפה, כעת נראה לי שאפשר לתרץ הקושיא הנ"ל על דרך שכתב נחל יצחק סוף (סימן ל"ג) דכתב דכל עד אחד ה"ל עדות שאי אתה יכול להזימן וכו' דיכול לומר לשבועה באתי והוכיח הנוב"י מזה דלא בעינן בדיני ממונות עדות שאתה יכול להזימן והנ"י הנ"ל סותר ראוי' זו לפי מה שכתב התוספות במכות ד"ה מעידים בתירץ הב' היכא דלא שייך תורת הזמה כמו בצנ גרושה דלא בעינן בו עדות שאיכלה"ו כו' עכ"ל ח"כ אפשר לומר בעדים על פרוטה כיון דפרוטה אינו ממון לשנים לא שייך תורת הזמה ע"כ מחייבים ח"כ שלא יש בזה תורת הזמה על כן עד אחד מחייב שבועה על פרוטה, אבל יותר נראה תירולי דממון מלטרף כמו שכתבתי בחיבורי :

מה שכתבתי לעיל שלע"ד אין חילוק בין שם העלם לשם הכינוי כן ראיתי כעת בקונטרס השמות של פ"ת אות דוואסא וכמה כרכורים כרכרו בשם זה ח"כ דשם זה הוא כינוי לשם דבורה כמו שכתב הב"ש ולא התירו רק מחמת שהיה גט הנשלח ובמקום כתיבה כתבו כהוגן ולא היה שינוי רק מחמת מבטא לשון המדינות והכל יודעים דהד שמה הוא עכ"ל ע"ש והוא על דרך שכתבתי בחיבורי (סימן קנ"ו) ובאופן זה ח"כ אם היה שינוי קלת על שם העלם גם כן נראה להכשיר כמו שכתבתי לעיל דכתב הרמ"א ואין להקפיד בזה אם נמלא השמות והכינויים וכו' וע"ז מסיים ומכל מקום בדיעבד אם שינה באחד מאילו הדברים כשר עד כאן לשונו משמע שמכשיר בדיעבד על כל הדברים הן על כינויים הן על שמות העלם באופן הנ"ל :

סימן פ.

דברה"ג שיחי'.

מה שהקשה כת"ר על הס"ד (סימן י"ד) שכתב אם ילא פדחתו הוי כילוד דרוב פדחתו בכולו שזה נגד הסוגי' דבכורות (דף מ"ז) פרלף עס החוטם תני עד החוטם, ברי

בשם השני מיקרי נשתקע הראשון כיון דבראשון עולה לתורה וחותם שטרות וכל משפחתו והעולם יודעים בשם הראשון וכמו בג"ד שהקדושים ושאר אנשים אמרו שנקרא שואל ליב אלא שהבעל אמר שהרוב קורין אותו שואל לבד אבל זה אמת שהמיעוט קורין אותו שואל ליב אין זה נקרא נשתקע וכן הוא בשם זעמל שהרוב קורין אותו זעמל כמו שכתב הד"מ בשם מהר"ן מינך, ומה שכתבתי בחיבורי ונקרא בפי כל לאו דוקא ואין למדין מן הכללות ורובו ככולו ובודאי נמלא בפוסקים שכותבין בזה הלשון ונקרא בפי כל מכ"ז לא נשתקע שם הראשון גם מיעוט קורין אותו בשם הראשון דומה לזה הבאתי בחיבורי סוף סימן ק"כ בשם טו"ד זה לשונו ונקרא בפי כל איסר כו' וכן בשם ט"ג בפי העולם קורין אותו רק בכינוי מכ"ז שם הראשון לא נקרא נשתקע הן מחמת עליות התורה הן מחמת החתימה גם מיעוט קורין אותו בשם הראשון, וכן אפילו באשה לא נקרא נשתקע מחמת החתימה גם הקדושים יודעים משם הראשון וקוראין אותו בשם הראשון, ולשון נקרא בפי כל שיגרא דלשגא הוא ורובו ככולו, וכן נמלא ברא"ש (סימן ס"ג) לענין אשה כתב ג"כ בזה הלשון ונקרא בפי כל רק טאבא כתב ג"כ ששם חיה, לא מיקרי נשתקע מחמת טעמים הנ"ל, ח"כ מדוע חמה כת"ר עלי כיון שמלינו לשון זה ג"כ בפוסקים והכוונה על הרוב מי אינו יודע דהשם הנשתקע אין כותבין זיל קרי ב' רב, לע"ד נידון דידן דומה לנידון דהב"ש כי עיקר הטעם מה שמקדים המכונה זלמן מחמת שזלמן הוא כינוי למשולם ורק זה הטעם מביא הב"ש מפני שהוא העיקר גם התם הרוב קורין אותו זעמל ומיעוט זלמן וגם כאן ח"כ לדברי הבעל יש מיעוט שקורין אותו שואל ליב וגם שם ליב כינוי לשם ארי' וכמו שכתבתי לדברי הקדושים שאומרים שקורין אותו רק שואל ליב ואין הבעל מכחישם רק כלל העולם היינו הרוב קורין שואל לבד ע"כ קרוב הדבר שיש לכתוב כן (תשובתי הגדפס היה לגאון מפורסם המנוח ז"ל המגדש היה בזוילנא וגשאלתי ע"ז משם) וגרסה שגם דעת הב"ש. הוא כן שלא הביא רק הטעם משום דזלמן הוא כינוי למשולם ולא שאר טעמים של מהר"מ מינך דאי הוה דעת הב"ש דוקא בצירוף טעמים של מהר"מ לא היה סותר והיה מפרש ולא היה מניח מקום לטעות והיה מפרש שארי טעמים ואף לפי הטעם שהביא כת"ר דהתם שאני משום דכל אנשי משפחתו של האיש זעמל כל האנשים שנקרא משולם היה כינוי שלהם זלמן וכו' עכ"ל אינו אומר שבג"ד הוא יותר טענה שאנשי משפחתו קורין את המגדש גופא שואל ליב גם מה שכתב כת"ר דהתם לא היה רולה שיקראו אותו זעמל אין טעם זה מהפיק דע"כ אין זה שם גנאי להמגדש דאם היה גנאי לא היו כותבין שם זה כלל, ח"כ שדעת הב"ש שיעקר הטעם משום דהכינוי זלמן הוא למשולם, וכן בדרכי משה לא הביא רק זה הטעם משום דעיקר הוא, ושאר הטעמים שכתב מהר"מ הוא לרווחא דמילתא הגם שיש לחלק שזלמן וזעמל אינם שם העלם, משא"כ שם שואל אבל נראה דשם העלם הוא שואל בצירוף שם אריה ושם שואל הוא כמו קיטור השם לדעת הב"ג כמו שהבאתי (בסימן רי"ז) ד"ה עוד, מכל הנ"ל דקדקתי לכתוב בחיבורי אפשר שיש לכתוב דמתקרי שואל דמתקרי שואל ליב (כמו שסובר כת"ר) ואח"כ כתבתי לכתוב כמו שכתב שם :

(ו) בסימן רמ"ב דהא"ך משכחת דעדים יחייבו פרוטה

הא אינו יכול להזימם כתב כת"ר דעל כן יכול עד אחד לחייבו שבועה דאורייתא על פרוטה יען שב' עדים מחייבים פרוטה ע"י שטר לשיטת הפ"י דע"י שטר לא שייך הזמה עכ"ל כו' לע"ד לא יחיא לי תירוצו זה להגדולים הבוברים דעדות ע"י שטר אינו רק מדרבנן וכן דעת הטור

הייתי אומר כל הפרטות פנים או רוב מכל הפרטות ע"כ
מפרש הברייתא עד החוטם ור"י סובר ה"ה פדחת גם כן
מיקרי הכרה קלת ורובו ככולו :

סימן פא .

להרה"ג שיחי

מה שהקשה מעלתו בחולין (דף קל"ט) אלא דלא גמר
דיניה ובעי ללחטי' כו' הלא זה נגח ואח"כ הפקיר
עכ"ל , נראה פשוט דזה לענין שור שהמית שור (ב"ק י"ג
ב') אבל שור שהמית אדם הלכה כחכמים (דף מ"ד ע"ב)
שור המדבר , וכן פוטר היה ר' יהודה אפילו נגח ואח"כ
הפקיר כו' עכ"ל מוכח אבל חכמים סברי לענין שהמית את
האדם מחייבים , וכן פסק הרמב"ם , אח"כ ראיתי בל"מ
(פרק ח' ה"ד) כתב גם כן כמו שכתבתי , הדיוק מדכתב
פוטר היה ר' יהודה משמע אבל חכמים מחייבים , עיין
ברא"ש פ"ק דב"ק (סימן ט"ז) דרבנן לא פליגי אלא בשור
שהמית את האדם אבל לא בשור שהמית שור ואפשר דטעם
של חכמים בשור שהמית אדם מחמת דבעי לקיימי ובערת
הרע גו' כדאיתא שם :

מה שהקשה מעלתו בגמרא אלא דאגבהא לאם ואקדשה
וחזרה עכ"ל , לרבא דס"ל כל מה דאמר רחמנא ל"ת
אי עביד לא מהני האך יכול יהקדש האם הא לא קגאה
והוי דבר שאינו שלו עכ"ל ידידי לכאורה יש לתרץ דזה גופא
מקשה הגמרא מעיקרא אחייב בשילוח מקמי דאקדשה פירש
מחמת מחייב בשילוח אין יכול להקדש אלא שאין הלשון סובל
דמשמע דהקדש הוה , אלא דחייב בשילוח מעיקרא ומשום
דאקדשה בתר הכי לא פקע ליה שום מזה מינייהו כמו שכתב
רש"י וכמו שהביא הגמרא מבסווי הדם , נראה לפי מה
שכתב הש"ך בח"מ (סימן ר"ח) גבי טבח ומכר בשבת דהוי
מכירה אפילו נעשה המכירה באיסור דאורייתא כגון דהוציא
מרשות לרשות כו' שאני בכל הגי כיון דאפשר לעשות בהיתר
משא"כ בכל הגי דתמורה כו' שא"ל לעשות אס לא לעבור
כו' עכ"ל ע"ש א"כ גם בשילוח הקן אפשר לו לקנות בלא
עבירה היינו לשלוח האם כדי שתלא מתחת ידו ולחזור
ולתופסה ע"כ לא שייך כאן כל מילתא כו' והרבה חילוקים
נוכח בדברי האחרונים וכן לפי חילוק של הש"ז (בס"ר ר"ח)
הנ"ל כיון שאין איסור בעלם הקנין לא דמי לתמורה וכדומה ,
עוד נראה לי דיש לתרץ למאן דתני קיימי ולא קיימי דלאו
עקרו כדאיתא (לקמן קמ"א ע"א) ולא יכול לתקן הלאו
בחזרה א"כ לא שייך בזה אי עביד לא מהני כיון דכמה
דלא מהני לא יתקן הלאו ודמי לשוחט בשבת ששחיטתו כשרה
כיון דאפילו אי אמרין דלא נהנה והוה כמו שהרגה גם כן
עבר ולא רלה הגמרא להאריך ולהקשות הניחא למד"א קיימי
כו' כמו שמקשה לקמן כיון דבלא"כ לא מני לאוקמה בהכי
כמו שמקשה מהקדים חיה וכו' :

עוד נראה לתרץ כגון דנטלה ע"מ לשלחה דלאו ליכא טעם
הוא דאיכא (כמו לקמן קמ"א) ולאו ליכא אפילו לא
שלחה ע"ש ברש"י א"כ לא שייך כאן כל מה דאמר רחמנא
ל"ת אי עביד דלא מהני כיון דלא עבר על לאו ול"ע אס
גם אמרין בעובר טעם לא מהני עיין בשאלת שמואל :

סימן פב .

להרה"ג שיחי

מה שהעיר ידידי על דברי הגר"א ז"ל בח"מ (סימן ק"ג
סע"ג) וכתב ז"ל , ונפלאתי מאד איך אפשר לומר
כן

הרי מוכח שדוקא עד החוטם כו' ול"ע על האחרונים שלא
העירו בזה עכ"ל כת"ר לע"ד על (סימן י"ד ועל סימן קל"ד)
לענין טומאה לידה מהלא פדחתו הוי כילוד כתב הטור
והב"י והש"ך דרוב פדחתו , והב"י מאריך בטעם הדבר ,
והש"ך (סימן קל"ד אות יו"ד) , מביא דעת הפוסקים דכולו
בעינין , וכתב אבל בב"י ישב דבריו , נראה דהיינו טעמו
דקי"ל בכל התורה כולו רובו ככולו (נזיר מ"ב וכו"מ) וכן
מוכח בסוגיא דבכורות גופא דליכא פלוגתא בין רי"ל ור"י
אלא לענין נחלה דסבר ר"י דגם בפדחת שייך יכיר ומקשינן
יכיר זו הכרת פנים ואיזה הכרת פנים פרטות פנים עם החוטם
מקשיא לר"י כמו שכתב רש"י וע"ז משנינן חני עד החוטם
ודוקא לענין יכיר לענין נחלה משום דהתם כתיב יכיר אבל
בכ"מ לא לריך אפילו עד החוטם אלא רוב ברוב פדחת
נמי סגי , אבל זה קשה לענין נחלה דגמרא מפורשת חני
עד החוטם וקשה על הש"ך והסמ"ע דבזבירים דרוב פדחת
ככולו גם הש"ך (בסימן מ"ד) מרמו לח"מ (סימן רע"ו)
דסובר דבכל מקום רוב פדחת אפילו לענין נחלה , ואפשר
ליישב דאפשר דמפרשים דיש לפרש דמה דאיתא התם עד
החוטם היינו לאפוקי דלא נימא דהכרת פנים מיקרי פרטות
פנים עם החוטם אס כן כשנחשב הרוב מזה יהי' יוחר
משנחשב הרוב מפרטות פנים לכד היינו רוב מפרדת , אלא
קשה קלת דיותר הוה להברייתא לכתוב פדחת ואין ידעין
דרוב משמע כמו בכל התורה כולה רובא ככולה אבל מוכח
מתוך הסוגיא דעדת הסוברים אף לענין נחלה דרוב פדחת
נמי סגי לר"י דהלכתא כותיה דאיתא התם אמר ר"ל פדחת
פוטרת בכל מקום חוץ מן הנחלה ור"י אמר אפילו לנחלה
עכ"ל א"כ לפי מה שכתבנו לדעת הסוברים דבכל מקום
סגי ברובא , והא ראיה דבמשנה בחולין דאיתא התם ילא
רובא , מקשינן מאי רובא אלימא רובא ממש , עד הנה לא
אשמועינן דרובא ככולה (דף ע') וגראה שזה סברת
הפוסקים הסוברים דדינס המזוחר (בס"י י"ד ובסימן קל"ד)
דרובו ככולו , אס כן לדברי ר"ל דסובר דפדחת פוטרת
בכל מקום היינו רוב פדחת א"כ לר"י דאמר אפילו לנחלה
משמע דמדמה נחלה לכל מקום א"כ דכמו בכל מקום סגי
ברוב פדחת ה"נ לנחלה סגי ברוב פדחת וכן נראה לתרץ
דעת הסוברים דגם לענין נחלה סגי ברוב פדחת :

אלא על לשון הברייתא ז"ע מברייתא ראשונה נראה
דברי פרטות פנים לפדחת שאמר יכיר זו פרטות
פנים עד החוטם (לפי התיאור) ולר"י דפדחת נמי הוה הכרה
נראה דפרטות פנים היינו פדחת וברייתא שני' קתני פרטות
פנים בלא פדחת פדחת בלא פרטות פנים אין מעידין עד
שיהו שניהם עד החוטם ע"כ משמע דפדחת לאו היינו פרטות
פנים ובאמת בירושלמי יבמות (פרק ט"ז ה"ג) איתא החוטם
עם הלסתות משמע שפרש פרטות פנים היינו הלסתות הם
הלחיים וכן הוא בב"י הובא בח"מ (סימן י"ז אות מ"א)
וכך מוכח במחבר שכתב אס פדחתו וחוטמא ופרטות פנים
קיימים עכ"ל אלמא שפדחתו ופרטות פנים הם שני דברים
(וכבר העיר השירי קרבן בסחירת בבלי וירושלמי) על כל
הדברים הנ"ל ליכא לאקש' על הש"ך והסמ"ע ועוד פוסקים
סוברים שדי ברוב פדחת דהלכה כר"י אפילו לנחלה די
בפדחת ובכל מקום רובו ככולו , ומה דאיתא בברייתא
פרטות פנים עד החוטם היינו לסתות , אלא מתחילה מקשה
הגמרא על ר"י מהא דאיתא יכיר זו הכרת פנים פרטות פנים
עם החוטם אלמא דלריך הכרת פנים ממש היינו לורה שלמה
עם החוטם אבל כפי מה שמתקן חני עד החוטם א"כ לא
לריך הכרת לורה ממש אלא שהברייתא מזכיר פרטות פנים
הם הלסתות ור"י סובר ה"ה פדחת ג"כ מיקרי הכרה קלת
א"כ ניחא השתא שאס הברייתא היה מזכיר רק פרטות פנים

זה תמי' כי גם בחולין הוא מפורש ולתני חומר בראשית
הגז שנוהג בטרופות משא"כ במתנות ובנדה איתא גם כן
האיכא טריפה דחייבת בראשית הגז ואינה חייבת במתנות
כמעט לשון חד אלו כדוכלא כו' אדרבה דרך הפוסקים
להביא מסוגי' מדוכתא ועיקר הוא בחולין :

בזה שהקשה על הגר"א ז"ל שכתב (בסימן קל"ז) שגרונות
פחות מכזית כדמוכח רפ"י דשבת עכ"ל וכחז' ידירי
ונפלאותי בעיני הא' אדרבה משם מוכח להיפך דגרונות יותר
מכזית דכן איתא (דף ל"א) לאפקי מגרונות ולעילם עד
דאיכא כזית , נראה דזה לא קשה על הגר"א ז"ל כי הוא
מקשה על דברי ש"ע שמדברי הש"ע גופא מוכח שגרונות
פחות מכזית (שביסמן שס"ח סעיף ג') כתב דו"ח גרונות
הם ששה ביצים וי"א שמונה ביצים (כמבואר בעור וב"י סי'
ת"ט ע"ע הדיוטות) א"כ לדעת ראשונה גרונות היא שלוש
ביצה וי"א נכנס ביצה שני גרונות ורביעי גרונות נמלא
בחלי ביצה נכנס גרונות אחת ושמינית מגרונות (ובסימן
תפ"ו) כתב המחבר שיפור כזית הוא חלי ביצה אלמלא דעת
המחבר דגרונות פחות מכזית , והקושיא מגמרא שבת
מקשה המ"א (בסימן תפ"ו) ומתוך דגמרא מיירי בכזית קטן
(לא נעלם שהוא דחוק) אבל קושיות הגאון הוא קושי' חזקה ,
ודברי הגר"א ז"ל הם עשירים במקום זה ועשירים במקום
אחר כי הוא מאריך מאוד (בסימן תפ"ו) , בסתירת הדברים
ומביא סיג' דשבת (דף ל"א) וע"ש וביד אלהי מאריך ג"כ
בסתירת הדברים ומיישב בדוחקים , אלא דברי הגר"א ז"ל
קשה שכתב (בסימן קל"ז) שגרונות פחות מזית וגם אמרו
עלה של ירק כו' כמש"כ ברפ"י דשבת עכ"ל דמביא ראיה
לסחור והייתי חומר שסחר אות אחת אות ה' וכונתו צפ'
המוליא יין דכתב שם התוספתא ובעירובין משמע דתשעה סעודות
יש בקב ובפ' חלון משמע שיש י"ח גרונות בשתי סעודות כו'
עכ"ל התוספות משמע שהתוס' נוטה לשיטה זו , כשנחשב י"ח
גרונות בשתי סעודות ותשעה סעודות בקב א"כ נכנס בקב
פ"א גרונות (כי תשעה גרונות בשעודה אחת) ובקב יש
עשרים וארבעה ביצים לפי החשבון ד' לוגין בקב וד' רביעית
בלוג וביצה ומחלה דרביעית א"כ נמלא לפי חשבון זה נמלא
בקב מ"ח חלי ביצים שהוא מ"ח זיתים , וגרונות נמלא
פ"א א"כ גרונות פחות הדבה מזית ואף לדברי האומר
שמינה סעודות לקב גם כן גרונות פחות מזית לפי חשבון
הנ"ל , ועיין (בסימן תפ"ו) צביאור שמאריך הדבה ומיישב
הסתירות וממילא מיושב קושיות ידירי (בסימן קל"ז) :

עוד להרה"ג הנ"ל

בזה שמאריך אס' אכל חמץ בפסח הגם שחייב כרת אבל
המלוא של תשבייתו אפשר שקיים , הגם שאין לו
פנאי לענין ואינו יכול לומר דבר ברור , דעתי נוטה שלא
קיים המלוא של תשבייתו כיון דרחמנא אמר דאין עשה דוחה
ל"ח שיש בו כרה נראה דאי עמד לא מהני לקיים העשה
ונראה שיש חילוק בין עשה לל"ח דאמרינן בעלמא כל מה
דאמר רחמנא אי עביד לא מהני אבל יש בה חילוקים כמו
שכתב הש"ך בח"מ (סימן ר"ח) גבי טבח ומכר בשבת דהוי
מכירה אפילו נעשה באיסור דאורייתא כגון שהוליא מרשות
לרשות כו' שאני התם כיון שאפשר לעשות בהיתר וכן בדבר
שאי אפשר לתקן כגון השוחט בשבת שחיטתו כשרה (חולין
י"ד) משום דאפילו אי אמרינן לא מהני , ג"כ עשה עבירה
שהרגה , נראה דהיינו לענין ל"ח אבל לגבי עשה כיון דאמר
חורה אין עשה דוחה ל"ח דאית בה כרת אין לה שום
מעלה ואף שעשה הוא כמו שאינה , מה שהעיר כת"ר דהוי
מזיה הבאה בעבירה , נראה לבאורה להביא רא' דמצינו
אף אס' באו צ"א ג"כ מקיים המלוא אף שבצ"א עובר על
איסור

כן הא ס"ל לרבא (בע"ז ס"ג) האומר לחצירו תן מנה לפלוני
וקני כל נכסי לך קנה מדין ערב כו' עכ"ל ידירי , נראה
לתקן שיהא דברי הגר"א ז"ל כמין חומר , דכונתו הוא
דמה שהשמיט הרי"ף והרא"ש דברי רבא לא מחמת שסוברים
שדדיני ממונות אין הדין כמו לענין קדושין , אלא אדרבה
משום דפשיטא להו שדיני ממונות שוה לדיני קדושין וכן
מוכח מדברי הגר"א ז"ל כמו שכתב להלן בליקוט השני
והרי"ף השמיט דרבא לגמרי ולא גרסינן ולריכיה שאין לו
שחר כו' דלמעלה אמר באשה אינה מקודשת במכר לא קני
וכן בגירושין , ולא קאמר ולריכיה (משום דמילתא דפשיטא
דשין הם) והרי"ף גרס בגמרא איתמר משמ' דרבא וכן
לענין ממונא אבל לא כמו שמפרשים בהתלמוד השמיטנו
דיני ממונות שוה לדיני קדושין דמילתא דפשיטא אלא קאי
אמאי דמקשה רב אשי למר זוטרא א"כ הוה ליה נכסים
כו' ואמר ליה מי סברת דאמר ליה אגב הכא באדם חשיב
דבהיה הגאה דקא מקבל מתנה גמרה ומקני' ליה נפשה
עכ"ל פירש דומה כמו שהמקדש בעלמו נותן לה ע"ז אמר
התלמוד דכעין זה איתמר גמי משמ' דרבא צבא מליאה (דף
מ"ו) לענין ממונא דגם שם מקשה כעין קוש' זו רב הונא
מדסקרתא לרבא א"כ הוי ליה נכסים כו' והשיב לו רבא
ג"כ אותו תירוק מי סברת גלימא כו' בהיה הגאה דקא
מקבל מוטיה גמר ואקני' ליה ע"כ ע"ז כתב הגר"א ז"ל
דאיתירוק דאדם חשוב אמרה כמו בקדושין מתקדשת לו בהיה
הגאה דאדם חשוב מקבל ממנה והיה הגאה שוה פדוטה
הגם דשם מיירי באדם חשוב כבר תירוק הר"ן דלא קשה
לא מלוי ולא מרב אבל העיקר מה דאיתא בתלמוד במסכת
קדושין איתמר גמי משמ' דרבא צב"מ הוא לענין הסברא
דגם רבא מסכים לסברא זו דבהיה הגאה דקא מקבל
הקונה גמר ומקני אף בלא אדם חשוב כמו שפירש הר"ן
מחמת שבתליפין אין לריך שוה פדוטה ע"כ בהגאה קלה
די ללוי , ולרב אף באדם חשוב אינו כלום דיני ממונות
לענין חליפין משום דסתם חליפין ע"מ להחזיר הוא ע"כ אין
הנותן מתחשב בזה אבל לענין קדושין הכל מודו כיון דהיא
נתנה לו לחלוטין ובאדם חשוב ע"כ מתחשבה בזה והכל יודו
אף רב , לפי זה בכל הדינים המביא בקדושין שוה ליה דיני
ממונות וכן אס' נתן המקנה להקונה והקונה הוא אדם חשוב
דומה כמו שהקונה נתן להמקנה שהגאה חשובה היא כיון
שישאר הכסף ביד הקונה ומילתא דפשיטא היא דיני ממונות
שוה לדיני קדושין אלא שהתלמוד מודיע לנו שהסברא דבהיה
הגאה גמר ומקני אמר ג"כ רבא צב"מ כמו שסירן מר זוטרא
וע"כ לא הביא הרי"ף והרא"ש מה שאמר בגמרא דאיתמר
משמיה דרבא לענין ממונא כי לענין ממונא דמוכר התלמוד
הוא לענין חליפין הנזכר צב"מ לענין פלוגתא דרב ולוי אבל
דבר פשוט מה דאיתא בע"ז דאמר רבא תן מנה לפלוני
וקני כל נכסי קנה מדין ערב הוא מה שאמר רבא בקדושין
תן מנה לפלוני ואקדש אני לך מקודשת מדין ערב , ובין
שפרשנו שכן לענין ממונא קאי על מה דאיתא צב"מ ע"כ
לא הביא מה שסייד דינים אלו לדיני ממונות כי בעלי
התלמוד לא הביאו , גם פשיטא להו שאין הם גם לא גרסו
ולריכיה מחמת זה , ואפשר הייתי חומר לע"ד שגם הרמב"ם
מפרש כן ע"כ לא הביא רק הדין המפורש בע"ז תן מנה
לפלוני וקני כל נכסי מדין ערב כי כן דרכו להביא מה
שמפורש בתלמוד , ואפשר שסובר גם ביתר הדינים ששוה
דיני ממונות לקדושין אלא שהגר"א ז"ל בעלמו אינו מפרש
כן לדעת הרמב"ם והגלע"ד כתבתי :

עוד כתב ידירי על מה שכתב הגר"א ז"ל (בסימן ס"א)
אבל שחט ומלא טריפה פטור ע"כ , וכחז' הגר"א
ז"ל ע' חולין (דף קל"ז ע"ב) עכ"ל והעיר ידירי מדוע לא
הביא גמרא מפורש בנדה (דף כ"א) עכ"ל , לדעתי אין

שאיסורו משום כל תאכל חמץ ילא זה שאין איסורו משום כל תאכל חמץ אלא משום כל תאכל עבל כו' ה"מ ר"ש כו' האוכל נבילה ביוה"כ פטור כו' עכ"ל משום דאין איסור חל על איסור והקשה הל"מ דאין משמע דהרמב"ם פוסק כר"ש וזה' שציתת עשר (פרק ב' ה"ב) פסק אכל פיגול כו' חייב כרת משום אוכל ביוה"כ אלא שפוסק שאיסור חל על איסור כו' עכ"ל יע"ש, לעד נראה שהרמב"ם לא הוליא הדין מצרייתא דפסחים הג"ל כי מביא ג"כ מזה גזולה שלא שייך לדין אין איחע"א, וכן מביא הכלל כל שחייב בצרכת המזון דזה לא שייך כלל לאין איחע"א אלא טעם הרמב"ם מחמת מלוה הבאה בעצירה אינו יולא כמו בלולב גזולה (מסכת סוכה דף ל')

ובן פסק הרמב"ם שלא יצרך בהמ"ז על עבל ושאר איסורין כמו שכתב הרמב"ם (פרק א' להלכות ברכות הלכה י"ט) והביא הכ"מ מירושלמי דמלא גזולה אסור לצרך עלי' וכן הביא הב"י (בסימן קל"ו), ע"כ כתב הרמב"ם הכלל כל שחייבים בציהמ"ז יולא בו ידי מלה כי טעם אחד לשניהם והצרייתא שהביא הגמרא בפסחים הטעם ילא זה שאין איסור משום כל תאכל חמץ כו' ומוקי הגמרא אליבא דר"ש היינו משום דבע"כ אתי הצרייתא אליבא דר"ש דסובר האוכל נבילה ביוה"כ פטור משום דאין איסור חל על איסור אבל רבנן דפליגי עליה סברי איסור חל על איסור א"כ לא שייך לומר ילא זה שאינו בכל תאכל חמץ כמו שמקשה הגמרא איסור חמץ להיכן אולי אלא יש להקשות מדוע דרש ליה מקרא תיפוק ליה משום מלוה הבאה בעצירה קושא זו הקשה התוס' בסוכה (דף ל'), עיין בש"ע א"ח (סימן חרמ"ט סעיף א') ז"ל אבל גזול וקנאו בלא סיוע המלוה כו' כתב הט"ז ז"ל פירש שהקנין שקנה אותו הוא נעשה קודם קיום המלוה לאפיקו אם הוא על ידי המלוה של נטילת לולב נעשה אז קנין זה לא מהני דע"ל מלוה הבאה בעצירה עכ"ל א"כ במלוה של עבל בודאי נעשה המלוה של אכילת מלה בפעם אחת עם העצירה של אכילת עבל זמקרי מלוה הבאה בעצירה :

סימן פד.

להרה"ג שיח'ד

מה שהקשה כת"ר על מה שכתבתי דמלות תרומה הוא מלוה דרמיה עליו מרש"י גיעין (דף מ"ז ע"ב) ד"ה מדאורייתא לא דכתב דמעשר טביל ואסור ליה באכילה ולא מלוה דרמי' עלי' אלא א"כ אוכלין או מוכרין כו' עכ"ל עיין בהגהת מלפא איתן דכתב דמעשר נמי מלוה דרמי' עלי' הוא, גם מביא דברי התוספות ר"ה (דף ד' ע"א) ד"ה ומעשרות שכתב ומה שקבע הכתוב זמן ציטור, מקלה שלש שנים הוליא גו' דהתם אע"פ שלא הפריש חייב גם להפריש כו' עכ"ל ע"ש דמוכח מדעת התוספות דאם הפריש עובר בכל תאחר צנ' רגלים אבל כשהגיע הזמן הציטור מחויב להפריש אלא שדמעשר מיקרי מלוה דרמי' עליו הוא ומכש"כ במעשר עני ומעשר שני בודאי מחויב להפריש, ואפשר שדעת רש"י דזה החילוק בין ג' רגלים לזמן הציטור דבג' רגלים עובר אם הפריש אבל בזמן הציטור עובר תיכף אף אם לא הגיע הג' רגלים אבל דוקא אם הפריש, אבל דעת התוספות אינו כן אלא מחויב להפריש בזמן הציטור וע"כ לא ניחא להו להתוס' בגיטין ד"ה לוקח גירסת רש"י ופירשו כי מה שמחלק רש"י בין תרומה לביכורים, דדעת התוס' דגם תרומה הוא מלוה דרמיה עליה הוא כמו ביכורים (כמו שאפרש להלן), ע"כ מקשה התוספות דילמא התיקון העולם קאי על שחייב ליקח ולא ניחא ליה פירש רש"י דמדאורייתא מחויב להפריש ביכורים מחמת דביכורים הוא מלוה

איסור כרת מהא דאיתא בפסחים (ד' ע"ב ע"ב) יצמחו נדה בעל פטור כו' יצמחו כו' דקא עבד מלות יבוס בציהא ראשונה אלמא אף שבאו בבת אחת מקיים מלות יבוס אף שעובר על איסור נדה שהוא בפרת (גם יש אומרים שגם בשוגג שייך מלוה הבאה בעצירה) ואיסור נדה חייב בהערה וייבמה קונה בהערה כדאיתא בפ' הבע"י א"כ באו כאחת ולא אמרינן דהוה מלוה הבאה בעצירה, ובתוספות ריש יצמות ד"ה ובאחותיו וכן הוא בהגהת מרדכי פ"א דנדה בת יבוס הוא בעת נדוה כו' משום דמלוה קא עבד אלמא דקני עכ"ל אלא במאי דקנה לה יש לדחות דשאני יבמה דקנה אף במזיד לשם זנות ולא לשם מלוה, אלא מלשון הגמרא דקא עבד מלוה משמע אף שחייב כרת על הלוא דנדה אבל המלוה מקיים ויש לדחות דאין כוונת הגמרא דקא עבד מלוה ממש אלא ע"כ פטור מחטאת יען שהיה טרוד לעשות מלוה דומא לדבר בשבת (ד' קל') אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ר' יהושע פוטר עכ"ל הגם שצ"ל עשה עצירה שבמזיד חייב סקילה ובשוגג חטאת וה"ל ביבוס אבל לדעת האומרים מלוה הבאה בעצירה אינו יולא ידי מלוה א"כ אם אכל חמץ בפסח אינו יולא ידי מלות עשה של תשציתו רק הלואי של כל יראה אינו עובר כיון דאין לו חמץ וכן במילה שאפשר דמלות עשה של מילה לא קיים אבל פטור מחטאת כיון שטרוד במלוה וכוונתו לעשות מלוה אבל לא קיים המלוה אלא שאין מה לימול עוד כיון שנימול פעם אחת :

ואי אמרינן דבמאי שאכל החמץ בפסח לא קיים המלוה של תשציתו יש להרץ בזה קושיות מה שמקשין על הרמב"ם פ"א דחול"מ ה"ג, דכתב אין חייב משום לא יראה כו' אלא א"כ קנה חמץ בפסח או חמץ כדי שינעשה בו מעשה, והמיהו דפסחים (דף ל"ה) מוכח דאינו חייב משום דהוי לחו הניתק לעשה א"כ אפילו עשה בו מעשה אינו חייב על כל יראה וע"ש במל"מ לפי הג"ל אפשר ליישב דמיירי דאכל החמץ בפסח ודומה למי שלקח האם על הבנים ג"כ אינו לוקה משום דניתק לעשה אבל אם שחטה דאי אפשר לו לקיים העשה לוקה וה"ל במאי דאכל המלוה של תשציתו לא קיים א"כ לא קרינן ניתק לעשה א"כ אם קנה או חמץ שעשה מעשה לוקה כיון שביטל העשה (אלא לשיטת התוס' בר"ה (דף ט"ז) שמהלכ"ע הוא רק דרבנן מקיים מלוה דאורייתא) ולשיטת הסוברים דוקא במזיד אינו יולא במלהכ"ע אבל בשוגג יולא אין הוכחה כלל ממילה ומיבוס :

מה שהעיר כת"ר מהיה הבן ממזר קיים מלות פו"ר, אפשר לומר שלא דמי מלות פו"ר לשאר מלות עשה דגם אם היה לו בנים בגיטות קיים המלוה כדאיתא ביבמות (דף ס"ב) לא תהיו גו' וכן בצרכות (מ"ז) וע"ש בתוספות אע"ג דלא מפקדי אפו"ר רק שצניהם נקראו על שמם וה"ל מי שיש לו בן ממזר וקרא על שמו ולפי מה שכתב הרמב"ם (פרק ו' מהל' חול"מ) אין אדם יולא ידי אכילת מלה שהיא אסורה לו כגון עבל, והארכתי להלן מחמת שהוא מלוה הבאה בעצירה א"כ גם אם אכל חמץ בפסח לא קיים המלוה של תשציתו :

סימן פג.

ברמב"ם (פרק ששי מהל' חול"מ הל"ב) אין אדם יולא ידי חובתו באכילת מלה שהיא אסורה לו כגון שאכל עבל או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו או שגזלה זה הכלל כל שמכרכין עליו ברכת המזון יולא בו ידי חובתו וכל שאין מכרכין עליו בהמ"ז אינו יולא בו ידי חובתו עכ"ל ובזהלם משנה מביא הגמרא פסחים (דף ל"ה ע"ב) ת"ר יבול יולא ידי חובתו בטבל כו' ת"ל לא האכל עליו חמץ מי

מלוא דרמיה עליה הוא ע"כ אינו דומה למכירה אלא למשכנתא
 אבל לא לתרומ"ע מחמת דתרומ"ע לא מיקרי מלוא דרמיה
 עליה הוא דאי מטעם זה היה חייב ליקח כדי להפריש גם
 תרומ"ע כי גם תרומ"ע מיקרי ג"כ מלוא דרמיה עליה אלא
 דעת התוספות שאם מוכר לנכרי הוא מכירה גמורה ולא
 מיקרי משכנתא ואין מחייבין אותו ליקח וגרים הלוקח ע"ש
 (ומקשה הגמרא דאם אין קנין מחייב מדאורייתא להביא
 ביכורים וכן מחייב להפריש תרומ"ע מדאורייתא אם קנאה
 הקרקע וזרעה וכן הוא ברמב"ם (פרק א' דתרומות הל"י)
 וכן בהלכות ביכורים (פרק ב' הלכה ט"ו) ויש מהראשונים
 שכתבו דהמשנה מירי שלקח הפירות מהנכרי עיין בתוספות
 רי"ד) כן כתבתי דזהו דעת התוספות וכן כתב המלפא
 איתן, וכן מפשט הכתוב עשר העשר את כל תבואות זרעך
 וכן בפרשה קרח דמירי בתרומות ומעשר מסתימת הלשון
 משמע שהוא מלוא דרמיה עליה הוא בכל אופן וכן מסתימת
 לשון הרמב"ם י"ל שמנה מלוא להפריש תרומה ומעשר לא
 התנה שדוקא אם ירלה לאכול הטבל וכן מלשון הרמב"ם
 פ"ם דכתב ומלות עשה להפריש ממנו ראשית לכהן שנאמר
 ראשית דגנך תהן לו משמע שהוא מלוא דרמיה עליה אף
 אם לא יאכל הטבל, ועוד ראיה דבהלכות שחיטה (רי"ש
 פרק א') כתב מלות עשה שיחוט מי שירלה לאכול בשר
 בהמה כו' וכתב הכ"מ ז"ל כתב מי שירלה לאכול לומר
 שאינו מלוא שחייב האדם לעשותה כמו הפליג כו' עכ"ל
 אלא דבשחיטה מדויק הרמב"ם מי שירלה לאכול ובהלכות
 תרומ"ע סתם וכתב מלוא להפריש ולא התנה מי שירלה
 לאכול כמו שהתנה בשחיטה אלא דלא סבירא ליה כרש"י
 דגם בתרומה דוקא אם ירלה לאכול הן אמת דכתב הרמב"ם
 (פרק ב') דמעשר אינו חייב להפריש מן התורה אלא
 הגומר פירותיו ואוכלן לעלמו אבל הגומר למוכרן פטור מן
 התורה וחייב מדבריהם שנאמר עשר תעשר גו' ואכלת אינו
 חייב אלא הגומר תבואתו לאכול עכ"ל נראה היינו שחלוי
 בגמר לאוכלן אבל אם גמר לאוכלן מוטל עליו המלות עשה
 אף אם אינו אוכלן כי לא התנה דוקא אם אוכלן כמו
 שכתבתי לעיל דבשחיטה התנה ובמעשר לא התנה ואין לומר
 דמחמת שהרשות בידו שלא לגמור ע"מ לאכול ואז יהא
 פטור מן התורה ממלות מעשר ע"כ נקרא מלוא דלא רמיה
 משא"כ במלות תפילין וסוכה וכדומה ליכא שום אופן לפטור
 עלמו א"כ ג"כ גם בביכורים לא לזותה התורה לקנות קרקע
 ולזרוע כדי להתחייב בביכורים אלא ע"כ כיון שיש לו שדה
 ויש בו פירות מחייב להביא ביכורים כן נמי בתרומ"ע כיון
 שגמר והכניסו לבית ארעתא לאוכלן מוטל עליה המלוא של
 הפרשת תרומה ומעשר, ועיין בפ"א דפאה מ' וא"ו לעולם
 הוא חייב כו' עד שימרח עיין ברע"ב ובתו"י וכתב המנחת
 יחינד (סימן של"ה) לאחר שהביא כל הדיעות והדינים שחייב
 מן התורה כתב וז"ל ולדעתי הפירוש במשנה דקודם שנתמרח
 ראוי להפקיר כו' ואינו מבטל מלות עשה כי אין עליו חייב
 לעשרן מהתורה אבל לאחר הגמר חסור להפקיר או למכור
 כיון דנתחייב במלוא לריך לקיים לא מיבעי' לשיטת אילו
 שנפטרו א"כ מבטל מלות עשה בידים דמפקיר אותם והוא
 נתחייב במלוא ואפילו שאין מפיקע כגון לשיטת ריב"ם עכ"פ
 מפיקע המלוא מעל עלמו כו' אלא דגם דעתו כמו שכתבתי :

לבר מה שכתבתי לעיל שאין דעת התוס' כרש"י גם דעת
 הרמב"ם מוכח דלא סבירא ליה כרש"י דסובר
 דביכורים כיון דאין קנין לא"י דומה למשכנתא ולא למכירה
 ע"כ אף שזרע הא"י מחייב הישראל המוכר לקנות ממנו
 הפירות ולהביא ביכורים, אבל הרמב"ם אינו גורס כגירסת
 רש"י אלא סובר אם ישראל חזר וקנה ממנו השדה וזרע
 חייב בביכורים כמו שהביא הכ"מ בשם הר"י קורקוס שהרמב"ם
 מפרש מה שאמרו אין קנין לא"י בא"י להפקיע, היינו אם

חזר ישראל וקנה השדה ואם זכרו ברשות הנכרי אפשר
 דדמי לפירות שנתמרחו ברשות הנכרי שאין ישראל הקונה
 חייב עכ"ל, לפי דבריו אין חילוק בין ביכורים למעשר גם
 בעיקר הסברא שמחלק רש"י בין מעשר לביכורים לע"ד
 קשה לחלק הא מקרא מלא ראשית דגנך כמו כל המלות כמו
 שכתב הרמב"ם פ"ם מלות עשה להפריש ממנו שנאמר
 ראשית דגנך תהן לו וכן במעשר, ואף שהרשות בידו
 להפקירה קודם מירוח הא גם בביכורים מן הסתם הרשות
 בידו להפקיר קודם שזכר גם מלות מוזיה ומעקה גם כן
 הרשות בידו להפקיר הבית ולפטור ממלות הג"ל (כדאיתא
 בשבת דף קל"א ע"כ הואיל ובידו להפקירן וכתב רש"י ולא
 עליה רמיה חובתו עכ"ל, נראה היינו שלא לידחי שבת
 אליבא דר' אליעזר, אבל כ"ז שלא הפקיר בודאי מיקרי
 מלוא דרמיה עלי' וה"ל לענין מעשר ואין חילוק בין מעשר
 לביכורים, כן נראה דעת התוס' והרמב"ם גם גאון אחרונים
 הג"ל, וכן לענין חייב בור אם הפקיר רשותו וזכרו פטור)
 אלא כמו שהם עתה המלות רמיה עליו וכן במעשר נמי כן,
 וכן מוכח מטורי אבן ברי"ה (דף ה') מה שכתב על דברי
 תוספות ד"ה ומעשרות וכן כס (דף ה') עוד ז"ל אבל
 מעשרות דרממנא רמיה עלי' בע"כ מהלוי הא לא גרע קודם
 הפרשה מלאחר הפרשה כו' עכ"ל וע"ש וזהו החילוק שכתבתי
 שתרומ"ע כמו שהוא בשב ואל"ה המלות הפרשה רמיה עליו
 משא"כ בביכורים כמו שהוא בשב ואל"ה ולא יטעל אינו
 מוטל עליו לעשות עירוב, והמ"א (סי' ח') כתב דהפרשת
 חלה דומה לשחיטה, חולק הגר"א ז"ל וז"ל ודברי המ"א
 שכתב שחלה אין מלוא אין להם שחר והלא אסר לעשות
 עיסתו קבין ואמרינן פ"ג דפסחים מאי דעתך לחומר חומר
 דאחי לדי קולא כו' עכ"ל בפסחים (דף מ"ח ע"ב) פירוש
 דקא מפקין לה מחלה, גם בספר ישועות יעקב חולק על
 המ"א ועיין בפ"ת יו"ד (סימן שט"ח אות ב') :

סימן פה.

להרה"ג הנ"ל

מה שהקשה כת"ר על הא דהקשה הרי"ז ב"ק (דף ד')
 ד"ה כראי אדם שאין משלם את הכופר הקשה ריב"א
 מאי חומר הוא זו האי דאין משלם את הכופר משום דקיס
 ליה בדרבנא מני' עכ"ל, והקשה דמאי הקשה התוס' הא
 חגי' בכתובות (דף ל') זר שאל תרומה לאבי פטור והקשה
 שם התוס' מהא דתנן (פסחים ל"א) האוכל תרומות חמץ
 בפסח בשוגג משלם קרן וחומש כו' בשוגג נמי לפטור כו'
 וז"ל דשאני שוגג דתרומה משום דתשלומין ידי' כפרה ולא
 ממונא כו' עכ"ל א"כ מאי הקשה התוס' ב"ק הא אן קי"ל
 כופרא כפרה ובכפרה לא שייך קלבד"מ עכ"ל ידי', נראה
 לע"ד דכפרה לא שייך אלא בשוגג כמו שמדייק התוספות
 דשאני שוגג דתרומה דתשלומין ידי' כפרה ומאי דאמרינן
 כופרא כפרה היינו אם חמית שורו שבעל השור הוא שוגג
 במיתתו של זה (אלא שחייב על שלא שמרו) ומה שמקשה
 הגמרא (דף כ"ו) ויהא אדם חייב בכופר וכתב רש"י כגון
 במזיד ולא אחריו ב' היינו בתורת תשלומין מק"ו משור הגם
 שיש לחלק בין שוגג למזיד כמו שכתבתי אבל בתורת ק"ו
 מקשה כיון שחמיתו שהתורה חייב' בתשלומין של ד' דברים
 יש לחייבו בכופר בתורת תשלומין אבל לאחר שמהרץ הגמרא
 עליו ולא על אדם מגלה לנו התורה שבמזיד לא שייך כופר
 לא מטעם תשלומין ולא מטעם כפרה אם כן ליכא לתרץ
 קושיות התוס' שע"כ יהא אדם חייב בכופר משום כפרה
 ומה דחייב' רחמנא לאוכל תרומה בשוגג לתשלומין היינו
 משום דשוגג שייך כפרה מה שאין כן במזיד ואף חטאם
 ואשם

מענותי' אב הטומאה כמו שכתב רש"י וכן בפ"א דכלים דחשיב מעלות במשנה ד' למעלה מן הזבה מזרע משמע שרוק ומימי רגליו של מזרע בודאי שזה לדין של זב וזבה וכן הדרשה (בדף ל"ד ע"ב) לענין דם טהרה של מזרעת ג"כ הוא דרשה גמורה והפירוש ברמב"ם הוא כמו שכתבתי :

סימן פז .

בזה שהעירו האחרונים כיון שהנשואות הולכות בכיסוי הראש ע"כ אינה נאמנת לומר א"א הייתי וגרופה אני כיון שיש לה חזקת א"א מחמת כיסוי הראש ועוד מחמת שינוי המלבושים כמו לבשה בגדי נדות קשה הא ג"כ בזמן המשנה והגמרא היו הולכות נשואות בכיסוי ראש, הא פריעת הראש דאורייתא כדאיתא בכתובות בפ' המדיר מכ"ז נאמנת לומר א"א הייתי ופנתי אני, ודוחק לומר דארוסות היו הולכות בגילוי הראש לבד דיש אומרים דגם ארוסות אין רשאין לילך בגילוי ראש, זה דוחק לומר דהש"ס מיידי בארוסות ולא בנשואות דכל כי האי גונא היה ליה לפרושי ועוד כיון דאנו חושדים אותה שיש לה בעל ופסעה בו ורובה להנשא לאחר לעשות עבירה חמורה שבחמורות מיתות ב"ד ויש לה מלח אשה וזנה היה לה מינו לילך לפני ב"ד בפריעת ראש כמו בחולה ולומר לפני ב"ד א"א הייתי וגרופה אני גם לא דמי ללבשה בגדי נדות דהתם מאיס לה שלבשם בימי טהרה וגם חסה על בגדיה היקרים ללבש אותם בימי טומאה ע"כ הוא מעשה רבה ואפשר שבזמנא היה לה בגדים מיוחדים לימי נדות כדאיתא פ' אע"פ מותר בלילות לאשה שמתכסה בהן בימי נדותה כדי שלא תתגלה על בעלה, משא"כ אם היא חשודה על איסור א"א מדוע אין לה מנו לילך בפריעת ראש לפני ב"ד ולומר א"א הייתי וגרופה אני אלמנה אני וקשה לומר דהוא מנו למפרע אם הלכה בכיסוי הראש כמו נשואה הרבה ימים קודם שעתה על לבה לבגוד בבעלה ולהנשא לאחר, ומכש"כ כשאמרה תיבך בפסיעה הראשונה כשצאה לעיר א"א הייתי וגרופה אני ועיין בחיבורי ח"ר ע"י (סימן קל"ה) :

סימן פח .

להרה"ג שיחי' .

הגיעני מכתבו בדבר שנסף בהעלותך כשכתב הסופר פסוק ויעקב משה נז' כשכתב שם אל נדמה בדעתו שהוא כותב תיבת אל נא תהי כמת עכ"ל ומסופק כח"ר מחמת שהסופרים אומרים בתחילה כתיבת הס"ה כמו שכתב הע"ז ריש סימן רע"ד שיאמר כל האזכרות שבו אני כותב לשם קדושת השם, ומפלט כח"ר אי אמרינן דמחשבה כדיבור לענין פיגול ושליוחות יד אחי דיבור ומבעל דיבור כדאיתא בקדושין לע"ד יש לחלק דמחשבה הוה כדיבור היינו היכא דהדיבור לא הוה היפך המחשבה אבל היכא דהדיבור בהיפך וסותר המחשבה דברים שבלב לא הוה דברים עיין בנזכ"י ח"ר (סימן נ"ט) שנוגתו היה לשחוק דברים שבלב לא הוה בו' ולא אזלינן בזה המחשבה כלל מה שהוא סותר דברים היוצאים מפה ולא משים חסרון נאמנת אלא שאף שמאמינים לה מה שהיה בלבה לא משגיחין עכ"ל, וגראה לע"ד ראוי לזה מדברי הר"ן נדרים (ד' כ"ח) באומר בלבו היום ומוציא מפיו סחם בו' עכ"ל הג' וכתב הר"ן דאף אמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי לעולם אין דברים שבלב מבטלין מה שמציא מפיו אפילו גבי אונסא כי האי בו' עכ"ל וכן הוא ברא"ש בשבועות (ד' כ"ג ע"ב) דיש חילוק היכא שאין טעות בדבריו שכיון בלבו לומר בפיו לעולם אלא שמחשב בלבו היום הילכך פיו עדיף דדברים שבלב אינם דברים

ואשם אמרינן (בשבועות י"ג) מה לחטאת ואשם שאין מכפרים על המזיד כשוגג עכ"ל מכש"כ תשלומי נזיקין, (וכתב רש"י רוב חטאות ואשמות אין מכפרין על המזיד כשוגג עכ"ל) וכן תשלומי תרומה שמקשה משם ידידי לא שייך לכפרה על המזיד והא' ראיה דאוכל תרומה במזיד משלם את הקרן ואינו משלם את החומש שהחומש משום כפרה ומזיד לא שייך כפרה במזון כמו שכתב הרמב"ם פ"ז דתרומה והתשלומים של הקרן הוא לשם תשלומין ושפיר מקשה התוס' ב"ק כיון דמזיד הוא לא שייך התשלומין לשם כפרה אלא לשם תשלומין מה שהוא שוה א"כ קלב"מ, גם אפשר מאי דמקשה הגמרא ויהא אדם חייב בכופר מק"ו משור לפי הדיעה דכופרא כפרה היה סבור המקשה דגם באדם במזיד שייך כפרה, אבל לפי התירוצ' עליו ולא על האדם מלמד לנו התורה דאם המית האדם לא שייך כפרה בתשלומין ולתירוצ' תוס' גמרינן בין במזיד בין בשוגג, ועיין בחולין (דף ה' ע"ב) ברש"י ד"ה דלכפרה הוא ז"ל וכיון דדעתו להזיד בו' א"כ אומאי נקבל ממנו הא' לאו בר כפרה הוא עכ"ל והתוס' ד"ה אינו כתב אפילו חזר בתשובה אח"כ ובפסעה שאכל לא היה שב מידעתו עכ"ל אם כן אין יכולין לחרץ קושיות התוס' ב"ק הגם דחייב מיתה אבל כיון דכופרא כפרה לא שייך קלב"מ כמו האוכל תרומה בשוגג דיש חילוק בין שוגג למזיד :

סימן פו .

להרה"ג שיחי' .

בזה שהקשה בבדור ברמב"ם ה' משכב ומושב שדם טהרה של מזרעת המה כמשקים הנוגעים בה, והנה גמרא ארוכה בנדה להיפך ולפינן מקראי לרבות מזרעת למענותיה ויותר תמוה דברי הב"מ כי ממקורי מבואר להיפך עכ"ל ידידי, לע"ד דברי הרמב"ם הם בדברי הגמרא נדה (ד' ל"ד) דם טהרה של מזרעת בו' וב"ה כרוקה וכימימי רגליה עכ"ל (וכן כתב התו"י שהרמב"ם פסק כב"ה כמשנה זו) ע"ש ברש"י דרוקה ומימי רגליה היה אב הטומאה וכן איתא (בד' כ"א ע"ב) ולקבצה לרבות מזרעת למענותיה וכתב רש"י להיות מענותיה אב הטומאה בו' עכ"ל ולענין דם טהרה של מזרעת ילפינן (בדף ל"ד ע"ב) מאי מענותיה בו' מזכר נפקא אלא לרבות דם טהרה של מזרעת בו' עכ"ל וזה כוונת הרמב"ם פ"ה ה"ה יולדות שהיא מזרעת ועבלה לאחר זי"ן או לאחר י"ד הרי דם טהרה שלה כרוקה וכימימי רגליה בו' עכ"ל אלמא שפסק כב"ה שדם טהרה של מזרעת הוא אב הטומאה מחמת ריבוי הקרא כדאיתא בגמרא הנ"ל ומוכרחים אנו לומר שמה שכתב באותו פ' ה"ה וכולן כמשקין עמאים שכל המשקין הטמאין היוצאין מהן כמשקין שהם נוגעין בה עכ"ל קאי על שאר משקין כגון דם נחירים ודם מגפתה וחלב האשה שהם רק כמשקין הנוגעין בהם שהם תחילה עיין ברמב"ם (פ"א ה' ע"ז) שחשב שם משקין שהם כוולד הטומאה דמעת עינו ודם מגפתה וחלב האשה וכן מוכח מלשון וכולן דאי אמרינן דקאי אדם טהרה לא הוה ליה למימר לשון וכולן כמו שמקשה הגמרא ריש חולין עלה קאי מאי וכולן גם לא הוה לו לכתיב כלל וכרוקה וכימימי רגליה רק הוה לו לכתיב דם טהרה שלה עמא כמשקין עמאין ולפי מה שכתבתי ניחא האי וכולן לא קאי על דם טהרה שלה, כי זה דוחק גדול לומר דהרמב"ם סובר דדרשה של ולקבצה לרבות מזרעת למענותיה (דף כ"ח ע"ב) הוא רק אסמכתא, ומה שכתב כרוקה ומימי רגליה הוא רק לענין שמטמאין לחין ואינם מטמאין יבשים (ולפי זה לא קשה כלל קושיות ידידי על הרמב"ם והב"מ כי פירשו הגמרא כן) כי נראה שהוא דוחק גדול לומר כן כי נראה שהוא דרשה גמורה מה דלפינן ולקבצה למענותיה שהיא

סימן פט .

להרה"ג שיח"י

בדבר אשר נשאלתי מכת"ר כי היכי דלימטי שיבא מכשורא, באשה ששמה ריחא ולפי הברה נשמע בליירי כמו פיגא בילא וכדומה לפי מכתב רב אחד בודאי יש לכתוב ריחא ביו"ד אחר הר' ואין להשגיח כלל על חתימה כידוע וכמה שיבוסים כותבין נשים וע"ה בשמותיהן והעיקר כפי שנקרא בפי כל (וכל אשר יקרא לו האדם הוא שמו) כיון שכת"ר כתב בזה הלשון לפי הברה הוא ממש בליירי ואם יש שקורין אותה בליירי ויש בחולס נראה שיש לכתוב שניהם ועל השני דמתקריא כמו שכתב הע"ג בש"ל אות ע' אות ב' באשה שיש קורין עטיא ויש קורין עטיל ז"ל ואם מקלה כך ומקלה כך יש לכתוב שניהם עטיא דמתקריא עטיל או איפכא לפי מה שקורין הרוב (וה"ל אם הרוב קורין בוא"ו היינו בחולס וכתוב בתחילה ריחא דמתקרי ריחא ואם הרוב קורין ריחא בליירי וכתוב ריחא דמתקרי ריחא ואם ספק חיה שם הוא העיקר אפשר שגכין לכתוב שני גימין ואע"פ שקרוב הדבר שהוא שם אחד וזה קטור מזה או אריות מזה מ"מ כיון שאין הכרע בדבר יש לכתוב שניהם כיון דקטור השם אינו מוזהב עכ"ל ובג"ד אם יש קורין בחולס ויש קורין בליירי בדיעבד יש ללמד להחזיר כיון שיש קורין לה בשם הנכתב בגט והב"ד ועדי מסירה קורין לה בשם זה יע"ן (בסימן ק"ל סעיף ו') ובג"ס (ס"ק ד') ובמרדכי ריש פ' כל הגט ובק"ג פ' המגרש (סימן ט'), הן אחת שחולקים ע"ז ושס"קס ליפסל הגט אף בדיעבד אם לא כתב שמו ובמה ומפרשים חניכת אבות בענין אחר כמפורש בג"ר בשם הרשב"א, אבל כמו בג"ד יודו כמו שאכתוב להלן אי"ה (אף שהעולם כותבין בשני יודין במקום ליירי ואינו כותבין ביו"ד אחד אבל זה אינו רואין שהעולם קורין בליירי) כמו שהבאתי בחיבורי ע"י (ס' רכ"ג) בשם גדולים שהולכים בחר הגרם ושטרות והארכתי שם, אבל לפי דברי הרב השני משמע שהרוב קורין לה ריחא בוא"ו והברה כך הוא גם חתימה בוא"ו ל"ע כי אף שלא יטעו העולם מי היא המגורשת ולא יטעו באשה אחרת אף האנשים שקורין לה בחולס ונכתב בליירי יצאו שהיא היא האשה שקורין לה בחולס אלא שכתב בליירי, אבל לר"ד שהיא נכתב השם בפירוש כמו שהוא ולא מה שיצאו ע"י רמז ואף אם יכתוב בן רחובן גירש אשתו בת שמעון וידוע שאין לרחובן אלא בן אחד ולשמעון אלא בת אחת ג"כ לא מהני, קצת דוגמא בגימין (דף כ"ג) בפארתה וכתבו תפארתה מדייק. רש"י טע"י בשמה, מאי חשמועינן בזה, אלא שלא תאמר שהיה אשה אחרת ששמה תפארתה ע"כ כתב שרק טע"י בשמה שכתב ת' במקום כ' שדעת רש"י שאם היה אשה אחרת ששמה תפארתה לא היה טועה ר' יצחק בר שמואל לומר שעשו עדים שליחותן משמע שהוא פשוט שאינו גט כלל אלא מחמת שאין שם תפארתה כלל סבור ר' יצחק שלא מיקרי טעות גמור כי יצאו מי היא האשה המגורשת ויחלו שהיה קצת טעות מנ' לת' מכל זה מתקף לה רבה מי קאמר כתיבו חספא (עיין גימין דף ב') בתוס' ופ"י ובג"ס (ס' קכ"ט ובר"ן) וכמה ברכורים ברכו האחרונים בשם דוואשא שכתב דוואשא, וכן בשינוי בתוכם לתנא ועוד שמות כאלו ואף שימלא מי שמחיר היינו בגט הנשלח ומקום הכתיבה נכתב כהוגן רק שיש שינוי בין מקום הכתיבה למקום הגמירה, מ"מ לע"ד שאינו דומה שבין תפארתה לתפארתה הוא שיבוש גמור משא"כ בג"ד שתלו רק בהברה בין חולס לליירי אין כ"כ שיבוש בין אם קורא ריחא בחולס בין ריחו בליירי, וכן באשה ששמה גיטא וכתב גיטא בלא יו"ד בחרא שפסל בחא"ש בהשמעות אות ז' אף

יה

דברים כו' עכ"ל ויותר מזה כתב הש"ך ביו"ד בשם הב"ח בסימן (ר"י ס"ק ב') אם נכתבין לפת חטים והוליא בשפתיו פת סתם בכוונה ומתכוין שלא להוילא פת חטים בשפתיו אלא לחשוב בלבו חטים אסור בכל פת דדברים שבלב אינם דברים עכ"ל וכן מוכח בקדושין (ד' ג' ע"א) דאיתא שם דלמא שאלו חטים דלמפטר נפשי' מקרבן קאתי כו' עכ"ל הג' ופירש"י ושקורי קא משקר כו' עכ"ל אם כן בחר הכי דמתני הגמרא היו ליה למימר הזכרתי מאמינים ליה במה שאמר מה שהיה בלבו אלא דברים שבלב אינם דברים אף אם מאמינים לו בדברי הטוב"י וכן בכל התנאים אם מתנה ולא כפל התנאי כדון התנאי בטל ומטעה קיים אף שמבינים מה שהיה בלבו וכבר הארכתי לעיל (סימן מ') בקושיות ופירושים מכמה סוגיות וכן מצ"ק (ג"ג) לענין יש הן שהוא כלאו ולאוי שהוא כהן לשיטת התוס' אף שאומר בניחיתא והארכתי בזה ובש"כ בג"ד שהיה טעות במחשבתו גם אפשר שדומה לדברים כג' הרולה שלא יתקיימו ואמר כל נדרים שאני עתיד לגזור כו' עכ"ל ויש פלוגתא אם נר"ד שיזכיר התנאי תוך כדי דיבור, ואפשר יש לחלק דבקדושין ומכירה ומתנה דמחשבה בלא דיבור לא מהני אוי הולכין אחר הדיבור בסותר המחשבה אבל בקדושת ס"ת ואזכרות שכתבו הפוסקים בדיעבד די במחשבה לבד שיחשוב שכותב לשם קדושת ס"ת וכן באזכרות שכותב לשם קדושת השם וכיון לענין קדושת לשמה מחשבה כדיבור וכן לענין לשמה בגט מביא הפ"ת באה"ע (סימן קל"א אות ג') שדי במחשבה אפשר גם לגרשיותא ג"כ מגרע המחשבה שיחשוב לשם חולין להוילא מדיבור שאמר שכותב לשמה ואפשר שתלוי אם ס"ת סתמא לשמה או לא עיין בע"ז (דף כ"ג) דסתמא לאו לשמה קאי ובמנחות (דף מ"ב ע"א) סוף ד"ה ואל יומל דאזכרות סתמא פסול ויש להעיר אף אם סתמא לשמה אבל אם עיקר הכוונה דומה להא דאמרין בצרכות י"ב בסוגי' דנקט כסא דחמרא כתב רבינו יונה בשמכתיבין שלא ללאת חינו יולא אף שמלות אינם לריכות כוונה וכן כתב הרא"ש שם וכן דעת התוס' במנחות (ד' מ') וכן בתוס' סוכה (דף ל"ט ע"א) ד"ה עובר לעשייתו כו' אפשר שיכתובין שלא ללאת וכן בתוס' פסחים (דף ד') ד"ה ללאת מה שהעיר מזהבוס (דף מ"ו) משום חולין שסבור שהם חולין פסולה, אפשר דקדשים שאני דשם יש פסוק אף לעכב כדאיתא ריש (דף מ"ז) אבל כד מעיינת דס"ת חמיר דקדשים לשם חולין אם יודע שהוא קדשים כשר משום שלא במינו לא מחריב ובס"ת אף אם יודע שהוא כותב ס"ת וחשב שלא לשמה פסול ומכש"כ להדיעה דסתמא פסול ומכש"כ באזכרות אף שלא במינו מחריב כמו בגט אשה (זכחים ג') ולדברי הט"ז ועוד גלושים דדי במה שאמר בתחילה כל האזכרות שיכתוב יהא לשם קדושת השם נראה מדבריהם שדומה כמה שאמר בשעת כתיבת השם אפשר שאינו מגרע מחשבתו לטל הדיבור גם י"ל מה שהיה בטעות מגרע כח המחשבה בפרט נגד הדיבור שלא היה בטעות מחשבה בטעות לא עדיף מדיבור בטעות שג"ה אומרים הקדש בטעות לא הוה הקדש (פ"ה בנזיר) ומכש"כ לסתור דיבור שלא בטעות, עוד לא היתר דעת הרדב"ז והגאון רע"א ז"ל שאמר שמות שאינם נמחקים אין לריבין לקדשם לשם קדושת השם ונ"ע בכל הנ"ל בפרט אם קרא מתחילה בנקודות חיבת אל בפתח וגמלא כעין שאלה זו בתשובות מים חיים (סימן ל"ט) אף שם חותר היתר מחמת שנמר בקדושה אבל בלא זה היה פסול, ע"כ נלע"ד לקדר חיבת אל עם עוד קצת חיבת עיין בפ"ת (סימן ער"ה אות ט') דמותר לכתוב שם על המטלית וכן הוא בט"ז, ויותר טוב ליגרר חיבת לאמר ויכתוב במקומו שני חיבות קטנות לאמר אל כדי שלא יהא השם על המטלית :

אף דדיעבד ובמקום עיגון וכן הגאון מהר"ז מרגליות בסוף ספרו ט"ג הנקרא שבולי לקט פסל ג"כ באשה שנקראה צפי כל ריוחא בהרגש יו"ד אחר הו' וכתב ריוחא והל"ל החדש מזלד להקל בין גימא וגוטיא, עיין בחיבורי ע"י (סימן קנ"ז) שהבאתי בשם ספר מים חיים באשה ששמה העניא ציו"ד אחר ה' וכתבו הענא שמתיב בשעת הדחק ולא מחשב כשני שמות אלא שהבאתי חילוק ע"י, גם עיין שם (בסימן ק"ד ובסימן קל"ה) שנמלא מקילין במקום שאין משתנה ההצרה כ"כ, וכן הל"ל מיקל בשם בלומא וגרגם בלומא, אלא התם מאריך בטעמים ע"י, עוד הייתי אומר שבעיירות אילו אין מדקדקים בהצרה כ"כ איך לומר ואיך לכתוב יש לז להקל אם נמלא שינוי קלת (וכן נמלא בגיטין (דף ס"ה) הגא דבני א"י לא דייקי עכ"ל פי' האנשים לא דייקי בין פטורה לפטוריהו כיון שהכוונה אחת) וכן אני אומר לענין ריוחא וריוחא שאפשר במקום הט"ג שמדייקין בשמה ריוחא וריוחא הם שני שמות אבל במקומותינו שאין מדקדקים כ"כ שזה להם ריוחא בחולס לריוחא בליירי וכוונתם על אותה אשה דכן שמה ואין יכולין לומר על הרבנים שאינם אומרים אחת כי הוא ענין שאין יכולין לברר היאך קורין לה הרוב ויכול להיות שאותו איש שפעם נשמוע ממנו כמו שקורא ריוחא בליירי, ובשעה אחרת יהא נשמע ממנו כמו שקורא ריוחא בליירי, ופה שאלתי ואמרו לי שכותבין ריוחא בליירי וגמלא מיעוט שאמרו בחולס ובמבעא קשה לכוין היאך נשמע בחולס או בליירי כמו שכתב הט"ז אות ש' שם שלם אין ניכר בקריאה הלמ"ד אם בקמן או בפתח או בליירי ואין דורשים בשמות לידע מקורם ומולאם כי העיקר מה שנקרא צפי כל וכפי מה שכותבין באגרות ובשטרות וזה כעשרה שנים שהיה המגרגר בפה רעיונא והמגורשת בד"ב ושלח הרה"ג המנוח ר' ליב האמלער מכתב אלי שאשלח גט לד"ב עבור האשה וכתב אלי שם האשה ריוחא ציו"ד הגם שאין ללמוד מעיר לעיר ומכש"כ למקום רחוק יותר משתנה הצרה אבל אפשר לומר שאם עבד הכי לא משתבש כי לע"ד לא דמי להא דהחמירו האחרונים אם כתב שם הטפל לחוד כי יש לחלק בין שמות נפרדים היינו רובא מרים ופורתא שרה, אבל השמות שקשה להבין ההצרה, זה אומר בכה וזה אומר בכה, אפי' אי אמרינן שאי אפשר להבין היאך רוב בני אדם קורין, אם כתב יו"ד או ואל"ו אין לחוש, אולי כתב כפי המיעוט כי אין נקרא שינוי השם כיון שיש בני אדם שקורין כך, והב"ד ועידי מסירה קרי לה בשם זה (ומן הסתם היו שם עוד בני אדם ושאלו את האשה איך שמה ומן הסתם היה המבעא בליירי כמו שכתב בגט ומה לנו נחשוב יותר, הן אחת שאם היה טעות גמור לא מהני עידי מסירה כלל) קלת דוגמא לזה הובא בפ"ה (סימן קכ"ט אות כ"ד כ"ה), עיין בהשבות גלי' מסכת שכתב שבה חזין שזה סובר כך וזה סובר כך וכו' ובעיני המסדר המורה הלו ממילא ליה לן למיחוס למידי ואינו נקרא שינוי כלל הואיל ואין חזין דמשמע לאינשי לפרש הענין בדרך זה עכ"ל ע"ש, גם בלומא ובליומא גימא וגוטיא הענא והעניא מלינו שמקילין האחרונים ומשמע דשם לא היה אף מיעוט שקורין לה בדיוק כשם הנכתב בגט, ובג"ד מיעוט יש בודאי שקורין לה ריוחא ציו"ד שדעת הרמ"א שאם גירש בשם הטפל לחוד כשר (עיין בספר ישועות יעקב) ומה שהעיר כת"ר שאם יכתוב ריוחא יש לטעות בין ריוחא בליירי לריוחא בחירוק אין זה חשש כי מלינו כעין זה שם מלכה בפתח ושם מלכה בחירוק מצבית ללפחד וכן אבי מלכה, ושם שלם נמלא נוזר ושלם בחירוק הש"ן ומלינו במלכים ב' כ"ה אשת שלם אחותיו שוה והנקודות אינם שוות מכ"י אין לריבין לכתוב נקודות להבדיל בין השמות ואין חילוק בין לעז ללשון הקדש גם אם יכתוב ריוחא בוא"ו יש לטעות בין ריוחא בחולס לריוחא במלופים

אלא שאין חשש בזה, לא נעלם ממני שיש מי שרצה להוסיף אות שלא יעשו אבל לא מעיקר הדין רק כיון שהרצ הג' השני כתב שהרוב קורין אותה ריוחא בוא"ו ומורגם במבעא דעתי נוסה שאם אפשר להשיג גט שני בשם ריוחא ישתדלו לגרש שנית ואין זה זילותא להרב המסדר כי ענין זה אין תלוי בחריפות ובקיאות גם אין זה בגדר הכחשה כי לרב זה אמרו הרבה אנשים שמשתמע ההצרה בליירי ולזה אמרו שמשתמע ההצרה בחולס ובאמת לא על האנשים אילו יש לסמוך כי יש הבדל מיעוט בין חולס לליירי ותלוי לפי דעת הרב והב"ד לשמוע ההצרה ואם אי אפשר להשיג גט אחר יש להתייבש גם לשאל לשאר רבנים כי דבר התלוי בהצרה קשה להשיב בריחוק מקום וכבר לדדתי להקל אלא שאין רלוני לקבל אחריות, לדעת הרמ"א כשר גם בשם הטפל לחוד וגראה אף להחולקים הוא רק פסול דרבנן משום לעז וכיון שיש ספק אולי שם ריוחא ציו"ד הוא שם העיקר הוה ספק דדבריהם לקולא :

סימן צ.

עוד להרה"ג הנ"ל

הגיעני כל המכתבים לע"ד אין לי מה להוסיף כי כבר גלותי דעתי שאין לסמוך על חתימת הנשים כי החוש יעיד שכותבין בשיבוש גם בתלמוד לא מלינו מקור על החתימה רק לשון וקיראין יוחנן וכן (דף ל"ה) אחא ב' דמחקרי היה מרי ועיין בל"ל (בסימן קל"ט) בשם גדולים דסברי כן גם בקונטרס השמות של פ"ת (אות מ') בשם גמ' ז"ל, לא תליתינהו להני כללי דברי הרב ב"ש דמה שכתב לילך אחר החתימה אין לזה שורש בו' רק שיהא תלוי כמו שהוא נקרא צפי העולם בו' עכ"ל, ומה שהביא כת"ר בשם ב"ש אות א' בשם איש מערילא דכתב אפילו איתן שמבעא שלהם ציו"ן וכתב ציו"ן כשר דאינו מקפיד להחליף ציו"ן ציו"ן שמאלית או בשמ"ך ומיהו נראה דוקא כשאינו ידוע חתימתה אבל אם ידוע ושינה פסול עכ"ל, ומה הביא כת"ר ראיה לג"ד כיון שחתימת בוא"ו מכריע ששמה הוא בוא"ו אפשר לומר דהב"ש מייירי שהמבעא שלהם ציו"ן כמו שכתב בפירוש אפילו איתן שהמבעא שלהם ציו"ן וכתב ציו"ן כשר עכ"ל משמע דכולם או רובם ככולם ציו"ן באופן זה אם חתמה ג"כ ציו"ן ונכתב בגט ציו"ן פסול היינו שהחתימה היא כמו המבעא ע"כ החתימה ציו"ן והמבעא ציו"ן מכריע שלא לכתוב ציו"ן, אבל בג"ד אין יודעין היאך נקראת צפי הרוב גם יותר מסתברא שנקראת צפי הרוב בליירי כן הוא בפה וסדנא דארעא חד הוא בפרט בעיירות אילו שלשונם שיה, ולפי דברי כת"ר ששאל לאנשים מביני מדע ואמרו שהוא בחולס ואנשים פשוטים אמרו שהוא בליירי עכ"ל ידוע שאנשים פשוטים יש הרבה יותר מאנשים מביני מדע א"כ בודאי יש רוב שהצרתם בליירי הגם שקשה להבין ההצרה אבל יש להבין מכתבתם אם כותבין ריוחא בשני יודי"ן זה מורה שכותבין כפי הצרתם כי דרכם של העולם שכותבין שני יודי"ן במקום ליירי כי מה לנו לידע מקור על השם ריוחא אם הוא על שם שושנה כיון שרוב בני אדם קורין ריוחא בליירי כן הוא שמה גם אולי נתנו לה שם על שם האשה ששמה ריוחא וכיון שרובא קורין לה ריוחא לא יש גם כן לעז ואף בשם שיש לו מקור באמת כגון אבנלי דקרוז לודאי שנתן לה שם אבניגיל מכ"י כתב הב"ש לא דרשין לשון הדיוט לילך בחר טעם השם אלא אוליגן בחר כלל דיש לילך בחר לשון המורגל בפי אנשים וכל שאין ידוע לנו המקור לריך לכתוב כמו שהוא עכ"ל ע"ש ובט"ז שמאריך וכן בחשו' מים חיים (בסימן ס"ג אות כ"ז) באחר

שהיה שמו אליהו ולא היו יודעין איך ניתן לו מעריסה ובהבן
 בגט אליהו ע"ש אלמא שבדראי מעריסה נחתו לו שם ילחק
 מכ"ו הולכים אחר שם שנקרא צפי כל , וכדומה לזה מלינו
 עוד בשב"ב וכן בריוח ורואל אף שהם בטעות לפי המקור
 הראשון ממה שהם נסתעפו אבל כעת כמו שקורין כן הוא
 ממה , וקרוי הדבר שמעריסה נתן לה האב והחזן גם כן
 שם ריוח שמן הסתם גם הם מאנשים שאינם מציני מדע
 ונתנו לה שם ריוח כפי המצטרף של רוב העולם , גם דבר
 הנוצ"ל לבד שלע"ד ל"ע על דבריו וכן הפ"ת נשאר בל"ע על
 דבריו וכן הגמ' חולק ודעתו שאין הולכין אחר החתימה
 ואין מחלק בין אם ניכר השינוי בין החתימה לקריאת
 העולם בין שאין שינוי , ובג"ד אפשר גם הנוצ"ל
 מורה כיון שחתימתה הוא בטעות ביו"ד אחר הוא"ו
 ובשחשבה בזה ג"כ צ"ל לבסוף יש קלת טעות לא כמו שאנו
 כוהבין צ"ל לבסוף ולא כמו שנהגין נשים שכותבין צ"ל לבסוף
 אלא ע"כ שחשבת לפי הומה שלא בכתבין וכן מוכח בנצ"ל
 גופא שבאופן שהיא חתמת בטעות אין משגיחין על חתימתה
 (בסמן ק"ט) מחמת חתימת הבעל יהודי ביו"ד מחמת
 שהוא ע"ה וחזק בשיבוש שוב אין משגיחין על חתימתה
 וגרסה שגם בשם לעז כן , גם מה שכתב הנוצ"ל לענין שם
 טעללי בודאי בקבלה מאזותיה לחתום טעללי ביו"ד דבר
 רחוק לע"ד ועוד לפי חתימתה ריוח ישמע כמו קמץ חתה
 הר"ש כמו שכתבו האחרונים בשם טויבא כמו שכתב בשו"ת
 מים חיים ובקונטרס השמות של פ"ת א"כ לפי חתימתה יש
 לקרוא שמה ריוח קרוי לקמץ כמו שם טויבא שנשמע כמו
 קמץ חתה ה' , ולפי דברי הנוצ"ל שאם יש שינוי בין חתימתה
 לקריאת העולם הולכין אחר קריאת העולם ובג"ד יש שינוי
 בין חתימתה שגררה הברה כמו קמץ חתה הר' ובאמת אנו
 קורין כפשוטו ריוח בחולם או ריוח בליידי לא כפי חתימתה
 א"כ אין יכולין ללמוד מחתימתה (גם אינו ברור כ"כ אם
 הוא שני שמות אולי הוא שם אחד וזה אריכות מזה או קילר
 מזה) ודוחק לומר צמאי דמשחשבה ביו"ד הנוסף בשחשבה
 ובצמאי דלא נשחשבה לא נשחשבה כמו שמלינו בצ"ב (דף ל"א)
 צמאי דלחכמא הלכמא ובצמאי דלא לחכמא לא לחכמא כיון
 דיש כאן טעות ולא ידעין אם צמאי או אם ביו"ד ממילא אין
 יכולין ללמוד מחתימתה יש לילך הלאה קורין צפי הרבים :

במה נכתב כת"ר דאין דומה לרובא מרים ופורתא דהה
 דהם שני שמות בין להרוב בין להמיעוט אבל בג"ד
 הוא שם אחר בין להרוב בין להמיעוט ולהקוראים רוחא לא
 מתקריא רוחא ולהקוראים רוחא לא מתקריא רוחא ואי אפשר
 לחת ליה לא דין חתיבה ולא דין עיקר וטפל דחתיבה ייבנו
 שרחוקה מהשם שמוכן שהיא חתיבה ולא השם ועיקר וטפל
 הוא ג"כ כה"ג דידוע שהם שני שמות ולכן אף שנכתב אחד
 לא יולאו לעז שהיא אחרת כיון דיודעין דיש לה שם אחר
 משא"כ בג"ד בין להרוב בין להמיעוט הוא שם אחד רק
 שמוחלקים היאך שמה אם יכתוב רוחא הקורין רוחא יאמר
 לא זו היא דלדידהו ליכא כלל הנקרא רוחא עכ"ל כת"ר חזי
 שואל ובא מנין יודע כת"ר שהקוראים רוחא אינם יודעים
 שיש בני אדם שקורין רוחא מה שהם קורין רוחא דהא אכן
 יודעין דיש קורין כך ויש קורין כך וכן בודאי יש ג"כ אנשים
 אחרים שיודעים זה ועוד דהא חזינן דמדאורייתא די בשם
 במקום הכתיבה לחוד אף במקום הנתיבה הוא עיקר כידוע
 במקום הנתיבה אין יודעין כלל השם שיש לו במקום הכתיבה
 מדאורייתא מיקרי שמו ושמה בשם אחד שיש לו אף בשם
 הטפל דשם מקום הכתיבה מיקרי טפל לגבי מקום הנתיבה
 דשם הנתיבה הוא העיקר ובמקום הנתיבה אין יודעין משם
 מקום הכתיבה כמו שכתב הרא"ש שכן דרך הגולים שמשנים
 את שם של ירדפו אחרים ותקעות ר"ג הוא רק מחמת

לעז א"כ כיון דרבים קורין ריחא מאי שייך לעז, וגם לאחר תקנת ר"ג ברובא מרים ופורתא שרה מנין לנו לומר שרובה מרים יודעים שיש מיעוט שקורין שרה והמיעוט שקורין שרה יודעים שיש רובא שקורין מרים דסתמא קתני ולדעת הפוסקי' שמכשירים בשם הטפל אפשר אף שרוב שקורין בשם מרים אין יודעין כלל בשם שרה ג"כ, כשר אש כתב שרה לחוד רק שלא יכתוב שרה וכל שם לכלול העיקר בכל שם כי נראה שמה שהיה כבר קודם תקנת ר"ג אף שלא היו יודעין כלל במקום הנתינה משם שיש לו במקום הכתיבה באופן זה אסרינן לאחר תקנת ר"ג בנט הנשלה ובמקום הנתינה אין יודעין מהשם שיש לו במקום הכתיבה או אפילו אם יודעין שיש לו שם אחר במקום הכתיבה אבל במקום הנתינה לא יש אפילו מיעוט שקורין בשם מקום הכתיבה אבל אם הכתיבה והנתינה בעיר אחת ורובא מרים ופורתא שרה לדעת המתורין בשם הטפל (הוא דעת התו' והרא"ש) אף שרוב שקורין לה מרים אין יודעין משם שרה אלא מחמת שבאותה העיר שיש מקום הכוה"ג יש מיעוט שקורין לה שרה די בדיעבד בשם אחד משמע אפילו בשם הפורתא כי כן נכון הירושלמי אם היה שריו במקום אחד מגרש לחויה שירלה עכ"ל והא' אי אפשר ללמס שיהא מחלה על מחלה מוכח אפילו בשם המיעוט דהא' אי אפשר לידע מכ"ו מכשירין בלחד מן השמות וכן הרא"ש מכשיר בפירוש בשם שרה בדיעבד גם אפשר נכון לכתוב שם אחד מקודם ועל השני דמתקריא דהכוונה דיש קורין ריחא ויש קורין ריחא כמו שכתב ה"ג לענין עטא ועטיל אותו השם שנראה לפני ה"ד שהוא יותר עיקר יכתוב מקודם ועל השני דמתקריא כי גם בעטא ועטיל השניו בלחוד שם גופא וכן מצינו בלחרושים בסוברים סוכותים אליהו דמתקריא אליה ואפשר לדעת הלחרושים דסברי דלחיהו ואליה לכתוב שני גיטין גם כאן אפשר לכתוב שני גיטין אבל לדעת הלחרושים הסוברים דיש לכתוב אליהו דמתקריא אליה כמו שהבאתי בחיבורי סוף (סימן ר"ו) גם בקונטרס השמות של פ"ת מביא גדולים דסברי כן ביונתן יהונתן, ונראה אם יש ספק האיד קורין יונתן או יהונתן איז יש לכתוב שני גיטין אבל אם קלת קורין יונתן וקלת יהונתן אפשר סברא לכתוב דמתקריא ביעיהם לדעת הסוברים בלחיהו ואליה כותבין רק דהכוונה דיש קורין כך ויש קורין כך :

ובג"ד אם רוצה קורין לה ריוח בלירי הגם שקשה להבין ההצרה אבל מכתובתן שבסופין ריוח מוכח שהצרה שלהם בלירי הגם שזה הוא מאונס מזני מדע אפשר דיש לילך בטר חזקה דהשתא בקרוב הדבר גסם בעריסה נתן לה האב והחזן כס ריוח בלירי שמסתמא גס האב והחזן הם מהרוב שאונס מזני מדע גס יש גדולי האחרונים שאין משגיחין על שם העריסה הוצא כפ"ת רק העיקר שם הנקרא צפי כל גס אינו ברור שגם המזני מדע לא יקראו לה בלירי גס יש סברה שיוסבר הגם מטעם חגיגה הגם שנמלא בחרגונים שהחגיגה הוא מה שיש שינוי בין השם לחגיגה על סברה זו ל"ע מגין להם להחליט כן אדרבה מתי' סוף ד"ה והוא דאחזק נראה איפכא דכתב בזה הלשון א"ל כשהשמות דומין זה לזה שהכינוי דומה לשם לכתחילה כבר אף בכתיו עכ"ל הגם שאפשר שימלא חולק על התו' בזה היינו לכתחילה אבל דרשנא ופשטא דהתק בפרט במקום ענין נראה להכשיר ואף אם יש ספק אם הרוב קורין בחולס או בלירי כתבתי במכתב הקודם שיש סברה להקל, עוד אפשר לומר שגם המזני מדע שאומרים שיש לכתוב בחולס הוא מחמת שסוברים שכן הוא מחמת דקדוק הלשון או מחמת שסוברים שגם התקף השם מן שגשגה אבל יודעין שרוב העולם כותבין בלירי ומתוך הכתב מוכח שכן קורין ריוח בלירי:

סימן צא .

להרה"ג שיחי'

מה שהקשה על שכתבתי שלדברי החוספות והרא"ש די דיעבד בשם הפורתא מדברי הט"ז שכתב שלא הכשיר הרא"ש חלא עם כל שום עכ"ל ידידי, זה דעת הט"ז אבל הרא"ש והב"ח ועוד גדולים גם הק"נ סברי ומכשיר הרא"ש בשם טפל לבד ג"כ חלא שהם סברי שש"כ שם טפל עם כ"ס ז"ל הב"ח כ"כ הו' והרא"ש וכן איתא להדי' בירושלמי כו' אפילו לא כתב חלא שרה לחוד כשר דככותב שרה וכו' ה"ל כותב שניהם ומכש"כ לדעת הב"י דשם הטפל לבד עדיף מאס כותב שם הטפל וכו' שמושה לעיקר טפל, וכן נראה דעת הישועות יעקב וכן נראה דעת הרמ"א דככותב שם הטפל לחוד מכשיר ובסעיף ד' כתב אם עשה שם מקום הכתיבה עיקר מקודם וע"ש מקום הכתיבה שהוא עיקר כחב וכל שום פסול גם שם יש חולקים על הרמ"א ואני פרשתי דברי התו' והרא"ש כדברי הב"ש והב"ח ועוד גדולים :

בדבר הירושלמי לולי דברי הר"ן ועוד גדולים שמפרשים דמה דאיתא בירושלמי אם היה שרוי במ"א מגרש לאיזה שיראה הוא מה דאמרין בש"ס דילן, לולא דמסתפינא הייתי אומר שהוא ענין אחר, בש"ס דילן איתא בזה הלשון ולא למקום אחר ובירושלמי איתא שרוי פירש שדר (כמו עירובין ד' ע"ב) היו שרוין בחצר) במקום אחד ואין מכירים אותם ואת שמותם בעיירות אחרות רק באותו עיר שדר עם אשתו יש קורין אותו בשם זה ויש שקורין אותו בשם אחר ע"ז אחר בירושלמי מגרש לאיזה שיראה אפילו בשם המיעוט (והיינו דיעבד) ואפשר שדעת התו' לפרש כן הירושלמי ראל"כ אין כ"כ ראי' בהחזק בשני שמות במקום אחד כשר דיעבד אפילו באחד מהם דילמא מיירי הירושלמי דמה דאיתא אבל אם הי' ביהודה וכתב לגרש אשתו שביהודה הרי זה מגורשת מיירי שביהודה יש לו שם אחד ובגליל שם אחר ויען שהכתיבה והנתינה היה ביהודה ע"כ כשר בשם שביהודה לבד כי לא שייך לעו כיון שהוא מקום הכוה"ג בחד מקום אבל אם יש לו שני שמות במקום אחד שקלת קורין בשם זה וקלת בשם אחר וכתב שם אחד ומכש"כ שם הטפל אפשר שפסול אף דיעבד משום לעו האנשים שקורין בשם אחד אבל לפי מה שכתב בירושלמי היה שרוי במ"א משמע שדר עם אשתו במקום אחד ואין יודעין בעיירות אחרות מהם ומשמם, ויותר ניחא הגירסא בירושלמי דפוס קראטאשין דאיתא במקום אחד יש ראי' מהירושלמי וכן משמע מלשון הב"ח שכתב שכן איתא להדיא בירושלמי ולפי פירוש איתא להדי' לא נעלם ממני שיל"ש ש"ס בירושלמי וז"ל במקום אחר כמו דאיתא בפוסקים, אבל לע"ד הגירסא נכונה וכן הלשון שרוי פירש שדר שם עם אשתו ולא שיש לו שמות בעיירות אחרות הפ"ת ס"ק ד' מביא בשם תשובות משכנות יעקב שכתב דנראה ראי' גדולה לדעת זו דאם כתב שם הטפל כשר, כל מה שלדנו להיתר הוא במקום ענין ועיין בחיבורי ע"י (סימן קל"ב) דבאיסורא דרבנן בשה"ד סמכין אף על יחיד במקום רבים ע"ש, אבל אם באפשרי להשיג גט שני בשם רוחא בוא"ו בודאי נכון כי הרבה גדולים והנ"ל החדש (בסימן ק"ל) ובסימנים אחרים מחמיר בכתיבת שם הטפל חלא יש ללמד חלי שם רוחא צירי אינו שם הטפל ואפשר שהוא הרוז והיה ספיקא דרבנן ואפשר ס"ס ואינו כדאי להחליט :

עוד נראה שאין הולכין בזו אחר רובא ומיעוטא בדיוק למשל אם אנשי העיר הם מאה ואחד וכו' א"א אנשים קורין אותו ראובן וי' אנשים קורין אותו שמעון אין סברא

לומר ששם שמעון יהא נקרא שם טפל חלא נראה ששניהם עיקרים ודיעבד כשר באחד מהם עיין במגיד משנה (פ' ג' ה' י"ד) בזה"ל היו לו שני שמות במקום אחד וגירש באחד מהם ולא כתב וכל שום וחתימה ה"ז כשר דיעבד כ' עכ"ל ולא התנה למנות חולי איש אחד או שנים קורין יותר שם אחד מהשני וכמו שכתבתי במכתב הקודם שח"א ללמנ"ס חלא בדרך כלל הרבה קורין אותו ראובן והרבה קורין אותו שמעון די באחד דיעבד כי זה מיקרי שניהם עיקרים, שהע"ז גופא מיקל בשניהם עיקרים וכן הוא ברע"ב במשנה כמו שכתב המ"מ (וזה אין סברא לומר דכוונת המ"מ מה שכתב היה לו שני שמות במקום אחד היינו שכולם קורין אותו ראובן שמעון שיהא כשר בשם אחד עיין בט"ג בליקוטי שמות אות ב' ובחיבורי עו"י (סימן רי"ז) ד"ה עוד דהני שניו השם) ואם הרבה אנשים קורין לה רוחא בליידי לא מיקרי טפל לע"ד ואפילו ב' עשרה מיקרי פרוסס כדאיתא בכתובות (ד' ז' ע"ב) ובב"ב (ד' קמ"ג ע"ב), עשרה לפרסומי מילתא, אע"ג דלא דמי קלת לג"ד דבג"ד יש דבר המגיד דהרבה קורין רוחא בוא"ו אבל אין זה סתירה כ"כ כיון שהוא מפורסם ממילא ידעין שיש קורין בשם זה ויש קורין בשם זה ממילא אין כאן לעו, הייתי אומר סמך לסברא זו כמדומה שש"ס בכל מקום שזכר רובא ומיעוטא לא זכר רובא ופורתא רק ומיעוטא קדושין (כ"ב ע"ב) רובא מקדשי וכו' ומיעוטא מסבלי כו' ב"ב (דל"ב ע"ב) רוב גשים בחולות נשואות ומיעוטא חלמות, בכורות (ד' כ' ע"ב) רוב מעוברת יולדות ומיעוט מפילות, ועוד כ"מ ולא זכר בלשון פורתא ובגטין זכר לשון פורתא לפי מה שכתבתי ניחא דלשון פורתא הוא כעין מיעוט שאין מפורסם שם הזה מלינו שם הזה בקידושין (ד' ע') פורתא דגדירותא וכן ביומא (ד' פ"ו ע"ב) עוג מלך הכהן פורתא עירובין (ס"ה) נוימא פורתא ב"ב (ד' כ"ז ע"א) ברש"י פורתא לא דק ובסוכה (ח' ע"א) בגמרא לא דק פורתא וכן פורתא סעיד והעריך מפרש פורתא (וועני"ק) ולא דמי להא דאמרין בעלמא רחליין בתר רובא אף אם המיעוט הוא פחות אחד מהרוב כמו בסנהדרין אם ל"ו אימרים כך ול"ה אימרים כך חליין בתר רובא, גם באיסורין חליין בתר רובא אף אם הרוב הוא רק רוב אחד יותר מהמיעוט דשם הוא גזירת הכתוב כך ולדעת הרא"ש בפ' גיד הנשה (סימן ל"ו) אם הרוב היתר נהפך האיסור להיות היתר משח"כ בג"ד דהוא מחמת לעו די אם השמות הם מפורסמים ממילא ליכא לעו אף אם יותר אנשים קורין בשם זה יותר משם השני וקראים שניהם עיקרים, שמתירים דיעבד בשם אחד מהם דא"א ללמנ"ס, כי העיקר בזה מה שהשמות מפורסמים וכיון שהרבה אנשים קורין בשם שמעון ממילא יודעים האנשים שקורין לו ראובן שיש לו שם שקורין שמעון לחוד :

ונסע מכאן הר"ר יוסף לקאוינא ואמרתי לו שישאל להרב הגאון המפור' מוהר"ר יצחק אלחנן ז"ל בשמי איך כותבין בנט השיב לכתחילה יש לכתוב רוחא ביו"ד ודיעבד כשר אם כתב בוא"ו רוחא והיינו כמו שכתבתי במכתב הראשון שבדיעבד כשר בין בוא"ו בין ביו"ד וכן אמר לו בן אחותי הרה"ג בלוזין דיש לכתוב רוחא ביו"ד :

סימן צב .

דהטופלג המפורסם

בדבר שאלתי איך יש לנהוג בנידי דם של שליל, משנה שלימה בחולין (דף ע"ד) קירעו ומולא את דמו וכן ע"כ אף לדברי המתיר בחלבו אסור בדמו, וכן הוא בש"ע

סימן צד.

להרה"ג שיחי

בדבר שבעירו לא היה בית עלמין והיו מקברים בעיר אחרת והיו נוהגין להתענות בכ"ב כסליו והחזרה היתה נקראת חזרה בק"ח וכעת עשו בית עלמין בעירם ועשו חזרה חדשה ונקראת חזרה קדישה כמו ברוב תפלות ישראל ויש כמה אנשים אשר היו בחזרה בק"ח ולא הכניסו אותם בח"ק וכמה אנשים שלא היו בחזרה ב"ח והכניסו אותם בחזרה החדשה שכיניו אותה חזרה קדישה ומי הרוב אינו יודע והנה בני חזרה רוצים להתענות ב"ח כסליו והאנשים מחזרה בק"ח שלא הכניסו אותם בחזרה קדישה החדשה אינם מסכימים להתענות ב"ח רק בכ"ב כסליו ע"כ השאלה זה פשוט שהאנשים שלא היו בחזרה בק"ח ולא היו מתענים כלל עד הנה, וכעת שנכתבו בחזרה קדישה החדשה ורוצים להתע' ב"ח תלוי ברוגס, אלא האנשים שהתנהגו להתענות בכ"ב עתה נכתבו בחזרה החדשה ורוצים להחליף יום כ"ב על ט"ו מה נעשו לכאורה תלוי בפלגותא (סימן רכ"ח סעיף ל') ד"ש פלגותא אם לריבין שיתחדשו כולם או סגי בכל אחד ישאל על נדרו, ויש לי תמוה קצת מה חסר שהחזרה יהא נקרא חזרה קדישה והאנשים שלא היו בחזרה ב"ח אלא כעת וכחצו בח"ק יתענו ב"ח והאנשים שהיו בחזרה ב"ח המתענים בכ"ב יתענו גם עתה בכ"ב ומכ"ו והיו שייך גם עתה לחזרה חדשה ולחזרה קדישה כי יש כמה בני אדם שהם בחזרה קדישה ואינם מתענים כלל ומכ"כ שיש להם מענה שיתענו בכ"ב, כי שמעתי שיש כמה ערים שקבועות תענית שלהם בכ"ב כסליו מחמת שגם זה הוא יום קדר גם אי אפשר להיות חל בשבת כמו ב"ח. ובעיקר הדיון אם יכולין להחליף יום כ"ב על יום ט"ו לכאורה נראה שיכולין להחליף ע"י התרת נדרים אף בלי הסגס מחזרה בק"ח כיון שלא אמרו בשעה שהתחילו להתענות שנודרים זה על דעת רבים אלא שנהגו כן מעולם גם לא גרע ממה דאיתא בסעיף כ"ה נדרים שמעילים הקהל לא מיקרי על דעת רבים ויש להם התרה בלי פהח וחרטה ע"כ מתירים הם בעצמם אלא אי אפשר ליחידים לפרוש מהרוב מחמת תקנת הקהל, אבל בשאלותיו לא מיקרי תקנת הקהל ואין הקהל כופין היחידים להתענות אלא כל יחיד מי שרואה להתענות מתענה ומי שאינו רואה אינו מתענה, כי נראה שהחזרה לא נתיסדה בשביל התענית אלא בשביל מצות קבורה שהיא מצוה רבה, שבה"ג וגו' מחויבים בה אם אין מי שיעסוק בה ובמקום דליכא חבורתא כל העיר חסור במלאכה כדאיתא במ"ק (דף כ"ז ע"ב), ואנב זה נהגו ג"כ להתענות וגם לא כל החזרה כידוע, אבל רחוק לומר שהתענית מיקרי ע"ד רבים אלא מי שנהג להתענות ולא התנה בל"ג נריך התרה במבואר (בסימן ר"ד) אבל נראה שענין זה לא נקרא ע"ד רבים כיון שלא אמרו שיעשין ע"ד רבים כדאיתא (בסימן רכ"ח סעיף כ"ג) נדר שהורר ברבים יש לו התרה מאחר שלא אמר על דעתם עכ"ל :

ונראה שג"ד לא דמי להא דאיתא בסעיף כ"א בהגהה ד' שנשבעו יחד מעשית דבר אחד נקרא ע"ד רבים, כיון דאין עיקר החזרה תלוי בהתענית גם נראה כיון דהנבאים העירו שפינקס נכתב בל"ק אף אני אמרינן דרוב אנשי החזרה לא יודעים מזה נראה שזומה להא דאיתא בח"מ (סימן מ"ה סעיף ג') הודאה בחתם ידו וכו' והדבר ידוע שאינו יודע לקרות וגם יש עדים שחתם עד שלא קרא מ"מ מהחייב מה שכתוב בו עכ"ל ואם לענין ממון שידוע שאין מויליין ממון אלא בראי' ברורה אמרינן שמקבל מה שכתוב אע"פ שאינו יודע מה שכתוב בו מכ"ש לענין

י"ט

בש"ע (סימן ס"ז), ומה שכתב רומע"ל שנוהגין שלא לנקר הגידים של דם יש ליישב קצת כי לחתוך הגידים של דם ולמולחם בודאי נריך ומעכב אלא ע"פ דיני דגמרא די כל הגידים דם אף מזהמה גדולה לחתוך הגידים ולמולחם כדאיתא בחולין (דף ז"ג ע"א) הני דמשום דמא' אי מחתך להו ומלח לה שפיר דמי הנך גידים דמחמת חלב לית להו הקנחא עכ"ל הג' וכן הוא בש"ע (סימן ס"ה) ע"כ יש ליישב המנהג דבנידי דם מזהמה שאינה שליל יש לשלפם לכחלה כדי שלא יטעו דאם ינהגו לחתכם ינהג ג"כ בנידי חלב ובנידי חלב לא מהני חתיכה ומליחה ע"כ נוהגין לנקר ולשלפם גם בנידי דם משא"כ בשליל אין כאן חשש זה כי גם חלצו של שליל מותר ע"כ נוהגין רק לחתכם ולמלחם אבל חתיכה ומליחה מעכב גם בשליל ועוד מחמת שהם דקין מאוד ע"כ הניחו על הדיון לנתחם ולמלחם מה שהקשה על הסוג' דב"מ (דף פ"ט) מה שהקשה הגמרא והלא נגמרה מלאכתו למעשר אחאי לא משני במותר העומר דחייב בחלה ופטור ממעשר עכ"ל, נראה דלא קשה דהכי איתא ההם דיש מה דיש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו לחלה ופועל אוכל בו יא' הלש והמקטף והאופה שנגמרה מלאכתו לחלה דאין פועל אוכל בו, ומקשה והלא נגמרה מלאכתו למעשר עכ"ל הג', פירש"י והלא נגמרה מלאכתו למעשר וטחינה והרקדה דמקמי לישה נמי לא אוכל עכ"ל א"כ אי אפשר לומר דהקרא חייבי בעומר לומר מה דיש מיוחד דבר וכו' ופועל אוכל בו הא קודם הקרבת העומר חסור לחלו מן החדש עד שיקריב העומר וזה דוחק להגמרא לומר דרישא דבריינא מיידי דדיש שלא מן העומר וסיפא חייבי במותר העומר, ועוד סתם דיש לאו במותר העומר מיידי וע"כ ממעטין ריש (דף ז' ע"א) הרשות בתרומ"ע כמו שכתב רש"י סתם דיש לאו בתרומ"ע משתעי קרא דאין תרומות ומעשר אלא מן המרות ואילך כו' עכ"ל ע"ש אע"ג דהקדמוני בשבילין מכ"ו לא אמרינן דדיש קאי עליו כן הג' דבריינא זו כיון דסתם לא בעומר משתעי קרא ע"כ לא שייך דין לא בעומר ולא במותר העומר ולא חלי דין מותר העומר בגמר מלאכה כלל כמו שלא חלי דין תרומ"ע אף שהקדמוני בשבילין ואין פועל אוכל בו וכן לפי פירש' הסיספות שם ד"ה והדשות ג"כ ניחא דכתב דיבו הראוי לו וכיון דעיקר הקרא דיבו (דמשם ילפינן פועל) לא מיידי בדישות תרומ"ע ע"כ לא ילפינן כלל שיהא פועל אוכל בתרומ"ע אותו תירוק של חוספות שייך גם בדישות העומר כי נעשה ע"י האנשים בעורה ע"כ לא מלי למילף פועל משור לחקשי חוסם לנחםם וזה ניחא נמי דיכולין להקשות בעין קושיות מעלתו דילמא מיידי בתחילה היה של נכרי ומירות הנכרי פוטר ממעשר ונתגלגלה בידי הישראל דנתחייב בחלה בידי ישראל או באופן זה שהפקיר סדרו יבא אחר וזכה בה דג"כ פטור ממעשר וחייב בחלה (פ"ה דפיהא מ' וא"ו ע"ש ברע"ב או כשנתמרח בידי הקדש ופדאו חייב בחלה ופטור ממעשר (מסכ' חלה פ"א וא"ו עיין במגות דף ס"ו ס"ז) ויש עוד אופנים שחייב בחלה ופטור ממעשר כגון אם הכניסו דרך גנין או צמין שלה אלא התירושים של רש"י ותוס' שייך גם לזה, כי מן הסתם לא מיידי בהכי :

סימן צג .

מה שהנאחי בחיבורי ע"י ח"ר (סימן קפ"ה) בשם תשובות שמתירין בשם שכתב שלא כסדרן, מזהיר ויקרא (דף י"א ע"ב) מחמיר בדבר ז"ל וע"ד בעי למיכתה שמה קדישא יו"ד בקדמיתא כו' ולבשר ה' כ' והכי בעי בר נש לאזהרה בשמא קדישא דיתכז שמה קדישא כנוגא דא כו' עכ"ל וכן בזהר אחרי (דף ס"ד ע"ב) יע"ש, ובתשו' מתירין, בפרט שלא יעטרך לגנוז אפשר גם הזהיר מורה :

כעבודת דה"י גברא דאוריז חמרא לין נסך ויחזי ליה
חמרא באגרא דאוריז ליה רב חסדא שס כו' עכ"ל וז"ע
וגראה דאס יכולין לקבר הקרשים עם העלמות השיך
להקרשים שיקברו בהם הדעת נטתה שיקברו ביחד העלמות
עם הקרשים בקבר אחד :

סימן צו.

דהרה"ג שיחי' (שייך דחיבורי ע"י סימן רי"א).

בזה שכתב כה"ר ז"ל ומש"כ שאינו עיר בעלה (ע"ש בסי'
רי"א) ולכן אין לרייך לשיאלו אין זו טענה דהרי
בקדושין וז"ל איתא דחור בשטר ואינו חוזר בשדה, הרי
אף דהשדה קנייה לו להזוכה ע"י חזקה או ק"ס ואינו בעל
השדה כלל אעפ"כ אין כותבין שלא מדעת כו' עכ"ל ידידי
לא דמי דהתם שאני שלא מכר לו השדה רק שיקנה גוף
השדה אבל שטר אינו רואה לכתוב לו כמו שהאריך התוס' (דף
ע"ז ע"א) ב"ב דמפסיד דע"י השטר ילא קול שמכר ולא
ילוח לו כו' משא"כ בגט אשה הבעל בעלמו נתן בידה הגט
ואם היא רואה להחזיק בידה מי ימחה או אם חקק לה
הגט על טבלא של זהב מי יזיח מידה אלא רק מנהג
לקרוע הגט ולהחליף לה על כתב ראוי ע"כ מה שייך
לדמות למכירת שדה כי בגט אשה לא שייך זילי וכסי ודמי
למי שנמחק או שנקרע ש"ח מעמיד עליו עדים כמו שהאריך
התוספות ביבמות (דף ל"א ע"ב) ד"ה דחזא מכתבה כו' דהרי
כאלו מעידים ראיו עדות שנתקבל ב"ב דעדים החתומים
על השטר נעשה כמו שנקרע עדותן בבית דין דמי כו'
עכ"ל ה"כ אם מביאה כתב בשני עדים שכתב שס בפנינו
נהגה פכ"ב הרי העדים מעידים שראו נתנה הגט וגם
קרו קודם הנתנה ואחר הנתנה כד"ת, ומה שלריך בנמחק
או נקרע שיבואו לפני בית דין הוא מחמת דאומיו לאפקיע
מזונתו, גם העדים עשו שליחותן כי בשטר חוב מחייבין את
הלוה אבל בגט אין מחייבין כלום את הבעל רק לר"ה
שמותרת להנשא והם שלוחים של האשה והל זה רמזתי
(בסימן רי"א) בקלרה, גם ככתבי שס שאפשר שאינו ברור
כל כך סברא זו כמו שאכתוב להלן אם יראה השס, ומה
סהמה כבודו מה חידש מלאתי בתוס' ורא"ש מי לא ידע
דבשטר לא חמרינן מפיהם ולא מפי כתבם דאם כן כל
השטרות כו' עכ"ל ידידי לדעתי חידוש גדול הוא דבשטר
הנכתב מדעת המתחייב בודאי לא שייך מפי כתבם מי לא
ידע זה אבל התוספות מהדש לנו בגין שנשרף או נמחק
והשטר הראשון אינו בטולם אשמינן התוספות שג"כ לא
שייך מפי כתבם באופן שכתב התוספות ומדברי התוספות
משמע שבשטר השני יש לו כל דין שטר הראשון מכ"ז
מסופקי בנ"ד דהא גם להבעל יש לו שטור על האשה
דמשועבדת לו לכמה דברים בשלמא אם היה כתב בכתב
ראוי שיעשה הכתב הזה גם בליוו הבעל ינחא אבל המנהג
שאין שואלין להבעל אם ליתן לה הכתב ראוי כי אחר הגט
הולך הבעל לדרכו רק האשה מבקשת ליתן לה כתב ראוי
ע"כ מסופקי אם מיקרי שטר גמור שלא יהא שייך עליו
לומר ולא מפי כתבם כיון שלא יש עליו רק שני עדים
ולא ב"ד, אם לא יהא עפ"י ב"ד כמו בנמחק או נשרף
ומחילא סרה תמיהת מה שכתב וז"ל לא ידענא מה
מספקא לי' דפשיטא דמקום שאין ל"ל כתובי דין שטר יש
לו כמו בהודעה מחאה ומודעה עכ"ל מה שהביא ממחאה
ומודעה כבר כתב התו' ב"ב (ד' מ') דתקנת חכמים הוא
ע"ש והרשב"א תירץ הירץ אחר לאחד שהקשה לו קושיא ממחאה
ומודעה, ועל הקושיא שהקשה מהודעה קרקע נכתב להלן
מה שכתב הרשב"א בשם אלה רי"א, גם מה שהביא
מסנהדרין מהודעה בקרקע שאין ל"ל כתובו, לבד מה
שאין

לענין זה שלא יהא נקרא נדר ע"ד רבים כיון שדין אף
במעמד רבים ל"ל בפירוש ע"ד רבים דבלא זה אנו תולין
שמקבל בפני עומד ואינו נעפל להם בענין התענית שיהא
לרייך להסכמתם להחיר הנדר ואף החתומים בעלמם בהפקס
אנו תולין שכוונתם על פי התקנות המבואר בפנקס וכיון
שפנקס מבואר בל"ג כוונתם כך אף אם לא ידעו אם
נכתב כן בפנקס כמו שהבאתי לעיל, לפי זה בשאלותיו אין
לרייך אפילו להחיר הנדר אלא שקשה לפסוק כן כיון
שסבורים שנדרו אין להקל להם כדאיתא בגדרים (י"ג ע"ב)
שלא יקל ראשו לכך ומש"כ בע"ה כדאיתא התם עוד יש
לגדר חילוק הנכתבים שהיו בחברה בק"ח ובעת נכתבו בח"ק
המה הרוכז לגבי האגשים של חברה בק"ח שלא נכתבו כעת
ברוב ובגדר ע"ד רבים אוליין בחר רובא כדאיתא (בסעי'
ל"א) שתלוי ברוב ואף אם ספק אם הרוכז מסכימים יש לומר
ספק דרבנן לקולא ואפשר ס"ס כי נראה כיון דלא אמר
בפירוש שמקבלים התענית רק מחמת שנהגו והוא רק
מדרבנן דהא לבטא בשפטים כתוב, אבל ל"ע איך ימלאו
פתח לחרטה כי מן הסתם אין מתחברים מעיקרא ואינם
הוהים על הראשונות רק בעת רוצים להחיר נדר להחליף
יום כ"ב על ט"ו, מחמת שאם היו יודעים שישיגו בית
הקברות בעירם ויעשו חברה הנקרא ח"ק, ואנשי החברה
החדשה (שלא היו בחברה בק"ח) יעזבו בט"ו לא היו מקבלים
מעיקרא בגדר ליום כ"ב אולי מיקרי זה טולד שאין פותחין
בטולד כמו איתו בית נעשה ביה"כ (גדרים ס"ד) ואפשר
למלאו תקנה דהא קיימא לן דאין מתירין הנדר עד שיחול
כדאיתא (דף ל') ה"א להחיר עד שיגיע יום כ"ב כסליו
ע"כ כשיגיע יום ט"ו ילומו זו וכשיגיע יום כ"ב יש להם
פתח חרטה מחמת שקשה להתענות שני ימים בשבוע אחד
כמו מי שאינו בקו הבריחה מתיר נדרו או אפשר שימלא
כה"ר פתח אחר, צפרט שיכולין ללרף מה שכתב בפנקס
שנעשה בל"ק ויחייבם כה"ר בעלמו או עם לומדים :

סימן צה.

להרה"ג שיחי'

ברבר מה שהשרים מליים לפנות הקברים ולקוברים
בבית עלמין החדש מבואר (בסימן ס"ג) ובפ"ה
ועיין במיר (דף ס"ה ע"א) נועלן ואת תפוסתן כו' ונוטל
עפר תיחוח וחופר בבתולה שלש אלבעות וע"ש בפוסקים,
וגראה שגם הקרשים גולל ודופק בהם בתוך הקברים שנקברו
המתים בהם גראה ג"כ ליתלם ולקוברים עם העלמות בתוך
גומא אחת עם העלמות השייך להקרשים כי גם הקרשים
אסור בהנחה, גם גראה דיש לקוברים מחמת שנתערב עם
רקוביות של מת כדמוכח במיר (דף כ"א ריש ע"א) דארון
של עץ עתיד לרקוב ונעשה לו תרעובות ע"ש ברש"י וגראה
כמו שהעך עשוי להתערב עם רקוביות המת כן עשוי
שרקובים המת להתערב עם העץ ואע"ג דכתב המחבר
(בסעיף ה' סימן ס"ג) ארון שפינו ממנו המת של עץ ישרף
כלע"ד היינו אם עדיין לא בלע הלחוחות של מת אבל בנ"ד
שכתב בלע העץ ונתערב עם רקב ולחוחות של מת ויש לו
דין תפוסה דלריך לקבור ול"ע על דברי המחבר שכתב של
עץ ישרף לכאורה יש לדמות הארון שפינו לכל הדברים
שנשנה במשנה סוף תמורה שנקברים, ה"י מביא דין של
עץ ישרף שסם אבל רבתי ואפשר דמייירי כמו שכתבתי אם
עדיין לא בלע הלחוחות של מת גם להשתול לקבור כל
מת בפני עלמו שאין להתערב שני מתים ביחד כידוע, אח"כ
ראיתי שו"ת החדשות של שאגת ארי' שנשאל הארונות שפינו
ממנו המתים אם לריכים קבורה או שריפה, השיב בזה"ל
נראה שלריך לשורפם ולקבור עפרם בקרקע בבית הקברות

כ' עכ"ל כת"ר, ותמה עלי בתמיה רבתיא ומאריך בזה וטובה שיכנס במרדכי, יעיין ידידי בשו"ת רמ"א ז"ל (סימן י"ג) שסובר ממש כמו שכתבתי ז"ל מ"מ ג"ל שאין צעדות הזה ממש, חדא דהא עוד זה לא העיר דבריו לפני ב"ד רק שלח עדותו בכתב ידו לב"ד וזה אינו כלום וראי' מה דפירש"י בחומש והביא התו' מפיהם ולא מפי כתבם שלא ישלח עדותו בכתב לב"ד ואפילו לדברי ר"ת שפירש דמהני עדות כזה כמו שכתב התו' בשמו היינו דוקא בד"מ אבל לא בדיוני נפשות כמו שכתב הגהת אשרי פ"ג דכתובות וכן הוא במרדכי ר"פ ד' אחין וכבר בררתי שידון דין לענין עדות בדיוני נפשות כ' עכ"ל הרי להדיא כמו שפירשתי בדרי המרדכי גם החומים (סימן כ"ח אות ט"ו) מפרש בן להדיא ואפשר לר"י בשם ר"ה מתוך הקושיא שהקשה תו' מפני מה לא אמרין בנשרף ונקרע מפיהם ולא מפי כתבם משום דבדיוני ממונות מקלין בשאם זוכרין וראוין להגיד משום דאין עיקר קרא קאי רק בד"ג ואיסור ערוה בדיוני נפשות וסוגי' דיבמות מיירי באיסור ח"א ומה שכתב המרדכי ואומר ר"י בשם ר"ת הוא עוד הדרך דלא קשה כלל כמו שכתבתי וכן מה שכתב עדותו על השטר קאי על ד"מ משום דסובר דבד"ג לא מהני אם זכר ע"י השטר דזה נקרא מפי כתבם רק בד"מ מפני זה דים שאין מלרין כלל בד"מ שזכר כלל רק שידע שזה הוא כתב ידו כיון שאומר בפיו שזה הוא כתב ידו רק אם שולח כתב ידו לב"ד ואינו עומד לפני הב"ד או לדרך דוקא שהיו זוכרים כדי שיהא ראוי להגיד, ואינו עוסק בחלוקי דינים אלו כעת ויש לי בזה דברים, אבל הפשט של המרדכי סובר הרמ"א והחומים כמו שכתב בחיבורי והפשט הוא ברור ואין בדברי תערובות ואין במרדכי שיבוש, ויפה תמאתי דרך אגב על מהר"ם אלשיך דכתב בלשון אפשר ולא הביא דברי המרדכי דמפירש להדיא ואפשר ליישבנו מחמת שיש דיעות דסובר ר"ת דגם בדיוני נפשות מהני ע"כ כתב הלשון אפשר אבל פירש דברי המרדכי כמו שכתבתי :

במה שהעיר ע"מ שכתבתי באם שני השמות מפורסמים נראה דמיקרי שניהם עיקרים ואם גירש בלח מהם כבר בדעבד והבאתי דעת המ"מ והט"ז ולא התנה למנות האנשים שקורין בשם זה והאנשים שקורין בשם זה כי לא דמי לשאר איסורין דחלוקין בזה הרוב במספר והארכת קלת במכתב הקודם צפרע לדרך דעת הרמ"א דבדעבד כבר בשם הטפל אדרבה על כת"ר יש לתמוה איך יש לזייר שניהם עיקרים לדברי המ"מ והט"ז האם יכולין למנות אנשים שקורין בשם זה והאנשים שקורין בשם זה אם הם שוים או חסר אחד, או עשרה או מאה צפרע בעיר גדולה, אע"כ כיון שרבים קורין בשם ראובן ורבים קורין בשם שמעון מיקרי שניהם עיקרים והבאתי קלת סמך מניטין רובא מרי' ופירתא שרה מה שלא נאמא בש"ס לענין רוב' ומיעוטא לענין אוה"ת או לענין ממין הלשון פירתא במקום הלשון מיעוטא משום דשם תלוי במספר שאם אחד יותר מהשני קרי ל' רובא כמו אחרי רבים להטות אפילו בלח משא"כ בקריאת השמות יכול להיות שמספר האנשים שקורין לו ראובן הוא המיעוט לגבי האנשים שקורין לו שמעון אבל המיעוט האנשים שקורין לו ראובן הם פמיד עם ראובן וקורין לו בשם ראובן ונקרא בשם ראובן הרבה פעמים יותר משם שמעון (שקורין לו רוב האנשים) ומחמת זה שניהם מפורסמים אלל חילו ואלל חילו והאנשים שקורין לו שמעון יודעים שיש הרבה שקורין לו ראובן דוגמא קלת ככתבתי בחיבורי (סימן קנ"ו) לענין מעגל ומאגל, וכן לענין טיבא גריר ופירתא סעיד לא שייך בזה לילך בזה בדיוק למשל שותה רביעית גריר ואם שותה צטפה אחת פירתא סעיד זה אין סברה אלא לפי האדם ולפי המשקה, אבל לא כמו

שאין לתמיה ולכתוב דפשיטא אף יש לספק שב"ד לא דמי להודאה עיין ב"מ סוף (סימן מ"ג) דכתב וז"ל שהרי הרשב"א כתב שהרי יש לחוש שמא כתבו העדים בלי ריווי הודאים ולא דינו כפנקס וקשה הא איתא דשטר הודאת קרקע מותר לכתוב בלי דעתו והטעם בזה דלא שייך בזה היוק להמודה ומתנות קרקע שאין כותבין בלא דעתו כ' דיוכל לטעון לא נימא דליפס שטרי אמנם הרשב"א (ס' א' ר"ה) תיקון דבריו וכתב שאינו מחלק כתוספות אלא מחלק בין הודאת קרקע שהוא של אחר ובין שטר מתנה שהוא נתן משלו ואפילו בלא אחריות מטעם שזה בשלו וזה בשל אחר וכל שטר שנעשה בשלו אפילו אין אפשרות היוק אין העדים נעשים שלוחים לכתוב אם לא לזה דומיא דשטר מקנה מגה"כ עכ"ל ע"ש א"כ הודאות קרקע שהוא של אחר משא"כ באשה שלו והי' עלי' טענה הגם שכתובה הגט נעשה ברשותו וצלוויי הצעל אבל כבר עשו שליחותן, אפשר שצריכין לשאול להצטל אם יקרא הגט וכותבין שטר רא' או שיהא עפ"י ב"ד כמו בנקרע או נשרף אלא ככתבתי שאפשר צטטרות שכתב שם החיוב שאני משא"כ בשטר רא' לא נכתב שם שום חיוב רק שמותרת להנשא, ועוד דעת החוספות אינו כדעת הרשב"א רק באם יש הפסד מטעם זילי וכסי או שום דבר אין כותבין אבל לא במקום שאין הפסד א"כ הכתב רא' של האשה שכבר ניתן הגט רק שנקרע וכתבו במקומו שטר רא' שאני מכ"ז ככתבתי בלשון אפשר וצפרע שיעמוד נגדי הרשב"א ז"ל ושייך גם בזה עשו שליחותן, ועוד כשכחה האשה להנשא ומביאה כתב רא' שנתגרשה ולא חתמו רק שני עדים שייך בזה מפיהם ולא מפי כתבם כיון צצמקום שכחה האשה עם הכתב רא' לבקש מב"ד ליתן לה רשות להנשא אינם יודעים מכלום רק לסמוך על הכתב רא' של שני עדים שייך בזה מפיהם ולא מפי כתבם, וצפרע כשכתוב להלן ח"ה בשם הרמ"א דאיכור ערוה דומה לדיוני נפשות והאשה מוחזקת לא"א ומה שתמה עלי שאני רוצה להחמיר אפילו בנשאת תמה אני מה יש לו לתמוה עלי יש לו לתמיה על הט"ז והב"ש מסתימת דבריהם משמע דאין תקנה לזה וכן מביא הפ"ח (בסימן קמ"ב) אות זי"ן בשם הח"ס וגט מקושר דאפילו האדונת לריך לעיכובא מטעם ב"ד וכן דעת הפ"ח בעלמו שלא לסמוך על שם קולא בזה ע"ש, ולא נעלם ממני הקולות שהמליא האחרונים מחמת מילתא דעבדא לגלוי שקשה לסמוך ע"ז ויש לי הרעורי תורה בזה :

ובמה שמקשה עוד מכמה סיגות מהא דאין כותבין למלוה וכו' ועוד כ' אעפ"י שה"כ נתרלה המחייב, לא נעלם ממני כ"ז ופשוט כיון שכתב שלא כדן אין לו דין שטר אבל הגט נכתב מתחילה כדן וכהגון, דאשה מתגרשת בע"כ ואח"כ רוצה היא צגט כדי שתנשא בו ע"כ יש לי דין שטר שלא יהא נקרא מפי כתבם גם הבאתי סברה הרמב"ם בזה הגם שמתעסם שמתגרשת בע"כ די שיהא לו דין שטר מכ"ז הוספתי עוד טעם אולי יש לצעל דין לחלוק הן אמת שמתגרשת בע"כ וגם הכתיבה בע"כ אבל כשכתוב להנשא צעיר אחרת אולי תלכרך להביא עדים שישידו בע"פ כיון שנעשה שלא מרלוגה ע"כ הוספתי עוד טעם כיון דבלא"כ מוכרתה להתגרש אף שלא מרלוגה ע"כ חפילה היא בכתיבה הגט כדי שתוכל להנשא ונעשה כמו שכתב מרלוגה וברשותה דומה קלת להא דאמרין בעלמא כוסין אותי עד שיאמר רוצה אני ואף אם אין צריכין לטעם השני רק די צטעם הראשון, אבל מה שהקשה מאין כותבין למלוה כ' לא קשה כלל כמו שכתבתי ומה שהאריך בדברי המרדכי, דלר"ת מהני לשלוח כתבם אף בדיוני נפשות וכתב בזה הלשון, והנה הבין דר"ת מחמיר דלא מהני לשלוח בכתב לב"ד רק בדיוני ממונות ולא בדיוני נפשות בו' זה אינו

כמו באיסור והיתר ור"מ דשם תלוי במספר בדיוק וכבר כתבתי מה שאמר הרב הגאון המפורסם מהר"א נ"י וכן היה בביתו ז"ל הרה"ג המפורסם אחר ג"כ בפשיטות ריזא צו"ד, ולא אחת שלכתחילה אין כדי להיות נחית לספיקא כיון שיש סוברים לכתוב בזה"ל נכון לכתוב לכתחילה שני גיטין, וכן יש להוכיח מתוספות שמוכחים שאם שני השמות במקום אחד כשר בדיעבד בשם אחד מדקאמר יהודה וגליל א"כ כשמתיר התו' בעיר אחת בשם אחד הוא דומיא דיהודה וגליל מה דהתם פסול בשם אחד והתם ודאי אינם שוים האנשים במספר בשני עיירות ומכש"כ בשני ארצות (ב"ב מ') ודומי' לזה מתיר התוספות בעיר אחת ועין שם הרבה שקורין בשם המיעוט, אלא ביהודה וגליל שאני מחמת שלא יש ביהודה כלל שקורין אותו בשם שבגליל ולא יש בגליל שקורין אותו בשם ביהודה, ואם שולח מיהודה לגליל לשיטת הצבלי שם הנתינה עיקר אף שביהודה שהוא מקום הכתיבה הוא עיר גדולה הרבה ממקום הנתינה אין משגיחין ע"ז אלא מקום הנתינה עיקר ועל מקום הכתיבה כותבין וכל שום או דמתקרי אכל כשהכתיבה והנתינה במקום אחד די בדיעבד בשם אחד כנ"ל :

בזה שכתב כת"ר שהראשונים לא פירשו את הירושלמי כוותיה, לא נעלם ממני כי אני כתבתי לילא דבריהם וכבר הארכתי קלת במכתב הקודם ועתה אפרש קלת בתחילה משמיענו הירושלמי היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות אחת ביהודה ואחת בגליל כו' אכל אם היה ביהודה וכתב לגרש אשתו ביהודה כו' הרי זו מגורשת פירש אע"פ שלא כתב רק שם ביהודה ולא כתב השם שבגליל מגורשת בדיעבד משום שבמקום הגירושין היה הוא ואשתו שם וגירש בשם שנקרא במקום הגירושין אע"פ שיש לו שם אחר במקום אחר, אכל במקום הגירושין שהוא אשתו שם לא היה נקרא רק יוסי ואין משגיחין בדיעבד מה שנקרא בגליל רק יוחנן אכל אם היה דר במקום אחד עם אשתו בגליל או ביהודה ולא היה לו שני שמות נפרדים בשני מקומות אלא השני שמות הם במקום אחד שדר עם אשתו כי העיקר שאין שני השמות במקומות נפרדים אלא שני שמות הם במקום אחד שדר שם עם אשתו ושם הוא הגירושין, ויש שקורין בשם זה ויש שקורין בשם זה, הייתי אומר דלא מהני אף בדיע' אם גירש בשם אחד משום דיש בני אדם שקורין לו רק יוסי ויש בני אדם שקורין לו רק יוחנן ושני השמות הוא במקום הגירושין גופא משמיענו הירושלמי שגם בזה כשר בדיעבד ומדויק הלשון מתחילה כתב היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שתי שמות אחת ביהודה ואחת בגליל שלא היה לו קביעות מקום רק פעם ביהודה ופעם בגליל מסיק ע"ז בירושלמי בזה הלשון אכל אם היה ביהודה וכתב לגרש ביהודה כו' ה"ז מגורשת פירש בשעת הגירושין היה ביהודה וגירש את אשתו ביהודה ע"כ מגורשת בדיעבד דביהודה מקום הגירושין אין אנשים שקורין יוחנן כמו השם שיש לו במקום אחר ואח"כ משמיענו הירושלמי רבותא יותר אם היה שרוי (כמו שריון בחלר עירובין ע"כ רח"ש פ"ק דב"ב דיו שריון) בחלר משעבדין אותו על הכל) במקום אחד אלא שבמקום שהוא דר עם אשתו והיה שם הגירושין הרבה קורין אותו יוסי לבד והרבה קורין אותו יוחנן לבד אע"כ אם גירש בדיעבד בשם אחד כשר ומדויק הלשון כי כאן כתב לשון היה שרוי פירש בקביעות הכוונה שאין לו שתי נשים בשני מקומות אלא דר עם אשתו במקום אחד, ויש קורין כך ויש קורין כך מכ"ז כשר בדיעבד בשם אחד, ומה שהקשה כבודו מדוע הביא התוס' ראי' מירושלמי על לכתחילה היה להתוס' להביא ראיה על בדיעבד ועל לכתחילה, לע"ד התוס' מביא ראיה על בדיעבד ועל לכתחילה ז"ל התוס' וכן משמע בירושלמי (לדעתי קאי על מה שכתב לעיל אכל בהחזק בשני שמות במקום אחד כשר

בדיעבד אפילו באחד מהם כו' מיהו לכתחילה לריך לכתוב שניהם) על כך צרייחא דהנא, מחגיגות כשהיה ביהודה וכתב לגרש אשתו ביהודה כו' הרי זו מגורשת אמר ר' יוסי הדא דתימא בדיעבד אכל לכתחילה לריך לכתוב שניהם כו' עכ"ל ואי אמרת דכוונת התוספות הוא רק לכתחילה מדוע מביא אחר ר' יוסי שכתב אחר חס' הי' שרוי היה ליה להתוס' להביא מה שכתב תחלה אמר ר' אילא בתחילה ז"ל אני פלוגי בביהודה עם כל שום שיש לי בגליל דקאי על מה דאמר אכל אם היה ביהודה וכתב לגרש ביהודה כו' והוא יותר רבותא אף דגרש אשתו ביהודה בשם שקורין אותו ביהודה מכ"ז לריך לכתחילה לכתוב גם שם שיש לו בגליל מכש"כ אם יש שני שמות במקום הגירושין גופא ויש קורין שם זה ויש קורין שם אחר בודאי לריך לכתוב שני השמות, מדוע מביא אחר ר' יוסי דקאי על היה שרוי במקום אחד אלא דגם התוספות מפרש הירושלמי כמו שפירשתי ומביא בין אלכתחילה אף אם יש לו שני שמות בשני מקומות הגם שאין קורין ביהודה אף מיעוט בשם שיש לו בגליל מכ"ז יש לכתוב אף שם שיש לו בגליל לכתחילה והוא מימרא דר' אילא וע"ז מרמז התוס' תיבת וכו' ואח"כ מביא התוס' אחר ר' יוסי דקאי על הדין שיהיו שניהם במקום אחד אף שבמקום שהיו שם הגירושין יש לו שני שמות ויש קורין בשם זה ויש שקורין בשם אחר וכתב בו רק שם אחד כשר בדיעבד, ומביא אחר ר' יוסי הדא דתימא בדיעבד אכל לכתחילה לריך לכתוב שניהם, ואפשר לומר שלא ילמדו זה מזה בין לענין לכתחילה בין לענין בדיעבד דאי אשמעינן דאם יש לו שני שמות נפרדים בשני עיירות כשר בדיעבד ה"א היינו טעמא משום ביהודה שהוא מקום הגירושין אין קורין אותו כל העיר רק יוסי לא איכפת לן מה שקורין אותו בגליל יוחנן בין שהכונה הוא ביהודה אכל אם בעיר אחת יש קורין יוסי ויש קורין יוחנן ה"א שיש לעז באותו העיר גופא לגבי אנשים שקורין אותו יוחנן ע"כ משמיענו ר' יוסי שגם בזה כשר בדיעבד, ואי אשמעינן דיני דר' יוסי לבד הייתי אומר בדין דר' אילא אף לכתחילה כשר בשם שבמקום הגירושין כיון שלא אפילו מיעוט שיקראו בשם שבגליל גם י"ל איכא דדיני דר' יוסי קיל דלכל הפחות יש במקום הגירושין הרבה שקורין אותו בשם הנכתב בגט אכל בדין דר' אילא שבגליל קורין אותו בשם יוחנן ובגט נכתב יוסי אף שהכונה היה ביהודה אולי כשכתב להנשא בגליל עם הגט שכתב יוסי ובגליל קורין אותו יוחנן יש לעז (עיין ברה"ש) ע"כ לריך לאשמעינן השני מימרות בין אלכתחילה בין בדיעבד, ואין להאריך בכל זה בפרט שהראשונים לא פירשו כן הירושלמי, גם לדינא אין נפקותא מה שהעיר כת"ר על מה שכתבתי שיש סמך מהתוספתא אם כתב שם הטפל כשר ועיין כת"ר בחידושי הרשב"א שביא ג"כ ראי' מתוס' הנ"ל ומתיר בשם השורטא, ולא שרה כו' היינו לכתחילה (וכן דעת הרא"ש) עוד דעתי אם כתב וכל שום ע"ש העיקר גרע שגישה מעיקר טפל ואם שני השמות במקום אחד כותב לכתחילה איזה שם שירצה מדאמרינן בתוספתא הגה במ"א כותב איזה שירצה והא דאיתא והוא דאחזק בתי שמות היינו במקום הכתיבה בשם זה ובמקום הנתינה בשם זה אכל כשהכתיבה והנתינה במ"א כשר לכתחילה בשם אחד כו' עכ"ל הגם שיש חולקים, נראה להקל בדיעבד, מחמת שיש ספקות הרבה וכמו ס"ס בדרבנן (א) אולי הלכה כרשב"א והרא"ש שמתירים בשם הטפל וכן דעת הרמ"א ואפילו להמחמירים אכל כיון שאין ידוע איזה שם הוא הרוב, ובפרט לפי מה שהארכתי בזה יש הרבה שקורין בשם זה והרבה בשם אחר לא שייך רובא ומיעוטא ולא שייך לעז כי הכל יודעין שהאיש המגרש יש קורין בשם זה ויש קורין בשם זה, ובשם ריזא יש עוד ספק אולי הדין כהרבנים שכותבין לכתחילה ריזא ביו"ד ואחר כך השגתי

עד שיבצע שמעון כיון שעל שבושה מדבריהם אם תפס ולא רצה לשבוע לא מפקינן מני' כדאמרין (בס"י פ"ו סעיף י') רק מדריגין לי' בעת שהיה רש"ת לב"ד) ועיין בחיבורי (סומן רל"ד) בפרט השליש לריך לעשות כפי מה שהושלש ת"י ואח"כ יקוב הדין ולא עדיף היתומים מאם היה אביהם בחיים גם ל"ע לפי מה שכתב התוס' בב"ב (דף ל"ג ע"א) ד"ה מינו כו' ג"ל לומר דאין נשבעים היסת אלא היכא דטוען ברי אכל הכא לאו טענת ברי הוא שאין ודאי ליתומים שקרקע זו אינה לקוחה בידו הלכך לא לריך שבושות היסת, וכן דעת הרמב"ם אלא דהרא"ש חולק ונראה דאף להחולקים על תו' היינו לגבי יתומים משום דכל מה דמצי אביון למטען טענינן להיתומים אכל הכא לא מצי השליש למטען אולי פרע ראונו לשמעון (א"כ יתפוס עבור החיוב שלו) כיון דגם הוא בספק נראה לכאורה דלא מצי להחזיק עד שיבצע שמעון שלא פרע לו ראונו, ונראה דהיתומים של ראונו יכולין להשביע את שמעון לא מיבעי' לדעת הרא"ש אפילו לדעת החוססות היינו במקום שיש לו מינו דלקוח אכל בב"ד אף שקודם שסמך ביד שליח היה לו מינו מינו למפרע לא אמרינן, עיין תוס' בב"ב (דף ל') ד"ה לאו קמודית, וכיון שאין לשמעון רק שצדור על המשכון אפשר דכ"ע יודו שהיתומים יכולין להשביע את שמעון ול"ע, וכ"ז לענין הדין שיש להיתומים על שמעון, אכל השליש אין לו טענה נגד המשכון כי ראונו בעלמו נתן המשכון לשמעון ושמעון בעלמו נתן המשכון לשליש שיונה עד אחר חג השבועות, הגם שאפשר לחשוב שראובן עשה זאת ברמאות כדי להוליך מיד שמעון המשכון ואח"כ יטעון עליו מה שיחפון אכל הוא רק דברים שכלב ואף אם היה כוונתו לכך מה מועיל לו רק שאם היה בחיים והיה טוען ברי היה יכול להשביע ואפשר שאנו טוענין בן עבור היתומים אכל השליש להחזיק בעלמו אינו יכול גם לעכב עד שיבצע שמעון ל"ע, כמו שכתבתי לעיל, גם מה שמסופק כת"ר אולי שייך להיתום של ראונו, בודאי לא שייך להו משנה שלמה שנינו והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים אכל מה שהפקדון בידו ואמר שאביהם חייב לו ויש לו מינו דהחזרתי או שאר מינו בודאי נאמן לימר שאביהם חייב לו כפי מה ששם המשכון לא עדיף כח היתומים מבח אביהם גם אפשר נגד היתומים של ראונו יש לומר מלוה לקיים דברי המה שהשליש ביד שליח ואמר לו להחזיר אחר חג השבועות עיין בסומן ר"ב אלא הדין בין שמעון ושליש וכמו שכתבתי :

סימן צח.

להרה"ג שיחי'

מה שהעיר ידידי על מה שכתבתי בחיבורי ע"י סימן מ"ה וכתב ידידי על ר' יוחנן שהולך לשיטתו, לא כן דליכא בזה פלוגתא שאין לשום גברא הן בני אדם הן מלאכים להיטיב או להרע אפילו ב"ד בלי רצון הצורא ית"ש כמאמר הקרא בידך עתותי, מהו מלעדי גבר, והוא פשוט ומבואר בירושלמי לא יעקו לא למיכאל ולא לגבריאל אלא לי, ופסוק מלא כה' אלקינו בכל קראינו אליו וזה היה חטא דור אנוש שהיו סוברים שיש כח ביד המלאכים והגלגלים, ומה שאמר ר"י בחולין למה נקרא שמן כשפים שמכחישים כו' היינו בלא זכות גדול יכולין להזיק כמו שמחזק הגמרא שאני ר' חנינא דנפיש זכותי, ומה שאומר שמכחישים היינו לפי מעות המכשפים שסוברים כך ואשמעין ר"י שיש להזהר בזה דאפשר כמו שזכרנו להזהר מארי וגחש ומכל שאר מייקין כי לריך לזה זכות גדול ומה שכתב ידידי שר"י לעטמי' אני אומר כל אפי שוים וליכא שום מחלוקה, לא סוגיא דהגהדרין (דף מ"ה) שאמר ר"י לעולם (בקש רחמים שאל

יהא

בך

ספר משכנות יעקב שהביא הפ"ת מביא תוספתא אחרת ואין להאריך :

בדבר המנעל של חליצה אין מובן לי כ"כ איך הוא המנעל של מחנם, הניזור ששלח נאכד איירי דווער, רק לורת המנעל של חליצה שת"י הוא באופן זה, שמספת המנעל האזנים ומלד הלולאות העור הוא שלם ערך ב' אלבעות עד התחלת החורים, וידוע שהחורים הם כדי שיוכרך הרצועות על בשר הרגל ולא על עור המנעל כדי שלא יהא נראה כמעל דמעל (אף שבעיקר הדין לא שייך מעל דמעל כיון דשלפתא שניהם כדאיחא (דף ק"ד) ונראה דלא שייך בזה מרופט כיון שהוא לורך החליצה, ובפרט שעיקר המנעל ומקום שנכנס העקב והרגל הוא שלם, אכל מה שנראה ממכתבו דמנעל דמחנם בין הלולאות הם נחתכים לגמרי אין נראה לע"ד :

סימן צו.

להרה"ג שיחי'

בדבר שראובן נשאר חייב לשמעון שבעה עשר רז"כ ולשמעון היה לו משכון מראובן השוה ערך ששה רז"כ וכאשר תבע שמעון מראובן המגיע לו אמר לו ראונו לא אתן לך אף פ"א אם לא תניח את המשכון אכל שליח ואז אשלם במטע מטע עד אחר חג השבועות משנה העברה ונתרלה שמעון והניח שמעון את המשכון ביד שליח ואמר לראובן בפני השליש שישלם להשליש מטע מטע עד חג השבועות אף השליש לא נתרלה לזה שיקבל הוא התשלומין, ועתה שבך ראונו חל"ח ותבע שמעון מיד השליש שיחזיר לו המשכון שכבר עבר חג השבועות ולא שלם לו ראונו והשליש טוען שגם לו מגיע מראובן יותר מדמי המשכון ותפס המשכון בעד חיובו ועוד אמר שכמדומה לו שאחר השלשה אמר לו ראונו שלא יחזיר המשכון לשמעון שיש לו ד"ה עמו עכ"ל השאלה :

נראה שלא יכול השליש לתפוס בעד חיובו כי המשכון עומד בחזקה שמעון שהוא בעלמו מסר ליד השליש שיונה עד חג השבועות ואח"כ יחזיר לו א"כ לריך השליש לעשות כפי מה שהושלש בידו כדאיחא ברמ"א (ס"י פ"ו סעיף ו'), גם ראונו בעלמו נתרלה בעת השלשה להחזיר לשמעון אחר חג השבועות ומה שאמר השליש שכמדומה לו שאמר לו ראונו אחר ההשלשה שלא יחזיר לשמעון אין ספק מוליא מידי ודאי, ואף אם היה ראונו בחיים והיה טוען ברי שפרע לשמעון הכל, נראה שהמשכון עומד בחזקה שמעון אלא שריך שמעון לשבע הגם שאין לשמעון אלא שצדור על המשכון כדאיחא ברמ"א (ס"י פ"ו סעיף י"ד) אכל דומה כמו שמונה המשכון ביד שמעון כיון שהניח מחללה ביד שמעון והוא בעלמו מסר המשכון ביד שליח להחזירו אח"כ, עיין בתוס' ריש ב"מ שהנפקד תופס בחזקה שניהם וכיון ששמעון מסר בעלמו ליד שליח שיחזיר לו אח"כ הוא בחזקה שמעון לאחר שעבר הזמן ואף במשכון בשעת הלוואה נקרא מוחזק כדאיחא (בסומן רע"ח סעיף ז') ז"ל אכל במשכון נוטל פי שנים אפילו במשכון בשעת הלוואה דכמוחזק דמי, ולא דמי להא דאמרין ינחן ליורשים שכולם גריבים שבושה ואין היורשים לריבין שבושה כי התם להוליך כי אבי היתומים הפקיד ביד אחר או היה לו מלוה ביד אחר, אכל בב"ד הוא להחזיק ולא עדיף היתומים של ראונו מראובן בעלמו אם היה בחיים והיה טוען ברי שפרע לשמעון ג"כ לריך השליש להחזיר המשכון לשמעון ורק לריך שמעון לשבע, כי לאו לקח שמעון המשכון בגזילה רק נתן לו ראונו בעלמו מדוע לא יהיה נאמן בשבועה כפי מה שבושה המשכון, ועוד קרוב הדבר שאין יכולין לעכב המשכון ביד השליש

דלא קפיד, לא קפיד בדרי', אף לענין מוקדן כן, ולא מלאהי לגוף טוב משתיקה גם לקיים לאו של דברי קבלה אל תען וממילא ישובו חייבך לאהבהך, והעיקר ללמוד תורה לשמה שמגינא ומללי :

סימן צט.

להרה"ג שיחי

בדבר אשר נשאלתי מכת"ר בדבר מה שהפ"ת העלה בס"ח אות י"ד, מדוע אין חוששין לדברי היש"ש ומהר"י מינץ שהגבחה הרגל ז"ל בימיה וכו' עכ"ל ידידי ושאל כת"ר איך המנהג, אינו זוכר כי לא מתרמי רק פעם אחת בעשרה או עשרים שנה יהי רצון שלא תבואנה ב"י כו', רק בעיקר הענין בודאי אינו מעכב שיהא דוקא בימין וכן מוכח פשט הטור והש"ע שאין מוזכרין זה וכמו שהאר"י הגאון המפורסם בעל הנוצ"י שכן נהגו ומנהג ישראל מעולם, ומוכיח מדעת הרמ"א כן וכן מוכח מלשון הש"ע (סעיף ל') ז"ל יעמוד כו' ותפיר הכל בידה הימנית ותתפוס רגלו בידה השמאלית כו' ולא נזכר איך יהי' הגבחה הרגל, ונראה דמה שכתוב ותתפוס רגלו בידה השמאלית כו' היינו הגבחה והאחיזה וכן כתב הנוצ"י, רק לכתחילה אפשר לחוש לדברי היש"ש ומהר"י מינץ, ובפרט לפי מה שכתב הנוצ"י בעלמו בד"ה וא"כ כו' אין הפירוש שבשעת חלילה ממש יהי' דחיס אלא קודם החלילה כדי שתגביה בידיה ותעשה בעלמה מעשה החלילה וכיון שזה ממעשה החלילה לכן יש קצת פוסקים שסבירא להו שתגביה הרגל בימניה ואח"כ תאחיזה בשמאלה עכ"ל, הן אחת שבודאי כשר אם תגביה בשמאל כי עיקר החלילה הוא חלילה המנעל וכן משמע מטור וכו' וסדרים כי היה מנהגם להגביה בשמאל כמו דאיתא בירושלמי מתירתן בימין ותפסתן בשמאל ושימשת טקב בימין ומי שנהג כפשט הטור וכו' ג"כ לא משתבש ומלשון הטור שכתב שתפיר כדי שיהא התרה וחלילה המנעל בידה הימנית עכ"ל משמע שרק התרה הרלושות וחללה המנעל בידה הימנית, משמע שהגבחה הרגל אין קפידה באיזה יד, גם מלשון סדר החלילה, שכתב ותתפוס רגלו בידה השמאלית ותגבי' מן הארץ כו' ויותר נראה שקאי אלמעלה :

וצי"ע אם הגביה בעלמו הרגל, לא מיבעי לדעת הרא"ש שאם לא דחיס כשר לא גרע מאם לא דחיס כלל, אלא לדעת הר"י וכו' ועוד פוסקים שאם לא דחיס, החלילה פסולה אפשר לנרדף להיות הדחיסה סמוך לחלילה, והגבחה שלה שייך למעשה החלילה כדי שתוכל לחלוק המנעל ואם הוא בעלמו הגביה רגלו אף סמוך למעשה החלילה ג"כ לא מהני דזה אין סברה שאם דחיס אפילו לפני ב"ד זמן מה ואח"כ הגביה מעלמו והיה מוגבה רגלו זמן מה קודם החלילה וחלילה נעשה בעת שהיה מוגבה מעלמו שיהא זה מקרי דחיס מה שהיה דחיס מתחילה לפני הכ"ד, לשיטת הר"י, ומה שמתירין שתגביה בשמאל כיון שחללה בשמאל כשר גם לריכה שתפוס בשמאל כדי שתוכל לחלוק בימניה :

ויש להעיר אם הגביה הרגל בעלמו ופשט לה הרגל וחללה כד"ת מהו, אפילו לדעת שמכשיר בדיעבד אם לא דחיס מגיטין (ד' ע"ח ע"א) דפריך הגמרא שלפתי נמי הא בעינן ונתן בידה לא לריכה דעךך לה חרזי' ושלפתי כו' עכ"ה"ג, הא קמן דאע"ג דנתינת הגט לריך להיות דוקא מבעל מכ"ז כיון שפשה קצת סעי' שיקל לה לקבל הגט והוא ענין מסעי' כמו שכתב הב"י בשם הרשב"א אף שהיא קבלה ולא הוא נתן בידה מיקרי נתינה מידו ואינו פסול אלא אם לא סייע כלל בנתינתה אלמא כיון

יהא לו לריך מלמעלה כו' שיהא הכל מאמץ את כחו, ורואה לדבר מה שהביא דברי ר"י ז"ל בלי פלוגתא, וכן על כשפים, אחרבה שמקשה הגמרא מר"ח ומתוך, והגמרא בעלמה מזהיר כ"פ להזהר ממכשפים וכן מ"ס בחגיגה יש נשפה בלי משפט וכן מה שאמר ר"י כי מטי להאי קרא כבי היינו נמי להזהיר בני אדם איך שיש להיות בהשונה ומשכים טובים כי לריך זכות רבות להגלל וכהא דאמרין בבמה מדליקין על ג' דברים נשים כו' ומש"ג בשעת כו' גפול תורא כו' ומה שאמר בלא משפט היינו לפי ראות עיני בשר, אבל בלא רשות הבורא ית"ש אין נעשה שום דבר עיין בע"ז (דף ט"ז ע"ב) בתוס' ד"ה דימים מירושלמי שמעת מן הדא אפילו יפירא קלילא מבלעדי שמי' לא מתירא כל שכן בר אינש עכ"ל ע"ש ועיין בתניא באג' הקודם (דף ס"ב) ד"ה להבין אמרי בינה אפילו בעל בחירה א"א לו להטיב או להזיק בלי אור הבורא ועיין בחוה"ל"ב בשער הבטחון ובעוד שערם שכל תנועות האדם קשורים בחפץ הבורא ואין שום מחלוקת על ר"י, אלא זה גלה לנו החורה, שברכת לדיק מועיל כמו ואברהם מברכין וכן רבי ברכני ומי שיש לו חולה ילך אלל חכם ויבקש עליו רחמים לדיק נזיר והקב"ה מקיים וכן יכול לדיק לענש כמו נתן עיניו כו' והקב"ה מקיים ור' יוחנן משמיטנו שיכול לבקש אל המלאכים שיתפלל בעדו, במגילה נדרו עליונים פירש"י כדי שירבו החנונים על הדבר וכן בשבת (דף ק"ט) שני מלאכי השרת מלאך טוב אומר י"ר שיהי' לשבת אחרת כך וכן בנוסח שלום עליכם ברכוני לשלום מלאכי השלום ואין הפזמון מלאכי רחמים גרוע מזה וכן בסוטה פ"א בע"ז מפני מה נסתתר קברו של משה שמה יבואו לקבורתו של משה ויאמרו כו' עמוד בתפילה כו' וכן בכמה מקומות שמלאך גבריאל מבקש רחמים בזמא (דף פ"ב) וכן בזוהר ויקהל (ד' ר"א ע"ב) ויזל לה האי ממנא כו' פתח ואמר קב"ה יחיש לקבלך ובגיןך יתמלא רחמים, כן בתענית ע"ז כדי שיבקשו מתים רחמים עליו, רק בספר בית חלקים מהגאון מהר"מ מטריני כתב שיש חילוק לבקש מלדיק שיתפלל מותר משא"כ לבקש ממלאכים ע"ש בשער התפילה (פרק י"ד) ד"ה ונשאר וכו' ע"ש, אבל מחוספסות ע"ז (דף י"ז) על ראש"ד שמים וארץ בקשו עלי רחמים וכן הרים וגבעות כו' כתבו החוספסות א"ג שר של הרים עכ"ל, וכן במדרש תנחומא פ' ואתחנן אלא משה רבנו כתבו ג"כ שבקש מהשר של הרים שיבקשו עליו רחמים, אלמא שאין בזה פלוגתא לומר ר"י לטעמו, וד' אחת ואחד בהכלית היחוד ואין דבר נעלם ממנו ואין נעשה בלי רשות ובאמת הכל תלוי במעשה בני אדם וע"י זכות גדול הקב"ה משנה אף מי שגור במזל לא טוב הגם שאין לפלפל באגדה כי יש בזה סתרי תורה בספרי קבלה אבל בטהש"י יש לתרץ ע"פ פשט ג"כ, לע"ד הפזמון של מלאכי רחמים מאן דאמר לא משתבש ומאן דלא אומר לא משתבש וכבר כתבתי בחיבורי שיש לומר מה דאמר ר"י לעולם יבקש היינו להקדוש ברוך הוא :

ומה ששאל ידידי עלה אינו יודע מה ליעץ, אם הייתי יודע עלה טובה בודאי לא הייתי מונע טוב בפרט שאיני בקי בטוב הענין, רק עלה כללית שנוגע לכל ישראל להחזיק במדת הסבל כמאמר החכם, הסבל קשה, אבל רחוקה מההפסד, ושכיח נשים רגזות וכמה גאונים ולדיקים סובלים מנשיותיהן ורב ור' ח' מוכיח וכן ר' יוסי במדרש, גם יש לדון שערדין הוא מעשה ילדות ובהמשך זמן השתנה דעתה, כי ראינו כן כמה וכמה ויש להתנהג עמה במענה רק ובמשיב חמה, ובספר חסידים כתב שאין להתרעם ע"ז כבר אמרו זכה כו' ע"ש ואיתא במדרש על פסוק בראות ד' דרכי איש גם איבינו ישלים אתו זו אשתו (פ' וירא פ' כ"ד) ע"ד הללה בע"פ לענין זוגות מאן דקפיד כו' ומאן

כיון שקירב גופו אליו ואף שהיה נטלחו ולא הוא נתן בידה מיקרי נתן הוא או שאוחז הגט בראש האחד ולקחה בראש השני הוה גט, א"כ נימא דזה לא מיקרי חליצה היא כמו דהתם לריך הנתינה מצטל וכיון שקירב גופו מיקרי ונתן הוא א"כ ה"ג כיון שפסע רגלו וקירב רגלו קלת אליו מיקרי חליצה ע"י היבס כמו בגט, ולולא דכרי הקדמונים הוה"ש והר"ן שנתנו טעם על מה שלריך למידחסט לולי דמסתפינא הייתי אומר שזה הוא הטעם שלריך לדחוק רגלו בדרך דאם היה מוגבה קלת היה נקל לה להחליץ המגעל מרגלו א"כ הוא מבטל לה לחלוץ, גם אם לא היה דוחק רגלו בדרך יכול להתדמי שישטע רגלו קלת ודומה לערך לה חרלי' דאמרין דמיקרי נתינה על ידו ה"ג מיקרי חליצה על ידו ע"כ אמרו חז"ל שידחק רגלו בדרך והיא תגביה רגלו ותוספות וחוללת א"כ נעשה הכל כל מעשה החליצה על ידה (פירש זה ניחא לדעת הט"ז שאכתוב להלן דמה שמושיט מיקרי מעשה) אה"כ ראינו צדוק"י שכתב כעין זה:

מה שהערותי אם מושיט לה הרגל, נראה דתלוי בפלוגתא בין הט"ז והש"ך בנה"כ שהט"ז בא"ח (סימן שכ"ח סעי' ג') לענין מי שחושש בשני אסור לגמרי להוליא מחמת שמסייע ומסעי' כזו כעושה מעשה דמי ומדמה לניקף כיון שמתה ראשו אליו מיקרי מעשה ולא דמי לעמין נפתח בצילה (ד' כ"ב) וכן צו"ד (סימן קל"ח אות כ"א) לענין גטילת לפרנים בשבת ע"י נכרי, וה"ג אם יושיט רגלו אליו מיקרי מעשה ולא נעשה כל החליצה על ידה, והש"ך צדוק"י דוחה ראיות הט"ז דניקף שאני דהתם יש קרא לא תקיפו דקאי על שניהם, ובשיטה מקובלת בצילה (ד' כ"ב) מחלק בין עמין ופתח לבין ניקף שמתה עלמו כמו שחילק הט"ז וכן ראינו שהריטב"א במכות מביא ב' תירוצים א' כדבר הט"ז וא' כדברי הנכס"כ ויש לומר ראי' מגיעין להקל צו"ד דמה צגט לא עשה רק סעי' בעלמא מה שערך לה חרלי' ועיקר הקבלה עשתה מכ"ז קריין ונתן הוא בידה מכס"כ צו"ד שהוא לא עשה רק מסעי' בעלמא והיא עשתה עיקר החליצה בודאי תועיל וגמרי אכן שאם היא ערקה לו ידה והיא נתן בידה הגט בודאי היא מגורשת וקריין נתן בידה א"כ אם חללה נעלו מעל רגלו מיקרי חללה היא אם הוא ערך לה רגלו או הגביה:

סימן ק.

דהשו"ב המופלגים דק"ק פלוני

קנא קנאתי לד' לב' איך שהגיעה לי ידיעה שהולכים שניהם בבית המטבחים ואין מראין סכונים של שחיטה זה לזה וכן צבדיקה כן, זה שוחט ובדוק לעלמו הפרה ששחט והשני כמו כן נשחט ממתי על ידיעה זו כי אין זה אלא רמות רוחא ושגאת הלכך גם יש לחוש שיבא לידי מכשול משא"כ אם אחד מראה לחבירו הסכין ש"ש אולי לריך תיקון יתקן חבירו או הוא בעלמו וכן צבדיקה הריאה כי טוב השנים מן האחד, כשבאתי לפה היו מהנהגים שזה שוחט בעלמו ויומו והשני ג"כ שוחט בעלמו ויומו ביום השני וראיתי שילמח מזה כמה תקלות אשר אי אפשר לפורעם והמבין יבין ע"כ אספתי כנסי' שהוא לש"ש וזכרתי שלא ישחוט ויבדוק בלתי שניהם ביחד וכן נוהגין בלובין ובד"צ ובהרבה מקומות ישראל ולא טוב אהם מרב ומדיוק שאיתא במשנה אל תהי דין יחיד, וידוע שהרבה לריך יראת שמים לצדיקה הסכין ע"כ אני מזה ומזהיר שמהיום ולהלאה תתנהגו שיהיו שניהם ביחד צבדיקה הסכין והריאה והיו נוחין ועלובין זה לזה והש"ת יברך אהבם בצרכה והללחה אשרט קלת תקלות שיכול להזדמן

מזה אם לא ישחטו ויבדקו ביחד שמה שיחטו ויבדקו אחד יהיו יותר כשירות ממה שיחטו חבירו ויוכל לבוא לידי מחלוקת מהקלבים ואז יש לחוש שיבוא להתיר האסור ח"ו הגם שישאל ח"ן חסוד ע"ז אבל מה נעשה שהמורה חששה ואם על רב נדין אמרה תורה לא תקח שוחד כי השוחד יעור מכס"כ שוחד כזו שירא להפסיד חיותו ואם יש דעיות שלא יקה מהכשרות לבד (עיין בחיבורי ע"י סימן ר"ל וסימן רמ"ט) אבל על השוחד כזו להפסיד כל חיותו יש לחוש, הגם שעל טריפה גמורה אפשר שאין חסוד אבל במקום שיש גטיות הדעה יש פנים לכאן ויש פנים לכאן יש לחוש לגטיות הדעה ועיין בחיבורי (בסימן רמ"א מה שכתבתי על דברי התו' בשבת (ד' יו"ד ד"ה אי איכא וכו'):

וכן יש לחוש שכל אחד ירצה שמשחיטתו ויבדקתו יהא יותר כשירות כדי להסגדל בפני הקלבים אולי ע"ז זה נדחה חבירו הגם שדחוק לומר כן על בר ישראל אבל הילך הרע יש לו הרבה דרכים שמסמא את העינים והלכך, כמעט שאין אדם מרגיש כמו שהאריך החוה"ל לריך להיות אמין לבו בנבזרים נגד הילכה"ר וגם נגד הקלבים והי"ת יהי' צעור ע"כ אחי אל תרעו ותהי' באהבה ואחזה זה עם זה וגם הצדיקה תהי' בשנים ביחד ואל יסמכו על צדיקה פנים אולי ינתק הסירכות מחמת משמוש היד ואחר שינטל הריאה מבפנים לחוק ינפחו ואז יוכל לידע אולי נשאר קלת סירכא דבזק לריאה:

סימן קא.

למופלג אחד לארץ הק' עיר יפה:

מה שקילם ידידי המנהג בקריאת התורה בר"ח שקוראים לכהן מן וידבר עד עולה תמיד, וללוי את הכבש עד ריח ניחוח לד', שלישי עולת תמיד עד וגסכה, ובדאשי חדשים עכ"ל המנהג הזה הוא עפ"י דעת הגר"א ז"ל (בסימן תכ"ג אות ב') אבל אינו כן דעת הגאונים הראשונים הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והעור וצ"ו ומ"א וט"ז והאחרונים, הרי"ף פ"ד דמגילה רב אמר דולג חוזר השני וקורא פסוק השלישי שקרא הראשון וכן הוא ברמב"ם פ' י"ג ה' ד' והגר"א ז"ל נמשך אחר שיטת הרמב"ן ז"ל, ובכר תירלו קושיותו הר"ן והרשב"א ז"ל, גם הט"ז מאריך בזה גם הח"ס מביא דברי הגר"א ז"ל וחולק עליו וכתב שאין נוהגין כן בכל תפילות ישראל רק כמו שאנו נוהגין:

ואבתי קשה לדברי הפוסקים שפרשים והלכתא דולג קאי על ר"ח (ולא על מעמדות) מדוע לא יפרשו האמלעי דולג היינו השלישי כמו מנהגם דגם על השלישי יכול לקרוא אמלעי דהא יש ארבעה קרואים ומפרשים אמלעי דולג היינו השני ע"כ מפרשים אחת מן האמלעים כמו ברכות (ג' ע"ב) ורבי מאי תיכונה אחת מן התיכונה שתיכונות א"כ מדוע לא יפרשו האמלעי דולג השלישי דגם על השלישי יכול לקרוא אמלעי כמו על השני ולא יהיה קשה קושיות הרמב"ן מדוע לא ניחוש להנכנסים כשישמע שקורין ללוי פסוק השלישי יאמרו שלא קראו לכהן רק ב' פסוקים, נראה דהא אנו רואין שקשה לבעלי התלמוד לכפול הפסוקים אין אנו כופלים רק מחמת דחוק כדאיתא (בסימן קל"ז) סעי' וא"ו במקום דלא אפשר אם מוסיף שנים, אף במקום שלא יש חשש הנכנסים והולאים גם לכהילה אין כופלין אף במקום שמוסיפים ג' פסוקין עיין מ"א א"כ די לכפול רק פסוק אחד מלכפול ג' פסוקים, גם ניחא להם לפרש אמלעי היינו אמלעי שצרכה ראשונה שהוא וידבר והלוי האמלעי כי כן הוא האבעי' פ' ר"ח מו' 12

לו את ג' דהני תמניה פסוקי היכי נעביר כו' וע"ז מסקינן הלכתא מאי שלח ל' הלכתא דולג ואמלטי דולג היינו אמלטי שפרשה ראשונה היינו פ' לו היינו הלוי קורא הפסוק השלישי שקרא הכהן ועוד שנים, הטור אכן במגילה ג"כ סובר כמנהגינו ועל הקושי מדוע קורין השני אמלטי מתוך תירוצו אחר והנלע"ד כתבתי :

סימן קב.

דהר"ג שיחי'

לפריש הסוגי' דהנזיקין לא היה סקריקון וכו' מדין אחד שרצה למסור לאגסין (מה שאינו עפ"י חוקי הממשלה) ועי"ז היה מפסיד ממון הרבה, ולכן הוכרחו לפייסו בממון שנתן לו, ועוד הבטיחו ליתן לו והושלם עבדו, ועתה כשעבר האגס חובע ממנו המעות שנתן לו באמרן שאגס היה, וזה ידוע ומפורסם שלא היה רק מחמת שלא ימסור לאגסין עכ"ל כת"ר וכתב כת"ר כיון שהוא לא אגסו על המעות עצמם רק על העסק לא מיקרי אגסו על הממון שנתן מעלמו ומביא בשם גה"מ דוקא כשאגסו בפירוש ליתן מתנה זו אבל אם אגסו סתם והוא נתן לו מעלמו מתנה להפטר מהאגס הנה נראה לע"ד שבג"ד מיקרי אגסו על העסק ועל המתנה כי על העסק השלישו בעוונות, ולא נחה דעתו בזה רק חבצ ליתן לו חמשה ר"כ בכל חודש עד שיסאר העסק והיו מוכרחים ליתן לו עד שעבר האגס, ונשאר העסק עבור שכנגדו, ולא דמי לדברי גה"מ כי בג"ד אותו העונש שהיה בהשלשה אותו האגס הוא בהמעות שקבל כי הוא אגסו בעלמו על המעות שקיבל גם לא עדיף מאם הראה ממון חבירו לאגסו שחייב לשלם אף דשם לא יש רק דין דגרמי, או קנסא כמו שהאריכו הפוסקים מכש"כ שהוא בעלמו קיבל המעות מחמת שאגסו חבירו, ואם הראה ממון חבירו לאגסו ואגס רצה לגזלו כלי ששם אלק וע"י פיוס נתפיים בכלי ששם מאה אין סבירא לומר שהמוסר לא יטריך לשלם לבעל הכלי שגזל האגס, גם אין סבירא שאם אח"כ יתחזק הגזל על הגזלן שלא יהא יכול לחבוע ממנו הכלי שגזל ממנו יען שנתן לו מעלמו כדי שלא יגזל ממנו הכלי ששם אלק, וסקריקון שאני כיון שהיתה גזירת המלכות מאן דלא קטל לקטלנהו ונתן הגזל הקרקע כדי שלא יתגרשו דומה לזביגי דהסקריקון עשה טובה יותר ממה שעושה בעל הקרקע כי הסקריקון מוסר נפשו מה שצובר על מלות המלך ועומד עלמו בסכנה ע"כ נותן לו הישראל בלב שלם גם בגזרה מזלזלה היו רגילים להרוג כמו שכתב המדרכי דהנזיקין, גם בעיקר דברי גה"מ שלמד כן מדברי הב"י שמתרץ שלא יקשה מהך דסקריקון דשם לא היה האגסו על המתנה רק שנתן המתנה בעלמו כדי להפטר מן האגסו עכ"ל מדברי גה"מ משמע דקאי על כל האגסין הן על הריגה הן על שאר יסורין ואפילו בזמן הזה שהדין מהמשפט שמענישין על אחד שמענש חבירו, א"כ אדרבה מוכח מב"י איפכא דזהו לשון הב"י אבל בגזירה בתרייתא דמאן דקטיל לקטלוהו ודאי לא היה צא להורגו אלא ע"י שחובע ממנו קרקע ומגזס לו שיהרגו אם לא יתנו ולפיכך לא גמר ומקני כיון שלא נתן דמים עכ"ל, א"כ לפי דברים אלו בזמן הזה אם אחד מעניש את חבירו ג"כ כוונתו כמו שכתב הב"י שאינו צא להורגו או שאר יסורים אלא כוונתו לקרקע או לממון ולא גמר ומקני, דע"כ מיירי דהמוסר מפחיד ע"כ כוונתו שיתנו לו ממון שאם אין כוונתו לממון רק לעשות היזק לא היה לו להפחיד והיה הולך בפ"א למסור לאגסין א"כ היינו דברי הב"י כיון דבגזירה בתרייתא אסור להרוג על כן

כוונתו שיתנו לו ממון א"כ דומה למתנה שידעינן באגסו א"כ ע"כ בג"ד כוונתו הנה רק להוליח ממון ובקש ממון ונתן לו בע"כ ואף אם כוונתו להשכיר לו הקרעלמ"ע ונתפשו על חזיו ממון הוא כמו פשרה באגסו כמו שכתב בשו"ת ושם הבין הובא בפ"ת שאם ידעינן באגסו אין לריך למודעה וכמו (בסימן י"ב), ומה שכתב הש"ך סוף (סימן ר"ה) אם אגסו ליתן מעות ומחמת שלא היה לו מעות מכר לגזלן עלמו לא מהני כשמסר מודעה משמע דלריך לזה מסירת מודעה אפשר דמיירי דקיבל מעות מהגזלן או אפשר דמיירי דלא ידעינן באגסו הגם דמהנה אין לריך למודעה אבל לברר יותר טוב למסור מודעה :

הגם שהב"י כתב בזה הלשון אבל בגזירה בתרייתא כיון דאמר כל דקטיל ליקטלי' ודאי לא להורגו אלא ע"י שחובע ממנו קרקעו ומגזס לו שיהרגו אם לא יתן לו לפיכך לא גמר ומקני לו בלא נתינת דמים עכ"ל, נראה שאפשר כמו שכתבתי כי בתלמוד לא מלינו מה שאומר הסקריקון לא בגזירה קמייתא ולא בגזרה בתרייתא אלא החילוק שבגזירה קמייתא היה מסור בידו להורגו ובגזירה בתרייתא אינו מסור בידו להורגו אבל הדיבור של הסקריקון בשניהם בשוה דאל"כ איפליג וליתני החילוק הזה גם בגזירה קמייתא בד"ה אם הסקריקון רוצה להורגו והישראל צא לפדות עלמו בקרקע המתנה קיימת אבל אם הסקריקון צא לבקש מהישראל הקרקע ואמר לו שאם לא יתן יהרגו אין המתנה קיימת אף אם הישראל נותן לו אח"כ מעלמו ולתרוך אורחא דמילתא קתני הוא דוחק בסוגי' זו, אלא נראה דכוונת הב"י הוא כך דבגזירה קמייתא כיון שהיה גזירת המלכות דלא קטל ליקטלוהו תחילת הכוונה של האגס להרוג, אלא ע"י פיוסים נתפיים לקבל הקרקע ולהניח אותו חי אבל בגזירה בתרייתא הוא דקטל ליקטלוהו הגם שצא ואמר שיהרג אותו הכוונה רק לממון והריגה הוא רק להפחדה וכן הוא דרך כל המוסרים לאגסים שאם כוונתם רק להזיק לא היה להם להודיע כמו שכתבתי לעיל, וכן כתב הרא"ש בב"ב פ"א (סימן כ"ב) כל מה שמחדשים גזירות ופרענות על ישראל אפילו מענין אותו ביסורין ובמניעות מאכל ומשהה עיקר כוונתו על הממון ומכש"כ יחוד המפחיד :

הגם בתלוי' וזכין יש ג"כ אומדנא שמכר בע"כ מחמת שהיה ירא שלא יתגרשו י"ל לפי מה שכתב הנר"א ז"ל (בסימן ר"ה) כיון שנתן ממנו אינו נקרא גזלן דאורייתא וכשר לעדות מן התורה כדאיתא (בסימן ש"ע) ואינו רק מדרכנן וגזל מדבריהם אין מוליחין בדינא הגם שהתמים (בסימן ל"ד ס"ק י"ג) סובר שבפנין להחזיר מדרכנן י"ל דאגב דעתו אגסא וזווי גמר ומקני (ול"ע כעת על התומים הא מצויר סוף (סימן ש"ע) כל מי שיש בידו גזל מדבריהם אין מוליחין מידו בדינא ואפשר שיש לחלק) אבל היכי דלא נתן מעות רק שפסוהו אותו ביסורין או בממון הרבה וע"י פיוס נתפיים בפחות בע"כ של הטון שאומר שנתן ברצון אבל אומדנא דמוכח עובא שהוא רק מחמת אגסו וכמו אגן סהדי נראה שהאגס הוא גזלן דאורייתא ומחויב להחזיר מדאורייתא הגם שאפשר לפרש דכוונתם הוא על עיקר המתנה הוא קיים אבל הממון לריך להחזיר מה ששם הוא דוחק גם כל כי האי גוונא לריך לפרושי :

גם נראה לחלק בין גזלן דעלמא למי שאומר אלק ואחסיר לאגסין (מה שאינו על פי חוקי הקיר"ה) כמבואר בב"ק (דף קי"ז), הגם שלא ראינו עדיין ממנו שום מעשה רק הפחדה, וגזלן דעלמא לא מלינו כן, (ובסימן שפ"ח) אם הריך להפחד עם האגס לריך לשלם ומכש"כ בג"ד מה שקיבל בעלמו, הגם שהש"ך חולק שם בס"ק ל"ט על הרמ"א אבל מה שקיבל בעלמו ע"י ליכא מאן דפליג :

דשיעבודא דאורייתא אלא שיש חילוק לענין שיעבוד קרקע הוה דאורייתא ולענין מטלטלין ועבדים שיעבוד לאו דאורייתא ומוכיח זה מתוספות צ"ב (ד' קכ"ה) ד"ה לטעמי' ויש להעיר עוד מקדושין (ד' ט"ז) ה"ה שטרא ה"ד חלימא דכתב שטרא אדמי' היינו כסף וכבר דברו מזה:

גם מה שהקשו הראשונים מדוע במתנה אי ידעין באונסו המתנה בטילה, והקשו ע"ז מסקריקון, לע"ד ל"ע קלה על קושייתם דדיון דסקריקון איירי בלוקח מן הסקריקון אבל אם ח"כ היתה יד הגנול תקיפה על הסקריקון (על פי חוקי הקיר"ה) רחוק לומר שלא יוכלו להוציא מיד הסקריקון אף גוף הקרקע ומכש"כ בגזרה בתרייתא:

סימן קג.

דמופלג שיחי'

להרה"ג שיחי'

סימן קד.

בזה שהעיר כת"ר משו"ת מ"ס חיים שחולק על הנוב"י ראיתי ולא מלאתי שחולק רק על מה שדע' הנוב"י להשביע באם שתתפס מחויב ליתן לה עוד גט ואם לא יתן לה הפעל גט שני אזי יהי' מחויב לשלם סך מסוים ואם לא ישלם אזי יהא חסור לו כל מיני צער ושתיות ויין בשבועה כו' דכל מילתא דלא מלי עבד כו' והמ"ח חולק על זה שלא להשביע אותו ע"ז וכן השו"מ חולק על זה אבל מה שצריך ליתן כתובה ותו"כ ומזונות ושמיר' דעת השו"מ ג"כ כמו הנוב"י (בסימן קט"ו וכן בסימן קט"ז) כי בעיקר הדבר שכתב הנוב"י (בסימן א' ס"ק כ"ג ובסימן קי"ט) בשם הנוב"י שישלם סך הכתובה ויודו' ותוס"כ ויתן גט ציד שליח להולכה שיהי' הגט תחת יד השליח עד שתתפס וגם חייב ליתן לה בית וחיוב ליתן לה מזונות ולשמור אותה ממנהג הפקר, ואין חולקים ע"ז וא"כ כשעושה ח"ן לו דמי למי שחייב לשלם החיוב ועושה ח"ן לו שצריך לשבע שח"ן לו, גם יכלול בשבועתו כשירויח שאל יניח עבדו רק מזון שלשים יום וכסות י"ב חדש ורק לעלמו ולא לב"ב כמו שכתב הנוב"י (סימן ק"ד) בשם גאון קדמון הובא בשו"ת הרא"ש שאם ח"ן בידו די כתובה מחויב לשבע שחייב אשר תשיג ידו וכל מה שירויח שלא יאביל ממון לאשתו ובניו ולא ילכס אותם ולא יטפל בהם רק יפרע לאשתו המעורפת ח"ן ממזון ל' יום לעלמו וכסות י"ב חידש לעלמו כחומר שבועה האמורה בח"מ (סימן ל"ט) עכ"ל וכן כתב הגאון ז"ל מקוונא (בסימן ע"ד) שלא ליתן היתר עד שישבע כמו שכתב הנוב"י ומה שכתב הר"ן בנדרים (ד' ט') שאין השכר בשעת הנדר אלא בשעת התשלומין עכ"ל לבד שאין לדמות חיוב לשכר המלוה דאף בלדקה החיוב הוא לאלתר כדאיתא בר"ה (ד' ו"א) אלא אם הוא עני הוא חונם וכן כשמשיבין שבועות ח"ן לו ג"כ היום הוא חונם והיום הוא כעור מכ"ז משביעין אותו היום על להבא, הגם דשם מיירי דהניש זמן הפרעון ע"כ מוטל עליו החיוב היום אלא שאין לו משא"כ במזונות אשתו ושאר חיובים שהחיוב הוא בכל יום החיוב של מחר אינו מוטל עליו היום, קלה דוגמא ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה כמו שכתב רש"י בפסחים (ד' ל' ע"ג) בלוח לזמן פלוני אבל חזקין (בסימן ע"ג) שאף בתוך הזמן מעקלין כשרואין שיש לורך בדבר, כדאיתא (בסימן ע"ג), וכן דעת השו"מ במהדורא קמא (סימן קט"ז וקט"ו) ועוד סימנים, ובמהדורא תנינא (סימן קס"ה) לענין היתר מ"ר וה"כ ידוע שאם יתירו לו אשה ויקח אשה בודאי לא יפרנס אשתו הראשונה המפורפת ואין מי שיפרנס אותה ומחויב על הב"ד לעשות לה הקנה כמו על יתומים קטנים וקשה להחזיר חר"ג נגד גאון קדמון שמביא הרא"ש ונגד הבאונים הנוב"י והגאון ז"ל מקוונא, גם אם ישבע היום שאין לו פטור ממזונות ופרנסה היום אבל אולי ירויח למחר חייב למחר א"כ צריך להשביע אותו בכל יום ויום ע"כ דעתם להשביע אותו גם על להבא לדעתו נראה שהב"ד יקלוב הן אם צריך לפרוע לב"ח הן לבטל האשה כמה יעלה הוצאות מזונות לבלשים יום ולכסות י"ב חודש כי בלא קלבה מהב"ד קרוב הדבר שיעבור על השבועה כי אי אפשר לנמסר מה הוא צריך למזונות

כ"א

בזה שתרלת על קושיית הקלות על ראיות רש"א מפדיון הבן דוקא כשנתן הוה בנו פדיו נדחה הקלות דהתם שאני דאין פודין בקרקע ושטר היה שיעבוד קרקעות ותרלת ע"פ שיטת רש"א בדעת רש"י דכשם דקדוש' שטר לא מהני במחומר מטעם וילאה והיתה כן ה"ה דמקדש בתורת כסף ג"כ לא מהני במחומר א"כ יכולין לתרץ דפדיון בשטר שאני מחמת דהוה שיעבוד קרקע ואין פודין בקרקע הא נמי בקדושין אין מקדשין בקרקע לשיטת רש"י עכ"ל, נראה דכוונת הקלות להקשות על רש"א גופא דהרשב"א בעלמו פסק דאם נתן שטר על הדינר דלא הוי קדושין כדאיתא (בסימן כ"ט סעיף ו') בשם הרשב"א, וטעמו שמלני שאין פודין בשטר שכתב על עלמו, ע"ז דחה הקלות דהרשב"א בעלמו סובר שמקדשין בקרקע בתורת כסף כמו שכתב הר"ן ר"ש קדושין במשנה, ומה דאמרין בגיטין מילתא דליתא בקדושין לא קתני היינו אם כתב שטר קדושין על המחומר, וקדוש' שטר מקשינן הוי' ליתא אבל אם נתן לה קרקע או מחומר בתורת כסף ודאי מהני, דקדוש' כסף לא מקשינן, וכן כתב התוספות בקדושין (דף ה') ד"ה כו' שכן, דאדם יכול לקדש אשה בקרקע וכן הוא צ"ב"ס (סימן כ"ו) א"כ שפיר מקשה הקלות על רש"א עלמו, ובאמת הדיון זה אם יכול לקדש בשטר של עלמו תלוי במחלוקת כמו שהביא הח"מ והצ"ח, גם מה שכתב שדעת הרשב"א שרש"י סובר שגם אם יקדש בקרקע בתורת כסף ג"כ לא מהני, וכן כתב הגר"א דהרשב"א סמך על דברי בעל העיטור, ובחידושי חור זו דיש חילוק בין כתב על הקרקע ובין מקדש בקרקע דקדוש' כסף לא מקשינן לע"ד לא נהירא שלא מלינו בתשובת רש"א סובר כבעל העיטור כי בסימן ה"ר לא הביא דברי רש"י רק אם כתב השטר במחומר ולא מיירי אם קידש בתורת כסף במחומר ובתשובת (סימן אלף רכ"ו) חולק בפירוש על בעל העיטור ומחלק בין אם כתב השטר על המחומר לבין אם קידש במחומר בתורת כסף ולא הביא דברי רש"י כלל, ובסימן ת"ר הביא דברי רש"י אבל רק על שטר במחומר מחמת וילאה והיתה אבל אם קידש בקרקע בתורת כסף אפשר שגם רש"י יודה שמקודשת, ובין כך ובין כך דעת רש"א כמו שכתבתי לעיל, ע"כ מקשה עליו הקלות, גם מה שכתב דסוגי' דבכורות איירי רב נחמן, ולפי דברי התוספות צ"ב ד' י"ב דשעבודא לאו דאורייתא לר' נחמן, נראה דעיקר הדיון אמר עולא (בבכורות ד' ג"א ר"ש ע"ג) בנו פדיו לכשיתן ועולא בעלמו סובר (צ"ב ד' קע"ה ע"ג) דשעבודא דאורייתא, ובכורות איתא רק תני תנא קמא דרב נחמן בנו פדיו לכשיתן והשיב לו רב נחמן דלא כוותי' דאין בנו פדיו כלל שמא יאמרו פודין בשטרות אף אם אין נותנין כלום א"כ בשטר שיש לו על חברו כמו שפירש רש"י ע"כ לא אמר לו ר"ג לשיטתו לאו דוקא כשהיה אלא בנו פדיו חתם אף קודם שיתן כיון שלפי אמת אמר לו שאין פדיו אף כשיתן מחמת גזירה:

ובר מן דן דהא"מ (בסימן ל"ט) סובר דגם התוספות דב"ק ד' י"ב סבירא ג"כ שרב נחמן בעלמו סובר

אינו ראוי משום ספק שוטה אלמא הולאות ממון קיל מספק
שוטה המראה פנים האריך בסתירה הידועלמי גם היינו
דווקא אם טוענת ברי נאנסתי גם ע"כ שיש חילוק בין
הנאנסת דהא בש"מ אף שהמקבל טוען ברי שלא הבדיל
בנתיים מכ"ז אינו מוליא, ואם השתפה ויהי' טוענת שהיתה
אנוסה בטירופה נענין בדבר אם מחוייב ליתן לה הכתובה
ואין לומר שכן היתה תקנה ר"ג שלא נתיר אותו רק אם
ישלים הכתובה אין סברה שגם באופן זה היתה התקנה גם
יש סברה לומר ספק תקנה להקל מכ"ז אמרתי לו שישלים
לכה"פ דמי כתובה דאורייתא :

עוד יש ללמד היתר שאין לה תועלת אם לא נתיר לו כי
בלא"כ אינו נותן מוזניה לאשתו מעט שנשתתף
זה תשעה שנים, והיא חלל אחיה גם ידוע שהוא איש עני
ודומה להא דאיתא (בסימן ל"ט) מי שהוחזק עני וכשר
והולך בתום והדבר גלוי וידוע לדיון וכו' אסור לדיון להשביע
כו', עוד אמר הבעל שאינו רוצה לשבע אף על האמת
ויותר נוח לו ליטב בעיניו מלישבע, מכל הני טעמא
נראה להחירו ע"י מאה רבנים, דמי כתובה דאורייתא אמר
לי שישתדל להשיג, ותוספות כתובה אמר שקיבל מאתה
בעת החתונה שלשה מאות ר"כ, בכתב אין לה על זה,
והעיקר טענתו שאין לו כלום רק דמי כתובה דאורייתא
אפשר לו להשתדל להשיג, ואולי דעת גאוני הדור להחמיר
עליו בדבר ההתחייבות אותם הידוע, על כל הנ"ל נראה
לע"ד אם ישיג היתר מגאוני הדור ויקבץ חתומים מאה
רבנים אזי גם אני אחי' נטפל למליה זו להחיר ישראל
מכבלי ההענין ומהרהור עבירה (והחס' בע"ז דף כ' ע"ב)
ד"ה לא כו' דדרשה גמורה היא ולא אסמכתא וכן הוא בב"י
אה"ע סימן כ"א בשם רבינו יונה :

ואין לומר כיון שנתחייב בודאי בהשלים מאות ר"כ דומה
לנתחייבותי ואינו יודע אם פרעתי שחייב לשלם,
אפשר לחלק דבשביע מרע אין החיוב ברור כ"כ דהחיוב
אינו חל אלא לאחר מיתה אבל כל זמן שהוא חי יכול לחזור
ממתנתו וכיון ש"ל אולי נתפשא בנתיים טענת היתומים דומה
לאינו יודע אם נתחייבתי, וכן הב"ד טוענין עבורם משא"כ
בנ"ד החיוב ברור דומה לנתחייבותי ואינו יודע אם פרעתי
לפי דברי המל"מ (פ' ד') מהלכ' שאלה ופקדון דין א', היכא
דלא הוה ליה למידע פטור גם באינו יודע אם פרעתי הובא
ג"כ בנתיבות המשפט (סימן ע"ה סעיף ט') גם כאן לא
הוה ליה למידע אם היתה מטורפת או שפוי' בשעת העבירה
שבמחשך מעשיהם, ועוד בין שהמטורפת אינה טוענת
כלום וממזר ודאי ילדה וקרוי הדבר שהיתה שפוי' בשעת
העבירה דרוב חולים מתרפאים גם בעלי הטירוף הם עתים
חלים, גם לפי דברי הבעל ולפי הנשמע קודם הטירוף
של עכשיו היתה עתים חלים ועתים שוטה א"כ יש לחוש
אולי גם עכשיו נשתפה בנתיים, ולפי הנראה אין סברה
לעקל היתר עד שישלים הנ' מאות ר"כ או עד שישבע
וצפרט לפי הנראה לב"ד אין לו, וגם שאר טעמים שכתבתי
לעיל ולא הבאתי משמ"ר רק לראי' שחכמים חשו אולי
נתפשא בנתיים וה"ג בנ"ד :

ברבר מה שהבאתי לעיל מכ"ב (דף קנ"ג) בדבר מחנם
שמ"ר כתב הסמ"ע (בסימן רנ"א אות ו') שאפי'
אם אין היורשים טוענין שנתפשא בנתיים והמקבל טוען ברי
(באות ט') שלא נתפשא בנתיים ג"כ אין מוליאין ומעמידים
הממון בחזקת המוחזק מחמת שרוב חולים לחיים (וסברא זו
איתא שם אפילו שמת אח"כ, אנו חוששין שנתפשא בנתיים),
וה"ג בנ"ד אף שהאיש אינו יודע אם נתפש' בנתיים לריכין
אנו לטעון אולי נתפשת בנתיים, ומכ"כ לעקל היתר
עבור זה אין סברה :

למוזנות לשלשים יום וכן לכסות אבל נראה לחפש זכות
עבור ישראל העני כיון שהגאון ר' הלל ממסטיסלאוו כתב
בג"ע שהעידו שילדה בת והיא כעת בת שנה ומחלה והיא
ממזרת הוא היה פה כל ימי שהיא שם חמשה שנים והוא
לא זו מפה כי פרנסתו לקבל מעות ח"ת ובק"ח, אם היתה
פקחת פטור מכתובתה ותנאי כתובה גם אין לריק למ"ר
כי לא ע"ז גזר ר"ג וכבר הארכתי בתש' מענין זה, אלא
הרה"ג מהו' הלל נ"י כתב בג"ע שהעידו שלא פסקה מטירופה
זה חמשה שנים, ויש בזה פלוגתא, אי שוטה מיקרי אנוס,
הגם שכבר הארכתי בחיבורי והשגתי בכמה ראיות דלא
כהמק"ש שסובר שזו לא מיקרי אנוס שמחשבתה ניכרת
מתוך מעשיו, שהיתה באותה פעם שפוי' והאחרונים
חולקים, גם אני הבאתי ראיות הרבה דלא כוותי' אבל
לפסוק הבעל להיות עמה וכן לחייב אותו בשא"כ ל"ע גם
יש לספק דילמא הבדיל' בנתיים בשעת שעשה העבירה
כדמקשינן ביבמות (דף פ') לענין סרים חמה ומתוך כיון
שהחילתו לקוי וסופו לקוי לא חיישין כו' ומחלק בין חד
אבר לכולל גופא, ואם אנו מדמין חולי השיגעון שהוא
חולי המוח אחד אבר אפשר שלריכין לבדוק ג' פעמים,
ומדברי אגדה חש בראשו כו' חש בכל גופו כו' משמע שחש
בראשו מיקרי חד אבר ויותר נראה שחולי השיגעון שהוא
חולי המוח מיקרי חולי שכל הגוף שהוא אבר שהנשמה
תלויה בו, ובאגדה מיירי במוחש בעלמא, בר מן דן דהתם
מיירי בסרים חמה שלא ראה שעה אחת בכשרותו וכן
במומו כבוד שלריך המוס קבוע וזמן קבוע, מכ"ז ידוע
שכמה משוגעים יש עתים שהם חלים על חיזה שעה, גם
ל"ע מב"ב (דף קנ"ז) היא מתנחא כו' ולא כתב מגו
מרעיו' אפתטר לבית עלמא דאין מוליאין מיד היורשים
דאמרינן אולי נתפשא בנתיים, אע"ג דבשעת כתיבה היה
ש"מ וגם קברו מוכיח, מכ"ז אנו חוששין דלמא נתפשא
בנתיים א"כ יש כמה לדדים שלא להוליא מבעל החיובים
שחייב לאשתו א' הא חזין לענין הולאות ממון חיישין,
שמה הבדיל' בנתיים אף לענין חולי שכל הגוף אף שכתחילתו
היה חולה ולבסוף קברו מוכיח ב' שאפשר לענין הולאות
ממון יכול לומר קים לי בהמק"ש וכן יש מאחרונים שמסתפקים
בדבר ואין מתיירין רק במקום ס"ס דילמא לא עשה
העבירה, אבל לא עם עשה העבירה, גם יש מגדולי
האחרונים (אף להחולקים על המק"ש) שסוברים דמי
לקטנה ובקטנה דעת הרמב"ם שאסורה לבעלה ולענין
הולאות ממון, יכול לומר קים לי שפטור דחזקת מרא קמא
וחזקה דהשתא דומה רובא, ואליס טובא והארכתי במ"א
להחיר אותו ליטא אשה יש להחיר מחמת הטירוף, ובדבר
ההתחייבות יכול לומר אייתי ראוי' ודמי להא דאיתא בב"מ
(דף ק"י) ארעא כיון דלגובייתא קיימא כו' וכן ספק זה
קודם כו' כיון דלמיקץ קיימא כו' ועל היתומים להביא
ראוי', ה"ג לענין היתר בודאי יש להחיר ולענין חיוב ממון
עלי' הראוי' שהיתה מטורפת בשעת העבירה כי בודאי לא
העמידו שומרים שלא זו ידם מתוך ידה וצפרט בשעת
העבירה אשר במחשך מעשיהם, אולי היתה שפוי' אשר לא
הגיעה למדרגת שוטה שהיא לה דין אנוסה כי לענין להחיר
חר"ג אין לריכין שתקרא שוטה בד' דברים דאיתא בחיבורי
רק שאי אפשר לו להיות עמה כמו שהארכתי בחיבורי
(סימן קנ"א) אבל להוליא ממון יש לספק אולי בשעת
העבירה נחה שקטה דעתה שלא הגיעה למדרגת שוטה
שתקרא אנוסה ואף בפקחת אם מותרת לבעלה יש בזה
פלוגתא אף באומרת ברי שנאסחתי הובא בפ"ת (סו' ס"ח)
אף להוליא ממון וצפרט שהיא כעת בטירופה אין מי שיטעון
ברי, נראה שאין להוליא ממון ההתחייבות ומה דאיתא
בירושלמי פ"ק דכתובות דהאמינוה בכתובה אבל לקיימא

בזה שהקשה כת"ר בסוגיא דיומא (דף פ"ב) מאכילין לה רועז ואם לא נתייבשה דעתה נוחטין לה שומן עכ"ל ה"ג מאי אולמא רועז משומן לדעת ר"ת דטעם כעיקר דאורייתא, קושי' זו הקשה בהגהת על מסכת ע"ז (דף ס"ז) הנקרא גליון מהרש"א בשם כפות חמרים ונשאר בקושי' ואין ספר כפות חמרים בבית, ואפשר נ"ל למעט בהגהת איסור עדיף, עוד נראה לתרץ לפי מה שכתב הטור (בסימן ל"ח) דלדעת ר"ת דטעם כעיקר דאורייתא, היינו אם לא יש בהיתר שנים נגד האיסור, לרש"י הוא דרבנן ולר"ת הוא איסור דאורייתא, אבל למלקות אינו חייב אלא כשים כזית איסור בכדי אכילת פרס, אבל כשלא יש כזית איסור בכדי אכילת פרס אינו חייב מלקות אפילו לר"ת, עיין בב"י ובצ"ח שם כמבינים להטור שכן הוא דעת ר"ת, ונראה שגם דעת הרשב"א כן שהוא סובר כר"ת כמו דאיתא בב"י וסובר ג"כ שאינו חייב מלקות רק כשים כזית בכדי אכילת פרס, וא"כ נוחא מאכילין אותה רועז דמיירי כשלא יש ברועז כזית איסור בכדי אכילת פרס הגם שיש איסור דאורייתא אבל אין לוקין, ואם לא נתייבשה דעתה מאכילין אותה שומן עלמו, וניחא נמי הא דאיתא בצבחים (דף ל"ה) אינו חייב על רועז משום פגול ונותר כו' דמיירי דליכא כזית איסור בכדי אכילת פרס הגם מדאורייתא טעם כעיקר יש בזה איסור דאורייתא אבל אינו חייב כרת כמו שדקדק הרמב"ם בפירוש המשניות, וכן בחיבורו שאינו חייב כרת דמיירי דליכא כזית בכדי אכילת פרס ליכא מלקות, וכן כרת (עיין ברא"ש פ' אלו עוברין (סימן א')) שכתב בשם ר"ת לענין שבר שעורין שיש בהם כזית בכדי אכילת פרס) אלא שיש חילוק לר"ת אם יש כזית בכדי אכילת פרס חייב על כזית מזה אף שלא אכל כל הפרס הגם שבכזית יש ג"כ היתר יותר מהאיסור משום דנהפך כולו איסור ולרמב"ם אינו חייב כרת רק אם אכל כל הפרס ובמסנה מיירי שיש בהרועז טעם הצלוע מפיגול ונותר אבל מיירי דליכא כזית בכדי אכילת פרס, ולענין טומאה בלחה"כ נוחא דלא שייך טעם כעיקר לענין טומאה כמו שכתב החו"ם בצבירות (דף כ"ב) ד"ה הנך אלא לדעת הפ"ח א"ח תמ"ב שדעת ר"ת דאפילו ליכא כזית בכדי אכילת פרס ג"כ טעם כעיקר דאורייתא ולוקין א"א לומר תירוק הזה ומוכרחים אנו להירק קמא :

ובדבר האגדה שהעיר על מה שכתב החו"ם ביבמות (ד' ג' ע"א) ד"ה מוסיפים דהא דאמרין במ"ק כו' ומקשה כת"ר מר"ע על ר"ע דשבת (דף קנ"ו) דע"י הלדקה נשארה חיה עיין כו' בעין יעקב הנדפס מחדש שיש שם הרבה פירושים ובפירושו הנקרא אהבת איתן הקשה שם קושי' זו ע"ש מה שתיקן, עוד נראה לי שיש לתרץ שמוזל אינו נקרא דוקא מול הלידה, כי מה שראו כלדאי על בתי של ר"ע הם חווים בכוכבים כמו שכתב רש"י ותו' שנפחתו לה הקלובים מחמת איזה עון וע"י מעשה הלדקה שעשתה הוסיפו לה משלה כמו שמתרץ ר"ע על חוקי' וכן מצינו בפ' בא כי רעה נגד פניכם כוכב אחד ששמו נקרא גם ע"ז נאמר אין מול לישראל כי גם הכוכבים נקראו בשם מזלות כי זה אין סברה לומר שאיננו גינות פרעה ראו המול של הלידה של יותר מששים ריבוי בפרט שלא נולדו ביום אחד או בשנה אחד אלא ע"ב שאיננו גינות פרעה ראו הכוכב ששמו רעה על ישראל והקצ"ה שינה המול על דם בריה, וכן פירש רש"י בחומש כוכב אחד ששמו רעה עולה לקראתכם במדבר והוא סימן דם והריגה וכו' ויגתם

ד' על הרעה, והפך לדם מילה עיין בצעל הטורים שראו כוכב דם, עולה לקראתם ויגתם ד' כו' לע"ד נראה שחכמים ור"ע שוים בהשני מימרות בני חיי ומוציא לאו בזכותא ת"מ אלא בזמל, וכן סוברים דאין מול לישראל דמועיל זכות לשנות המול אלא רבנן סברי דזכות מועיל אף לשנות המול של הלידה ולהאריך השנים יותר ממה שנגזר עליו בשעת הלידה, ור"ע סובר דעל זה לא מהני זכות אלא אם נגזר עליו לקצר ימיו מחמת איזה עון כמו שראו הכלדים ע"י הכוכבים שחמות ביה ר"ע מחמת איזה עון, ע"ז מועיל זכות לשנות המול ע"ז אמרין אין מול לישראל כמו שהשיב על חזקות משלו הוסיפו, ובר"ח שער היראה (פרק ב') ד"ה ומפני כו' כתב בזה"ל נמלא שהם שלש בחגיגות בפסוק ה"א יראת חלקים ואיזה מוספות ימים אלא ימיו הקלובים מיום בריאתו הם העומדים לו, וקלה האחרון שבמעלות היא יראת ד' המוספת ימים, ושנות רשעים תקלנה שאין להם שום יראה תקלנה מהשנים הקלובים להם עכ"ל הש"ת יאריך ימיו ושנותיו :

להרה"ג הנ"ל שיחי

בדבר עיקר עיבדא שזא לידו קשה לכתוב הלכה למעשה, וכבר דברו מזה אחרונים יש מקילין ויש מכשירין ואנא ערידנא טיבא וקשה לי לעיין בקונטרסו של כת"ר בפרט שכבר הורה כת"ר ובי דינא בזה כי דינא לא דיין רק מעט אשר ראיתי בקונטרסו :

בדבר עיבדא שזא לידו צעלם הקולית של החרגולות שבשבת צעת אכילה מלאו שנקשרה שט"ם באלכסון וחלק החלון נקשר ועלה למעלה עד שעוקלו החלון שהיה גדול וכולט הוא פחות מאלבע מן הגוף אך מהחלית השבר א"א לעמוד היטיב אם הוא רחוק כשיעור אלבע מן הגוף יען שקשור שם א"א להבחין היטיב בלמאוס התחלת השבר והוריתי לאיסור גם הכלים של חרס כי הוא דבר גוש כו' עכ"ל כת"ר :

ידוע מה שכתב הרמ"א אם חזר ונקשר נוהגין להתיר, עיין בחיבורי ע"י (סימן ל"ח) בשם הטוב"ד צעוף שנשברה רגל סמוך לגוף באלכסון ומהתחלת השבר לגוף לא היה שיעור רוחב אגודל ונתקשר היטיב שט"ם בלי עיוק כו' השכל נותן להתיר בפשיטות כו' שאם לא היה עור וכשר חופין היו מרגיש"י בשעת תלישת הנוגות או בשעת מליחה וביטול שיעוסקים כ"פ כו' דמה שהחמירו הפוסקים בנשבר סמוך לגוף היינו אם כל השבירה כלה בתוך אגודל הסמוך לגוף אבל אם היה רק התחלת השבירה סמוך לגוף ורוב השבירה היה חוץ לגוף נראה דהכל מודים דכשר כו' מ"מ דהיינו דוקא אם לא נודע לנו הריעותא רק אחר שחיתה כו' עכ"ל, וזה הרבה שנים אשר ראיתי זאת בספר טוטו"ד וכעת ראיתי בספר דרכי תשובה הגדפם מחדש מביא בשם טוטו"ד דאפילו נקשר שבר על שבר ג"כ מכשיר, ואף מה שעוקלו החלון בולט נראה ג"כ להקל בה"מ ועיין בצ"ז (סימן כ"ה סעי"ק י"א), וז"ל נראה שאם הייתה השבירה כקולמוס בשיפוע וחזרו ונתדבקו השברים בלחותו שיפועו רק שלא נחטונו ממש כמו שהיה בתחילה רק עוקן אחד נמשך למטה ועוקן השני נמשך למעלה דכשירה כו' עכ"ל ע"ש דמיירי למעלה מזה"ל אלא הריעותא של נשבר הגף חמיר מהריעותא של נשבר הרגל כי בנף שייך החשש של נקיבת הריאה סברה אחרת מעלמי ואח"כ ראיתי בגליון השו"ע הנקרא זהב מווקק וכן כתב הפ"מ ואינו נעלם ממני שנמלא באחרונים חולקים ואינו מחליט להתיר רק שאני כותב איזה סברות ובפרט לפי מה שכתב כת"ר בעלמא שהבליטה היה פחות מאלבע נראין הדברים שהיה רחוק בערך שני שליש אלבע והדגול מרובבה כתב דבתרגומא

כותבין מקום דירה כו' עכ"ל, בעת שכתבתי לכת"ר ראיתי בתו"ג גם הפ"ת מביא דבריו וכמדומה שהבאתי במכתבי הראשון דברי התו"ג וטעמי נדראה דהתו"ג מייירי דלא כהג"ט שם העמידה של המגשר, אבל אם כתב שם העמידה של המגשר מוכח מחוכו מי הוא המגשר ובמקום שהיה כתיבת הגט אין להמגשר עוד אשה ששמה כשם המגורשת הנכתב בהגט, גם לפי דברי התו"ג גופא שכתב או שידוע שאין בהמקום שנכתב בגט איש ששמו כשם זה ובמקום שנכתב הגט לא יש ששמו כשם זה, א"כ ליכא חששא אף להתו"ג והעדים לא חתמו על שקרא כי אין חותמים רק על עיקר הגירושין אבל לא על המקום צפרט על מקום האשה שאין לריבין לכתוב כמו שסובר ר"ה ור"י ור"ן (בג"טין ד' פ') בדבר שאין לריך לכתוב אין פוסל שינוי, ולא דמי להא דהעדים פסולים אם חתמו על שטר מוקדם ואין יכולין לומר ע"ז חתמו וע"ז לא חתמו כי בשטר העיקר לטרורף מלקוחות וע"ז בא השטר להורות מאיזה זמן לטרורף מהלקוחות היה להם להזהר לידע זמן השטר, אבל כאן עיקר חתימת העדים על הגירושין כמו שכתב הישועת יעקב, ועוד דהשינה הוה יען שכתבו מקום העמידה של האשה שהיא עומדת במקום כתיבת הגט ליכא לעז דאם כותבים הרשאה יכולין לגרש ע"י שליח אף אם המגשר והמגורשת בעיר יסברו שהיא בעיר גופא של מקום כתיבת הגט אלא שלא היתה בבית שמסדרים הגט, והפ"י בג"טין (ד' פ') שמעשה בא לפניו ששינוי עמידת המגורשת והבשיר בשעת הדחק, וכן בתשובת שם ארי' מהיר ג"כ בשעת הדחק (בסימן ח') גם משיג שם על הג"פ (הובא בפ"ת סימן הנ"ל), כששינה מקום העמידה ולא היה לו מקום דירה אחרת שאו נקרא בשם עמידתה שהוא פסול, והשם ארי' חולק עליו דמה בכך דהיא ג"כ מקום דירתה מקום העמידה יכול להיות באיזה מקום שיהי' כו' כיון שלא כתב שדר באותו מקום רק שעומד באותו מקום כו' עכ"ל ש"א ודעת השו"מ אינו כן (בסימן נ"ה) כתב באמצע הדברים אבל כאן נראה ונגלה העשות והרי כל שהצטל ואשה בעיר אחת אין לעשות ע"י שליח כו' עכ"ל וע"ש ואני כתבתי לעיל דיכולה להיות בעיר אחת ולהתגרש ע"י שליח ע"י הרשאה א"כ אין ניכר העשות ואין כאן לעז ואינו מחליט להיתר רק לעורר לב המעיין.

סימן קח.

להרה"ג הנ"ל

בדבר הגט לא כתבנו רק שם גוסטא כי אינו האשה ואחיה וכל בני העיר המכירים אותה אומרים ששמה גוסטא בפי כל וכן אמר השליח שהיה במחנה בביתא שכל בני הבית וגם אנשים אחרים שהיו שם קראו לה גוסטא וכן אמרה האשה ששמה גוסטא הן אחת שאלה אמר לי שהוא ועוד אחד קראו לה אוגוסטינה הוא מחמת שמדברים עם רעיהם בלשון רוסי' ואיך קראו לה כשדיברו עמה בלשון לעז שלנו אינו יודע אבל הם רק אנשים יחידים הגם שבחיבורי כתיבת יד ח"ש דקדקתי בלשון רובא מרים ופורתא שרה שמדומה שכל הש"ס בכל מקום שזכרה רובא ומיעוטא לא זכר הלשון רובא ופורתא רק ומיעוטא (קדושין י"ג ע"ב) רובא מקדשי ומיעוטא מסבלי צ"ב (ל"ב ע"ב) בצבורות ק' ע"ב) ועוד כ"מ ולא נזכר לשון פורתא ובג"טין נזכר לשון פורתא נראה דלשון פורתא הוא פשין מיעוט שאינו מפורסם שם הוה כמו קדושין (ד' ע') פורתא דגודריתא יומא (ד' פ') שגו מלך הבשן פורתא עירובין גיימא פורתא צ"ב (ד' כ"ז ע"א) ברש"י פורתא לא דק ובסוכה (ח' ע"א) בגמרא פורתא לא דק וכן פורתא סעיד, ולא דמי להא דאמרין בעלמא דאליגין בטר רובא אף רק

דבתרנגולת סגי בשני שליש אלצע, קרוב הדבר שהיה זה השיעור גם על עולם השבר כתב ש"א להבחין היטיב כמה הוא רחוק והלכ"ש כתב (בסימן א') אם לא מדד ונאכד דיש להתיר צה"מ וס"מ א"כ נראה לכה"פ דיש להתיר הכלים לאחר מל"ע, ובפרט שהבאתי ראיה שאם השבירה היה באלכסון ונתדבקו השברים באותו שיפוע אף שעוקן נמשך כו' מיקרי שבר אל שבר דקאי על מה שכתב המחבר אם שני שברי העלם שוכבים זה על זה, זה נמשך למעלה וזה נמשך למטה עריפה ע"ז כתב הע"ז אבל אם השבירה היה באלכסון ונתדבקו השברים באותו שיפוע אע"פ שעוקן זה נמשך כו' כשירה, אלמא שאם נדבק באלכסון מיקרי זה אל זה אלמא דאם השבירה היה באלכסון ונדבק באותו אלכסון היא דביקות חזק משא"כ אם נשבר שלא באלכסון ונדבק שבר על שבר אין זה דביקת חזק.

סימן קו.

להרה"ג שיחי'

בעת חקרתי ודרשתי היטיב אמרו לי שהשם אויגוסטא לא קרו לה כלל אלא איזה אנשים שדברו עמה בלשון רוסי' קראוה אויגוסטינה אבל בפי כל נקראה גוסטא לצד וכיון שיש ספק בדבר יותר יש לכתוב השם שהכל קורין גוסטא יותר ליתפוס בספק קלת חסרון שצדיעבד כשר בחניכה שהכל קורין, ולהרמב"ם אפילו לכתחילה, מספק שינוי שיש חשש צדיעבד ח"ו, עוד נראה שמה שנכתב במעטרתק"ע אויגוסטא או מה שנמלא מיעוטא דמיעוטא שקורין לה אווגוסטינה היינו כשמדברים עמה בלשון רוסי' כמו כל השמות ישראל שקורין להם העמים בשני קלת מכ"ז כותבין בגט כמו שישראל קורין כדאיתא (בסי' קכ"ט) אם נקרא ישראל בשם זה ובפי גוים בשם אחר כותבין שם של ישראל ומתקרי על שם גוים אבל אם ענינם כמעט אחד אין כותבין רק שם של ישראל כמו לענין הגהרות אם הגוים קורין הרעדים וישראל קורין רעדים כותבין רעדים ואם כן גם כאן ענינם כמעט אחד אווגוסטינה וגוסטא ענינם כמעט אחד כמו הרעדים ורעדים וכן שם אווגוסטינה הגם דשם יש שינוי בסוף התיבה ע"ש צ"ל לענין שם קאזימער, אבל כיון שאין אנו בקיאים כ"כ בלשונם איך לכתוב באותיות שלנו די בשם שהכל קורין כמו שהביא הפ"ת (בסימן קכ"ח אות ט"ז) דאפילו בשמו כשר לכתחילה בשם החניכה כו' ואין חיוב לכתוב דמתקרי להכניס עצמו בספק קריאת שם נכרי ועוד דמיעוטא דמיעוטא שקורין אויגוסטינה היינו כשמדב' עמה בלשון רוסי' כמו כל הגוים שמשנים קלת שם של ישראל ואין לומר דמה שמדברים בלשון רוסיא גם זה נקרא פורתא כמו כל הלשוניות לעז שאינו מדברים, לכל הפחות אם היינו בקיאים בלשון הגוים ולכתוב שם אוגוסטינה צדקדוק לשונם ע"י אותיות שלנו אבל אולי יקי' איזה טעות באיזה אות יהיה ח"ו איזה פסול כמו נאפתה ותפארתה (גיטין ס"ג) ע"כ יותר יש לתפוס שם גוסטא שהוא כשר לדברי הכל ולרמב"ם אפילו לכתחילה וראיה לזה בפאספאר"ט נכתבה אווגוסטא כמו כל שמות ישראל נכתבים בערכאותיהם בשני קלת משא"כ כשהיא כותבת מכתבים חותמת עלמה גוסטא ולא דמי לרובא שרה ופורתא מרים דשם הם שמות ישראל וגם שמות נפרדים משא"כ בשמות נכרים והם דומים וענינם כמעט אחד, ועיין צ"ל והפ"ג בכללות לילך בטר חתימתה.

סימן קי.

להרה"ג הנ"ל

ובדבר מה שכתב כת"ר לפי דברי התו"ג דהפוסקים שהשירו שינה מקום העמידה היינו בזמן שהיו

בשעה"ד, ומה שכתב ה"ג דמיירי שלא נמלא שם בזה
היא להסיר החשש של הרשב"א אבל עלם ההיתר בשינה
מקום העמידה הוא ידוע כמו שכתבתי, ושינה מקום העמידה
הנכתב בפוסקים מיירי שעומדים שניהם במקום הגירושין
וכותבים העומדים בעיר אחרת ובג"ד נראה עוד קולא כמו
שכתבתי ואין לומר דאך כותבין העומדת במקום פלוני מה
שחן יודעין היכן היא עומדת כי בלחמה הוא טעות גמור,
ואומדנא דמוכח טובא שלא היה לה שקר ולא זיוף רק טעות
בעלמא והוכחתי במ"א (בחיבורי ע"י) דהיכא דיש אומדנא
דמוכח טובא סמכין מעיקר הדין אפילו בע"א ובשינה
מקום העמידה אין כאן שינוי יען שלא נקרא על שם מקום
העמידה, ובג"ד בשינוי מקום העמידה של האשה ליכא אפילו
לעז כמו שכתבתי ואינו אומר דבר זה הלכה למעשה כי
לא נעלם ממני שיש אחרונים מחמירים בזה רק בחתי
לעורר לב המעיין:

סימן קט.

להרח"ג ישיחו

בדבר שאלת כת"ר אשה חולנית ויש לה מיחוס בחזו'
ואמרו לה רופאים אשר לא יבוא בחזויה מים
לעולם כי זיק לה לבריאותה ויכולה לבוא לידו סנה אף
תתנהגה בטבילת מלוח אם תוכלה לשתות חזויה בשומק
עם חתיכה למר גפן רכה שלא יבוא שם מים כו' עכ"ל:

לפי דברי כת"ר אם לא נחפש חיזה היתר לא תוכל
לעבול לעולם, בשבת (ד' ס"ד ע"ב) יולדות חשה
כו' במוך שבחזויה משמע שאינה נריכה להסיר בשעת
הטבילה דשאר דברים דחזויה יולדות משום דילמא אחרמי
לה טבילה דמלוח ותסירם ותשא ד' חמות בר"ה וכן ביו"ד
(סימן קל"ח סעי' מ"ט) נדה שטבלה בצנדיה עלתה לה
טבילה ומותרת לטבול עכ"ל אף משמע שם דוקא בדיעבד,
נראה במקום דאי אפשר לה להטביל לעולם גם לכתחילה
מיקרי דיעבד כמו שהארכתי בחיבורי (סימן קפ"ב) ע"ש
אלא ל"ע דהש"כ (ס"ק נ"ו) כתב דוקא בחזון הנגדים
שהם רפויים דעיל זהו מיהא אבל לא בחזון שהם
מהודקים עכ"ל ולפי דברי שאלתי משמע שיטה הלזר גפן
בחזויה בדוחק שלא יבוא שם מים, וקשה דהש"ך כתב
דוקא ברפויים ולא מהודקים ובשבת מחזירין לליל במוך
שבחזויה ודוקא מהודק (כדי שלא יפול) הים שיש לחלק
דהם בצנדים שהם ברוב הגוף היה פסול דאורייתא
משא"כ במוך שבחזויה הוא במיעוט דליכא פסול דאורייתא
אבל אם לא עייל זהו מיהא פסול אף במיעוט הגוף אם
מקפדת ואפשר דמוך שאני כמו שכתב רש"י שטתת לבליע
לחה של לוחת האזן א"כ ג"כ הטבע שיעיל זה מיהא מעבר
לעבר, א"כ דומה שבגד רפוי, כמו שהוא בלוע לוחת
האזן מכש"כ שיכולה להבליע מי המקוה מעל"ע עד שיגיע
לבשר האזן, אבל בג"ד כיון שסותמים שלא יבוא שם מים,
ואם היא מקפדת מה מהני שצית הסתרים אינה נריכה
שיבוא שם מים כיון שגריכה שיהא ראוי לבוא שם מים
וכיון שהיא סותמת אין ראוי לבוא שם מים, ומיקרי חלילה,
אם היא מקפדת, ואפשר עוד לחלק בטבילת בצנדים בדרך
שיבוא שם מים בפועל ממש, ע"כ לריך ביהא רפויים משא"כ
במוך שבחזויה שאין לריכין שיבוא שם מים בפועל ממש
ואף אם טבלה בלא מוך ולא עלה מים בחזויה ג"כ טהורה,
אלא לריך ביהא ראוי לביאת מים אף אם המוך הוא
דחוק כמו שכתב בש"ע בח"ח (סימן ש"ג סעי' ט') במוך
הקצור ומהודק דאף אם הוא מהודק מיקרי ראוי
לביאת מים כיון דטבע המוך לבליע מים מעל"ע א"כ יגיע
מים לבשר אף על הדוחק אם ישתה קצת וזה מיקרי, ראוי
לביאת

אם המיעוט הוא רק פחות אחד מהרוב כמו בסנהדרין גם
באסורין חולקין בדרך רוב' אף אם הרוב רק אחד יותר מהמיעוט'
דשם הוא גזירת הכתוב כך, משא"כ בגיטין מחמירין לכתחילה
לחוש להמיעוט גמור, ועוד דההם א"א לקיים שניהם הרוב
והמיעוט משא"כ הכא אפשר לעשות שניהם שם העיקר
ושם הטפל ושם המיעוט בלשון דמתקרי' וההם רבותא
קמ"ל דאף אם הרוב הוא רק בלחך יותר חולקין בדרך
רובא הן לקולא הן לחומרא, ובגיטין רבותא קמ"ל דאף
אם המיעוט הוא מיעוט גמור יש לכתוב גם אותו (לבד שם
הנשתקע) ואל זה רומתי במכתב הקודם וכתבתי במכתב
הקודם בזה הלשון ואין לומר כיון דגם מה שמדברים בלשון
רוסי' מיקרי ג"כ פורתא כמו כל הלשונות לע"ז שאנו מדברים
ע"ז ככתבתי התינה אם היינו בקיאים בלשון הגויים אף
לכתוב בלשונות שלנו אבל כיון שאין בקיאים כ"כ בלשונם
אולי יהי' טעות בחיזה אות שעל ידי זה יהי' שינוי השם
כמו נפחתה תפחתה תונם תנם ע"כ יותר יש לכתוב שם
שהכל קורין כמו שהארכתי במכתב הקודם גם ככתבתי
שבבשון הגויים ג"כ לא כ"ע קורין בשם אחד היחודים הנ"ל
קורין אווגוסטינא ובפאספארט נכתב אווגוסטא גם לרפתי עוד
הברות אשר לע"ד הם ראיות, גם ככתבתי שראיתי מכתבים
שלה שחותמת גוסטא, והב"ש והט"ג סוברים לילך בדרך
חתימתה ולא נעלם ממני שמקום הנתינה היא עיקר אלא
שהיתה דרה עם בעלה ברוסי' וכשנה או שתי שנים היתה
בפה וזה בחיזה חדשים שברחה ממנו שאינה ואחיה והיא
בעלמה אומרים שכן קורין בעיר של אביה רק גוסטא:

ובדבר אם יש להכשיר בדיעבד בשעה"ד אם שינה
מקום העמידה בפרט העמידה של האשה שאין
לריכין לכתוב, מדברי הרמ"א ו"ל משמע שקאי על דברי
המחבר שכתב בלוחו סעיף שאין כותבין מקום הדירה רק
מקום העמידה וע"ז כתב הרמ"א שאם שינה מקום העמידה
כשר בשעה"ד, ומה שכתב הג"פ הובא בפ"ת, אחר העיון
יש לדחות דעיקר הטעם מה שאסורין בשינה מקום הדירה
משום דאדם נקרא על שם מקום הדירה ראונו הדר בעיר
פלוני ואם שינה מקום הדירה הוא כעין שינה השם שאומרים
שאין זה המגרש אלא האיש הדר במקום שלא במקום כתיבת
הגט והוא דר במקום כתיבת הגט והי' לריך לכתוב שדר בעיר
כתיב' הגט וכת' שדר במק"א משא"כ כעת שכותבים העומד אין
כאן שינה השם כי אין אדם נקרא על שם המקום שהוא עומד כי
בשעה זו עומד בעיר זו ובשעה אחרת עומד בעיר אחרת, גם
אין כאן לעז וזה הטעם שייך ג"כ אם שינה מקום העמידה
אף שלא היה לו דירה אחרת כיון שלא כתב שדר בלוחו
מקום אלא עומד בלוחו מקום וכן חילק בתשובות שם אר"י
על הג"פ ותמה עלי' ופוסק להתיר בשעה"ד ואני היספתי
עוד סברה בשינה עומדת האשה כיון דע"י הרשאה יכולין
לגרש ע"י שליח אף שהבעל והאשה הם בעיר אחת ליכא
טענה אף כותבין העומדת במקום כתיבת הגט דאם היתה
במקום כתיבת הגט מדוע אין טותן הבעל הגט בידה דאין
ראי' מזה דאין רולים להתגרש מידו לידה רק ע"י שליח
וע"י הרשאה יכולין להתגרש ע"י שליח אף אם שניהם
בעיר הגירושין, שהעדים יכולין לומר אולי האמת שהיתה
במקום כתיבת הגט ואח"כ נסעה לעיר אחרת, ואם הבעל
והאשה עומדים ביחד בב"ד להתגרש וכתב בגט שעומדים
בעיר אחרת יש סברה לומר שנותנים שקר משא"כ ע"י
שליח ואין האשה עומדת בב"ד בשעת כתיבת הגט אין
העדים לריכין לידע היכא נמלאת:

ועיקר

הטעם המחזיר משום דאין אדם נקרא על שם
מקום העמידה אף אם שינה עומדים ביחד
בב"ד בשעת הגירושין ושינוי מקום העמידה, ונראה דכן
דעת הת"ג כי זהו טעם המחזירין ורמ"א סומך עליהם

כלל לביאת מים אין כי כעת להחיר עד שתישכב בדבר :

לבר מה שהבאתי לעיל מעירובין דאף מה שניחא לו משום רפואה הוה חליה י"ש להביא עוד רח"ה משבת (דף ק"כ ע"ב) הרי שהיה שם כתוב על בשרו ה"ז לא ירחץ כו' נזדמן לו טבילה של מזה כורך עליו גמי כו' ומקשה שם ה"ד אי במיהדק קא הוה חליה כו' עכ"ל אלמא אע"ג דניחא ליה בגמי כדי שלא יעבור על מחיקת השם מכ"ז פריך דהוה חליה, עוד ל"ע מהא דמקשה חליה חיפוק ליה משום דיו ומשני בלחה עכ"ל, אע"ג דהדיו עומד שם מימים רבים וכן יהא שם ימים רבים כי אסור למחוק, ואפשר יש לתרץ דהתם מיקרי לא ניחא לו בהשם הכתוב על בשרו ורולה הוא שימחוק מעלמו ע"כ מיקרי קפידה, מיעוט המקפיד :

וברבר דאיחא לענין מוך שבאונה והוא שקשור ומחודק היינו הקשר הוא מהודק אבל עיקר המוך אפשר אינו מיהדק ומעילי ב' מ"א, אלא מסתימת הפוסקים וכן הש"ך מביא לענין טבילה בצנדיה דוקא שאינו מהודק ולענין מוך לא דברו כלום אפשר דמוך מיעוט שאינו מקפיד בפרט בבית הסתרים ויש לרחות מחמת שלא נמלא בש"ע איך הדין במוך שבאונה לענין חליה בטבילה :

וי"ש להעיר מש"ג מרטי' שע"ג"מכה שחונך בטבילה מכ"ז מותרת לשאת רטי' על בשרה בשבת ואין חוששין דילמא אתרמי לה טבילה של מזה ואתי' לחתוי' ד"א בר"ה, יש ליישב דרטי' שאני דאם נפלה ע"ג קרקע אסור להחזירה א"כ אם יפול עג"ק לא תטיל ותניח שם, אבל תירוצ זה דחוק גם במוך שבאונה יש מד"א בירושלמי שאם נפל לא יחזיר (בפ' ב"א בסוגיא דר' ינאי זצ"ל) שהמוך נטבל בשמן והוא לרפואה ובירושלמי פוסק כן, ויש עוד לחלק דרטיה שעל גבי מכה מאים ולא חשא ד"א בר"ה כמו מוך שהתקנה לגרסה משא"כ במוך שבאונה אמרינן שיהא דוקא קשור אולי יפול ותשא ד"א ועל כרחך לריך לחלק בין מוך שבאונה לבין מוך שע"ג מכה, וכן רטי' ויש להעיר עוד לפי מה שכתב הר"ם סוף מקואות (הובא בח"ס בסימן קל"ב) ז"ל בכמה מקומות משנה ובריי"ת משמע דלא חיישין לדבר חונך בבית הסתרים בדקתני הכא ואילו שאין חוללין וקא חשיב ביה"ס כו', כתב דבית הסתרים דפנוי' אינו חונך כו' משום דלא קפדי אחליה דבית הסתרים כו' דנשואה קפדי אפילו אבית הסתרים שלא תתנגה על בעלה וקריעות שפתים שדוחקת ביותר ומתכסה הבשר החילון כו' עכ"ל ובסוף פ' שמיני כתב וז"ל פירש נשואה מקפדת שלא יהא דבר חונך במקום תשמים א"כ אפילו בשאר בית הסתרים מקפדת שלא תתנגה על בעלה כו' ושפתו של רבי שמא נשואה היתה א"כ לעולם בין שיניס כ"ע קפדי עכ"ל, לפי דבריו יש ללמד במוך שבאונה כיון שהבעל יודע מזה ואינו מקפיד בפרט שכמה בני אדם נושאים זה באזניהם הכבדה זו שבעל אינו מקפיד כתב הח"ס אף בטבעת הרחם מכש"כ במקום אחר, הגם שבש"ע לא נמלא החילוק בין פנוי' לנשואה או בין בית הרחם לשאר בית הסתרים אלא העיקר כל המקפיד חונך כמו שכתב במשנה זה הכלל כו' כל המקפיד חונך, אבל זה אנו למדים מחורתו של הר"ם (והרמב"ם בפ' פ"ב) דמקואות שגם הוא מחלק בין פנוי' לנשואה אלמא שלא דמי קפידות להדדי, ומתורתם למדנו שבית הסתרים בשאר מקומות אין קפידה כ"כ כמו בית הסתרים של בית הרחם א"כ יכולים לומר שבים הסתרים שבאונה לשאת שמה מוך אין קפידה כיון שדרך כמה בני אדם שנושאים זה בפרט שהח"ס כתב סברה זו גם בבית הסתרים שברחם אם הבעל יודע מזה וגם יש סברה לומר במקום שיש חשש סכנה אינה מקפדת כי אם לא נתיר אותה תהא אסורה על בעלה לעולם, ולא דמי למא

לביאת מים, ואף טבילה ולא נשתהה ולא באו המים לבשר האוזן מיקרי רחוי לביאת מים דומה קלת רחוי לבילה כו' א"כ ג"כ בנ"ד אפשר שיש לקרוא רחוי לביאת מים אם היה משתהה קלת כי טבע הל"ג שיבלע מים מעל"ע ויגיע מעט לבשר האוזן כמו אם טבילה כדיון כל הגוף ולא משתהה כלל במים ולא עלה שום מים צפה ובחוטם ובאזנים מכ"ז היא כשרה, משום דאם היתה נשתהה היה עולה מים בכל בית הסתרים, עוד יש לספק כיון שתתחבה הל"ג בעומק הרבה אפשר שנקרא שם בלוע שאין לריך שם רחוי לביאת מים ואין דומה לביה"ס"ת ואם אולי על ג' הרחוק יבוא שם מים אף אם היה סותמת בל"ג (בוואט"ע) יכול להיות שיבלע המים מעבר לעבר ויגיע לבשר האוזן ואף אם היה ספק אם יגיע אם לא, ספיקא דרבנן לקולא מיעוט המקפיד הוא דרבנן, ועוד גם עיקר דין אם בית הסתרים לריך להיות רחוי לביאת מים הוא פלוגתא אם הוא מדאורייתא התום' בקדושין (דף כ"ה) סוברים שהוא דאורייתא, והריטב"א ועיד פוסקים סוברים שהוא מדרבנן ולדעת הריטב"א יכולין לומר שהוא תרי דרבנן מיעוט המקפיד אפילו במקום הגלוי הוא דרבנן ומכש"כ בביה"ס"ת שדרך להיות רחוי לביאת מים הוא רק דרבנן אף לאלטרופי לרוב הגוף כמו שהארכתי בחיבורי (סימן ס' דף כ"א ובסימן ק"ע) ע"ש גם ספק אולי יגיעו מעט מים לבשר האוזן כי באמת אף כל הנשים שאין סותמים אזניהם יכול להיות שלא הגיע המים בעומק האוזן מכ"ז טהורה מחמת שרחוי לביאת מים אם היתה משהה את אונה במים או היתה מזרדה עלמה בשעת טבילה א"כ ה"ג בשאלתינו אם היתה משהה יותר מעט את אונה במים אפשר שהיתה מצלצץ המים בהלמר גפן מעבר לעבר ויגיע עד הבשר עוד נראה שאם יולא מעט מגוף למעלה ממי המקוה ואף מקלת שעה הדין מדאורייתא כאילו לא טבילה משא"כ אם יש דבר חונך על גופה רק לא על רובה כשר מדאורייתא, כיון שטבילה כל גופה עם הדבר החונך שהיה על גופה, ונראה שהדבר החונך בטל לגופה כי כן גזרה התורה, אלא שחכמים אסרו אף על מיעוט המקפיד, ובשאלתינו יש לומר כיון שהרופא אומר שסכנה לה שיהא מים באונה ואם לא תניח המוך באונה תהיה אסורה לבעלה כל ימיה ע"כ רולה היא בסתימת המוך ונתבטל לגופה, וכתבתי בחיבורי בתשו' (ס' דף כ"א) ובתש' ק"ע דיש סברה לומר דאף ביטל ליומא או עד אחר הטבילה מיקרי ביטל כמו בב"ב (דף כ') לענין מיעוט בפני הטומאה דמהני ביטל עד אחר הקבורה לפי שטת השומ"ק וראשונים, וז"ע על סברה זו בעירובין (דף ק"ג ע"ב) אמרינן שם כהן שלקח באלצטו כורך עליו גמי ופריך והיפוק ליה משום חליה משום דחייץ בין ידיו לעבודה עכ"ל, אלמא דאף בגמי דהגמי עלמה היא הרפואה בדליהא דגמי מסי דעלמא אף משום הרפואה היה חליה, וכן רטי' חונך, ואפשר דשאני הכא שאם לא נתיר לה לא תטהרה לעולם על כן אינה מקפדת, ומכש"כ אם דרכה לשאת ל"ג באונה כמו שיש כמה אנשים שנושאים ל"ג באזניהם בשביל הרוח, גם החכ"א כתב, וז"ע גם ברטי' אם אינה מקפדת, וכן השו"מ מתיר באשה שהיה נקב בשן ורופא הניח לה עופרת בהנקב על ג' חדשים וכן הל"ז החדש (סימן ק"ס) מיקל ג"כ בשן כמו השו"מ כיון שהוא דרך רפואה, נקרא אינו מקפיד, וכן בשן סתבות מיקל ג"כ אף שאפשר להסירו אלא שיש לחלק דכאן סותמת רק קודם הטבילה ואחר כך נועלת אם זה נקרא ביטול לגוף, ע"כ גלע"ד שיהא הסתימה רפוי קלת כדי שיהא רחוי לביאת מים קלת יש להסיר, גם נראה שבאופן זה לא יזיק לה שברגע זו שטובלת אולי יגיע רק לחליות מים ומן הסתם לא יגיע כלל רק בעינין שיהא רחוי כמו שכתבתי לעיל ע"כ נראה עלה זו ושומר מזה לא ידע דבר רע, ולכתוב לגמרי עד שלא יהא רחוי

הגם שדעת החס' בעריכין (דף ט"ז ריש ע"ב), שאין חילוק בחיבת ממנו, אפשר שדעת הס"ג להחמיר כמו שכתבתי לעיל, מכ"ז קשה לשנות מה שכתב הס"ה בשם הגאונים הנ"ל:

ולע"ד דמה דאיתא בסוטה על חיקרי כו' מנין לרז"ל הדרשה א"ת, משום דמה טענתם של מרגלים כי חזק הוא ממנו, דגם משה רבינו ע"ה, אחר להם (פ' ואחשכנן) להוריש גוים גדולים ועלומים ממך גו' כי לא ע"פ דרך הטבע יבששו את האומות אלא ע"פ נס ע"כ דרשו אל תקרו כו' כביכול כו' :

בזו"ל אחר הקשה מדוע לא יתקנו שיאמר השליח במקום תיבת ממנו יאמר מאתו כי לפי הנראה תיבת ממנו בחילוס אינה תיבה כלל, לפי הנראה לא נמלא בחנ"ך תיבת ממנו בחולס, עוד יש להעיר מדוע לא יאמר והתגרשי זו מעמו :

ואפשר שדעת הגאונים הנ"ל שדעתם, שממנו בחילוס מורה על יחיד הנסתר כמו תיבת למו בהאזינו וכן שם באישון עינו וכן יעיר קנו וכן בתהלים ובתרונו וכן במה וכן מימינו אם בזאת הברכה :

סימן קיב.

ברמב"ם בפ"א מהלכות חו"מ ה"ב אין לוקין משום לא יראה כו' אלא כ"כ קנה חמץ בפסח או חמלו כדי שיעשה מעשה כו' אבל אם היה לו חמץ קודם פסח ובא הפסח ולא ביערו אלא הגיעו זרשותו אע"פ שעבר על צ' לאוין אינו לוקה מן התורה מפני שלא עשה זו מעשה כו' עכ"ל והקשו האחרונים הא אמרינן (בד' ל"ה) דאין לוקין מחמת דהוא לאו הניחא לעשה א"כ אפילו אם עשה מעשה ג"כ אין לוקין, ומה שמתיר הנחל איתן דדעת הרמב"ם דאין לביעור במעשה עיקר מן התורה ועיקר הביעור מן התורה הוא בטל בלב לאחר זמן אסורו אי אפשר לבטל בלב כבר הארכתי בחיבורי ח"ר (סימן ל"ז) שדעת הרמב"ם הוא רק בביטול בעלמא סגי אבל ביעור בשריפה בודאי טוב עיין במל"מ שמהריך בקושי' הנ"ל על הרמב"ם ומה שהירץ בשם דבר שמואל דאירי דחל שביעי של פסח בשבת וקנה חמץ זו ביום מן הנכרי שאי אפשר לקיים מצות שריפה עכ"ל קשה לי הא אפשר לקיים מצות שריפה ע"י נכרי בפרט לפי שמחלק שבז"ע אע"ג שאינו יכול לשורפו מ"מ כיון שהוא אנוס כיון דלא אסור אלא מדרבנן לא קרינן צי' שביטול העשה דזה אנוס שאסרו חכמים את הדבר (נראה כוונתו כמו שכתבתי ריש שבת הדביק פת בתנור כו' ומקשה התו' הא לא ישמע לנו לעבור על איסור סקילה ותיירץ כיון שאין מרבה מחמת שחכמים אסרו אנוס הוא ואינו חייב סקילה כן הוא לענין חמץ) אבל בשבת דמן התורה אסור לשורפו מיקרי שביטול העשה במה שקנה וקשה לי הא יכול לנכרי לבער ג"כ אנוס ועל כל שמדרבנן אסור לזנות לנכרי לבער הוא ג"כ אנוס ועל כל התירולים קשה כיון שבשעה שקנה הן ציו"ע הן בשבת יודע שחכמים יאסרו אותו לנכרי הן ציו"ע הן בשבת ע"י נכרי (אי אמרינן שאסור לבער ע"י נכרי) א"כ בשעה שקנה מבטל העשה בעלמא, ואפשר דעתם דאין חייב מלקות אלא אם יודע שהוא בזמיר מתחילה ועד סוף, משא"כ אם חכמים אסרו לבער מחמת איסור יו"ט אין יכולין לחייבו מלקות כי אפשר שאם היה חול היה מבער ומה שאינו מבער ציו"ע הוא אנוס מחמת שחכמים אסרוהו ומיקרי שאינו ביטול העשה בידים משא"כ אם קנה בשבת קרי לי' הדבר שמואל מבטל העשה בידים שאסור לשורפו בשבת, וקשה לי הא יכול לנכרי ע"י נכרי ואפשר שהמלות עשה של חשביתו לריך לעשות בעלמא או ע"י ישראל ולא ע"י

למה שהבאתי לעיל מעירובין דאף שהגמי מרפא מכ"ז היה חליפה דהרוב ליכא סכנתא גם אפשר ע"י כהן אחר לעבוד עבודה משא"כ בנ"ד וכן לרע"י לא דמי דגם ברע"י ליכא סכנתא ויכולה ליעל הרע"י מגופה קודם הטבילה ואחר הטבילה להניח עלי' משא"כ בשאלותינו ולפי מה שהארכתי יש להתיר מחמת ספק דדבריהם ואפשר שיש ס"ס גם יש עוד סברה כיון שכתב הרב השואל שהלמר גפן תניח במקום עמוק אולי נקרא מקום בלוע שאין לריך אפילו להיות רחוי לביאת מים מלינו שחם התורה למען השלום לטהר אשה לבטלה וכן בכמה דברים מלינו בתלמוד שהקילו חכמים כמו שהארכתי בחיבורי (סימן רכ"א ובסימן קפ"ב ובסי' ק"ע ובסימן ס') מלמעלה נוויתי שיהא המוך רפוי קלת :

סימן קי.

להרה"ג שיחי'

ברבר אם רשאי לחמם המקוה עבור האנשים הנהנין לטבול בשבת בבוקר, בודאי אין רשאי לומר לנכרי לחמם עבורם לעבור על שבות אמירה לנכרי (גם אם מחמם הרבה יש עוד איסור לטבול בחמים בשבת עיין באו"ח סימן שכ"ו ובש"ת סס, דגם לגשים אסור לטבול בליל שבת בחמים רק שיהא פושטין) הא אפילו בכהן גדול ציוה"כ שיעקר העבודה תלוי בזה מחמם לו חמים מערב יוה"כ וציוה"כ מטילין להוך הלזון כדאיתא ביומא (פרק ג') או עשית של ברזל מערב יוה"כ עיין בתוס' (דף ל"ד) וברא"ש פ' שבעת ימים, מחמת דאין שבות במקדש אף שטבילת כהן גדול הוא מלוא דאורייתא ומעכבי עבודה, ורק מחמת דאין שבות במקדש אבל בשאלותינו ליכא כל הני היתירא וכדאמרינן בעלמא אל יהא שבות קל בעיניך גם העמידו דבריהם במקום עשה, ע"כ נראה לנהוג כמו בשאר עיירות לחמם ער"ש קודם הלילה ולמחר יופג יגנו, רק להחזיק במחלוקת עבור זה עמתי שגם זה אפשר שהוא בכלל מה דאיתא ברמ"א ריש א"ח ובלבד שלא יתקוטע עמהם רק דברי חכמים בנחת נשמעים, עוד נראה התינוח שאם ימנעו מלחמם ימנעו מלטבול במים קרים, אבל כמדומה שהאנשים הרגילים לטבול יטבולו גם במים קרים וזה אני יודע בנסיון, א"כ יש לחוש שלא יזיק להם המים קרים והכל חולים אלל לינה בידוע ויש בזה חשש סכנה ויש לזרז סבירא זו לענין טבילת נשים ציו"ע שחל בע"ש לחמם ע"י נכרי בלירוף שאר היתרים, עיין בנזכ"י (סימן כ"ד וב"ה) הובא בשע"ת (סימן סק"א) ובשאלה שלו מהראוי לחמם הרבה מע"ש קודם הלילה כנ"ל :

סימן קיא.

בסדר הגט השליח ליד האשה בפ"ת אית מ"ז ז"ל מה שכתוב נדחוק הנו"ן כוונתו דלא לשתמע כאומר מאני בחיריק כו' בספר כרם שלמה בתב דט"ס ול"ל ממנו בחולס כו' פשיטא לריך לומר בחולס כו' וכן משמע במהר"י מינץ, גם בספר ישועות יעקב כתב שהיה מתנהג לומר תיבת ממנו בחולס כו' פשיטא ל"ל בחולס שהוא ענין מבורר עכ"ל הפ"ת, החכמת מנוח במסכת סוטה (דף ל"ה) אל תקרי ממנו כו' ר"ל רפי אלא בדגש כו' כי כן בדקדוק ג' ו' מדבר בעדו לרבים רפוי, ולנסתר ליחיד דגש ואע"ג דגבי ממנו בספרים שלנו כולם דגושים צין לנסתר צין למדרגים בעדס כבר כתב הראב"ע כי בספרי אנשי מזרח נו"ן סימן רביס רפה וכן במכלול חלק הדקדוק (דף ס"ח) ע"ג בהג"ה ע"ס, לע"ד אפשר לומר דמה שכתב הסה"ג יו"ד ידחוק היינו שנדחוק הנו"ן בדגש כנ"ל לנסתר ליחיד דגש

דכוונתם הוא על השליח שכתב כ"ר ואין חומדנה דמוכח
טובא גדול מזה שאין כיונף השליח דאמעריקע על שליח
אחר ששמו יצחק בוגס דלא יס עיר ששמה וויטעפסק
בארץ רוס', ועל הקאנווערט נכתב רוסלאנד כנהוג גם לא
יס יצחק בוגס חייט אחר בחלק שלישי גם לא יס רב אחר
ששמו כשם כבודו ופאמיליע שלו אף שמוציא באיסור א"א
חשו מאד אף במילתא דלא שכיח כמו שהבאתי בחיבורי
ע"י (סימן ק"ז) ב"עק ריש גלותא שחשו למילתא דלא שכיח
שיזמן עוד יצחק והוא ריש גלותא ויש עוד רב בידי ויש
לו אחות והוא בר אחת' אין מתירין ח"ל משום כחן נמלא
כחן היה, אבל כאן כיון שהרב דוויטעפסק שלח המכתב
להרב דאמעריקע לקבל את אותו האיש לשליח וכן בא
במכתב על הקאנווערט מכיון הוא ג"כ כעין כחן נמלא
כאן היה יש לחלוט בטעות כיון שיש כמה לחלות, ואין
השליח חשוד לקלקלה כמו שכתב התוספות בניטין (דף כ"ו)
ע"כ (ז') ומכש"כ הרב ושלח, וכבר כתבתי בחיבורי (סימן
קל"ד) דחומדנה דמוכח טובא סמכין אף באיסור א"א,
רק בקדושין לא סמכין מחמת דאשה ב"ד ינחא לה ליכא
חומדנה דמוכח, אלא כאן יש שינוי בשם השליח השני,
נראה דלא דמי להא דכתב הניז"ק קמא (סימן ל"ו) שאשתו
אמרה שיש לו רובש באלנע הסמוך לאגודל ימין
ובסדר זה לא נמלא אלא השמאל שדעתו שפשוט שאיש אחר
הוא, נראה דהתם שאני שלא היה אפשר להסיר האשה
רק ע"י סימנים וסימן הכנדים פלפול אי חיישין לשאלה
דיחיד וזה הסימן הוא מגרע שאר הסימנים כי שהיא בעלמה
אומרת שהרובש הוא בימין ואינו אלא בשמאל, ועוד כיון
ששואלין לה הסימן לריכס להבין שהיתיד הלוי בזה, רמי'
חדעתה לידע האמת ואמרה בימין ונמלא בשמאל ע"כ אינו
בעלה (מכ"ז) אם חזרה ואמרה שטעתה בדבריה ועדים
העידו שבעלה לא היה לו רובש באלנע ימין מתירין אותה)
משא"כ ב"ד לבד השינוי בשם הענין ברור שהשליח ראשון
עשה לשליח אותו האיש שכתב הרב דוויטעפסק, ויש כמה
לחלות, ומכש"כ שקרוב לודאי שהטעות היה כ"ר כמו
שכתב בעלמו שמוציא טעות בכתובה בפרט במרובה, ונמלא
כעין ענין זה בחיבור אחי המנוח הרה"ג מו"ה אהרן זעליג
זללה"ה בספרו הנקרא ליוני, נמלא גם מכתב מזאריניאוו
שמת אחד ששמו חיים בן יצחק מדיסנא עלמאן וזה קודם
מותו להודיע פטירתו לבני יצחק בן חיים, לו חותן שמו
יוסף, ושאלוהו אם יש לו אשה השיב שאין לו ובאמת יש
לו אשה ומבקשת להתירה גם שם חותן בנו הוא שמו ברוך
והוא אחר יוסף ופלפל הרבה ושלח השאלה להגאון המפורסם
מו"ה יצחק אלחנן ז"ל מקאיונא ולהגאון מו"ה לבי הירש ל"ב
ז"ל מוואלאוין, ותלתא רבנא סמיכא יצבי על מדוכה זו
והתירו, ישתדל כ"ר להשיב ספר ליוני מאחי הנ"ל אולי
יש בחיזה רב ממחני או אלל הנ"ל ר' דניאל ועיין שם בח'
ה"ע (סימן ל"א) וטריחא לי להכניס עניני לפלפל בזה כי
שם הדברים שיש לדבר ומן הסתם ימלא כמה דברים שכתב
כ"ר וכן יש שם התשובה מהגאון מקאיונא, וכן יש אותו
תשובה בחיבור משיב דבר מהגאון מוואלאוין :

ונראה דמה שהוכרח הר"ן לומר צעידא דיד' שהיה
העדות מכיון מכל עד רק ששנה שמו חיים
במקום בוגסון יען שתלין ששנה שמו לענין את אשתו משמע
בלא טעם זה לא היה מתירו י"ל דבאיש עלמו קשה לימר
שאומר שמו בטעות אם לא היכי דאחי לערומי (כדליתא
בב"ב דף קט"ז) עיין בפ"ת (סימן י"ז אות ט"ז) דעד המעיד
ששמע מפי הבעל בעלמו דרך סיפר בעלמא ששמו כך יש
לו דין רא"י ממש אבל איש אחר ובפרט בכתובה בודאי
יש לחרך שכתב השם בטעות, דאל"כ היינו לריכס לומר
שיש בעולם בקנה הכדור או חתם הכדור (אשר לא הוחזק
ולא

ע"י נכרי דאין שליחות לנכרי ודומה כמו שנחקק מעלמו
שלא קיים המלוה של תשביחו (עוד יש לנו סברה לומר
דכל מילי דלא מלי עביר לא מלי לשווי' שליח ו"ע בסברה
זו עיין בחבורי ח"ר סימן א') לע"ד אינו מבין קושיהם על
הרמב"ם לכאורה ינחא דבלאו היתק לעשה אם לא קיים
העשה לוקה כמו בלא תקח האם עה"כ אם שחט האם או אפי'
מתה מעלמה כיון דלא יכול לקיים העשה לוקה, וכן כתב
הרמב"ם (פ' י"ג מה' שחיטה) כל מלות ל"ת שניתק לעשה
חייב לקיים העשה שבה ואם לא קיימא לוקה עכ"ל וכן
כתב בהלכ' נערה בתולה (פ"א ה"ז) ז"ל אע"פ שנאמר
באונס לא יוכל לשלחה וזו מלות ל"ת שניתק לעשה כו'
מתה גרושתו כו' או נתקדשה לאחר כו' ה"ז לוקה שהרי
עבר על ל"ת ואינו יכול לקיים עשה שבה כו' וכן מלבין
הרמב"ם ה' סנהדרין (פרק ט"ז ה"ד) שאם התרו אותה
לקיים ולא קיים העשה אף אם לא בטלו בידים אלא מתה
האם מעלמה וכן בנערה אם נתקדשה לאחר לוקה ח"כ ה"ג
אם קנה בפסח ועבר הפסח ולא השבית החמץ בפסח
לוקה כי כבר עבר על העשה תשביחו בפסח וכן יש
סברה שתיקף שאם התרו אותה להשבית ולא השבית לוקה
וכן בלאו דלא תיתירו ממנו עד בוקר ניתק לעשה באם
השרפו ואם נאבד הנותר או שאכלו מן הדין לוקה לולי
הטעם דאין צו מעשה, כן כתב המל"מ בהלכות פסולי
המוקדשים (פ' י"ח ה' ט') ומדמה לאם מתה גרושתו בלוקה
וה"ל אם נאבד החמץ או נאכל שאין בידו לקיים מלות
שריפה חייב מלקות הגם שעל כל יראה אין לו על מה
לעבור על להבא, אבל אינו יכול לקיים העשה ממילא עובר
על למפרע מה שקנה החמץ ע"י לעיל סי' פ"א בארובה :

סימן קיג.

להרה"ג שיחי'

ברבר עובדא שבא ליד כ"ר כי הגיע הגט מאמעריקא
שטעשה ע"י שליח והשליח דשם עשה שליח ב"ד
דשם איש אחד דוויטעפסק שמו שמחה בוגס בן יצחק,
והנה נכתב בהרשאה שם השליח דוויטעפסק יצחק בוגס בן
יצחק ויש שינוי בשם השליח משמחה ליצחק, וכתב כ"ר
בזה הלשון כי אפשר שקרוב הדבר שאני טעיתי במכתבי
להרב דשם כי איני זוכר כי הייתי אז ערוד מאד ולא רליתי
אז לכתוב המכתב להרב דשם ואינו זוכר בבירור איך כתבתי
והאשה עמדה עלי עד שהוכרחתי לכתוב המכתב, ויכול
להיות שמרוב ערדויותי אז ונחילות ומסירות הכתיבה כתבתי
במקום שמחה, יצחק, יען כי שם אביו יצחק לכן נמשך
מזה הטעות אגב רהיטא גם בשמו לכתוב יצחק וגם מלי
אולי טעות בכתביי אם אני כותב ברהיטא כדרכי וראי'
לזה שאני זוכר כעת איך כתבתי שזה ראי' שהייתי ערוד
ולאו אדעתא ורהיט רהיטא, או דשם דאמעריקע נפל
הטעות מהרב אל הסופר אך על האדרעם של הקאנווערט
שבו היה כרוך הגט עם ההרשאה שבא ע"י הפאלט נכתב
בטוב כאשר כתבתי להרב כזה (בהעתק מלבין רוס') לעיר
גובערני וויטעפסק להרב צערקע הורוויץ ברחוב פ' צבית
פ' למען החייט בוגס חנין בחלק שלישי כי השליח צפה
נקרא בפי כל בוגס והוא חייט עד כאן לשון הרב השואל :

הנה אם נפל הטעות במכתב כ"ר בודאי יש להחיר כי
בהרשאה לא שייך שינוי שם השליח, רק שהכוונה
יהיה על אותו הגוף שכתב כ"ר להרב דשם וכיוונתם על
אותו בוגס חייט אף שהיה טעות בשם והשליח דשם עשה
אותו הגוף שליח כמו שכתב כ"ר, ואף אם נפל הטעות
בהרב הסופר דאמעריקע אבל חומדנה דמוכח טובא

להב"ד דשיגאנע שמינו שליח שני והב"ד דשיגאנע היו כותבים בהרשאה שהשליח ראשון עשה לשליח שני אינו האיש שכתרו הדיינים דוויטעפסק אף שלא נזכר השם של שליח שני ג"כ דמהני כמו מי שהיה מושלך בצור כו' דקדקתי לכתוב שהב"ד דוויטעפסק בחרו בתחילה שליח שני וכתבו לשיגאנע שימינו השליח שכתרו, כדי שלא ייך דין ברירה עיין עירובין (דף ל"ז ע"ב) וכבר בא חכם עיין בפ"ט (סימן ק"מ אות ב') אבל כיון שיש ריעותא וסימן לגריעותא אולי כוונתם על יחזק בוגם שהיה מכמה שנים בחלק שלישי, בשלמא אם היה כתוב שמחה בוגם אף אם לא היה הרב דוויטעפסק מודיע להם שמחה בוגם יהא השליח ג"כ אין לחוש כמו שאין חוששין חכמים לשני יוצ"ש דודאי כוונתו על שמחה בוגם שנמלא כעת בעיר זו אבל כיון שיש שינוי השם, בלא כתיבת הרב לשם נראה שיש לחוש א"כ כיון שכל הסמיכות הוא על הרב דוויטעפסק שאותו האיש ששלח הרב המכתב להרב המסדר שהשליח ראשון ממנה לאותו האיש לשליח שני, הוא רק עד אחד הגם שכתב שהרב אומר אמת אבל הוא רק עד אחד א"כ איך יכול השליח לומר שליח ב"ד אני כיון שיש שינוי בשם מוכרחים אנו לסמוך על הרב ואין דבר שבעריה פחות משנים, ולומר שהוא רק גילוי מילתא שנאמן עד אחד ז"ע, אם לא שנאמר דאף בלא עדות הרב ג"כ יש להחזיר אם הב"ד דחמערקע היו כותבים בהרשאה שממנים יחזק בוגם ז"ע בזה, הן אמת שלא נמלא שם יחזק בוגם בחלק שלישי, אבל גם לא נמלא שמחה בוגם בהרשאה, ואם במכתב שכתב כת"ר להרב דשיגאנע היו תתוס עמו עוד דיינים כנחוג ליכא חשש הזה :

ומצאנו שהפוסקים תולין בטעות בטור (סימן קמ"א) בסופו ששאלת כו' מינהו שליח להוליך גע לאשתו כו' שאח"כ כתב מינה עוד שליח בעדו בגע הנזכר לסופר ואמר לסופר תן בעדי הגע הנזכר לר' שלמה ותיקף שיגע מידך לידו תהיה מגורשת ממנו אע"י שאין קבעל יכול לעשות שליח לקבלה הליגן בטעות עכ"ל ז"ע, ואע"י שגראה לבאורה שביטל הפליחות להולכה ועשה שליח לקבלה וא"כ ב' הפליחות בטל כי הפליחות להולכה בטל ושליח לקבלה אינו יכול לעשות מכ"י פסקו הרא"ש והטור דתליגן בטעות ע"ש משום דבכדי לא הוה עבד וכן בהרש"ס (סימן פ"ב) שכתב בהרשאה שמגרש הוא בן ראובן ובגע נכתב בן שמעון ותלה בט"ס, הגם שיש לחלק דהתם הביא השליח בעלמי הגע ואין לריך ע"פ דין להרשאה, משא"כ בשאלתנו מכ"י מחמת רוב אומדנות והוכחות נראה להחזיר :

סימן קיד.

להרה"ג שחי'

בדבר הדברי הורה שכתב כת"ר ליימי להעתיק מה שנכתב לעיל (סימן א') בענין מה דאמרינן בעלמא דברים שכלב אינם דברים, ומלינו בכמה מקומות דאמרינן דמקום דיש אומדנא אמרינן דברים שכלב הוה דברים וכמו שכתב הר"ן פרק האיש מקדש משום דכל כה"ג שהענין מוכיח מתוכו לאו דברים שכלב הן אלא דברים שפי כל העולם וכלבם עכ"ל ז"ע ששאריר, וכן בר"ן וברא"ש בדברים אע"י דאמר בפירוש קונס שאינו פותח לך מן הסלע שניהם רגלים בשלשה דינרים וכתבו אע"י דברים שכלב אינם דברים ואם יאמר הנידר כך היה בלבי לא אוליגן בחר מחשבותי היכא דמוכח מילתא כי הכא כו' אוליגן בחר דברים שכלב ע"כ העתקה, ועשה דבר ששאלתינו שאין לנו מוכח מילתא כי הכא בשאלתינו כיון דלא נמלא יחזק בוגם בחלק שלישי, ולומר שיש עוד עיר גוצערני בארץ רוסס'

שמה

בג

ולא שכיח שיירות) עוד מלכות הנקרא רוס' ועוד יש שם גוצערני הנקרא וויטעפסק ויש שם רב הנקרא כמו שם כת"ר ויש שם בית של נכרי הנקרא כמו שם נכרי שהבית שייך לו ויש שם חלק שלישי ואותו הרב היה שולח מכתב לחמערקע לאותו עיר שגאנע לאותו רב ששלח כת"ר וזאתו שנה וזאתו זמן ושליח ראשון עשה שליח שני הנקרא יחזק בוגם, וכבר כתבתי בחיבורי (סימן קל"ד) ד"ה עוד כו' לתרי דלא שכיח לא חיישינן אף לענין גט מכש"כ הרבה דלא שכיח כלל והוא יותר סימן מובהק משמה כשמה ועדים כעדים או נקב יש בלד אות פלוגיה והספר שדי חמד אינו תחת ידי אפשר דמייירי שהשליח עושה מעלמו השליח שני דעיר פלוגי לא ע"פ מינוי הרב דמקום האשה וכיון שנמלא שינוי בשם השליח השני ממילא אין כאן שליח שני דילמא כוונתו על איש אחר :

לדעתי

יכתוב כת"ר עוד הפעם לשיגאנע להרב המסדר דשם והמגורשת תשלח לו ג' או ד' ר"כ, פבדו, וחסדרו, כי במכתבו מצקש מעות ע"כ אינו משיב ובמה שאפשר לברר לריבין לברר כי קרוב הדבר כמו שכתב כת"ר שמחמת רהיעא נפל הטעות משמחה על יחזק, וכן הטעות בשם וויטעפסק ב' במקום פ' (זה יכול להחליף הבקר הפקר) וכן בנהר ריעותא אפשר היה נראה כן במכתבו וז"ע איך הדין אם לא היה כותב כלל הרב דוויטעפסק להרב דשיגאנע והיה בא על פאלט מכתב וקנווערט כזו לבוגם חנין, ובהרשאה היה כתוב יחזק בוגם בן יחזק, ז"ע דהא השליח ראשון לריך למנות השליח שני בפני ב"ד והשליח שני לריך לומר שליח ב"ד אני כידוע וכיון שאין השליח ידע רק ע"י הרשאה (ודוקא במקום עיגון) וכיון דבהרשאה נכתב יחזק בוגם איך יכול לומר שליח ב"ד אני בשלמא אם הרב דוויטעפסק שלח מקודם להרב דשיגאנע הוא כעין כאן נמלא וכאן היה מורה הדבר ששלח לאותו שכתב להם אבל אם לא היה כותב הרב דוויטעפסק להרב דשיגאנע הגם שיש כמה הוכחות שהכוונה לאותו האיש שנקרא שמחה בוגם אלא שהיה הטעות בשם יחזק אבל קשה כי מלינו בילחק ריש גליתא שחשי מאד למילתא דלא שכיח שיזמן עוד איש ששמו יחזק והוא ריש גליתא ויש עוד רב ביבי יש לו אחות והוא בר אחתיה אע"י דהוא חש רחוק דהא אחד מאלף יולא לתלמוד ומכש"כ שיהא ראוי להיות ריש גליתא דודאי הוא אחד מהרבה אלפים וגם שיהא עוד איש אחד שיהא ראוי לקרותו בשם רב ביבי ג"כ הוא אחד מהרבה אלפים כי כל רב בצבל הוא רבי בא"י וגם שיהא שמו יחזק והוא בר אחתיה דרב ביבי כמו זה שדר בקורטבה מכ"י אי לאו שהיה יולא עמהם מקורטבה היינו חוששין כל החששות אלא מחמת שילא עמהם מקורטבה אמרינן כאן נמלא כאן היה כמו שהאריך הרמב"ן במלחמות והגימ"י, הגם לשני עיירות לא חיישינן ומכש"כ שיש כאן הרבה אומדנות והוכחות, אבל יש לחוש אולי היה בחלק שלישי זה איזה שנים שהיה נקרא יחזק בוגם וכונתם עליו וכבר מת או נפט למ"א, לפי זה כל ההיכר הוא על הרב דוויטעפסק כיון ששלח מכתב להרב דשיגאנע הן שהרב הוא בטעות שכתב שם יחזק במקום שמחה הן שהטעות הוא בהרשאה, אבל מורין הדברים שכונתם על הגוף שכתב הרב דוויטעפסק והוא כעין כאן נמלא כאן היה, ז"ע כיון שכל הסמיכות הוא על הרב דוויטעפסק הוא רק עד אחד א"כ איך יכול השליח לומר שליח ב"ד אני בשלמא אם היה כתוב שמחה בוגם אז אין לריבין לחשוב כלום כמו כל ההרשאות הבאות ממדינת הים כמו מי שהיה מושלך בצור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי ופירש שמו ושם עירו וגם שם אשתו כמו שכתב רש"י יכולין לכתוב גט ולא חשו חכמים כלום או אם הב"ד דוויטעפסק היו בוחרים שליח והיו כותבים

דע"י אומדנא הוא דוקא להיות כבתחילה כמו שכתב כח"ר , והיולא בקולר ואמר כתבו גט אף דלא אחר חנו הרי חילו כיתבין ונאמנים כר"ס ב' (כתובות נ"ה) ראוהוין בחר אומדנא כדאיתא התם אף דלא נעשה כבתחילה וכן עוד מקומות :

בדבר מה שהעיר מחשבה על גט שצא ע"י שליח ונמלא טעות בהרשאה שם האשה בלי ובגט נכתב בלא ופסלו אף במקום עיגון ולא תליין בטעות לע"ד קשה לענן אשה לעולם עבור זה כיון דבגט נכתב כהוגן , ונראה דבמחלוקת שנוי' דהרשד"ס (סימן פ"ג) הג"ל מחיר בהרשאה שנכתב בן ראובן ובגט נכתב בן שמעון דהרמ"א פוסל גם בדעבד אס שינה שם אביו מכ"ז הכשיר הרשד"ס אס השינוי בהרשאה יען שתליין בטעות וכן הגאון המפורסם מחנה אפרים הביא ראיה מספר מהרשד"ס הג"ל לענין שלו שהיה ג"כ טעות בהרשאה , אס לא היכא שמוכח שמסדרי הגט היו ע"ה מה שכתב כח"ר שבעדות שחתמו על ההרשאה על שם יצחק בוגם אין נאמנים לומר טעו וואנס חוזרים ומגידים הגם שגם בזה יש ללמד כמו שכתב מהרשד"ס ששם המגרש היה בן ראובן וכתב בהרשאה בן שמעון מכ"ז הכשיר וכתב שניכרים דברי אמת שט"ס היו ואין כאן אלא גילוי מילתא בעלמא ויודאי תליין בטעות ומדמה זה לגמרא לא מייתי אינש חיבתיה לנפשיה ומביא תשובות הרא"ש בטור , לא נעלם ממני שיש לחלק היכי דשליח עלמו מביא הגט שט"פ דין אין לריך להרשאה להיכי דצא ההרשאה עם הגט ע"פ , אבל באמת יותר נראה שהטעות היה אלל הרב דוויטעפסק וביט דינו שטעו בשם כמו שכתב הרב בעלמו ויודעים ה"ד שטעו הנוף של שמחה בוגים לשליח שני ואינש חוזרים ומגידים על גוף אחר וכל הסימנים מובהקים יש לשמחה בוגים הוא השליח השני מדוע לא תליין בטעות ויש לי הרבה לדבר בזה וכתבתי בארכובה להרב דוויטעפסק , לדעתי יש חילוק בעדים אינש חוזרים ומגידים , אבל ברב ודיינים שאיסור והיתר תלוי בהם ואין מי שמתח בידם ואמר שהיו להם טעות בכתובה שהיו לריקים לכתוב שמחה וכתבו יצחק וגם רגלים לדבר שהי' טעות כמו שהארכתי לעיל בודאי נאמנים כי באמת כיון שהם יודעים שהיו בטעות וכיון שהוכחו שאלו היו באמת בטעות כשר ההרשאה ויודים ליתן כתב ראיה להאשה להחזירה רק מחמת יראת שמים לבו נוקפו ומתייבב עם רבנים , אבל האמת אחר לא שייך ברבנים לומר כיון שהגיד שום אינו חוזר בו , משא"כ בעדים שהיתר והאיסור אינו תלוי בהם משא"כ הרב הוא כעין הפה שאסר הפה שהתיר ואע"ג דאמרינן בקדושין (דף ע"ד ע"א) דאין הדיין נאמן כשאין בעלי דעים עומדים לפניו וכן (בסימן כ"ג) דאס נעשה שטר אין הדיין נאמן אף שעומדים לפניו התם מיירי דהחייב מכחיש את הדין , ובפרט לפי מה שכתב הרב מחמת סתם ברהיטא מלי' בידו טעות בכתובה הא גם בעדים איתא בשו"ע וכן בכל טעות שהעדים מליין לטעות נאמנים הם בעלמא ואין בזה משום חזר ומגיד ויש לעיין בדברי הרא"ש (פ' הורק סעיף ט) דאס שינוי במקום הלידה כשר וכתב דלא מיחוי כשיקרא כיון דאין לריך לכתוב לא חתמו העדים על זה משמע דבדבר שהעיקר לכתוב ושינה מקרי שקרנים (לבד שגט הוא שינוי השם שאין זה שולד במקום זה אלא במ"ה) , נראה דהתם דוקא מחמת שאין אינו מאמינים העדים שטעו א"כ היה הגט פסול , לבד מחמת שינוי השם , גם שהעדים פסולים א"כ לר' מאיר דעירי חתימה כרתי אין כאן עדים כשרים ולרבי אלעזר הוא מוויק מתוכו , אבל אס היה ברור לנו שלא בפשיעה כתבו רק בטעות , אין לפסול העדים כדאמרינן בב"ב (דף ל"א) במאי דאכתחא אכתחא ובמאי דלא אכתחא לא אכתחא מחמת מראית עין או אפשר שכוונת הרא"ש לפסול כמו שכתב דמחוי כשיקרא א"כ בנ"ד שדקדקתי שהטעות היס

שמה וויטעפסק גם יהא נמלא רב ששמו כשם רב זה גם רב בשם זה ושלח מכתבו על גט כשמות חילו להרב דשיגאנע והפאלט הביא בטעות לעיר וויטעפסק זו זה אין סברה כלל והוא יותר לא שכיח מעדים כעדים ושמו כשמו ומוכח מילתא שנפל הטעות בהרב דוויטעפסק כמו שכתב בעלמו ומלינו שהתירו ע"י סברה דנפל טעות בהרשאה בטיור (ס' קמ"א) בתשובות הרא"ש ע"ש וכן בהרשד"ס (סימן פ"ג) והובא ג"כ במחנה אפרים שבהרשאה היה כתוב פ' בן שמעון ובגט היה כתוב בן ראובן והתיר דעבי' אינשי למטעי ועל זה התיר גם מחנה אפרים שהיה ג"כ טעות בהרשאה וכן בשו"ת שולח ומשיב מהדורא קמא ח' שלישי (סימן ז') היה ג"כ טעות בהרשאה בשם האשה עשה שליח לקבלה וצא השליח עם ההרשאה וליוה לכתוב בגט דלא כמו שכתב בהרשאה ותלה ג"כ בטעות דבכדי לא הוה עבדא ומסתברא לא מייתי אינשי חובתיה לנפשיה כמו שכתב מהרשד"ס לא נעלם ממני שיש לחלק דאס היה השליח בעלמו לפניו ובעיקר הדין אין לריך להרשאה כלל , אבל מחמת ריבוי סימנים מובהקים שיש בשאלותינו יש לתלות בודאי בטעות :

ובזה שהקשה כח"ר מע"מ שאני עשיר כו' אע"פ שאמרה בלבי היה להתקדם לו כו' אינה מקודשת עכ"ל היינו משים שהתנה בפירוש , גם ליכא אומדנא דמוכח הנורה על המחשבה וכן הצא מן החלוק ג"כ ליכא אומדנא שכוונתו היה גם על הדלוסקמא :

ובזה שהקשה כח"ר מהמתכוין לומר הרומה ואמר מעשר כו' לא אמר כלום עד שיהא פיו ולבו שוים תרומות (פ"ג מ"ה ע"ש ברע"ב ופסחים פ"ג ע"א) לבד דהתם שאני דכתיב מולא שפתוך תשמיר וכתוב כל נדב לב הא כינר גומר בלבו ומוליא בשפתיו , לבד זה נראה דהתם הדיבור או מחשבה עושה היתה מעשר או תרומה כמו שמוליא מפיו אבל בשליחות העיקר הוא הנוף והשם הוא מורה על איזה גוף , וכיון שהרב דוויטעפסק אף שהיה בטעות בשם אבל בהנוף לא היה בטעות נקרא שמחה בוגים וצטעות כתב יצחק בוגם והשליח ראשון שצגאנע עשה היתה הנוף שכתב הרב דוויטעפסק לשליח שני מאי איכפת לן אס היה טעות בהשם כיון שבהנוף לא היה טעות משא"כ בתרומה ומעשר כיון שתלה בדיבור דומה כמו טעות בנוף אלא בשאר דברים אס היה טעות בנוף אמרינן דברים שבלב לא הוה והולכים אחר הדיבור משא"כ בתרומות ומעשר אינו כלום מחמת הפסוקים הג"ל ופשוט דאס השליח ראשון היה עושה השליח השני בפניו והשליח השני היה אומר ששמו יצחק בוגם או בכוונה כמו שכתב הרא"ש בפ' השליח יש שמשנים שם מחמת כו' (אלא שעדיין לא התחזק בשם זה) או היה אומר בטעות ששמו יצחק בוגים והיה אומר לו השליח ראשון אהה יצחק בוגים תהא שליח להוליך גט לאשתי או לאשה פלוני מדוע לא , יהא כשר אין זה גט שיפסול ע"י שינוי השם וה"ל כדמותיה וכן בהבא מן החלוק אס היה בטעות שהיה קורא לחלוק דלוסקמא והיה אומר לשליח הביא לי מן הדלוסקמא זה והיה מראה לי שצגאנע בדלו' זה אף שהיה חלוק והיה טועה בשמה ג"כ ב"ה מעל שאין השם גורם אלא הנוף גורם לדעתי יש להתיר בשאלותינו ואין דרכי לקבל אחריות דעלמא בפרט שהוא מליה דאפשר לעשות ע"י אחרי' מן הסתם יתירו רבנים , והעיקר שאני מניע מהגיטות הבאים ע"י הפאלט ואיזה גיטין שצאו לפה על פאלט שלחתי האשה עם השליח והגט והרשאה לרב פלוני ולעיר פלוני :

ובזה שהביא מרמ"א (סימן רפ"א סעיף י') לא דמי , הא כתב הרא"ש בפירוש אבל בנידן זה אף שידוע שכוונתו להכריח מן אחיהם לא עשו דבר שיש בו הברחה ובדברים שבלב לא מעיקרא נחלה דאורייתא עכ"ל היינו כיון שלא עשו דבר שיש בו הברחה כי חזר הממון להיות ארבעתן ובמחשבה לא נעקרה נחלה אבל אין כוונת הרא"ש

היה בהרב והעדים שמעו לדברי הרב א"כ אין לפסול העדים ובנין לא היה שינוי אין צמה לפסול :

עוד יש לגדל אף אם היה הטעות בהרב והעדים כל שיגאגע נראה גם כן דנאמנים לומר טעינו דוגמא לדבר בזה"ע (סימן ל"ה סעיף ט') אם טעה השליח ואמר מקודשת לי אין כאן בית מיחוס וכתב הרמ"א דנאמן השליח לומר שטעה כו' עכ"ל , כתב הב"ש כיון דאיכא רגלים

לדבר שטעה דהוא שליח של פלוני וחזקה שליח עושה שליחותו , אלא דהמחבר כתב יש מי שמחמיר והח"מ כתב ומחלק בין הוחזק השליחות ע"פ בית דין ומעשיו מיכיתין שטעה וכן הב"ש מסכים לרמ"א , ונראה בנ"ד מוכח טפי שטעה כיון ששלחו להרב דוויטעפסק שכתב להם וגם נעשה הכל ע"פ בית דין גם כמה הוכחות שלא טעו בגוף , ויש להתיישב עם גאוני הזמן :

תם ונשלם שבה לאל בורא עולם

לוח המפתחות

סימן	סימן
לד ידון סתירת בית הכנסת :	או"ה
לה ידון תיארים הנהוג עכשיו :	א במקום הגחת תפילין אי אמרינן רובו ככולו :
לט לענין עשה דוחה ל"ת :	ב דין פרשיית פתיחות וסתימות שבתפילין :
עג בדבר בין השמשות :	ג אם כתב תחילת האות בסתמא וגמרו בקדושה :
עב מה נקרא שלא כסדרן בתפילין ומוזוות :	לא מה נקרא שלא כסדרן בתפילין , ומה נקרא חק תוכות :
פה ידון שם הוי' ב"ה אם לריך לכתוב כסדרן :	ו אם שכת טל ומטר או משיב הרוח וגזכר לאחר מוסף :
יה בדבר קימחא דפיסחא שנהלחלח :	ד אם מותר לטלטל דבר הכזר :
יט בדבר גמרא סנהדרין (דף כ' ע"ב) לענין ספר בן סירא :	יג שיך לחיבורי ע"י (סימן קכ"ד) דרבה לטעמיה :
מג בדבר השומים שקורין קנענעל"ך בפסח :	טז בפ' אבות ולא קרדום לחתוך בה :
נג בדבר פלפלין מוויף אם יש להשתמש בהם בפסח :	כא בדברי הש"ס לענין עשה דוחה ל"ס :
סב בדבר תשובות רע"א (סימן מ"ו) , בדבר הפסוק ערות אחותך וכן בסוגי' דיומא אי מערבין לקרנות :	כב לענין כוונת השמות :
יא לענין קמח שמורה :	כג אם יש לסמוך על חוטי הטעלעגרא"ף במקום עירוב :
יד בדבר אב הרחמים כשמזכרים ר"ח אב :	כד עיד מענין הנ"ל :
לא דין אות שהוא כתובה שלא כתקנה :	לב מדין כיבוי גרות בשבת בזה"כ ע"י גכרי :
לט בפסוק ובכל אשר אליכם תשמרו :	ז לענין אם מסעי' כעושה מעשה :
	י בדברי ההוס' שבת (דף פ"ו ד"ה ואתה פה) :

סימן

סימן

עד בהפלין ומחזות מה נקרא שלא בסדרן :

בא דין בית הכיסוס שנסרך לערפס :

פא בדברי הגר"א ז"ל אם גרוגרות פחות מכזית, וכן אם אכל חמץ בפסח הגם שחייב כרת, אכל המלוח של השביתו אם קיים בזה :

מב דין ח"א אוסר דבר שאינו שלו :

מד דין פילול מקמא :

צה בדבר הזמן של מלאכי רחמים גם בדבר השגחה, גם מענין כישוף :

מה איך יתנהגו הקלבים בחדש חלק הפנימי :

קא החילוק בקריאות התורה בר"ח בין אנשי ח"ל לבין אנשי א"י :

מז בדבר המקואות הנעשה מחדש על ידי סילנית של ברזל :

קי אנשים הרגילים לטבול שבת בבוקר אם רשאים לומר לנכרי לחמם המקוה :

מח עוד מענין הג"ל :

נה בדבר המשנה בבור שנתערבה מדוע לא אוליגן בתר רובא :

קיב ברמב"ם פ"ו אין אדם יולא ידי חובתו חובת מלה במלה שהיא אסורה לו כגון אם אכל עזל וכו' :

נו מענין הג"ל :

קיג ברמב"ם פ"א אין לוקין משום לא יראה אלא אם קנה חמץ בפסח וכו' :

נז מענין הג"ל :

סג בדבר בר אוזא שנקרי אחר שער עליו גלגל של עגלה גם נמלא שנסבר רגל התחתון ונסתתרה מעל"ע ובדקו איתה ונמלא שלמה :

עא בדבר שאחד בקש השוכה על שער על כריחות ומיתות ב"ד :

עח עוד מענין הג"ל :

עה דין נקודות אדומות הנמלא על הריאה :

פח מענין הג"ל :

עט דין אם ילא פדחת אי הוי כילוד :

י"ד

פ נידון הגמרא חולין (דף קל"ט) אלא דלא נמר דינא יבטי לאתויי :

ח בדבר הולע הנקרא מחלטיני"ע :

פב אם מלות תרומה הוא מלוח דרמי עליו :

יב שיך לספרי (סימן קפ"ח) :

פג שיך לחיבורי (לסימן ס"ט) נידון אשת כהן שילדה ממזר :

טז בדבר גנו של זפק :

פה ברמב"ם ה' משכב ומושב פ"ה ה"ה :

יז בדבר בית המטבחים הנעשה מרוקף בלבינים :

כ דין בבור :

פז בדבר לבסוף פ' בהעלותך כשכתב הסופר וילעק משה כשכתב שם אל היה סבר שכותב תיבת אל תהי' כמת :

ה אם מלא מחט בבשר הללעות :

צב איך יש לנהוג בגידי הדם של שליל :

כז דין ניקב חלר הכבד :

צג אם נכתב השם שלא בסדרן :

כח דין כילנית :

צד נידון חזרא קדישא שדרכן להעשות ב"כ כסלו ומחמת איזה ענין רוצים להחליף על ט"ו כסלו :

כה בבכור בזמן הזה אם שיך כרת על אכילתו :

צה נידון מה שממשלה מלוח לפטת הקצרים ולקוצרם במק"א איך יש לנהוג :

כט דיני נדה בדבר שפופרת :

קג נידון בבור אם פודין בקרקע או בשטר :

לג אם הוא כלל שמה שבקדרה הוא שלשים פעמים נגד הכלוע :

קה בסוגי' דיומא מאבילין לה רועז גם בדבר אנדה יבמות (דף נ') מוסיפים, גם בדבר עלם הקוליות שנשברה באלכסון שנמלא בעת אכילה :

לה בדברי תשובות רע"א אי אמירה לגבות היבא שהוא ברשות אחר :

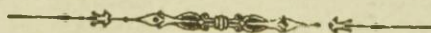
לו בדבר הג"ל :

קט בדבר אשה חולנית שזיה לה הרופאים שלא יבוא מיס באזנה איך יש לה לנהוג בעכילה :

לח דין התפשטות הסירכה :

לז נידון הג"ל :

סימן	סימן
ק	בפיר אחת אשר שני השוחטים אינם רוצים להכריח סמנים של שחיטה זה לזה :
כז	אם נקרא בפי כל איסור ולתורה ולחתימה ישראל איסור :
ל	דין שמות גיטין :
מ	בדבר הקדושין אשר ע"פ חומדנא כוונתה היתה לשחוק :
מט	דין שנכתב בגט יעקב דמתקרי כולי ונקרא בפי כל קוליא :
נ	המנעל של חליצה איך יהי תפירים הרצועות :
נא	אם מוכרחים לסדר גט על אם הדרך בפוגדק שקורין קרעלמ"ע :
נב	בגזירה אחת שהתלה בבחור לא חכם ונתן לה מטבע :
נד	בדבר שבשגה שני מחזירין מחלה איך נוהגין במדינתנו :
נה	מי שנקרא בפי כל מיכא ולתורה ויחאל :
נט	אם יש להחיר לישא אשה על אשתו אם שה עשר שנים ולא ילדה עוד בשם רשיא ושם רוסיא עוד בשם פייזש :
ס	בדבר אשה מורדת אם יש להחיר לבעלה לישא אשה ע"י מאה רבנים :
סא	בדבר ענוגה בדין כלים דלא מושלי חגיגי :
סה	דין שנכתב בגט נחום מענדל אח"כ אמרו שעלה לחורה וגם שם העריסה מנחם מענדל :
סו	דין שינוי מרחא גיטא לרחל גיטל :
סח	דין חליצה של א"ח שמלמדים אותו לעקור רגלא דשמאל ברישא :
סח	דין אשת כהן שילדה ממזר ואינה רוצה לקבל גט עד שיחן לה בעלה ממון אם יכולין לזכות לה גט :
ע	עוד מענין הג"ל :
עא	באחד ששאל תשובה על שער על כריתות ומיתות בית דין :
עב	מענין הג"ל :
עג	ענין הג"ל :
עד	חשבון פרועה וה' סלעים :
עה	דין אם שם ראשון הוא שם לעו יש לכתוב על השני דמתקרי :
עט	בדבר ראוי לצילה עוד בענין שם שואל ליב לענין כתיבת המכונה :
פז	מה שהעירו האחרונים כיון שהגשאות הולכות בכיסוי הראש ושאר מלבושים אינה נאמנת לומר א"א הייתי וגרסה חגי :
פט	איך לכתוב שם ריזא ביו"ד או בוא"ו :
צ	עוד מענין הג"ל :
צא	אם בדיעבד כשר בשם הפורחא :
צו	השייך לחיבורי ח"ר (סימן רי"א), לענין אם יש רק ב' חתימות על כתב ראוי שניתן לאשה גם אם שני השמות מפורסמים וגירסא בחדא אם כשר בדיעבד :
צט	ובדין חליצה אם לריך להיות הגבהה הרגל בימינה או בשמאלה :
קד	דין אשה שנשתתת בחיזה חופן יש להחיר אותו לישא אחרת :
קו	בדבר שם גושטא :
קז	דין שינה מקום עמידה של האשה :
קה	מענינים הג"ל :
קיא	בדבר היבט ממנו שאומר שלוח הגט :
קיב	ברמב"ם (פרק ו') אין אדם יולא ידי חובת מזה במזה שהיא אסורה לו כגון טבל :
קיג	בגט ע"פ מאמעריקע שהיה נכתב שם השליח השם בטעות במקום שמחה בוגם נכתב ילחק בוגם :
קיד	עוד להג"ל :
סב	בדבר מה שהקשה אחד על תשובות רע"א (סימן מ"ו) לענין ערות אחותך כו' :

לוח התיקונים

מעות	הקן	מעות	הקן
סימן א' ע"א שורה מ"ג כ"ש	כל זה .	דף י"א ע"ב שורה ל"ו לו	לו .
ע"ד שורה מ"ז אחר תיבת	אם חסר תיבת	ע"ג שורה י"א אם ימות	אם לא ימות .
מניח	מניח .	שורה י"ב ע"ב	גזירה .
סימן הג"ל ע"ד שורה כ"ג , ט"ז	ט .	שורה כ"ח אין	אין .
סימן ז' שורה ב' יכתב	נכתב .	ע"ד שורה מ"ח ואילו	ואילו .
סימן מ"ב דשלו	דלא .	ע"א שורה י"ז הפתילים	הפשעים .
דף ד' ע"ד שורה מ"ב , מפקידים	מפקידים .	שורה כ"ח י"ז	שורה .
שורה כ"ו , ש"ש	ש"ש .		
דף ו' ע"א שורה יו"ד דבתחילה	דפתחי לה .		
סימן כ"ד שורה ל' מהכל	מהכל .		
סימן כ"ו שורה י"ז , מוכחב	וכחב .		
סימן כ"ח שורה ב' מכילכלית	מכילכלית .		
וכן כל הסימן ל"ל בלמ"ד אחד .			
דף ז' שורה ל"ח , קשה	קשה .		
דף הג"ל שורה מ"ב ומה	מה .		
ע"ג שורה כ"ט והנה	והנה .		
שורה ל"ח ולשיטתו	ולשיטתו .		
ע"ד שורה ט' דמהחם	דהחם .		
שורה כ"ד דאין	דאי .		
דף ח' ע"א שורה ט' אחר	אחד .		
שורה מ' אולי	מולי .		
עמוד הג"ל שורה ג' שאינה	שאיינה .		
סימן ל"ב שורה ה' שכבר	שכבר .		
דף ט' ע"ד שורה ט"ו ומפני	ומפני .		
דף י' ע"א שורה כ"ט מחותך	מחותם .		
שורה מ' מעשה	מעל"ע .		
ע"ב שורה כ"ו שיקרע	שנקרע .		
ע"ג שורה ל"ח שיכנס	שיכנס .		
השמטה מה ששייך לסוף סימן מ"א			
ג"ב ויש להתיישב בכספר דלתי תשובה מביא בשם			
הגאונים הגדולים מוהר"ה ילחק אלחנן ז"ל			
אבד"ק קאוונא ומהור"ר יוסף דוב אבד"ק בריסק ז"ל			
מחמירים מאד בסדרה מטרפס לבית הכנסת ויש שם מה			
ועיין בדרכי תשובה (סימן מ"א אות ע"ט) שמביא דבר			
הרבה בזה :			
דף י"ב הג"ל ע"ד שורה ג"ו דמסמך	דמסמך		
דף י"ג ע"א שורה י"ד דלא	דלא .		
ע"ב שורה י"ב לזה	לזה .		
שורה ל"ה משום דלא דכתב	משום דכתב .		
שורה כ"ח ורש"י	ורש"י .		
סימן מ"ג שורה י"ב לא	לא .		
סימן מ"ו לו	לו .		
דף י"ד שורה ז' להכשיר	להכשיר .		
שורה ל"ב שנה	שנה .		
ע"ג שורה כ"ד יודעי	יודעי .		
שורה ל"ט וקנה	נקנה .		
דף י"ד ע"ד מונכי	מונכי .		
דף ט"ו ע"א שורה כ"א לגוי	לגוי .		
שורה ל"ג להאומן	להאומן .		
שורה הג"ל להסילנות	להסילנות .		
ע"ד שורה מ"ו ראי' מה שמביא ראי' שורה	ראי' .		

לוח התיקונים

מו

מעות	תקון	מעות	תקון
דף ט"ז	שורה כ"ז מפני ע"ב שורה ל"ג כונתו	דף כ"ט	סימן ס"ח שורה כ"ד ק"ב
דף י"ח	ע"א שורה ח' החריק ע"ב שורה כ"ח ולבסוף	סימן סט	שיתרו ע"ג שורה ח' ר"מ ע"ד שורה י"ט ששנה
דף כ"ב	ע"ב שורה כ"ט מעל שורה מ' שהנחצב	דף כ"ח	ע"א שורה כ' שיאמר שורה נ"ג השצית
דף י"ח	שורה ט"ז שעשועין ע"ד שורה כ"ד יטל ע"ב שורה מ"ז חסר ראשית ביגורים דף ע"א ע"ב	סימן י"א	שורה י"ד מעיד ע"ד שורה ל"ח לבא שורה מ"ה נותן
דף כ'	ע"א שורה ל"ט בסתימה ע"ב שורה כ"ד לולית ע"ד שורה כ"ז אך	דף כ"ט	ע"א שורה י"ד עניך ע"ב שורה ה' ליותר ע"ג שורה ח' הלך שורה ט"ז היכולות שורה כ"ה אך סוף סימן ע"ד לרחיק
השפטה שייד לסיף סימן ל"ט			
<p>י"ז לדחות דבכהן יש ג"כ עשה וקדשהו, עוד י"ל דיש חילוק בין ל"ת לל"ת שהל"ת שהיא בשב ואל תעשה חנו תולין שלא יעביר משא"כ בכהן שגשא גרובה עובר בכל עת שאינו מגרש וכן בלאו דלא תקפון ולא תאמן בהוס' ב"ב (דף ח' ע"ב) ד"ה אכפה עובר בכל עת כדאיתא ב"ה ודקה מחויב עלה לאלתר דהא קיימא עניס עין בחיבורי ח"ר סימן רכ"א ע"ג :</p>			
השפטה ברף י"ח ע"ב שורה מ"ז			
<p>כזה שקשה על דברי הגאון ר"ב ז"ל ואפשר דמיידי שהסילוגות אינם מחזירים לקרקע ומה שמחיר לטבול באשכרין הוא מחמת שמחזיר למעיין או למקוה לדעת המקילין עיין (בסעיף מ"ט ו"ס"ד ס"ק ק"ה) או שבסוף הסילון יש ליור קטן של עץ או של חרס שמקלה ממנו למקוה, אבל זה דוחק כי מן הסהם הסילוגות של המקוה של ויילנא הם מחזירים אף אם אינם עומין תחת הקרקע כמו שכתב הרמ"א בסעיף מ"ח מכש"כ אם נעשו בתחילה על דעת לחזרם בקרקע :</p>			
דף כ"ב	ע"ב שורה כ"ט מעל שורה מ' שהנחצב	דף ל"ו	ע"ב שורה ד' אלז ע"ב שורה מ"א לו שורה מ"ב לענין
דף כ"ג	ע"א שורה אחרונה השן	דף ל"ה	ע"א שורה כ"ה המשנה שורה כ"ט עיקר ע"ג שורה ז' חילוק שורה י"ד לפטורוהו שורה נ"ה גולר שורה י"ז שיש שורה כ"ז שגשנה
סימן סה	שורה יו"ד סיסיג	דף ל"ז	ע"א שורה כ"ח הרשית שורה מ"ד יבא
דף כ"ה	ע"ג שורה י"ג בשס נחיס ע"ד מנחס מענדל	דף דג"ל	ע"ב שורה כ"ג מענה שורה כ' בל"ק, חני ע"ג שורה י"א חילז שורה ל"א בל"ק ע"ב שמה מ"ב שיעשה ע"א שורה ט"ז יקרע שורה מ"ד לי ע"ב שורה ד' עוד שורה כ"א מעני ע"ג שורה מ"א שצית
דף כ"ו	ע"א שורה מ"ג ובפ"ח ע"ב שורה כ"א עס שורה כ"ה עיקרי שורה מ"ה זביל שורה ג"ג מהני שכתובתה ע"ג סימן ס"ז שורה י"ז נכוחה	דף ל"ח	ע"ב שורה כ"ג מענה שורה כ' בל"ק, חני ע"ג שורה י"א חילז שורה ל"א בל"ק ע"ב שמה מ"ב שיעשה ע"א שורה ט"ז יקרע שורה מ"ד לי ע"ב שורה ד' עוד שורה כ"א מעני ע"ג שורה מ"א שצית

ע"א

מעות	תקון	מעות	תקון
דף ל"ט	ע"א שורה ו' חסר מלד שורה נ"ד לאו ע"ב שורה ז' נ"ל ע"ג שורה ט' מפשט שורה ל' ונאל ע"ד שורה מ"ט דערך	מלד האזנים לא ויש לומר משפט ונטל דערך	דף מ"א ע"א שורה מ"א ח"כ יכול שורה מ"ה זכורות ע"ג שורה ל"ז עס שורה נ"ו שנאסתי ע"ד שורה כ"ג אותס
דף מ'	ע"א שורה ג' חלילה שורה י"ד ותוספת שורה כ' ומדייק ע"ב שורה ה' נדיין שורה ט"ו נדחה	חלילה ותוספת ודיין ודיין ודחה	דף מ"ב ע"ב שורה י"א חזקות שורה י"ג בחזקות ע"ג שורה מ' שאינו ע"ד שורה י"ט הוה
סימן ק"א שורה ג' חסר	רביעי ובראשי חדשכס		דף מ"ג ע"ב שורה ג' שחבתי שורה מ"א שבגד, בלוע ע"ג שורה מ"ד דעלמא סיף העמוד ולכתוב ע"א שורה כ' דהרוב
דף מ'	הנ"ל ע"ד שורה כ' איפליג שורה ל"ה יחוד שורה מ' בדינים שורה מ"ג דעגב דעתו	ליפליג יחוד בדינים דאגב אונסא וכו'	דף מ"ד ע"ב שורה ג' מאני סימן קי"א שורה כ"ב מרבה
דף מ"א	ע"א שורה ח' נדחה	ודחה	דף מ"ה הנ"ל ע"ד שורה ג' עיר עיר אחרת ששמה מו'

